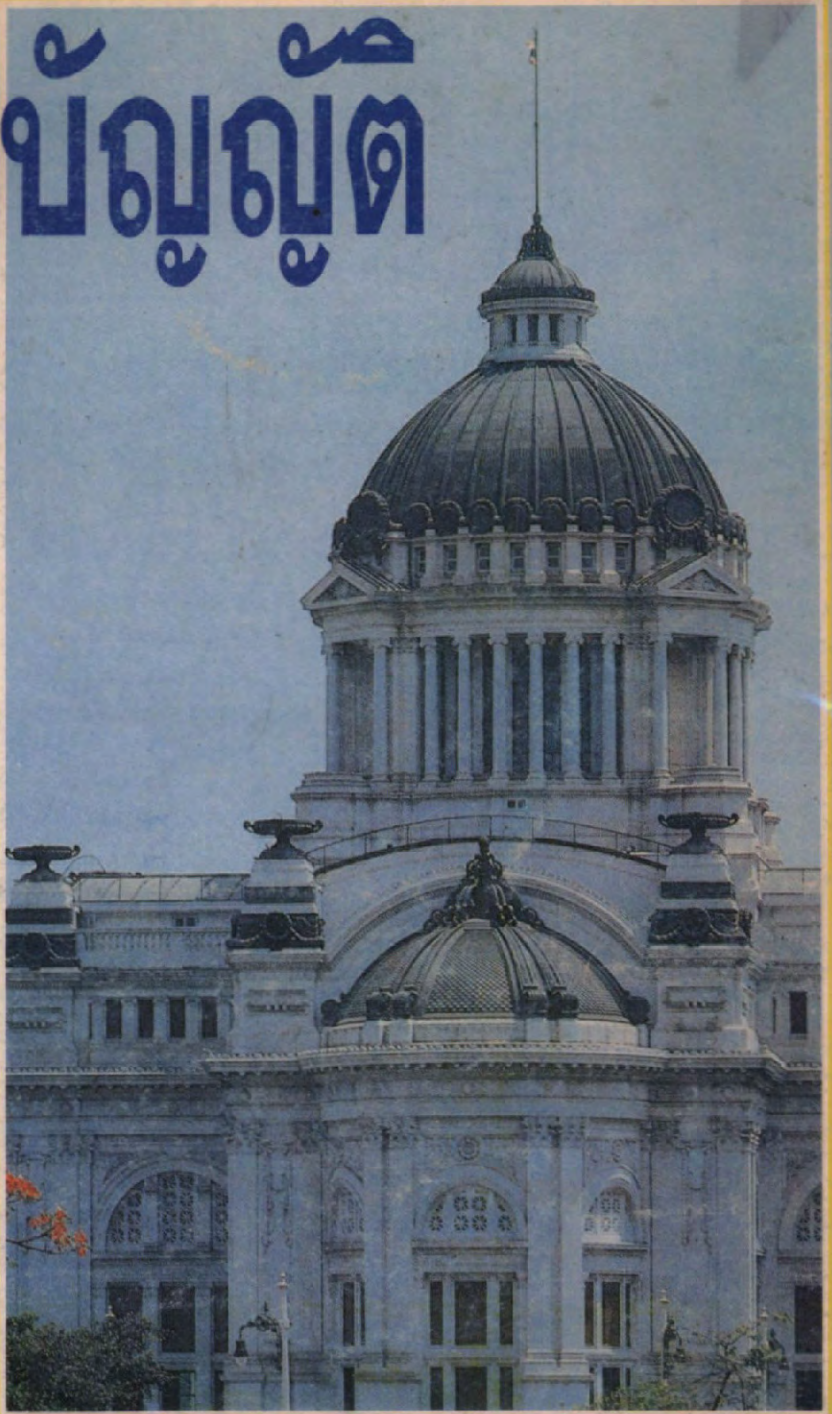

วุฒิสภา

นิติบัญญัติ

ฉบับที่ ๑๘

จัดทำโดย

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒๖)

พุทธศักราช ๒๕๓๙

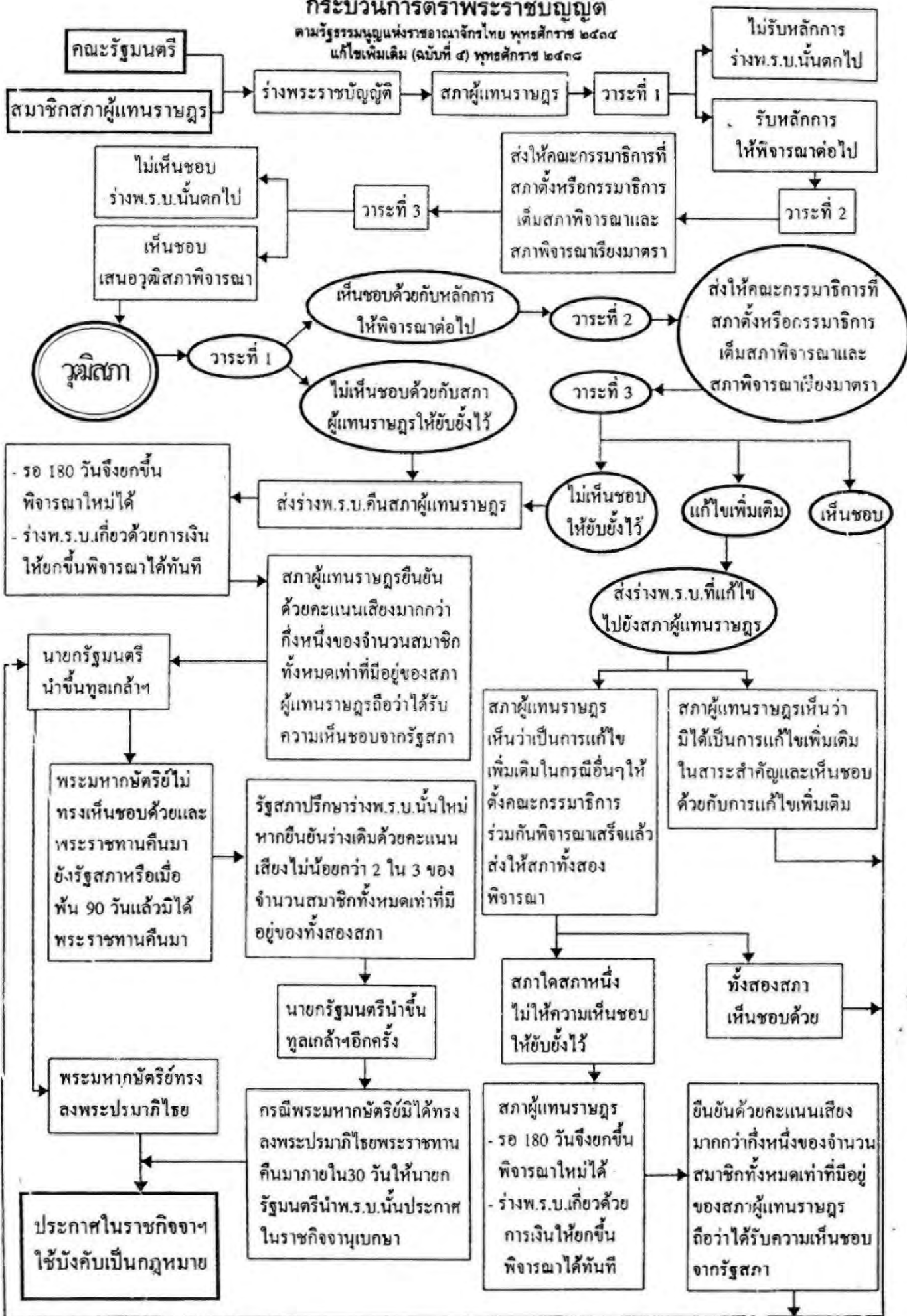
THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131385

กระบวนการตราพระราชบัญญัติ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๕๓๘

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๖)

พุทธศักราช ๒๕๓๙

"สงวนลิขสิทธิ์"

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

ราชอาณาจักรไทยมีรัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยมาเป็นเวลากว่าหกสิบปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีการยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๔ มีเจตนารมณ์และเนื้อหาให้มีวิธีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยยังคงรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ จึงถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะและเจตนารมณ์ซึ่งโดดเด่น ที่ถือกำเนิดขึ้นภายใต้สภาวะการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

หนังสือนิติบัญญัติฉบับนี้ได้รวบรวมข้อมูลรายละเอียดในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๔ โดยลำดับตั้งแต่ความเป็นมา การเสนอร่าง การพิจารณาของรัฐสภา จนกระทั่งประกาศใช้บังคับ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักฐานในด้านประวัติศาสตร์ กฎหมาย และเพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา การค้นหาเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นต้นกำเนิดแห่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยการยกร่างของสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.)

ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา หวังว่าหนังสือนิติบัญญัติเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษา ค้นคว้า ตามสมควร

กันยายน ๒๕๔๐

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

หน้า

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖)

พุทธศักราช ๒๕๓๙	๑
ตารางแสดงที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	๑๑
ตารางแสดงกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	๑๒
ตารางแสดงขั้นตอนการเสนอญัตติเพื่อขอให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (กรณีร่างรัฐธรรมนูญตกไป)	๑๓

ความเป็นมา	๑๕
------------------	----

การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช	๑๗
---	----

การพิจารณาของรัฐสภา

การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง	๑๙
การพิจารณาในวาระที่สอง	๓๒
การพิจารณาในวาระที่สาม	๑๒๘

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๙	๑๒๙
---	-----

ภาคผนวก

(๑) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช	๑๔๓
--	-----

(๒) รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช	๑๕๕
---	-----

(๓) รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ตามแนวทางที่รัฐสภามอบหมายให้ไปดำเนินการปรับปรุง)	๒๑๑
--	-----

- รายงานฉบับแก้ไขของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....
(ตามแนวทางที่รัฐสภามอบหมายให้ไปดำเนินการปรับปรุง) ๒๒๕

สาระสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๙

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีเจตนารมณ์และเนื้อหาเพื่อจัดให้มืองค์กรและวิธีจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยกำหนดว่านับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดให้มีการรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวัน และให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากผู้สมัครรับเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน โดยวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และที่มาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งวิธีจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้ดังนี้

หน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เงื่อนไขในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

- สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วัน นับแต่วันที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวน ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ
- ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ
- ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ
- ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือ เปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้
- ในกรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป

องค์ประกอบของสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

ให้สภาาร่างรัฐธรรมนูญมีสมาชิกจำนวน ๙๔ คน ประกอบด้วย

๑. สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัด ๆ ละ ๑ คน (ปัจจุบันประเทศไทยมี ๗๖ จังหวัด)

๒. สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ รวม ๒๓ คน ซึ่งมาจาก

- ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน ๘ คน
- ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๘ คน
- ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ

ตามที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวน ๗ คน

ที่มาของสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาจะเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญจากบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อมาจากตัวแทนของจังหวัดและมาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ดังนี้

๑. มาจากตัวแทนของจังหวัด

ผู้ที่ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ จะต้องยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา หรือที่ตนเกิด ตามแบบและภายในกำหนดวันและเวลาที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันรับสมัครให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ในกรณีนี้

- จังหวัดใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกิน ๑๐ คน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประธานรัฐสภา เพื่อให้มีการดำเนินการลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครต่อไป

- จังหวัดใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกิน ๑๐ คน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนเลือกตั้งกันเอง โดยลงคะแนนลับและผู้สมัครแต่ละคนให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยตนเองได้คนละไม่เกิน ๓ คน แต่ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกิน ๑๐ คน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น เพื่อให้ได้ผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดจำนวน ๑๐ คน โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไปยังประธานรัฐสภาภายใน ๕ วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง เพื่อให้มีการดำเนินการลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครต่อไป

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดลำดับที่ ๑ ถึงลำดับที่ ๑๐ ไปยังประธานรัฐสภาแล้ว ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร

๒. มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์

๒.๑ ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน ๘ คน

๒.๒ ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๘ คน

๒.๓ ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ

ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวน ๗ คน

โดยให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ละแห่งคัดเลือกบุคคลผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ประเภทต่าง ๆ ตาม ๒.๑, ๒.๒ และ ๒.๓ ประเภทละไม่เกิน ๕ คน และจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภท พร้อมทั้งรายละเอียดตามที่ประธานรัฐสภากำหนด ส่งไปให้ประธานรัฐสภาภายใน ๕ วัน นับแต่วันพ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญของแต่ละจังหวัด และให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สภาสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ส่งมา แล้วแยกเป็นประเภทแต่ละบัญชีโดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษร

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากตัวแทนของจังหวัด และมาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

๑. สมาชิกที่มาจากตัวแทนของจังหวัด (จำนวน ๗๖ คน)

- ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรี หรือเทียบเท่า

(๔) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๑ ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

- ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

(๑) ดิถยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๓) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๔) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

(๖) เป็นบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้

(๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังโดยหมายของศาล

(๘) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวัน

เลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๙) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๐) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๑๑) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๒) เคยถูกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ โดยยังไม่พ้นกำหนดสี่ปีนับแต่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

(๑๓) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมือง

(๑๔) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือมีเงินเดือนประจำ

(๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการ

ส่วนท้องถิ่น

๒. สมาชิกที่มาจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ (จำนวน ๒๓ คน)

- ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรี หรือเทียบเท่า

- ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

(๑) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๓) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๔) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

(๖) เป็นบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้

(๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังโดยหมายของศาล

(๘) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวัน

เลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๙) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๐) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๑๑) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๒) เคยถูกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ โดยยังไม่พ้นกำหนดสี่ปีนับแต่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

(๑๓) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมือง

ขั้นตอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญโดยรัฐสภา

เมื่อประธานรัฐสภาได้รับรายชื่อจากผู้ว่าราชการจังหวัดและจากสภาสถาบันอุดมศึกษาแล้ว รัฐสภาจะเป็นผู้เลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร และได้รับบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สภาสถาบันอุดมศึกษาส่งมาแล้ว ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อครบถ้วน

๒. การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

๓. ให้สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่าง ๆ และเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อ ที่สภาสถาบันอุดมศึกษาส่งมา โดยการลงคะแนนลับ

๔. ผู้ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละจังหวัดและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในแต่ละประเภทนั้น ๆ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ

๕. ในกรณีที่ผู้มีผู้ได้คะแนนเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้มีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงที่สุดเกินจำนวนที่กำหนด ให้ดำเนินการลงคะแนนใหม่เฉพาะผู้ได้รับคะแนนเท่ากัน แต่ถ้ายังมีคะแนนเท่ากันอีก ให้ประธานรัฐสภาทำการจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

๖. ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา

การเริ่มต้นและการสิ้นสุดของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญมีการเริ่มต้นและการสิ้นสุด ดังนี้

การเริ่มต้นสมาชิกภาพ สมาชิกภาพสภาว่างรัฐธรรมนูญทั้งที่มาจากตัวแทนของจังหวัด และที่มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ เริ่มตั้งแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา

การสิ้นสุดสมาชิกภาพ สมาชิกภาพสภาว่างรัฐธรรมนูญทั้งที่มาจากตัวแทนของจังหวัด และที่มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ สิ้นสุดเมื่อ

(๑) สภาว่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามการเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออก เพราะสภาว่างรัฐธรรมนุญสิ้นสุดลง ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน ๓๐ วัน จากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ประธานรัฐสภาจัดทำไว้ เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำว่างรัฐธรรมนุญของสภาว่างรัฐธรรมนุญจะเหลือไม่ถึง ๕๐ วัน

กรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญว่างลงและไม่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นในบัญชีให้สภาว่างรัฐธรรมนุญปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดยไม่ต้องดำเนินการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง แต่สภาว่างรัฐธรรมนุญจะต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญทั้งหมด

การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญแทนตำแหน่งที่ว่างให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ประธานและรองประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญ

การแต่งตั้งและอำนาจหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญ มีดังนี้
การแต่งตั้ง

สภาว่างรัฐธรรมนุญมีประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญคนหนึ่ง และรองประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญคนหนึ่งหรือสองคน โดย

๑. สภาว่างรัฐธรรมนุญมีมติแต่งตั้ง

๒. ประธานรัฐสภานำรายชื่อสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญซึ่งสภาว่างรัฐธรรมนุญมีมติให้เป็นประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญและรองประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

๓. ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

อำนาจหน้าที่

- ประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการประชุมของสภาว่างรัฐธรรมนุญให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนุญ

- รองประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

- เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาว่างรัฐธรรมนุญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทน

เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาว่างรัฐธรรมนุญ สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญ และกรรมการที่สภาว่างรัฐธรรมนุญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

เหตุที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงด้วยสาเหตุ ดังนี้

๑. จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (จากจำนวน ๙๙ คน)
๒. จัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่เสร็จภายใน ๒๔๐ วัน นับแต่วันที่มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวน ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ
๓. เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๔. เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไป ตามกรณีดังต่อไปนี้

- ๔.๑ ร่างรัฐธรรมนูญนั้นมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ
- ๔.๒ กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมา หรือเมื่อพ้นกำหนด ๙๐ วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา
- ๔.๓ ในการออกเสียงประชามติถ้าประชาชนโดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญนั้น หรือมีผู้ออกเสียงประชามติไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

วิธีการประชุมและวิธีพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

การจัดทำรัฐธรรมนูญมีขั้นตอนการจัดทำและวิธีการพิจารณา ดังนี้

๑. สภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ วิธีการพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้ง กรรมการและการดำเนินการของกรรมการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของหมวดนี้ (หมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร โดยอนุโลมไปพลางก่อน
๒. ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๙ และมาตรา ๑๓๐ มาใช้กับการประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม คือ

- การประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญจึงจะเป็นองค์ประชุม
- การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ
- สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนนถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

๓. เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ และความคุ้มครองที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๙ และมาตรา ๑๔๐ และมาตรา ๑๔๑ ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และการราชการโดยอนุโลม

ขั้นตอนหลังจากการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ

เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา โดยมี

ขั้นตอนดังนี้

รัฐสภา

รัฐสภาได้

ประการใดก็ได้

๑. การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา
๒. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิเข้าชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้
๓. รัฐสภาต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดก็ได้
๔. การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย

๔.๑ ถ้าที่ประชุมลงมติให้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ให้ถือร่างรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว

๔.๒ ถ้าที่ประชุมลงมติไม่ให้ความเห็นชอบหรือลงมติด้วยคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

การออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติวิธีการ ดังนี้

๑. ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อกำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนออกเสียงว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

๒. วันออกเสียงประชามติต้องไม่ก่อน ๙๐ วัน แต่ไม่ช้ากว่า ๑๒๐ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๓. วันออกเสียงประชามติ ต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

๔. ผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ คือบุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๕. หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

๖. ผลของการลงประชามติ แบ่งได้เป็น ๒ กรณี ดังนี้

๖.๑ ถ้าประชาชนลงประชามติโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

๖.๒ ถ้าประชาชนลงประชามติโดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ นั้น หรือผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติมีจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา

ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา เช่น การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา และมาตรา ๒๑๑ ทศ วรคสาม) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ (ตามมาตรา ๒๑๑ ป็นรส วรคสาม) เป็นต้น มีขั้นตอนดังนี้

๑. ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ

๒. ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

๓. ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร และมีกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด มิให้พ้นระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรรวมเข้าในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

เมื่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญหรือประชาชนออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแล้ว การประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญมีขั้นตอนดังนี้

๑. ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ภายใน ๓๐ วัน เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

๒. ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

๓. เมื่อรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้

เหตุที่ร่างรัฐธรรมนูญตกไป

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตกไปด้วยเหตุ ดังนี้

๑. ถ้าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ หรือประชาชนออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ แต่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ และพระราชทานคืนมา หรือเมื่อพ้นกำหนด ๙๐ วันแล้ว มิได้พระราชทานคืนมา

๒. ถ้าประชาชนออกเสียงประชามติโดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ

๓. ถ้าประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

๔. รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ

การเสนอญัตติเพื่อให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่

เมื่อร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ได้ตกไปตามสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อาจมีการเสนอให้มีการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดใหม่ขึ้น เพื่อทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่ได้ โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการดังนี้

๑. การเสนอให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องเสนอเป็นญัตติและให้รัฐสภาพิจารณาว่ามีมติ

๒. ผู้มีสิทธิเสนอญัตติเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ

๒.๑ คณะรัฐมนตรี

๒.๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

๒.๓ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

๓. การให้ความเห็นชอบให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

๔. ผลของการลงมติ

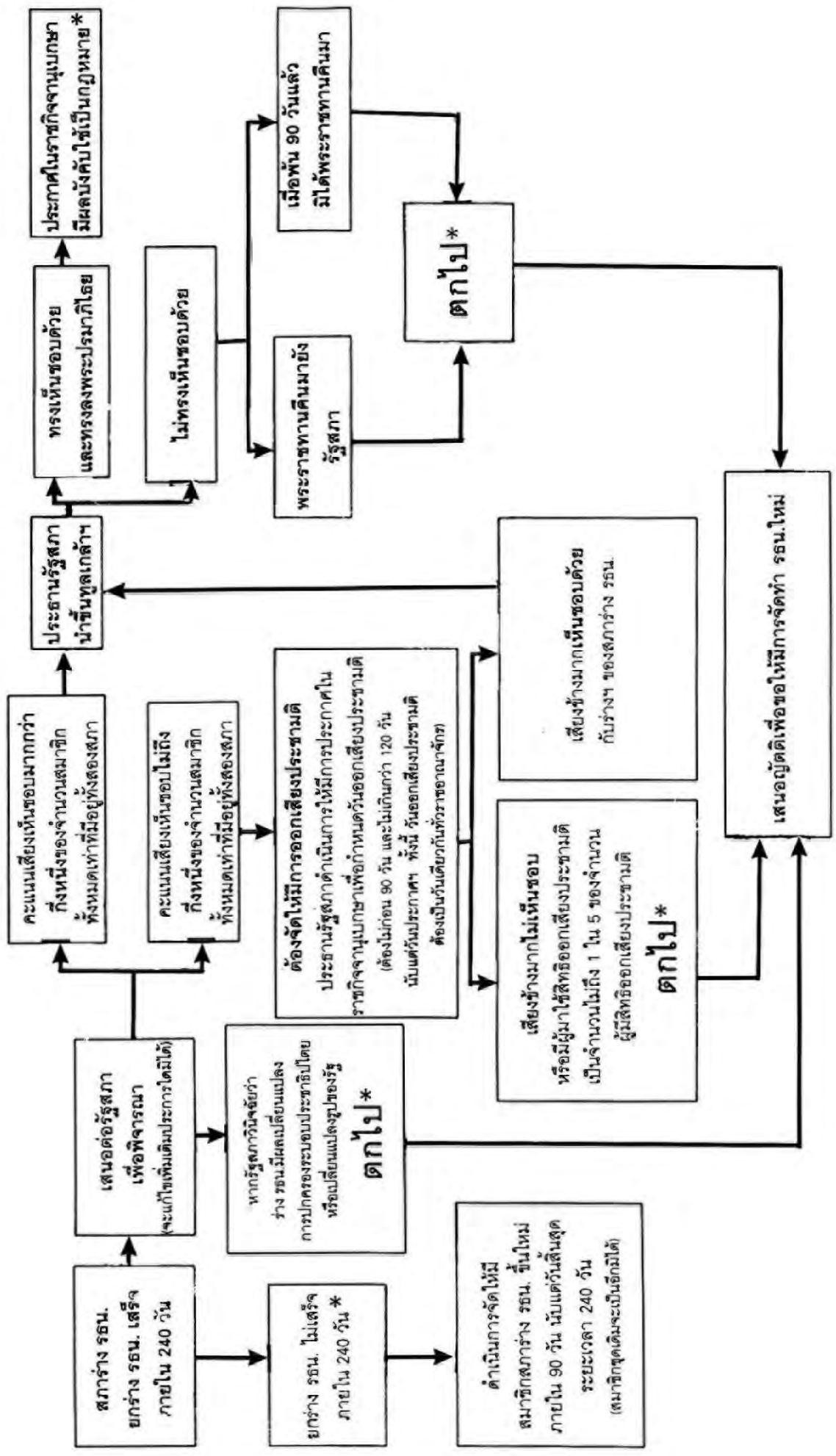
๔.๑ กรณีรัฐสภาให้ความเห็นชอบโดยเสียงข้างมากเป็นประมาณ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่

๔.๒ กรณีรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ญัตติดังกล่าวเป็นอันตกไป

๕. เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามข้อ ๔ แล้ว จะเสนอญัตติทำนองเดียวกันต่อรัฐสภาอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่

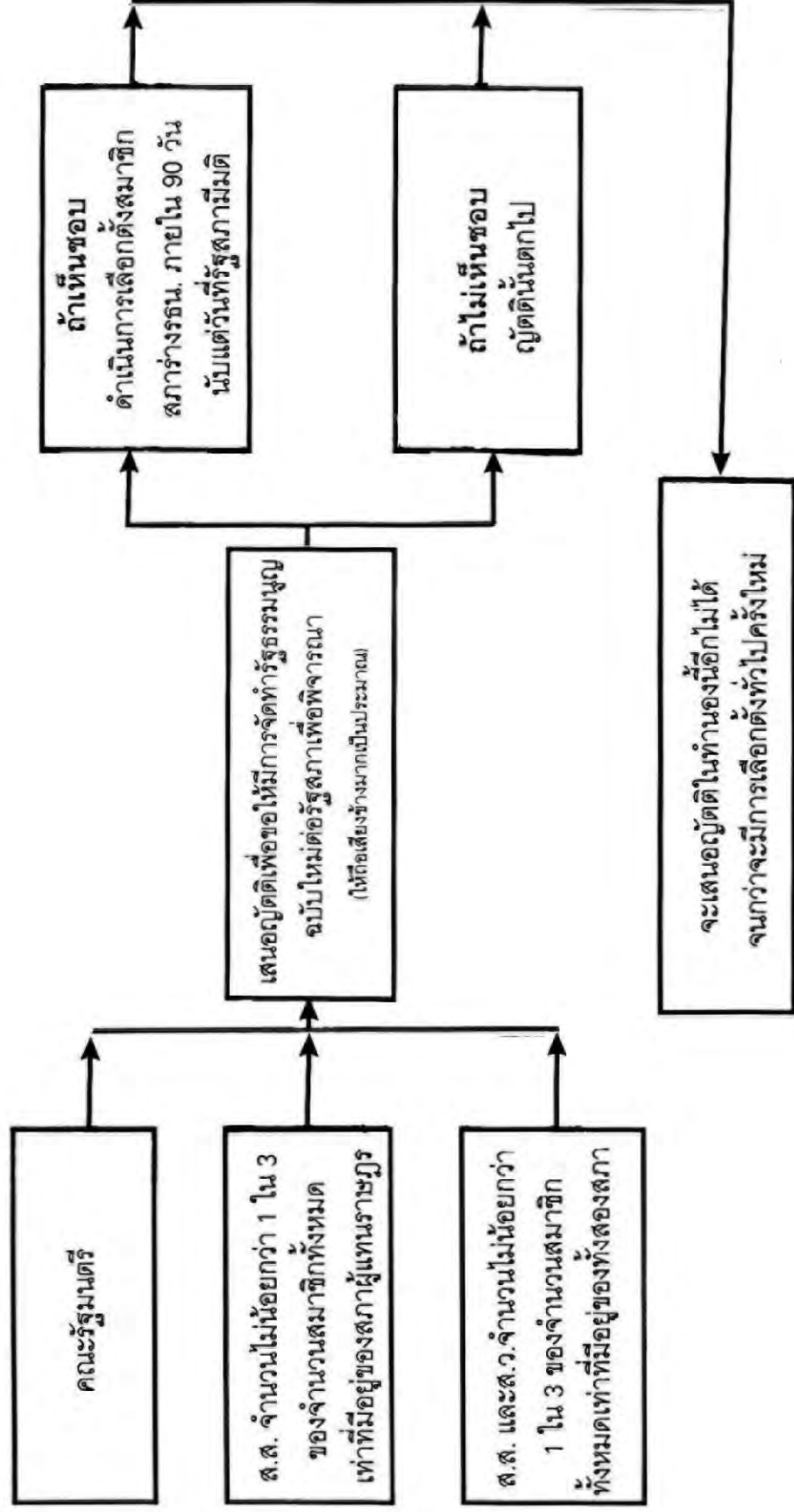
กระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

* สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

การเสนอญัตติเพื่อขอให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

(กรณีร่างรัฐธรรมนูญตกไป)

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ความเป็นมา

ในช่วงระยะเวลา ๕ ปี ที่ผ่านมาแม้ว่าประเทศไทยจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามแบบอย่างของนานาอารยประเทศโดยสมบูรณ์แล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ายังมีสาเหตุปัจจัยอีกมากมายหลายอย่างที่เป็อุปสรรคขวางกั้นมิให้การปกครองบ้านเมืองดำเนินไปด้วยความราบรื่น ทั้งยังมีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายอย่างเกิดขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนคนไทยรู้สึกเสื่อมศรัทธาต่อการปกครองบ้านเมืองเช่นว่านี้ เป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพจนไม่สามารถแก้ไขปัญหามืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสำคัญ ๆ ที่กระทบต่อปากท้องและความเป็นอยู่ของประชาชนหลายเรื่อง ถูกปล่อยไว้ให้เรื้อรัง จนแทบจะไม่เห็นหนทางว่าจะสามารถบำบัดบดเป่าให้ลุล่วงไปได้อย่างไร นับได้ว่าเป็นสภาวะวิกฤติของสังคมไทยที่น่าห่วงใยเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสภาวะวิกฤติที่ค่อนข้างเบ็ดเสร็จทุกด้านทุกมิติ และทุกระดับของชีวิต ทั้งของชีวิตบุคคล ชีวิตชุมชนและชีวิตประเทศ เกี่ยวข้องโยงใยและสับสนปนเปกัน จนแทบจับต้นชนปลายไม่ถูก

จากมุมมองทางการเมือง ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงและปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองที่ติดตามมา เป็นต้นเหตุและผลพวงของสภาวะวิกฤติดังกล่าว ดังนั้นการจะแก้ปัญหของสังคมไทยให้ได้ผลจริงจึงและสถาพรนั้น ๆ จึงจำต้องกระทำการหลายด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยเริ่มต้นที่การปฏิรูปการเมืองก่อน*

เมื่อนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา ในวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๘ เกี่ยวกับนโยบายการเมืองและการบริหารไว้ว่า

รัฐบาลมีเจตนารมณ์มุ่งเทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จะธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต จะพัฒนาสถาบันการเมืองให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง จะสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระดับ รวมทั้งจะบริหารราชการแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง ประสานผลประโยชน์ของคนในชาติและธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์อันดีงามของไทย ตลอดจนกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บังเกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชน โดยจะดำเนินการ

๑.๑ การพัฒนาสถาบันการเมืองและการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง

๑.๑.๑ จัดทำแผนพัฒนาการเมืองที่สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยดำเนินการปฏิรูปทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินและการตรวจสอบทางการเมือง

๑.๑.๒ สนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา ๒๑๑ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย และองค์การประชาธิปไตยอื่น ๆ

* ปาฐกถาของ นายอานันท์ ปันยารชุน ประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาสร้างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ณ หอประชุมโรงเรียนสรรพวิทยาคม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

๑.๑.๓ สนับสนุนองค์กรรัฐสภา ให้สามารถทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติและตรวจสอบฝ่ายบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน องค์กร ประชาชน และสื่อสารมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมือง

ต่อมาในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ต่อรัฐสภา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อจัดให้มีวิธีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง

การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....^(๑) นี้ คณะรัฐมนตรีได้นำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๓๕ โดยบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) วันศุกร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ โดยมีหลักการและเหตุผล ดังนี้

หลักการ

- (๑) เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติม หมวด ๑๒)
- (๒) เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติม (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙) ของ มาตรา ๑๖๐)

เหตุผล

โดยที่เป็นการสมควรจัดให้มีวิธีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายสาขาอาชีพเป็นองค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติรัฐธรรมนูญโดยการออกเสียงประชามติได้ด้วย ทั้งนี้ โดยยังคงรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

การพิจารณาของรัฐสภา

การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช .... ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) วันศุกร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

การแถลงหลักการและเหตุผล

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายโภคิน พลกุล) ได้แถลงหลักการและเหตุผล พร้อมทั้งชี้แจงเพิ่มเติม สรุปได้ว่า

การปฏิรูปการเมืองได้เริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรม เมื่ออดีตประธานรัฐสภา (ศาสตราจารย์มารุต บุณนาศ) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยขึ้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๗ โดยคณะกรรมการฯ ได้เสนอใน ๒ เรื่อง สำคัญ คือ

๑. จะต้องมืองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง

๒. จะต้องมีการปฏิรูปการเมือง โดยต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมในหมวดที่ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับขึ้นใหม่

ดังนั้น ตามร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอจึงได้กำหนดองค์ประกอบของผู้ที่จะมายกร่างรัฐธรรมนูญไว้ ๓ ส่วน เพื่อให้ให้มีรัฐธรรมนูญของสังคมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการร่างรัฐธรรมนูญอันได้แก่

ส่วนที่ ๑ ตัวแทนฝ่ายการเมือง ได้แก่ ประธานสภาทั้งสอง นายกรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้าน ตัวแทนของวุฒิสภา จำนวน ๕ คน ตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน ๑๑ พรรค จำนวน ๑๑ คน

ส่วนที่ ๒ นักวิชาการ จำนวน ๑๕ คน ได้แก่ นักรัฐศาสตร์ จำนวน ๕ คน นักกฎหมาย จำนวน ๕ คน นักวิชาการสาขาอื่น ๆ จำนวน ๕ คน ตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่ส่วนที่ ๑ กำหนด

ส่วนที่ ๓ ตัวแทนจาก ๒๐ สาขาอาชีพ จำนวน ๓๒ คน ตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่ส่วนที่ ๑ และส่วนที่ ๒ กำหนด

โดยมีระยะเวลาในการยกร่างรัฐธรรมนูญ ๑๘๐ วัน และสามารถขยายเวลาได้อีก ๒ ครั้ง ๆ ละ ๙๐ วัน โดยให้อำนาจของประธานรัฐสภาเป็นผู้อนุญาต เมื่อได้ยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วก็นำมาสู่การพิจารณาของรัฐสภาเพื่อลงมติเป็นรายมาตรา ซึ่งถ้ารัฐสภาเห็นด้วยให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญต่อไป แต่ถ้ารัฐสภาไม่เห็นด้วยก็ให้ประธานสภาทั้งสอง นายกรัฐมนตรีและผู้นำฝ่ายค้านร่วมกันตัดสินว่ามีประเด็นใดที่เป็นสาระสำคัญและมีความจำเป็นต้องให้ประชาชนตัดสินด้วยวิธีการลงประชามติต่อไป

หลักการที่น่าเสนอมานี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีอีกหมวดหนึ่งว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ ควบคู่ไปกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในมาตรา ๒๑๑ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งถ้าได้รับหลักการจะทำให้สังคมทั้งสังคมมีส่วนร่วมที่จะเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ส่วนที่มีการวิตกว่าถ้าทั้ง ๖๗ คน ที่รัฐสภามอบอำนาจให้ยกร่างรัฐธรรมนูญนี้ จะไปดำเนินการให้มีลักษณะที่ผิดแผกแตกต่างไปนั้น คิดว่าโดยพื้นฐานทั่วไปก็ไม่น่าจะกระทำอย่างนั้นได้ เพราะหลักการในรัฐธรรมนูญนี้เป็นหลักการพื้นฐานที่ได้ปฏิบัติกันมานานแล้วไม่ค่อยที่จะได้มีการเปลี่ยนแปลง อาจจะมีเป็นบางประเด็นเท่านั้นที่จะมีการเสนอแนะมีการคิดขึ้นใหม่ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นก็น่าจะส่งผลได้ดีพอสมควร

เมื่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีได้แถลงหลักการและเหตุผลแล้วได้มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย สรุปได้ดังนี้

สรุปคำอภิปรายของสมาชิกรัฐสภา

- ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ เป็นผลพวงของการทำงานอย่างหนักของบุคคลหลายฝ่าย อันมีคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก.) จำนวน ๓๕ คน ที่รัฐบาลแต่งตั้งขึ้นเป็นแกนนำในการรวบรวมความคิดเห็นของผู้นับในสังคม เป็นเวลากว่า ๓ เดือน โดยแนวทางการทำงานของ คปก. ดังกล่าว ได้ยึดแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) ที่มีศาสตราจารย์ ประเวศ วะสี เป็นประธาน ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาทางด้านเนื้อหาสาระและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อที่จะให้ได้ข้อสรุปที่ว่า จะต้องดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา ๒๑๑ ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นทั้งฉบับ โดยคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" ซึ่งมีที่มาจากหลากหลายอาชีพ แต่ในขณะเดียวกันบทบัญญัติมาตรา ๒๑๑ ที่มีอยู่ก็ยังคงไว้ตามเดิม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้สังคมและรัฐสภาได้มีทางเลือกในการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้กว้างขวางขึ้น ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ต้องกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไว้ตามร่างมาตรา ๒๑๑ ตรี นั้นอาจอธิบายได้ดังนี้ คือ

เหตุที่จำนวนกรรมการจะประกอบด้วยจำนวน ๖๗ คน นั้น เป็นจำนวนที่ผันแปรตามจำนวนพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรในวันนี้ คือ ๑๑ พรรคการเมือง ซึ่งในโอกาสต่อไปข้างหน้าอาจจะมีจำนวนพรรคมากขึ้นหรือมีจำนวนพรรคน้อยลงกว่านี้ก็

เหตุผลในการจำแนกสาขาอาชีพ เป็น ๒๐ สาขา นั้น ก็มาจากการศึกษาข้อมูลเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน แล้วจึงนำมาพิจารณาคัดเลือกโดยมีจุดยืนที่ว่าต้องมองถึงประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นสำคัญโดยไม่ถือคติแต่อย่างใด

เมื่อมีการตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นตามร่างมาตรา ๒๑๑ ตรี แล้วรัฐบาลนี้จะมีหลักประกันใดหรือไม่ที่จะประกันว่า รัฐบาลนี้จะไม่ยุบสภาผู้แทนราษฎร เพราะหากรัฐบาลประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรเสียแล้ว ปัญหาที่จะเกิดขึ้นว่า คณะกรรมการดังกล่าวจะยังคงสถานะภาพอยู่ต่อไปหรือไม่

- การที่กำหนดให้มีผู้แทนองค์กรศาสนา ๑ คน นั้น อยากรทราบว่ามีหลักเกณฑ์การเลือกอย่างไร ด้วยประเทศของเราได้เปิดกว้างไว้ให้มีศาสนาได้หลากหลาย ดังนั้นควรที่จะกำหนดเป็นผู้แทนองค์กรศาสนาละ ๑ คน อีกทั้งยังน่าที่จะมีกลุ่มสตรีเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมานี้กลับไม่มี

ซึ่งในนโยบายของรัฐบาลได้ประกาศไว้ชัดเจนว่าจะส่งเสริมกลุ่มสตรีให้มีบทบาทสูงขึ้น และจะเป็นการเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายมากไปหรือไม่ ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่ได้ดำเนินการอยู่ต้องตกไป เพราะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้น

- การเสนอร่างรัฐธรรมนูญนี้ถือว่าเป็นโอกาสหนึ่งที่รัฐสภาจะได้มีโอกาสพิจารณาออกไปข้างหน้า เพื่อจะให้มีการแก้ไขระบบการเมืองในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และเอื้ออำนวยอย่างยิ่งต่ออนุชนรุ่นหลัง ๆ ที่จะต้องมารับภาระสืบทอดทางการเมืองต่อไป โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเสนอความเห็น การแก้ไขและการวางหลักเกณฑ์ เพื่อให้เป็นไปอย่างที่ว่าประชาชนต้องการและให้มีความรู้สึกหวงแหนรัฐธรรมนูญที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมา ซึ่งจะเป็นกฎหมายฉบับเดียวที่ได้มีส่วนร่วมในการร่วมร่างด้วย ส่วนหลักเกณฑ์ในการเลือกผู้แทนเข้าไปเป็นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนั้นยังมีอยู่อีกหลายประเด็นที่น่าจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงซึ่งต้องดำเนินการต่อไป

- การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาของชาติต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย และการคาดหวังของประชาชนที่มีต่อระบบรัฐสภา รัฐบาล และระบบราชการ ซึ่งในร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมานี้ ในบางมาตราเป็นปัญหาของบทบัญญัติที่ไม่สามารถจะหาคำตอบได้ คือ

๑. ระยะเวลาในการทำงานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญนี้ ยังคงมีปัญหาที่ว่าการยกร่างรัฐธรรมนูญกำหนดให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน และหากไม่เสร็จประธานรัฐสภาสามารถขยายเวลาต่อไปได้อีก ๒ ครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๙๐ วัน เช่นนี้ เห็นว่าการปฏิรูปการเมืองจะให้ได้ผลนั้นควรจะมียุทธศาสตร์ที่เหมาะสมซึ่งไม่ควรใช้ระยะเวลานานนัก

๒. ถ้าหากร่างรัฐธรรมนูญนี้ได้รับความเห็นชอบแล้ว ยังมองไม่เห็นว่าจะมีอะไรเกิดตามสาระสำคัญของร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ กับไม่ทราบว่าจะจุดหมายปลายทางนั้นจะไปอยู่ที่ใด และความเป็นไปได้ของเค้าโครงในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะมีการยกร่างนั้นเป็นประการใด

๓. เมื่อมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วก็เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาซึ่งกำหนดไว้แตกต่างจากกระบวนการในอดีตที่ผ่านมา นั่นก็คือ ให้มีการพิจารณาเป็น ๒ วาระ

วาระที่หนึ่ง ให้พิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา โดยไม่มีการลงมติในแต่ละมาตรา

วาระที่สอง เมื่อพิจารณาในวาระที่หนึ่งเสร็จแล้ว ให้รอไว้ ๑๕ วัน หลังจากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สอง เพื่อลงมติว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา ซึ่งแนวทางในการปฏิบัติของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น ให้รัฐสภาพิจารณาสามวาระ ส่วนในประเด็นที่รัฐสภาไม่เห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการยกร่างก็ให้มีการลงประชามติ เพื่อให้ประชาชนได้มีความเห็นมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกสำหรับเรื่องนี้ถ้าประชาชนได้ให้ความเห็นชอบก็ดำเนินการไปตามกระบวนการ แต่ถ้าประชาชนไม่เห็นชอบแล้วคณะกรรมการยกร่างก็จะได้นำกลับไปพิจารณาและเสนอต่อรัฐสภาอีกครั้ง ถ้ารัฐสภาไม่เห็นชอบอีกก็จะเกิดขึ้น ซึ่งยังคงเป็นปัญหาอยู่เพราะกระบวนการช่วงนี้ ในร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้มีการบัญญัติรองรับไว้

- นับว่าเป็นความกล้าหาญของรัฐบาลที่ได้กำหนดการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ในนโยบายข้อแรก และยังได้เสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้สู่รัฐสภา ตามสัญญาประชาคมที่ได้ให้ไว้กับประชาชนในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง ส่วนแนวทางในการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ก็ถือว่าเป็นสากลนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบยุโรปที่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงประชามติด้วย ในส่วนของการลงประชามตินี้ยังคงมีหลายคนที่มีความเป็นห่วงอยู่ ซึ่งเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้วก็คงเป็นที่เข้าใจได้ว่ารัฐบาลคงจะต้องแก้ไขกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับด้วยกันไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง รวมทั้งการปรับปรุงโครงสร้างของรัฐสภาด้วย แต่ในบางประเด็นเห็นว่ายังมีความขัดแย้งกันอยู่กับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน อันได้แก่

๑. แนวทางในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในหมวด ๑๑ ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยไม่จำกัดจำนวนมาตราว่าจะแก้ไขมากหรือแก้ไขน้อย ส่วนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่กำหนดขึ้นใหม่นี้ เป็น หมวด ๑๒ ว่าด้วย การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังนั้นจึงเกิดความไม่แน่ใจว่า การใช้คำว่า "จัดทำ" เป็นการถูกต้องหรือไม่ ด้วยยังไม่เคยมีปรากฏในการแก้ไขกฎหมายใด ๆ เลย โดยถ้ามีการแก้ไขเล็กน้อย ก็จะใช้คำว่า "แก้ไขเพิ่มเติม" แต่ถ้าแก้ไขมาก ๆ ก็จะใช้คำว่า "ปรับปรุงกฎหมาย" ซึ่งในส่วนของหลักการและเหตุผล ตลอดจนข้ออ้าง ชื่อหมวด นั้น ถ้าจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เป็นการปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ก็คงจะไม่ทำให้สาระสำคัญของกฎหมายต้องเสียไป

๒. การคัดเลือกคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เกรงว่าการคัดเลือกตัวบุคคลจากสาขาอาชีพต่าง ๆ จะไม่เป็นการกระจายตัวบุคคลไปยังภูมิภาคต่าง ๆ แต่จะเป็นการกระจุกตัวอยู่ในเฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งจะไม่เป็นการระดมสมองตามที่ต้องการอย่างแท้จริง

๓. ส่วนการประชามตินั้นคิดว่าเป็นการเสี่ยงที่ค่อนข้างจะเอาการอยู่ เพราะถ้ามีการชักนำในการออกเสียงประชามติแล้วก็จะทำให้ได้รัฐธรรมนูญที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งก็คงจะต้องมีการแก้ไขในปัญหาต่าง ๆ และคงจะต้องมีการแปรญัตติในวาระที่ ๒ ต่อไป

- การปฏิรูปการเมืองในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ ของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย ไม่ใช้การที่จะมุ่งแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือไม่ทั้งฉบับ แต่เป็นการมุ่งที่จะจัดสรรการใช้อำนาจของสถาบันการเมืองพร้อมด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้ระยะเวลาในขณะนั้นซึ่งประมาณ ๑ ปี ๓ เดือน ตามแนวทางการปฏิรูปทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยและของคณะรัฐมนตรีนั้น ไม่สามารถที่จะปฏิรูปทางการเมืองได้ ด้วยโครงสร้างของร่างรัฐธรรมนูญทั้ง ๒ ฉบับนี้ มีส่วนเหมือนกันคือ

๑. การกำหนดให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีที่มาจากหลายอาชีพ

๒. การกำหนดอำนาจในการให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่นั้น ยังคงอยู่ที่รัฐสภา

ซึ่งวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปทางการเมือง ที่ควรจะทำ คือ

๑. แก้ไขให้คนดีเข้าสู่ระบบการเมืองนี้ให้มากที่สุด

๒. เมื่อได้คนดีเข้ามาใช้อำนาจรัฐแล้ว จะต้องมืองค์กรซึ่งอย่างน้อย ๔-๕ องค์กร เข้ามาเป็นกลไก ในการควบคุมเพื่อมิให้คนดีต้องเสียไป

๓. ผู้บริหารประเทศต้องอยู่ในฐานะที่สามารถบริหารประเทศไทยได้ด้วยเหตุด้วยผล เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

โดยบุคคลที่จะปฏิรูปทางการเมือง ควรจะมีคุณสมบัติ คือ

๑. เป็นบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง
๒. เป็นบุคคลที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย
๓. เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถ มีเกียรติและมีความเป็นอิสระ

บุคคลที่จะนำการปฏิรูปการเมืองได้นั้นจะต้องเป็นคนกล้าหาญ แล้วมีวิสัยทัศน์ที่กว้างมองเห็นปัญหา ไม่ยึดติดตาคือไม่ยึดตัวเองเป็นหลัก ด้วยแนวทางการปฏิรูปทางการเมืองนั้นจะไปสู่ความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วย การแก้ไขทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การเมือง และทุกสิ่งที่อยู่ในรัฐธรรมนูญนี้ แต่การเสนอร่างรัฐธรรมนูญของรัฐบาลนี้เป็นเพียงต้องการหาวิธีใหม่ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญจากที่มีอยู่เดิมเท่านั้น คือจากการแก้ไขทีละมาตราหรือบางส่วนเป็นการแก้ไขทั้งฉบับ โดยไม่ปรากฏว่าจะสร้างความสุจริตและประสิทธิภาพในทางการเมืองได้อย่างไร การยกร่างรัฐธรรมนูญที่จะนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองได้นั้นจะต้องมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยเพื่อจะให้เห็นแนวทางของผู้เสนอร่างว่ามีทิศทางในการที่จะขอแก้ไขรัฐธรรมนูญที่จะปฏิรูปการเมืองนั้นอย่างไร แต่ในร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญที่รัฐบาลเสนอมานี้ไม่สามารถทราบทิศทางอะไรได้เลย และองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนจำนวน ๖๗ คน ที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นนั้นเห็นว่าไม่มีโอกาสที่จะดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย ซึ่งถ้าปล่อยให้ดำเนินการไปตามกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในรูปแบบเดิม คือ การเสนอเป็นร่างแก้ไขเพิ่มเติมในแต่ละเรื่องแล้วคิดว่าน่าจะช่วยบ้านเมืองได้มากกว่าที่รัฐบาลเสนอร่างรัฐธรรมนูญมาในรูปแบบนี้

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ มีการให้ประชาชนซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของประเทศที่แท้จริงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำไม่ว่าจะเป็นตัวแทนในด้านการเมือง ด้านการบริหาร และด้านวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญและมีประสบการณ์ โดยบุคคลเหล่านี้จะเป็นแกนหลักในการเสนอแนะในการทำข้อกำหนดและทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีข้อกำหนดอ้างอิงได้ สำหรับการเลือกตั้งตัวแทนสายอาชีพนั้น ไม่ควรจะกำหนดไว้เฉพาะ ๒๐ สาขาอาชีพ ซึ่งน่าจะตัดส่วนนี้ออก โดยให้คณะกรรมการตามร่างมาตรา ๒๑๑ ฉ เข้ามาดำเนินการกำหนดคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการ คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์กว่าเพราะการกำหนดคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการไว้ในระเบียบจะทำได้ง่ายในกรณีที่จะมีการแก้ไข และจะสะดวกกว่าการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนตัวแทนจากทุกสาขาอาชีพก็จะเป็นการนำเอาความคิดเห็นของตนเสนอเข้ามาได้ ซึ่งไม่แน่ว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ระดับปริญญาแต่ว่ามีประสบการณ์ชีวิตอาจจะให้ข้อคิดเห็นแก่นักวิชาการ แก่ผู้ที่ร่วมเป็นคณะยกร่างรัฐธรรมนูญที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้ความสมบูรณ์แบบและถูกต้องตามที่ประชาชนต้องการได้

ถ้าหากร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่เสนอมานี้มีผลบังคับใช้แล้วคงจะกล่าวได้ว่าความหมายของคำว่าปฏิรูปการเมืองที่แท้จริงนั้นได้ถูกฆาตกรรมโดยสิ้นเชิง เพราะขณะนี้เชื่อได้ว่าประชาชนจำนวนมากยังไม่ค่อยแน่ใจว่าทำไมการปฏิรูปการเมืองจึงมาผูกติดอยู่กับมาตรา ๒๑๑ ซึ่งเป็นเรื่องของวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ อันไม่ใช่เรื่องสาระของรัฐธรรมนูญแต่ประการใด และยังคงต้องสงสัยว่าเมื่อรัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนว่าจะเข้ามาปฏิรูปการเมืองแล้ว เหตุใดจึงไม่เคยเห็นวิสัยทัศน์ของรัฐบาลว่ามีวิธีการ มีความตั้งใจ ที่จะนำระบบการเมืองไปสู่จุดไหนอย่างไร และสาระสำคัญ

ของมาตรา ๒๑๑ นี้ ต้องมาจากการให้นักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญได้เข้ามาดำเนินการ ทั้งระบบคือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ส่วนอำนาจการชี้ขาดก็ไม่ควรอยู่ที่รัฐสภาโดยควรจะมีกระบวนการลงประชามติ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมที่ว่าร่างรัฐธรรมนูญนี้เป็นร่างรัฐธรรมนูญที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้ให้ความเห็นชอบ

- ถึงแม้ว่าร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐบาลเสนอมานี้จะไม่สมบูรณ์แบบแต่ก็ขอให้สมาชิกรัฐสภาให้การสนับสนุนด้วย ซึ่งเหตุผลที่เป็นที่เข้าใจได้ว่าจะเป็นที่พื้นฐานในการปฏิรูปการเมือง การกำหนดให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยบุคคลหลายสาขาอาชีพนี้ก็เป็นการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุมัติรัฐธรรมนูญ โดยการแสดงประชามติ ซึ่งในเรื่องของการลงประชามตินั้นถือได้ว่าเป็นหลักการใหม่ที่ไม่เคยมีการปฏิบัติกันมาก่อนจึงคิดว่าจะเป็นเรื่องดี แต่ว่าการจะให้มีการแสดงประชามติได้หรือไม่ นั่นก็เป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการการวิสามัญจะได้พิจารณากัน ถ้าไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขปรับปรุงได้

- ในรัฐธรรมนูญมาตราต่าง ๆ ก็สมควรที่จะมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติม แต่มาตรา ๒๑๑ นี้ ไม่ควรที่จะแก้ไขหรือเพิ่มเติมเพราะว่ามาตรานี้คืออยู่แล้ว ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องที่กำหนดให้รัฐธรรมนูญแก้ไขยาก และคงไม่มีใครที่ต้องการเห็นทุกรัฐบาลพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และการเขียนรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับนั้น โดยปกติก็จะกระทำกันต่อเมื่อมีการปฏิวัติเท่านั้น จะไม่มีอะไรประกั้นได้ว่ารัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้จะดีกว่าฉบับเก่า ซึ่งถ้าไม่ดีกว่าก็จะทำให้เสียเวลาและเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากโดยเปล่าประโยชน์ ยิ่งถ้าต้องมีการขอประชามติด้วยแล้วจะเกิดค่าใช้จ่ายนับ ๑๐๐ ล้านบาท เช่นเดียวกับการเลือกตั้งทั่วไป และไม่เชื่อว่าจะจะเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีได้ ความขัดแย้งย่อมต้องเกิดขึ้นแน่นอน ซึ่งย่อมหมายความว่ารัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นมานี้จะเป็นผลของการประนีประนอม ส่วนในเรื่องของเวลาเมื่อได้ยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วจะต้องมีการนำผ่านการพิจารณาของรัฐสภาอีก ซึ่งต้องใช้เวลาเป็นปี ๆ โดยเฉพาะถ้ามีการอภิปรายเป็นรายมาตรา ๆ ไป ไม่ทราบว่าจะเป็นการคุ้มกันหรือไม่ที่จะใช้เวลาเพื่อการนี้ แทนที่จะใช้เวลาเพื่อแก้ปัญหาของชาติ หรือส่งเสริมการกินดีอยู่ดีของประชาชนและยังมีร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่สำคัญ และเป็นเรื่องด่วนกว่าที่รอการพิจารณาของรัฐสภานี้มากกว่าการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ สำหรับการเขียนรัฐธรรมนูญใหม่เป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ใช่ของประชาชนโดยตรงการที่จะขอประชามติในประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย หรือรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่าเป็นการที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งการขอประชามตินี้ น่าจะเป็นเรื่องของฝ่ายบริหารที่จะเป็นผู้ดำเนินการ เพราะเป็นความต้องการทราบถึงความต้องการของประชาชน และที่สำคัญที่สุดก็คือการเสนอร่างรัฐธรรมนูญนี้อาจขัดกับรัฐธรรมนูญถึงแม้ว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะได้รับคะแนนเสียงของสมาชิกรัฐสภามากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกรัฐสภาเท่าที่มีอยู่ก็มีใช้บังคับได้เสมอ โดยเฉพาะการเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ จึงน่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญเพราะการเขียนรัฐธรรมนูญใหม่ย่อมนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเรื่องนี้น่าจะให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตีความก่อนที่จะดำเนินการต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดการสิ้นเปลืองเวลาของรัฐสภาและสิ้นเปลืองงบประมาณของประเทศโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

คำชี้แจงของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายโกศล พลกุล)

- ความหมายของการปฏิรูปการเมืองนั้น ทุกคนมีสิทธิที่จะมีมุมมองซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือต่างกันได้ แต่เมื่อความคิดเห็นต่างกันไปเข้าไปเข้าใจว่าผู้อื่นเป็นคนไร้เหตุผล ไม่มีวิสัยทัศน์ หรือขาดความจริงใจ

- กรณีที่รัฐบาลประกอบด้วยพรรคการเมืองบางพรรค ซึ่งแถลงไว้ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งว่าจะปฏิรูปการเมืองตามแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย แต่เมื่อเขียนนโยบายของรัฐบาลแล้วไม่เป็นไปตามที่แถลงนั้น เนื่องจากรัฐบาลผสมจะนำเอานโยบายพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นนโยบายรัฐบาลไม่ได้ต้องทำความตกลงร่วมกัน โดยเฉพาะเรื่องการปฏิรูปทางการเมืองถือเป็นภาพรวมที่จะต้องดำเนินการอาจสรุปได้เป็น ๓ ประเด็นใหญ่ คือ

๑. การจัดทำแผนพัฒนาทางการเมือง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

๒. การปฏิรูปการเมือง อันหมายถึง การแก้ไขเนื้อหาสาระต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่าง ๆ หรือกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารที่เป็นปัญหา เช่น

ก) ทำอย่างไรการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองจึงจะเป็นไปโดยสุจริต หรือจะให้คนดีเข้าสู่ระบบการเมืองได้

ข) ทำอย่างไรเมื่อคนเข้าสู่ระบบการเมืองแล้วจะเป็นคนดีได้ตลอด กรณีนี้หมายถึงต้องมีระบบตรวจสอบ

๓. จะส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างไร ดังนั้น คิดว่าทุกฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกันแต่วิธีการมองปัญหา วิธีการนำเสนอปัญหา วิธีการแก้ปัญหาอาจมีรายละเอียดที่ต่างกัน และตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายว่าจะปฏิรูปทางการเมืองโดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยและองค์กรประชาธิปไตยอื่นนั้น เนื่องจากในทางปฏิบัติคงไม่มีใครเห็นด้วยกับคณะกรรมการประชาธิปไตยในทุกประเด็นจึงต้องนำเอาข้อดีที่คิดว่าจะเป็นไปได้มาดำเนินการร่วมกัน ฉะนั้นการเขียนนโยบายไว้ดังกล่าวน่าจะดีที่สุดแล้ว

- ประเด็นปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ สรุปได้ดังนี้

๑. รัฐบาลมีความจริงใจหรือไม่ในการปฏิรูปการเมือง สามารถพิจารณาได้จากนโยบายของรัฐบาลซึ่งถือว่าเป็นสัญญาประชาคม หากรัฐบาลไม่ดำเนินการย่อมถูกตรวจสอบโดยรัฐสภาและสาธารณชน แต่ประเด็นว่ารัฐบาลจะทำได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเวลา

๒. ตามร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ ที่กำหนดให้คณะกรรมการร่างดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน ถ้าไม่เสร็จประธานรัฐสภาสามารถขยายระยะเวลาได้อีก ๒ ครั้ง ๆ ละ ๙๐ วัน จะเป็นช่องทางให้มีการถ่วงเวลาได้ และอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะยืนยาวเพียงพอสำหรับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่าย แต่โดยส่วนตัวคิดว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและฉบับที่ผ่านมา ๆ มามีเนื้อหาบางส่วนที่ได้ปรับปรุงแล้ว ฉะนั้น ประเด็นที่อาจจะมีความกังวลไม่มากนัก เช่น ระบบการเลือกตั้ง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา ระบบรัฐสภา เป็นต้น จึงไม่น่าจะต้องใช้เวลามากนักสำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

๓. ในระหว่างเวลา ๑๐ เดือน ที่รัฐบาลนี้เข้ามาบริหารประเทศ ได้ดำเนินการปรับปรุงระบบการเมืองให้ดีขึ้นแล้วบางส่วน นอกจากการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ เช่น การแก้ไขอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งจาก ๒๐ ปี ให้เป็น ๑๘ ปี การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนจากเดิม ๗ วันให้เหลือ ๓ วัน รวมถึงร่างพระราชบัญญัติอีก ๓ ฉบับ ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว คือ ร่างพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. .... นอกจากนั้นรัฐบาลยังได้จัดทำหนังสือเกี่ยวกับกำหนดเวลาสำหรับการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยราชการต่าง ๆ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยประชาธิปไตย ซึ่งจะบัญญัติเป็นกฎหมายต่อไป

๔. ปัญหาว่าทำไมจึงไม่แก้ไขรัฐธรรมนูญเฉพาะบางมาตรา แต่กลับใช้วิธีตามร่างมาตรา ๒๑๑ ได้แถลงเหตุผลในชั้นเสนอหลักการแล้ว นอกจากนั้นการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยจัดทำขึ้นใหม่ทั้งฉบับไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๑ ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเนื่องจากตามร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ เสนอให้บัญญัติเพิ่มความเป็นหมวด ๑๒ กรณีจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งมีกระบวนการต่างกันที่สำคัญคือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสังคมเป็นเจ้าของ

๕. ตามที่กล่าวต่าง ๆ กัน เช่น หากมอบหมายให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน ๖๗ คน ไปดำเนินการแล้วผลที่ได้จะไม่คุ้มค่างับเวลาและจำนวนเงินที่จะต้องเสียไป หรือมองว่าควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ โต้แย้ง ในกฎหมายแม่บทที่ใช้กับคนทั้งสังคม หรือหากจะปฏิรูปการเมืองตามที่คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยเสนอมาเป็นการลอกเลียนของต่างประเทศนั้น ไม่มีผู้ใดถูกหรือผิดเนื่องจากเรากำลังพิจารณาว่ากลไกทางการเมืองอะไรที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในระบบของเรา แต่โดยที่ระบบทั้งหลายของไทย เช่น ระบบกฎหมาย ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ มีลักษณะผสมทั้งจากของอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น รวมปะปนอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งความรู้หรือวัฒนธรรมสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนระหว่างกันได้ และหากย้อนกลับไปพิจารณาตามประวัติศาสตร์ของต่างประเทศที่เป็นแม่แบบรัฐธรรมนูญพบว่าไม่ได้เกิดขึ้นจากนักวิชาการ แต่เกิดจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงทางการเมือง เกิดจากกระบวนการต่อสู้ทางการเมือง ดังนั้น การที่กล่าวว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญควรจะเป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ หรือเป็นเรื่องของผู้ไม่มีส่วนได้เสียเท่านั้น จึงต้องพิจารณาต่อไปว่าถ้าเห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมที่จะต้องอยู่ร่วมกันทำความเข้าใจร่วมกัน แต่กลับไปกำหนดให้นักวิชาการเป็นผู้ร่างแล้วจะแปลว่าเป็นของสังคมเป็นของดินนั้นถูกหรือไม่ ประกอบกับในกรณีนี้คิดว่าถ้าให้สมาชิกวุฒิสภาหรือตัวแทนสาขาอาชีพต่าง ๆ เป็นผู้ร่างย่อมจะต้องปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขาของตนด้วยแล้ว ทำให้เห็นว่าก่อนอื่นต้องเข้าใจให้ตรงกันว่าการมีส่วนได้ส่วนเสียของแต่ละคนในสังคมที่พึงมีต่อรัฐธรรมนูญนั้นต่างกัน แต่ไม่ว่าอย่างไรรวมจะต้องยอมรับถึงการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

๖. กรณีที่ว่าร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ นี้ มีเนื้อหาสาระซับซ้อนขัดแย้งกันเองนั้นสามารถอธิบายได้ เช่น สมมติว่าต้องให้ประชาชนลงประชามติในประเด็นที่คณะกรรมการร่างฯ ได้เปลี่ยนระบบเลือกตั้งจากเขตละ ๓ คน เป็นเขตละ ๑ คน ถ้าผลที่ได้คือประชาชนไม่เห็นด้วยต้องกลับไป

ใช้ของเดิม และหากการแก้ไขดังกล่าวทำให้ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติอื่นในร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการยกร่างฯ ต้องแก้ไขให้สอดคล้องกับผลของประชามติและเสนอให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบอีกครั้ง การที่ต้องนำกลับมาสู่การพิจารณาของรัฐสภาเพื่อพิจารณาว่าคณะกรรมการยกร่างฯ แก้ไขถูกต้องตามประชามติหรือไม่ ถ้าแก้ไขยังไม่ถูกต้องก็เสนอกลับไปทำใหม่ได้ ประเด็นสำคัญในการจัดทำรัฐธรรมนูญร่วมกันจึงอยู่ที่ความมุ่งหมายว่าจะทำให้รัฐธรรมนูญนี้เป็นของสังคม โดยส่วนใดที่ยอมรับได้ก็ดำเนินการไป ส่วนใดที่เป็นปัญหาควรช่วยกันแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- คำชี้แจงของรัฐมนตรีถือว่าเป็นคำชี้แจงทางเทคนิคกฎหมายเท่านั้น ซึ่งค่อนข้างจะเข้าใจยาก แต่โดยที่สภาแห่งนี้จะมีวาระคงอยู่อีกไม่เกิน ๓ ปีเศษเท่านั้น ปัญหาคือ หากรัฐสภาเห็นชอบให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในวันนี้ การดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับตามขั้นตอนต่าง ๆ สามารถจะแล้วเสร็จและเสนอให้รัฐสภาพิจารณาได้ทันหรือไม่ ถ้าหากไม่สามารถกระทำได้อาจเทียบว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นการสูญเปล่าโดยสิ้นเชิง ทำให้มีประเด็นสงสัยว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับหรือไม่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญปัจจุบันได้แก้ไขเพิ่มเติมมาแล้ว ๕ ฉบับ หากรัฐบาลจะแก้ไขประเด็นโดยยอมรับดำเนินการได้ตามกลไกปกติ และผลักดันกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด ซึ่งไม่ต้องอาศัยกระบวนการที่ล่าช้าตามร่างรัฐธรรมนูญนี้

- พัฒนาการทางการเมืองของไทยนั้นมีเส้นทางที่ยาวนาน แต่ไม่เคยมีการต่อเนื่องกันนานนับ ๑๐ ปีเลย การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของรัฐบาลฉบับนี้ นับเป็นการเปิดประตูไปสู่มาตรฐานการพัฒนาทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในโอกาสข้างหน้า

- คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามที่เสนอไว้ในมาตรา ๒๑๑ ตี๋ นั้น น่าจะเป็นข้อยุติได้ในระดับหนึ่งว่า เป็นไปได้ด้วยความหลากหลาย ฉะนั้นจึงไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่าความหลากหลายนั้นจะมีขอบเขตเพียงใด

- การเอาเรื่องปฏิรูปการเมืองไปผูกติดกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ นี้ อาจทำให้คนทั้งประเทศเข้าใจผิดว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญคือการปฏิรูปการเมืองที่สามารถแก้ไขได้ทุกสิ่ง เพราะโดยเนื้อแท้แล้วการปฏิรูปการเมืองคือ กระบวนการทำให้การเมืองดีขึ้นและเป็นประชาธิปไตยที่ปฏิบัติได้ สามารถสนองตอบการแก้ปัญหาบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วยคือ บุคลากรในระบบทั้งหมดทุกสาขาอาชีพต้องมีจิตสำนึก มีความรู้ความเข้าใจและเชื่อมั่นศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย ตัวบทกฎหมายทั้งหลายเช่นกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกันด้วย

นอกจากนั้นถ้าพิจารณาดูเนื้อหาตามร่างมาตรา ๒๑๑ แล้ว ไม่มีหลักประกันว่า จะทำให้การเมืองดีขึ้น และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะดีกว่าฉบับปัจจุบัน แต่เป็นเพียงการเปิดทางให้คน ๖๗ คน มาทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับเท่านั้น อีกทั้งในอนาคตหากมีปัญหาทางการเมือง อาจจะมีกระแสกดดันให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในทุกสมัยเลือกตั้งได้ ทั้ง ๆ ที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาเรายอมรับว่าดีที่สุดที่สุดเท่าที่จะทำได้ และสามารถแก้ไขได้เฉพาะบางประเด็นโดยไม่จำเป็นต้องจัดทำใหม่ทั้งฉบับ

- กรณีที่ว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ นั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งไม่มีผู้ใดคัดค้านแต่การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้แปลว่าจะต้องมีส่วนร่วมในสถานภาพและหน้าที่เหมือนกันเสมอไป

คำชี้แจงของนายกรัฐมนตรีนายบรรหาร ศิลปอาชา

เจตนารมณ์ส่วนตัวในการปฏิรูปทางการเมือง โดยการแก้ไขมาตรา ๒๑๑ มีแนวความคิดมาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๘ เพราะมีการใช้อำนาจรัฐและอำนาจเงินเข้าสู่การเลือกตั้งอย่างหนัก การแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ นี้ แม้ไม่ใช่ทางแก้ไขปัญหาทุกอย่าง แต่เป็นเค้าโครงที่จะตั้งองค์กรขึ้นมาร่างรัฐธรรมนูญอย่างไรเท่านั้น สาเหตุที่ไม่สามารถแก้ไขเฉพาะหมวด หรือเฉพาะมาตราได้เนื่องจากพบว่ารัฐบาลชุดที่แล้วเคยเสนอแก้ไขเฉพาะมาตราใน ๘ ประเด็น แต่เกี่ยวข้องกับมาตรารอื่น ๆ ด้วย จึงควรพิจารณารัฐธรรมนูญทั้งฉบับ

มีสมาชิกวุฒิสภาอภิปรายว่า

- เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญนี้ เพราะมิได้จำกัดว่าจะปฏิรูปการเมืองเฉพาะตามแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) เท่านั้น แต่คำนึงถึงแนวทางขององค์กรประชาธิปไตยอื่น ๆ ประกอบด้วย เนื่องจากความคิดเห็นในการปฏิรูปการเมือง ควรเป็นความเห็นส่วนใหญ่ของประชาชน อย่างไรก็ตาม การเปิดโอกาสให้ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ ทำให้มีข้อควรระมัดระวังหลายประเด็น เช่น

๑. เมื่อร่างรัฐธรรมนูญนี้เปิดช่องทางให้ปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างประชาธิปไตย ปัญหาคือโครงสร้างดังกล่าวจะหมายถึงและประกอบด้วยอะไร พวกเราเข้าใจตรงกันหรือไม่ว่าต้องอยู่ภายใต้กรอบของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรมีอาจแบ่งแยกได้

๒. การลงคะแนนเสียงในกรณีสำคัญตามหลักสากลแล้ว จำเป็นต้องใช้เสียงเอกฉันท์หรืออย่างน้อยสองในสาม

๓. ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เปิดโอกาสให้มีการทำประชามติ ซึ่งโดยหลักการเป็นของดี แต่ถ้ามีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเพียง ร้อยละ ๒๐ หรือ ๓๐ ของประชากรแล้วจะหมายความว่านั่นคือประชามติได้อย่างไร

- เกรงว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะมีปัญหาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ เนื่องจากร่างมาตรา ๒๑๑ หน ซึ่งกำหนดให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างเสนอเป็นสองวาระ คือ

๑. การพิจารณาในวาระที่หนึ่งให้พิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยให้สมาชิกมีสิทธิอภิปรายแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่มีการลงมติ

๒. เมื่อการพิจารณาตาม (๑) เสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้ ๑๕ วัน จากนั้นให้พิจารณาเป็นวาระที่สอง เพื่อลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญด้วยการออกเสียงลงคะแนนเป็นรายมาตรา ซึ่งจะต้องใช้วิธีชานซ็อง ฉะนั้น ในแต่ละมาตราจึงต้องใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง เมื่อรัฐธรรมนูญมีประมาณ ๒๒๐ มาตรา ถ้าให้ชานซ็องวันละ ๑๐ ชั่วโมง จะใช้เวลารวมทั้งสิ้น ๔๕ วัน

- การเปิดประตูไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อประหารรัฐธรรมนูญเก่า แต่เดิมเคยมีเฉพาะแต่คำสั่งของคณะปฏิวัติเท่านั้น อย่างไรก็ตามถ้าเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นการสมควรก็ไม่ว่าแต่ขอให้เป็นการกระทำเพื่อประชาชนมิได้เป็นไปเพื่อชนหมู่ใดคณะใด หรือเป็นไปเพราะกระแสทางการเมืองโดยอ้างประชาชน

- ตามที่รัฐมนตรีชี้แจงว่าได้ดำเนินการบางส่วนเพื่อการปฏิรูปการเมืองไปแล้ว แสดงว่าสามารถทำได้โดยไม่ต้องยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และยังไม่เห็นผู้ใดในที่นี้อ้างว่าสาเหตุของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้จำต้องปฏิรูปการเมืองเป็นเพราะ "ระบบ" จึงเท่ากับว่าปัญหาอยู่ที่ตัว "บุคคล" เป็นสำคัญ ฉะนั้น หากสามารถทำความสะอาดตัวเองก่อนที่จะไปโทษ "ระบบ" ได้แล้วทุกอย่างจะดีขึ้นเอง

- การแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยยกเว้นหมวด ๑ และหมวด ๒ น่าจะเป็นการปรับปรุงรัฐธรรมนูญมากกว่า

- ขอบเขตของ "หลักการ" ตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้หมายความว่าถึงถ้อยคำใน "หลักการ" ตามที่เสนอมานั้น แต่เนื้อหาต่าง ๆ เช่น ที่มาและจำนวนของคณะกรรมการร่างรวมถึงการลงประชามติไม่ใช่หลักการ และสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขได้หรือไม่ ขอให้ยืนยันเพื่อจะได้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการต่อไป

- แม้ว่าจะมีการตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ หลายชุด โดยลำดับรวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ ๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิรูปการเมืองให้ดีขึ้น แต่ยังไม่มีการดำเนินการแก้ไขเพื่อให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องมารองรับเพื่อบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญนั่นเอง ฉะนั้นเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ หากต้องการจะแก้ไขประเด็นใดควรเสนอให้รัฐสภาพิจารณา มีข้อเสนอร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตั้งคณะกรรมการร่างเท่านั้น

- ขอสนับสนุนด้วยเหตุผล ดังนี้

๑. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ปฏิรูปการเมือง

๒. สำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแม้ว่าจะไม่ดีที่สุดแต่จัดว่าดี เนื่องจากองค์ประกอบของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ๖๗ คน มีที่มาจากฝ่ายการเมือง ๒๐ คน และจากประชาชนซึ่งรวมนักวิชาการ ผู้แทนสาขาอาชีพอีก ๔๗ คน ดังนั้น แม้ว่าฝ่ายการเมืองจะมีส่วนได้เสีย แต่เสียงข้างมากมาจากประชาชน อีกทั้ง ยังมีการกำหนดให้ทำประชามติด้วย เมื่อรัฐสภาไม่เห็นชอบด้วยร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จึงถือว่าเป็นหลักประกันเพื่อคุ้มครองประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้

- เมื่อเรานำเอากรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปผูกโยงกับการปฏิรูปทางการเมือง ดังนั้น นายกรัฐมนตรีควรจะต้องชี้แจงถึงแนวทางในการปฏิรูปว่าเป็นอย่างไร จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอย่างไร จะแก้ไขปัญหาบ้านเมืองด้วยวิธีการอย่างไร เป็นต้น

- มาตรา ๗๐ ของรัฐธรรมนูญปัจจุบันกำหนดให้มีแผนพัฒนาการเมืองแล้ว ดังนั้น ควรปฏิรูปการเมืองตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยใช้กลไกที่กำหนดขึ้นนั้นไปกระตุ้นประชาชน ให้มีส่วนร่วมน่าจะเหมาะสมมากกว่า

คำสรุปของนายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) ได้สรุปเหตุผลของการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไข มาตรา ๒๑๑ ภายหลังจากการอภิปรายยุติลง พอสรุปได้ว่า

- เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ
- เพื่อให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีประสิทธิภาพในการรักษาสีเสียวภาพของประชาชนได้อย่างดี
- เพื่อเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาการเลือกตั้ง
- เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ
- ประเด็นที่สมาชิกถามว่าประโยชน์ที่จะได้รับในการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้คืออะไร ประชาชนจะได้อะไรนั้น อยู่ภายใต้ความเชื่อมั่นว่าคณะกรรมการการยกร่าง ที่จะตั้งขึ้นย่อมมีความจริงใจ ในการร่างรัฐธรรมนูญ และมีความรักประเทศชาติ ซึ่งตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ไม่ต้องการให้ผู้มีส่วนได้เสีย ในการเลือกตั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่จะมีส่วนร่วม ในการยกร่างอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ นักวิชาการ และนักปฏิบัติ ปัญหาคือ ทำอย่างไรที่จะให้วิชาการ และการปฏิบัติสามารถบังเกิดผลทางรูปธรรม แต่ทั้งหมดอยู่ภายใต้ดุลพินิจของรัฐสภา และหากมี อะไรที่ไม่ดียังสามารถแก้ไขได้ในวาระที่ ๒ ต่อไป

มติที่ประชุม

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... โดยวิธีเรียกชื่อและลงคะแนนเสียงโดยเปิดเผย ด้วยคะแนนเสียง เห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา คือ ลงมติรับหลักการ ๓๔๗ คะแนน งดออกเสียง ๑๓๓ คะแนน และไม่มีผู้ใดไม่รับหลักการ และให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ขึ้นพิจารณา จำนวน ๔๔ คน

คณะกรรมการวิสามัญ ประกอบด้วย

๑. นายชัยอนันต์ สมุทวณิช
๒. นายโกคิน พลกุล
๓. นายพินิจ จันทรสุรินทร์
๔. นายเกษม สุวรรณกุล
๕. นายอักษราทร จุฬารัตน์
๖. นายสมศักดิ์ คุณเงิน
๗. นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๘. นายพีรพันธุ์ พาลุสุข
๙. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๑๐. พลเรือเอก เกษะหลัก เจริญรุักษ์
๑๑. พลเอก จรัล กุลละวณิชย์
๑๒. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์
๑๓. นายธานี คัคคิเศรษฐ์
๑๔. นายดุสิต โสภิตชา
๑๕. นายถวิล ไพโรจน์
๑๖. นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
๑๗. คุณหญิงนันทกา สุประภาตนะนันท์
๑๘. นายประสพ บุษราคัม
๑๙. นายไพศาล กุมาลย์วิสัย
๒๐. นายลิขิต ธีรเวคิน
๒๑. นายวิษณุ เครืองาม
๒๒. นายสมยศ เชื้อไทย
๒๓. นายสังข์ทอง ศรีเรศ
๒๔. นายสุชน ชาติเครือ
๒๕. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ
๒๖. นายอดิสร เพียงเกษ
๒๗. นายอัมรินทร์ ปาณิกบุตร

ประธานคณะกรรมการ

- รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
- รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
- รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
- เลขาธิการคณะกรรมการ
- ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
- ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่สอง
- โฆษกคณะกรรมการ
- โฆษกคณะกรรมการ
๑๑. นายเงิน ไชยศิวงมกล
๑๒. นายจำลอง ครุฑขุนทด
๑๓. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย
๑๔. นายชุมพล ศิลปอาชา
๑๕. นายเดโช สวานานนท์
๑๖. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์
๑๗. นายบรรณิทธิ เศรษฐบุตร
๑๘. นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์
๑๙. นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา
๒๐. นายยงยุทธ ดิยะไพรัช
๒๑. นายวิทยา แก้วภราดัย
๒๒. นายสมภพ โตระกิตย
๒๓. นายสวัสดิ์ คำประกอบ
๒๔. นายสันต์ หัตถิรัตน์
๒๕. นายสุทัศน์ เงินหมื่น
๒๖. คุณหญิง สุปัตรา มาตติย
๒๗. นายอมร จันทรสมบูรณ์
๒๘. นายอำนาจ สอนอัมสาตร์

การพิจารณาในวาระที่สอง

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... เสร็จแล้ว จึงได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยรายงานการพิจารณาของ คณะกรรมการวิสามัญ^(๒) ต่อประธานรัฐสภา โดยบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๔

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาเสร็จแล้ว ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๔ มีรายละเอียด ดังนี้

ได้มีสมาชิกรัฐสภาเสนอให้งดใช้ข้อบังคับ (ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยอนุโลมไปพลางก่อน) โดยอ้างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑๔* โดยของดใช้ข้อบังคับการประชุมข้อ ๙* เรื่องกำหนดระยะเวลาแปรญัตติ และข้อ ๑๐๓* เรื่องการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว

สมาชิกรัฐสภาได้กล่าวอภิปรายในประเด็นว่าสมควรดใช้ข้อบังคับ หรือไม่ โดยกล่าวอภิปราย สลับกันระหว่างฝ่ายที่เห็นว่าควรดใช้ข้อบังคับกับฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรดใช้ข้อบังคับ ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นว่าควรดใช้ข้อบังคับการประชุม อภิปรายสรุปได้ว่า

- เห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมามีปัญหาจึงควรดใช้ข้อบังคับ เพื่อจะได้เสนอแนวทางที่ดีในการพิจารณาได้
- เนื่องจากได้ศึกษาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ มาโดยละเอียดเห็นว่ายังมีปัญหา จึงยื่นญัตติ งดใช้ข้อบังคับ เพื่อเปิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยสามารถระดมความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางก่อน แล้วจึงค่อยพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราก็ได้
- จะได้มีการพูดจាកัน เนื่องจากคณะกรรมการชุดนี้ไปแก้ไขเหมือนยกร่างใหม่ ซึ่งอาจขัดต่อข้อบังคับ

ภาคผนวก (๒) ตูรายงานของคณะกรรมการวิสามัญฯ ในภาคผนวกหน้า ๑๕๕

* ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๙๔ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ชั้นคณะกรรมการที่สภาตั้งสมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เสนอ คำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่หรือตัดตอนหรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น*

ข้อ ๑๐๓ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยข้อร่าง คำปรารภ แล้ว พิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติหรือที่ กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น*

ข้อ ๑๔๑ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ให้งดใช้ข้อบังคับข้อหนึ่งข้อใดทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี หากที่ประชุมอนุมัติก็ให้ใช้ได้*

- เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งทุกฝ่ายมีเจตนาดีกับการปฏิรูปการเมือง จึงสมควรดใช้ข้อบังคับเพื่อจะได้พิจารณาอย่างกว้างขวางในทุกประเด็นให้ได้ข้อยุติที่เป็นประโยชน์มากที่สุด

ฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรดใช้ข้อบังคับการประชุม อภิปรายสรุปได้ว่า

- การพิจารณาร่างควรเป็นไปตามขั้นตอนของข้อบังคับข้อ ๑๐๓ ไม่ควรดใช้ข้อบังคับ
- ไม่เห็นด้วยกับญัตติให้ดใช้ข้อบังคับนี้ เพราะรัฐบาลแถลงว่าจะมีการปฏิรูปการเมืองทำไมไม่ยืนตามร่างของรัฐบาล
- ถ้ามีการดใช้ข้อบังคับไม่น่าจะถูกดอง เพราะเจตนาของผู้อนุญาตคงเพื่อจะให้มีการแปรญัตติในตอนนี้ ซึ่งทำไมไม่เสนอคำแปรญัตติไว้ตั้งแต่ตอนต้น ถ้ามีการเสนอคำแปรญัตติได้ในตอนนี้จะเป็นการไม่รอบคอบเพราะมีเวลาน้อยในการพิจารณา
- การที่มีข้อบังคับเพื่อประกันความถูกต้องในการพิจารณาในที่ประชุม จึงไม่ควรมีการดใช้ข้อบังคับฯ
- ไม่มีความจำเป็นที่ต้องดใช้ข้อบังคับเพราะร่างรัฐธรรมนูญ นี้ มีการแก้ไขเกือบทุกมาตราซึ่งสมาชิกสามารถอภิปรายได้อยู่แล้ว
- ถ้ามีการดใช้ข้อบังคับก็จะไม่มีกติกากในการประชุม เพราะได้มีการพูดกันมาแล้วในวาระที่ ๑ จึงเห็นว่าไม่ควรดใช้ข้อบังคับ
- สภาน่าจะแก้ไขปัญหานี้โดยให้มีการลงมติตามข้อบังคับข้อ ๑๐๓ ที่ว่า "ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น" จะดักกว้างดใช้ข้อบังคับ
- การดใช้ข้อบังคับฯ จะทำให้การพิจารณาไม่มีกรอบและข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ข้อ ๔๑ กำหนดว่าญัตติตามข้อ ๓๔(๗)* ห้ามเสนอในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ดังนั้น การจะยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณาย่อมกระทำไม่ได้อยู่แล้ว จึงไม่สมควรดใช้ข้อบังคับ

มติ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเห็นควรให้ดใช้ข้อบังคับข้อ ๔๔ และข้อ ๑๐๓ ด้วยคะแนนเสียง ๓๐๗ เสียง ต่อ ๑๔๓ เสียง

* ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

"ข้อ ๓๔ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาหรือพิจารณาญัตติโดยผู้ ห้ามเสนอญัตติอื่น นอกจากญัตติต่อไปนี้

ฯลฯ

(๗) ขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา

ญัตติตาม (๓) (๕) (๖) หรือ (๗) เมื่อที่ประชุมลงมติเห็นชอบตามที่เสนอแล้ว ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นใหม่ซ้ำอีก"

จากนั้นคณะกรรมการการวิสามัญได้เสนอรายงานการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... โดยประธานคณะกรรมการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ชี้แจงว่า

คณะกรรมการได้มีการประชุมพิจารณาทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง ครั้งแรกประชุมเมื่อวันอังคารที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๕ และครั้งสุดท้ายเมื่อวันพุธที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ในการประชุมของคณะกรรมการ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและสื่อมวลชนได้เข้าฟังการประชุม ทั้งนี้ เพื่อเผยแพร่การพิจารณาและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ โดยคำนึงถึงหลักการของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งให้เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ ซึ่งถือเป็นการกำหนดหลักการไว้แบบกว้าง ๆ คณะกรรมการจึงได้แก้ไขปรับปรุงโครงสร้างองค์ประชุมและวิธีการดำเนินงานขององค์กร ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญจากเดิม คือ "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" โดยเสนอเป็นรูปแบบ "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" ดังรายละเอียด ปรากฏตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .....

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

- คณะกรรมการควรที่จะได้พิจารณาถึงหลักการ ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตเลือกตั้ง การที่คณะกรรมการ กำหนดให้ "นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม" ตามร่างมาตรา ๒๑๑ ทริ นั้น เมื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญปัจจุบันในมาตรา ๑๐๕ มาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๐๗ ซึ่งกำหนดให้แบ่งเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดไม่สอดคล้องกับร่างมาตรา ๒๑๑ ทริ ที่กำหนดให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง

ประการที่ ๒ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญในมาตรา ๓ บัญญัติว่า "อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" การที่คณะกรรมการกำหนดให้การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญได้ โดยไม่ต้องผ่านรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส นั้น จะสามารถกระทำได้หรือไม่ และจะขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่

ประการที่ ๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ การปกครองของประเทศไทยยึดหลัก "THE KING CAN DO NO WRONG" เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษซึ่งหมายถึงพระมหากษัตริย์จะทรงดำรงอยู่เหนือการเมือง การที่คณะกรรมการกำหนดในมาตรา ๒๑๑ โสฬส และมาตรา ๒๑๑ สัตตรส ในลักษณะที่จะให้ทรงพระราชวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ ทางการเมืองนั้นน่าจะไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ การที่คณะกรรมการกำหนดให้มีการลงประชามติโดยใช้กฎหมายว่าด้วยการนั้น (มาตรา ๒๑๑ อัญฐาน) ในทางปฏิบัติจะสามารถดำเนินการได้ทันหรือไม่ เนื่องจาก มาตรา ๒๑๑ เทรส ได้กำหนดให้สภาร่างจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน ๒๕๐ วัน นับแต่วันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ

จำนวน รวมทั้งยังมีประเด็นปัญหาปลีกย่อยต่าง ๆ อีก เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเลือกตั้ง ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) โดยพระราชกฤษฎีกานั้น จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร

- ร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐสภารับหลักการได้ถูกแก้ไขโดยคณะกรรมการการ จึงทำให้เนื้อหาสาระถูกเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงมีปัญหาข้อกฎหมายให้พิจารณา ๒ ประการ คือ

๑. การให้อำนาจสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์โดยไม่ผ่านขบวนการทางรัฐสภา ถือว่าเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะรัฐสภาเท่านั้นทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติในการออกกฎหมาย แต่ไม่มีอำนาจที่จะมอบหมายให้บุคคลอื่นใดหรือองค์กรอื่นมาใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนรัฐสภา

๒. การที่คณะกรรมการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแตกต่างไปจากที่รัฐสภารับหลักการไว้ นั้น ไม่สามารถกระทำได้เพราะตามข้อบังคับการประชุม ข้อ ๑๑๑* ดังนั้น คณะกรรมการจึงมีหน้าที่พิจารณา ในเนื้อหาสาระในรายละเอียด มิใช่มาเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกร่างใหม่ อีกทั้งข้อบังคับการประชุม ข้อ ๙๔ ก็กำหนดเป็นกรอบในการพิจารณาของคณะกรรมการไว้

- เจตนารมณ์ของทุกคนคือการปฏิรูปการเมือง โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติเห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี แล้วมอบหมายให้คณะกรรมการของรัฐสภาพิจารณา แต่เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วได้พบว่าสิ่งที่คณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการนั้น น่าจะขัดกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญกล่าวคือ

๑. โดยหลักการของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ

ก) เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติมหมวด ๑๒)

ข) เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติม (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙) ของมาตรา ๑๖๐) แต่คณะกรรมการได้ตัดความออก เช่น (๑๖) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙)

จะเห็นได้ว่า เมื่อได้มีการแก้ไขโดยไม่ต้องส่งให้รัฐสภาพิจารณาซึ่งเท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ สามารถกระทำหรือไม่

๒. การที่คณะกรรมการได้แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญไปอย่างมากจนไม่เหลือเค้าโครงของหลักการเดิม ทำให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติไม่สามารถกระทำได้ ผู้ที่จะแก้ไขหรือจะพิจารณาได้จะเป็นเพียงบุคคลที่เป็นคณะกรรมการเท่านั้น เป็นการไม่เปิดโอกาสให้กว้างในการช่วยการพิจารณา

* ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

* ข้อ ๑๑๑ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ เว้นแต่การพิจารณา การออกเสียงและการลงมติต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญ

๓. อำนาจอธิปไตย มี ๓ ประการ โดยอำนาจนิติบัญญัตินั้น คณะกรรมาธิการจะมอบอำนาจนิติบัญญัติให้กับสภาร่างรัฐธรรมนูญไปใช้ เมื่อยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภา การแก้ไขในลักษณะที่มีการมอบอำนาจดังกล่าวสามารถกระทำได้หรือไม่

ดังนั้น การกระทำของคณะกรรมาธิการเป็นการกระทำโดยผิดหลักการหรือไม่ ขอได้พิจารณาให้ถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริงต่อไปด้วย

- การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่พบข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่สำคัญในร่างรัฐบาล คือ

๑. ความต่อเนื่องของคณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญที่จะต้องสิ้นสุดลงเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร หากสภาผู้แทนราษฎรต้องยุบไปก่อนถึงเวลาอันสมควร กระบวนการต่าง ๆ ต้องยุติลง อาจจะเป็นปัญหาได้

๒. กระบวนการในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เนื่องจากคณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินการให้เสร็จภายใน ๑๘๐ วัน แต่ก็สามารถขยายเวลาครั้งแรกได้ ๙๐ วัน ครั้งที่สองได้อีก ๙๐ วัน แต่ถ้ายังไม่เสร็จก็สามารถขอขยายเวลาได้อีก

- ส่วนดีที่จะต้องให้การสนับสนุนร่างของคณะกรรมาธิการ ดังนี้

๑. มีความชอบธรรมทางการเมือง เพราะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโดยการเลือกตั้งบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทน

๒. แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง รัฐสภาก็ต้องให้ความเห็นชอบร่างของคณะกรรมาธิการซึ่งต้องจัดทำไปแล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วัน นับแต่มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ หลังจากนั้นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญจะนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

๓. การมอบอำนาจให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ จะก่อให้เกิดระบบการเมืองที่ดีขึ้น และป้องกันการซื้อเสียงจากนักการเมือง

- ประชาชนจะสับสนต่อการของดใช้ข้อบังคับการประชุมหรือไม่ ควรที่คณะกรรมาธิการจะได้ชี้แจงว่า รายงานของคณะกรรมาธิการที่เสนอต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยกำหนดให้รัฐสภามอบอำนาจให้สภาร่างรัฐธรรมนูญไปดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญนั้นสามารถกระทำได้หรือไม่ แล้วจะมีผลกระทบต่อกระบวนการในการพิจารณาอย่างไร เพราะร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมาธิการแก้ไขไม่มีเค้าโครงในหลักการเดิมอยู่แล้ว

- ร่างรัฐธรรมนูญทั้งของคณะรัฐมนตรีและร่างของคณะกรรมาธิการต่างก็มีข้อดี ข้อเสีย โดยมีข้อสังเกต คือ

๑. ร่างรัฐธรรมนูญของคณะรัฐมนตรีให้เกียรติแก่สภาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อมีการกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้วจะต้องนำมาเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณา

๒. ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมาธิการที่ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งก็เป็นสิ่งที่ดีที่ประชาชนจะได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ แต่ก็เกรงปัญหาการใช้เงินในการซื้อสิทธิขายเสียง

อย่างไรก็ตาม ควรจะนำข้อดีของทั้งสองส่วนมารวมกัน เพื่อพิจารณาจะนำไปสู่หนทางที่ดีต่อการปฏิรูปการเมืองในที่สุด

- รัฐบาลได้ปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการเมืองท่ามกลางกระแสพิภพวิจารณ์ โดยเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ซึ่งรัฐสภาได้รับหลักการไปแล้ว และส่งให้คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว โดยมีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ

๑. การยกร่างรัฐธรรมนูญโดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพราะไม่เชื่อมั่นและไม่ยอมรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะตัวแทนของปวงชนชาวไทยหรืออย่างไร

๒. ค่าใช้จ่ายและกระบวนการในการเลือกตั้งจะเป็นปัญหาหรือไม่

๓. กระบวนการที่กำหนดว่าเมื่อยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วไม่ต้องผ่านรัฐสภา จะเกิดความรอบคอบและเป็นผลดีจริง ๆ หรือไม่

๔. การใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จะมีปัญหาหรือไม่

ฉะนั้น จึงควรนำข้อดีของทั้งสองร่างมารวมกันเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ดังที่รัฐบาลได้ผลักดันการปฏิรูปการเมือง ตามนโยบายของรัฐบาล

- สภาพการเมืองปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเมืองอย่างรีบด่วนโดยแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ ให้มีองค์กรจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่าน ๆ มาประชาชนไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เมื่อจะมีองค์กรที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ จึงเห็นควรที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยเลือกตัวแทนจากทุกจังหวัดและคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเห็นควรให้องค์กรภายนอกเป็นผู้จัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ด้วย เหตุผลว่าเคยมีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ถึง ๔-๕ ครั้ง แต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเพียงครั้งเดียวเท่านั้นคือในสมัยของนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน และนอกจากนั้นผลจากการเรียกร้องให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนั้น ได้ทวีความรุนแรงจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬวิปโยค

ดังนั้น จึงเห็นว่าถ้าให้ร่างรัฐธรรมนูญที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ผ่านกระบวนการรัฐสภา เหมือนกับที่ผ่านมาก็คงจะทำให้ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่นั้น อาจจะต้องตกไปอีก นอกจากนั้น เห็นว่าเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเมือง จึงเห็นควรให้รัฐสภาผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ โดยเร่งด่วนต่อไป

ประธานคณะกรรมการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ชี้แจงว่า

คณะกรรมการได้ทำการปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญให้ดีขึ้น โดยยึดหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญที่ได้ผ่านวาระแรกมานั้นเป็นสำคัญกล่าวคือ วางแนวทางการจัดการให้สามารถมีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ และได้พิจารณาเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอมีข้อบกพร่อง คือ

๑. เป็นรูปคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญที่ไม่มีความต่อเนื่อง

๒. การให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติเป็นมาตรา ๆ หรือเป็นประเด็น ๆ อาจจะก่อให้เกิดความวุ่นวาย และความแตกแยก

๓. คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญมาจากผู้แทนสาขาอาชีพ จึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไม่กว้างขวาง ดังนั้น จึงเห็นว่าทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้มากที่สุด เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

จึงเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการนั้นไม่ขัดหลักการ เนื่องจากหลักการในร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอมีว่า "เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่" โดยไม่ได้ระบุว่าองค์กรเป็นอย่างไร และเห็นว่าที่ประชุมรัฐสภาควรจะได้กำหนดแนวทางว่าจะจัดทำอย่างไร โดยแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ เพื่อให้คณะกรรมการได้ปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการให้ดีขึ้น

สมาชิกสภาได้อภิปรายว่า

- ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศหลายฉบับ และได้มีการแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญหลายฉบับหลายครั้ง และในขณะนี้ก็ได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง อันเนื่องจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ซึ่งหลายฝ่ายเห็นว่าได้มีการใช้เงินซื้อเสียงเข้ามา โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ

จึงเห็นว่าไม่ควรจะให้มีการเลื่อนเวลาการพิจารณาออกไปอีก รัฐสภาควรพิจารณาตัดสินใจว่าจะเห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ หรือร่างรัฐธรรมนูญของคณะรัฐมนตรีหรือจะนำเอาประเด็นที่ดีของร่างฯ ทั้งสองมาปรับปรุงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกัน

- ร่างรัฐธรรมนูญฉบับตามที่คณะกรรมการได้พิจารณาเสร็จแล้วน่าจะขัดกับหลักการ กล่าวคือ ร่างรัฐธรรมนูญตามที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาลงมติรับหลักการในวาระที่หนึ่งได้กำหนดให้มี "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" แต่ร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว กำหนดให้มี "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" และร่างรัฐธรรมนูญจะต้องตกไปตามมาตรา ๒๑๑ โสฬส หรือมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส วรคสี โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน อาจต้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ก็ได้ เมื่อพ้นกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่ร่างรัฐธรรมนูญตกไปนั้น จะทำให้กระบวนการปฏิรูปการเมืองต้องล่าช้าออกไปและจะกระทำได้อย่างขึ้น

นอกจากนี้ การที่กำหนดให้กระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไม่ต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และการกำหนดให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยนั้น ค่อนข้างจะไม่เห็นด้วย

กรรมการชี้แจงว่า

- ปัญหาข้อสงสัยที่ว่าเหตุใดคณะกรรมการได้กำหนดในร่างรัฐธรรมนูญให้มี "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" ขึ้น แทนที่จะเป็น "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" ตามร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาได้ลงมติรับหลักการไว้ในวาระที่หนึ่งว่าจะกระทำหรือไม่ เพียงใดนั้น ทางคณะกรรมการขอชี้แจงดังนี้

๑. รัฐธรรมนูญเป็นเอกสารก่อตั้งองค์กรทางการเมือง อำนาจในการตรารัฐธรรมนูญคือ อำนาจในการก่อตั้งองค์กรทางการเมืองสูงสุด ซึ่งมีใช้อำนาจในการตรากฎหมายธรรมดา

๒. บุคคลซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งองค์การทางการเมืองแทนประชาชนทั้งประเทศตามรัฐธรรมนูญของนานาอารยประเทศทั่วโลก อาจพิจารณาจากวิธีดังต่อไปนี้

วิธีแรก ประมุขของรัฐในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชสละอำนาจโดยมาอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น รัชกาลที่ ๗ ทรงสละพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ (โดยไม่มีผู้ใดลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเลย)

วิธีที่สอง คณะบุคคลเป็นผู้จัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงการปกครองเดิมโดยคนเพียงบางกลุ่ม ซึ่งคนส่วนใหญ่อาจจะไม่ได้มีส่วนร่วมตัวอย่างของรัฐธรรมนูญทำนองนี้ก็ีมีมาก

วิธีที่สาม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และพลเมืองทั้งชาติเป็นผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง และกำหนดคณะบุคคลทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีที่สี่ อำนาจก่อตั้งองค์การทางการเมืองนั้น อาจจะมาจากการที่เจ้าอาณานิคมเมืองแม่ ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการปกครองอาณานิคมอยู่แต่เดิมมอบอำนาจให้โดยการตรารัฐธรรมนูญและมอบองค์การที่ทำหน้าที่ทางการเมืองให้ไป

วิธีที่ห้า ประมุขของรัฐกับประชาชนร่วมกันจัดทำรัฐธรรมนูญ โดยความร่วมมือกับองค์การทางการเมืองที่มีอยู่เดิม

ในส่วนของคุณะกรรมาธิการได้ยึดถือแนวทางโดยวิธีที่ทำนี้ในการร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้โดยพิจารณาได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ที่ได้บัญญัติว่า "อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ"

ดังนั้น เรื่องการก่อตั้งองค์การทางการเมืองขึ้นใหม่นั้น สามารถกระทำได้ ๒ วิธี กล่าวคือ

๑. วิธีที่ทำนอกวิถีทางรัฐธรรมนูญ เช่น การปฏิวัติรัฐประหารซึ่งไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้น
๒. วิธีทำตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ เช่น ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ตามที่มิสสมาชิกบางท่านได้กล่าวว่าการกระทำในลักษณะเช่นนี้ไม่อาจที่จะกระทำได้นั้น ขอชี้แจงว่าตามประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยเคยมีการดำเนินการก่อตั้งองค์การทางการเมือง เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่มาแล้ว รวม ๒ ครั้ง คือ

ครั้งแรก อาศัยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๕ เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ทั้งฉบับ

ครั้งที่สอง อาศัยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๐ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๑ เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๒

- ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๓ เพราะร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีวิธีการแก้ไขที่ชอบด้วยวิถีทางของรัฐธรรมนูญ

- ตามที่มิสสมาชิกรัฐสภาแสดงความเห็นว่าการถวายพระราชอำนาจเด็ดขาดให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจขอประชามตินั้นเป็นการไม่บังควรขอชี้แจงว่า การที่กำหนดให้เป็นพระราชอำนาจของพระ

มหากษัตริย์ดังกล่าวมิใช่เป็นเรื่องที่กรมการได้กำหนดขึ้นใหม่ แต่เคยมีบทบัญญัติในทำนองเดียวกันนี้ใน รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๒ และรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๑๗ เรื่องที่คณะกรรมการได้กำหนดขึ้นใหม่คือ การที่กำหนดให้พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจทรงเลือกที่จะทรงยับยั้งไว้เอง หรือให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติ

- จากการที่มีสมาชิกบางคนกังวลว่าถ้าร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไปฝ่าฝืนบทบัญญัติที่ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือบทบัญญัติที่ห้ามเปลี่ยนรูปแบบของรัฐ จากรัฐเดี่ยวเป็นรัฐรวมก็จะมีใครกลั่นกรองตรงส่วนนี้ ขอชี้แจงว่าสมาชิกรัฐสภาแห่งนี้จะเป็นผู้ที่ควบคุมสภา ร่างรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยกระบวนการตามมาตรา ๒๐๗* แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้

- การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะกรรมการได้เสนอนี้เป็นการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ครั้งเดียวในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่เชื่อมสถาบันสูงสุดกับรัฐสภาและปวงชนทั้งชาติแล้วจะขัดกับรัฐธรรมนูญได้อย่างไร

- จากปัญหาว่าร่างของคณะกรรมการจะขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุม ข้อ ๑๑๑ ข้อ ๙๐* และ ข้อ ๙๕ และทางปฏิบัติของสภาแล้ว เห็นว่าร่างของคณะกรรมการมิได้ขัดกับร่างเดิมของรัฐบาล และในหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่คณะรัฐมนตรีเสนอนั้น มิได้ระบว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องทำโดยองค์กรใด ๆ ด้วยวิธีการอย่างไร

สรุปว่า ครั้งนี้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่การจัดทำรัฐธรรมนูญ ได้มีการเชื่อมโยงอำนาจ ทั้งสามเข้าด้วยกัน คือ พระมหากษัตริย์ ประชาชน และรัฐสภา

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- รัฐสภามีเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง และพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อปวงชนชาวไทย เมื่อต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ควรประนีประนอมกัน ส่วนเนื้อหาของสภาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการกำหนดไว้ไม่เป็นไปตามความประสงค์ที่แท้จริงในการปฏิรูปการเมืองนั้น ขอตั้งข้อสังเกตไว้ ๒ ประการ ดังนี้

*รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔

มาตรา ๒๐๗ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรมิมีความเห็นว่ามีปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ส่งเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

*ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๙๐ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบทที่ประกอบ ดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้กำหนดโดยชัดแจ้ง

ในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายเดิม ให้ระบุมตราที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

๑. องค์ประกอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามร่างของคณะกรรมการธิการมาจากการเลือกตั้งจากราษฎรจังหวัดละ ๑ คน มีข้อเสีย คือ

ก) จังหวัดแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะจำนวนประชากร แต่กลับกำหนดให้แต่ละจังหวัดมีผู้แทนเท่ากันคือจังหวัดละ ๑ คน

ข) การปฏิรูปการเมือง ต้องการแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ปัญหานี้ยังแก้ไขไม่ได้ จึงไม่ควรให้องค์ประกอบสภาร่างรัฐธรรมนูญจากการเลือกตั้ง

๒. เมื่อรัฐสภามีมติรับหลักการในวาระที่ ๑ แล้ว คณะกรรมการควรจะยึดถือหลักการดังกล่าวเป็นหลัก ถึงแม้จะมีความขัดแย้งทางความคิดก็ไม่ควรแก้ไขทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ควรจะนำข้อดีที่มีอยู่ในร่างรัฐธรรมนูญในวาระแรกและร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการมารวมกัน น่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุด

- อำนาจรัฐาธิปัตย์ในรัฐธรรมนูญจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง ๓ คือ

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. สมาชิกวุฒิสภา

๓. องค์พระมหากษัตริย์

ทั้ง ๓ องค์ประกอบดังกล่าว จึงจะตรงกับคำว่า Parliament อำนาจทางการเมืองเป็นอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจและการปฏิรูปการเมืองเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาปากท้องของประชาชน ดังนั้น การปฏิรูปการเมืองสิ่งแรกที่ควรกระทำคือ ปฏิรูปผู้คุมอำนาจรัฐ

ในอดีต การปฏิรูปทางการเมืองครั้งแรกของประเทศไทย เริ่มมาแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ ทำไม่ได้มากนัก เพราะถูกจำกัดพระราชอำนาจโดยรัฐธรรมนูญ

ข้อสังเกตประการสำคัญ คือ ความในมาตรา ๒๑๑ อัญญา ในร่างรัฐบาล ซึ่งบัญญัติว่า "ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐสภาจะรับไว้พิจารณาไม่ได้" ความในมาตรานี้จะมีความหมายอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่ ย่อมอยู่ในดุลยพินิจของรัฐสภา ทางออกของปัญหาในขณะนี้ น่าจะกระทำโดย

๑. ให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โดยต้องให้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา

๒. มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างเสร็จแล้วให้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่

ทั้งนี้ อาจจะนำประเด็นดังกล่าวไปขอประชามติจากประชาชน ให้เป็นผู้ตัดสินได้

- แนวคิดเบื้องต้นในการปฏิรูป คือ การกำหนดกติกาใหม่ โดยบุคคลหรือองค์กรที่ไม่มีส่วนได้เสียมาโน้มน้าว จึงจะสามารถกำหนดกติกาได้อย่างสมบูรณ์ โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ ควรพิจารณาใน ๒ ประเด็น คือ

๑. ควรพิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญใด จะสำเร็จได้ในขณะนี้ โดยพิจารณาจาก ๓ องค์ประกอบ คือ

ก) ผู้ทำหน้าที่เป็กร่างรัฐธรรมนูญจะต้องไม่อยู่ภายใต้ความครอบงำของผู้มีส่วนได้เสีย หรือมีน้อยที่สุด

ข) การถ่วงดุลย์ระหว่างสาขาอาชีพของผู้ที่จะมาเป็นองค์ประกอบในการร่างรัฐธรรมนูญต้องมีความสมดุลย์

ค) การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเป็นไปได้อย่างมากที่สุด

เมื่อพิจารณาจาก ๓ องค์ประกอบ เห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยรัฐบาล มีความสมบูรณ์มากกว่า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากการออกเสียงลงคะแนนเพื่อความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญของรัฐบาลใช้จำนวนเสียงที่น้อยกว่าร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการธิการ คือ ในมาตรา ๒๑๑ นว (๒) ร่างรัฐธรรมนูญของรัฐบาลใช้คะแนนเสียงเห็นชอบในแต่ละมาตรา จำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ส่วนในร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการธิการ ตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส และ มาตรา ๒๑๑ โสฬส กำหนดคะแนนเสียงในการให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสาม และสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

๒. การจัดให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กรณีร่างรัฐธรรมนูญตกไป ตามร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาได้ลงมติรับหลักการในวาระที่หนึ่งบัญญัติไว้ว่า

"มาตรา ๒๑๑ ทวิ ให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่"

- พิจารณาแล้วเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญตามที่แก้ไขโดยคณะกรรมการไม่ขัดกับหลักการของร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมา เนื่องจากข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ข้อ ๕๐ ได้กำหนดว่า "หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้นให้กำหนดโดยชัดแจ้ง" เมื่อพิจารณาหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่ามี ๒ ประการ คือ

๑. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติมหมวด ๑๒)

๒. แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

การที่คณะกรรมการได้พิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญนั้น อยู่ภายในกรอบอำนาจของหลักการที่กำหนดไว้กว้าง ๆ เพื่อให้สามารถพิจารณาแก้ไขกระบวนการอันเป็นสาระสำคัญ ในการปฏิรูปทางการเมืองได้ครบถ้วน

เหตุผลที่คณะกรรมการได้พิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญดังที่ปรากฏนั้น เนื่องจากคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่จะต้องสร้างระบบการเมืองที่สุจริตมีประสิทธิภาพขึ้นมา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกันทั้งระบบ โดยอาศัยบุคคลเพื่อสร้างกระบวนการที่มีความชอบธรรม โดยกระบวนการดังกล่าวประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญได้นั้น

จะต้องมีความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย ควรประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญ บุคคลที่มีความชอบธรรมในการยกย่องและพิจารณา ประชาชนต้องมีส่วนร่วมมากที่สุด และกระบวนการในการจัดทำต้องต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ร่างของคณะกรรมการมีความสมบูรณ์ต่อเนื่องดีกว่าร่างของรัฐบาล เพราะร่างของรัฐบาลกำหนดให้ผู้แทนจากทุกสาขาอาชีพมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีข้อตำหนิ และอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ทุกจุด โดยเฉพาะเมื่อมีการยุบสภาจะทำให้ร่างรัฐธรรมนูญต้องตกไป ส่วนประเด็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาวิตกว่า จะไม่เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมนั้น กรณีคงไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามานั้น มีเพียงอำนาจหน้าที่ในการยกย่องรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน หรือเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ (ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาการแย่งชิงผลประโยชน์) รวมทั้งมีวาระการทำงานที่แน่นอนชัดเจน

- การปฏิรูปทางการเมืองจะเป็นผลสำเร็จได้หรือไม่นั้น คงบอกไม่ได้ว่าร่างของคณะรัฐมนตรีหรือร่างของคณะกรรมการว่าร่างใดผิดหรือถูกคงไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็น และมาจากสมมติฐานที่แตกต่างกัน คือ

๑. ร่างรัฐธรรมนูญของคณะรัฐมนตรี เกิดจากความร่วมมือ การตรวจสอบ และการคานอำนาจของสถาบันต่าง ๆ โดยมีสมมติฐาน ๔ ประการ คือ

ก) องค์การยกย่องรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยเป็นองค์กรที่แยกออกจากองค์กรที่มีอำนาจให้ความเห็นชอบ

ข) องค์กรที่มีอำนาจให้ความเห็นชอบ มีรัฐสภาเป็นองค์กรที่สำคัญเมื่อมีการยกย่องต้องให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณา และให้ความเห็นชอบด้วยทุกครั้ง

ค) การออกเสียงลงประชามติ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์การยกย่องกับองค์กรให้ความเห็นชอบ ก็จะต้องส่งให้ประชาชนเป็นผู้พิจารณาออกเสียงลงประชามติ

ง) การนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เมื่อผ่านการให้ความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วหรือเมื่อประชาชนมีมติเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

๒. ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ

คณะกรรมการ มีแนวคิดที่พิจารณาภายในกรอบสมมติฐาน ๔ ประการ ตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอมา ซึ่งรัฐสภาพิจารณารับหลักการในวาระที่ ๑ นั้น ต่อมาการพิจารณาของคณะกรรมการเสียงข้างมากได้เปลี่ยนแนวความคิดไป ซึ่งมีความแตกต่างจากสมมติฐานของร่างรัฐบาล โดยได้กำหนดหลักการแบบกว้าง ๆ ไว้ คือ

ก) กระบวนการยกย่องนั้นควรจะเป็นอย่างไร

ข) คณะกรรมการได้ปฏิเสธรบอบรัฐสภา คือ หากให้อำนาจแก่รัฐสภามีอำนาจหรือเกี่ยวข้องกับการให้ความเห็นชอบ อาจเกิดปัญหาที่ไม่เป็นธรรมได้ อาศัยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงให้มีองค์กรยกย่องขึ้นมาใหม่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีชื่อว่า "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ

จะเป็นผลดีตรงที่มีความต่อเนื่องในการพิจารณา รวมทั้งที่มาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ การซื้อสิทธิขายเสียงจะไม่เข้ามาครอบงำหรือแทรกแซงได้ง่าย เพราะเมื่อร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วอำนาจหน้าที่นั้นก็ป็นอันสิ้นสุดไป

สิ่งสำคัญในการพิจารณา คือ การนำส่วนที่ดีของสมมติฐานของร่าง รัฐบาลกับร่างของคณะกรรมการมาผสมผสานกัน โดยกำหนดเป็นประเด็นในการพิจารณาให้ความเห็นชอบขึ้นใหม่ คือ

๑) องค์กรยกร่าง ควรจะเป็นอย่างไร จะใช้เป็นชื่อ "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" หรือ "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ"

๒) องค์ประกอบจะมาจากไหน และควรจะมีจำนวนเท่าใด

๓) ที่มาจะเป็นอย่างไรจะมาจากการแต่งตั้ง หรือการเลือกตั้ง

๔) องค์กรให้ความเห็นชอบ จะให้ผ่านกระบวนการของรัฐสภาหรือไม่

๕) หากเกิดความขัดแย้ง ระหว่างองค์กรยกร่าง กับองค์กรให้ความเห็นชอบจะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินโดยประชามติ หรือให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

จากนั้นจึงค่อยนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายต่อไป

คำชี้แจงของนายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา)

รัฐบาลได้เสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ เพื่อประสงค์ที่จะปฏิรูปการเมืองให้เป็นผลสำเร็จ ทั้งนี้ โดยได้ตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนสาขาอาชีพอื่น ๆ เพื่อทำหน้าที่ดูแลและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่ประชาชนได้คาดหวัง โดยมีหลักการใหญ่ ๆ อยู่ ๓ ประการ คือ

๑. กระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

๒. กระบวนการให้ความเห็นชอบ ให้ผ่านกระบวนการของรัฐสภาเป็นผู้ตรวจสอบ

๓. กระบวนการตัดสินใจ ให้มีการลงประชามติ

ในหลักการทั้ง ๓ ประการดังกล่าว รัฐสภามีมติรับหลักการแล้ว ต่อมาเมื่อถึงคณะกรรมการธิการแล้วได้มีการแก้ไขบางประการ โดยเปลี่ยนจากคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเป็น "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" ประเด็นนี้ไม่มีปัญหาโต้แย้ง เพราะเป็นเพียงเปลี่ยนชื่อองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ประเด็นที่มีปัญหา คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นสภาเดียวที่ทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญและทำหน้าที่ไปเห็นชอบด้วย ซึ่งประเด็นนี้ไม่สามารถจะยอมรับได้ โดยเฉพาะเหตุผลที่คณะกรรมการจะให้ร่างรัฐธรรมนูญปลอดจากการแทรกแซงจากระบบการเมืองนั้น รัฐบาลเห็นว่าในทางปฏิบัติไม่สามารถที่จะทำได้ ดังนั้น จึงควรนำเอาส่วนที่ดีของแต่ละร่างขึ้นมาพิจารณาอย่างรอบคอบ

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้สรุปกำหนดประเด็น เพื่อให้สมาชิกอภิปรายภายในประเด็น และให้นำข้อมูลในแต่ละประเด็นให้ที่ประชุมพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อให้คณะกรรมการนำกลับไปปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญต่อไป โดยสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ ๕ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง องค์กรที่จะยกร่างรัฐธรรมนูญ ควรจะเป็นในรูปแบบ "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" หรือ "สภาร่างรัฐธรรมนูญ"

ประเด็นที่สอง สมาชิกขององค์กรควรประกอบไปด้วยผู้ใดบ้างจะมีนักวิชาการ และประชาชนทั่วไปหรือข้อเสนออื่น ๆ นอกจากนี้ ยังควรกำหนดว่าสมาชิกแต่ละฝ่ายควรมีจำนวนเท่าใด

ประเด็นที่สาม ที่มาของสมาชิกควรมาจากไหน โดยแยกพิจารณาที่มาได้เป็น ๓ วิธี กล่าวคือการแต่งตั้ง การเลือกตั้งโดยตรง หรือการเลือกตั้งโดยทางอ้อม

ประเด็นที่สี่ เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว จะต้องเสนอให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติหรือไม่ หรือจะให้กรรมาธิการเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยได้เลย

ประเด็นที่ห้า ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ ๔ คือ ถ้าไปวินิจฉัยว่าจะต้องให้สภาให้ความเห็นชอบ ก็จะต้องวินิจฉัยในทางกลับกันด้วยว่า แล้วถ้ารัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบ ผลกับร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นอย่างไร จะให้ตกไปหรือจะให้นำไปสู่การมีประชามติ ถ้าให้ไปสู่การมีประชามติ ขั้นตอนของการมีประชามติจะเป็นไปในตัวเอง หรือจะต้องมีพระบรมราชโองการอย่างที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๒

สมาชิกรัฐสภาได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

- การร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเรื่องสำคัญ รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ องค์กรที่จะมาทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญควรจะใช้ "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" เพราะเป็นการให้ความสำคัญกับองค์กรที่จะมายกร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อคำนึงถึงผลดีผลเสียแล้วน่าจะทำให้เกิดผลดีในลักษณะที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในมาตรา ๓ ได้กำหนดไว้ว่า "อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย" อันถือเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน ดังนั้น หัวใจของการปฏิรูปทางการเมือง จึงต้องเริ่มจากประชาชนก่อน

- องค์กรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ จะต้องมียุทธศาสตร์ ๓ ประการ คือ

๑. ต้องมีความชอบธรรม ประชาชนทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน

๒. ต้องมีความอิสระในการตัดสินใจ โดยไม่ยึดติดกับรัฐสภา

๓. ต้องมีความต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญยังคงอยู่เป็นองค์กรในการยกร่างรัฐธรรมนูญต่อไป จึงจะปฏิรูปทางการเมืองได้สำเร็จ

- จากการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ ทั้งร่างของรัฐบาลและร่างของคณะกรรมการกลุ่มบุคคลที่จะทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญจริง ๆ คือ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการทางสาขารัฐศาสตร์ และสาขานิติศาสตร์ ซึ่งการปฏิรูปทางการเมืองจะต้องอาศัยนักวิชาการดังกล่าวเป็นหลักเพราะจะมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบทางการเมือง การปกครอง ทั้งนี้ ในประเด็นที่มาควรใช้วิธีให้นักวิชาการนั้นได้เลือกกันเอง โดยรัฐสภามอบหมายให้นักวิชาการไปดำเนินการ ทำหน้าที่เป็นผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญอย่างอิสระ โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการเมือง แล้วจึงนำเสนอต่อรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ เมื่อผ่านการเห็นชอบแล้ว จึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ ทรงมีพระราชวินิจฉัย หากสมควรให้แสดงประชามติก็ให้ดำเนินการต่อไป

ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรพิเศษที่จะมาทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญก่อน เพื่อให้สะดวกในการที่จะพิจารณาถึงประเด็น ที่มาหรือองค์ประกอบขององค์กร ยกเว้นโดยพิจารณาจากร่างรัฐธรรมนูญทั้งสอง ซึ่งร่างของรัฐบาลกับร่างของคณะกรรมการก็ยังมีความแตกต่างในเรื่องอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่จะมาทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ คือ

ร่างของรัฐบาล เป็นองค์กรพิเศษในรูปแบบของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่เพียงยกร่าง แต่ยังมียึดโยงอยู่กับรัฐสภา ทั้งยังมีหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบอยู่กล่าวคือ ต้องนำร่างรัฐธรรมนูญมาให้รัฐสภาเห็นชอบ

ร่างของคณะกรรมการ เป็นองค์กรอิสระในรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จจากอำนาจของรัฐสภา เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้วไม่ต้องให้รัฐสภาเห็นชอบ

- องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญ น่าจะมาจากการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสสร้างรัฐธรรมนูญ โดยมีหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

๑. โดยเป็นโอกาสอันดี ที่กระบวนการทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรทางการเมือง รัฐบาล หน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อดำเนินการปฏิรูปทางการเมือง โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งตัวแทนจังหวัดละ ๑ คน หรือโดยใช้ระบบสัดส่วน เพื่อให้เห็นว่าองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน

๒. เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นโอกาสแรกที่ประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อนำมาใช้ปกครองตนเองของประชาชน

- กระบวนการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อม คนที่ได้มาจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน การเลือกตั้งโดยทางอ้อม เป็นกระบวนการซึ่งได้คนมาง่ายแต่ขาดความชอบธรรม ส่วนการเลือกตั้งโดยทางตรง เป็นกระบวนการสรรหาคนที่กระทำได้ยากลำบากแต่เกิดความเป็นธรรม เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนให้ความเห็นชอบ

แต่อย่างไรก็ตามความคิดเห็นในขั้นนี้ เห็นด้วยที่จะให้มีการเลือกตั้งสมาชิกองค์กรในการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งหวังให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน

- องค์การยกร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ควรจะมาจากการเลือกตั้ง ด้วยเหตุที่ว่า

๑. ตามร่างรัฐบาลกำหนดให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ แต่คณะกรรมการแก้ไขเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ต้องการให้ยึดโยงกับสภาผู้แทนราษฎร ด้วยความไม่มั่นใจต่อรัฐสภา

๒. หากองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญให้มาจากการเลือกตั้ง พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็คงส่งตัวแทนของพรรคเข้าไปสมัครรับเลือกตั้ง ถ้าไม่เชื่อมั่นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วเหตุใดจึงจะเชื่อมั่นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

๓. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นตัวแทนมาจากจังหวัดละ ๑ คน เท่ากัน ในขณะที่แต่ละจังหวัดมีจำนวนประชากรต่างกันอย่างมากนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่ประการใด

- ประสงค์ที่จะเห็นการปฏิรูปการเมืองอย่างแท้จริง และการแยกออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างทฤษฎีกับสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ โดยการยกร่างหรือการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ ควรจะให้นักวิชาการมีบทบาทในการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา หากมีปัญหาขัดแย้ง

ตกลงกันไม่ได้ในความคิดเห็น จึงให้ประชาชนลงประชามติ การเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรยกร่าง ต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบอย่างมาก เพราะอาจจะไม่ได้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่เราต้องการได้ ฉะนั้นทางออกที่ดีที่สุดก็คือ การใช้นักวิชาการเข้ามาเป็นองค์กรยกร่าง แล้วเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของรัฐสภา และหากมีข้อขัดแย้งทางความคิดเห็นจึงให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจโดยลงประชามติ

- ประเด็นการแก้ไขมาตรา ๒๑๑ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ ไม่ว่าจะให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือคณะกรรมการเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญก็ตาม รัฐธรรมนูญที่ยกร่าง ขึ้นโดยองค์กรดังกล่าวจะต้องนำมาสู่การพิจารณาของรัฐสภา เพราะในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยเคยมี สภาร่างรัฐธรรมนูญที่ให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการให้ความเห็นชอบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ในขณะที่มีองค์กรที่จะยกร่างรัฐธรรมนูญที่มีชื่อเรียกต่างกับอยู่ ๒ องค์กร คือ คณะกรรมการ ยกร่างและสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งองค์กรทั้งสองนี้มีความแตกต่างกันอยู่ที่สมาชิกของคณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้ง ส่วนสมาชิกของสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการแต่งตั้ง เห็นว่าเพื่อให้มีความคล่องตัวในการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ควรจะเป็นในรูปคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและองค์กรที่จะเป็นผู้อนุมัติเห็นชอบคือรัฐสภา

- เห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการที่จะให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง และอีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ และเมื่อได้ร่างรัฐธรรมนูญแล้วไม่ต้องผ่านระบบรัฐสภา เนื่องจากกระบวนการของรัฐสภา โดยปกติก็สามารถจะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้อยู่แล้ว แต่ประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ นี้ เป็นกรณีพิเศษ หากนำร่างรัฐธรรมนูญที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ ผ่านกระบวนการของรัฐสภาเกรงว่าการพิจารณาของสมาชิกรัฐสภา อาจไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ต้องการให้มีการปฏิรูปการเมืองได้

ในร่างรัฐธรรมนูญของคณะรัฐมนตรีมีประเด็นที่เป็นปัญหาได้ ดังนี้

๑) การให้มีประชามติเป็นรายมาตราจะมีความสับสนได้ ซึ่งต่างกับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการที่มีประชามติทั้งฉบับ

๒) การให้มีตัวแทนจากสาขาอาชีพต่าง ๆ เนื่องจากตัวแทนบางสาขาอาชีพไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องกฎหมาย ซึ่งต่างกับร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการที่ตัวแทนส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน และอีกส่วนหนึ่งมาจากสาขาอาชีพที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

๓) องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญ ควรจะใช้ชื่อ "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" เนื่องจากจะต้องเข้ามา ยกร่างรัฐธรรมนูญ

- เห็นด้วยในหลักการที่จะให้มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญนอกเหนือจาก สถาบันรัฐสภา ทั้งนี้ ไม่ทำให้ประชาชนรู้สึกคลางแคลงใจว่าผู้ที่มีส่วนได้เสียในการเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ องค์กรอิสระซึ่งทำหน้าที่ในการยกร่าง จะไม่ถูกชี้นำจากบรรดานักการเมือง ในด้านองค์ประกอบขององค์กรทางการเมือง ควรจะประกอบด้วย

๑) บุคคลที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในระบบสัดส่วน โดยกำหนดให้กลุ่มสาขาอาชีพ และพรรคการเมืองต่าง ๆ ร่วมกันเสนอบุคคลเข้ารับการเลือกตั้งการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นหมู่คณะจะสามารถจัดการชื่อเสียงได้

๒) จากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

เมื่อมีการยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ควรกำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ซึ่งมีใช้การพิจารณาที่เหมือนกับการพิจารณากฎหมายทั่วไป

- ไม่เห็นด้วย ที่คณะกรรมการได้แก้ไขจนขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติรับหลักการในวาระที่หนึ่งแล้ว โดยการจะตั้งองค์กรใดองค์กรหนึ่งขึ้นมาทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญแทนกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกับรัฐสภาที่เป็นสถาบันนิติบัญญัติของชาติ ดังนั้นควรที่จะให้รัฐสภาแห่งนี้ทำหน้าที่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่

- ความเห็นเกี่ยวกับองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น จะให้เลือกระหว่างคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญกับสภาร่างรัฐธรรมนูญ ก็ต้องเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่วิธีการต้องเป็นการเลือกตั้งที่แตกต่างไปจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น อาจจะใช้ระบบสัดส่วนโดยมาจากการเลือกตั้งของคนทั่วประเทศเป็นเขตเลือกตั้งก็ได้ หรือกรณีเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการเสร็จแล้ว ควรจะต้องผ่านรัฐสภาให้ความเห็นชอบหรือไม่ ในกรอบของรัฐสภามีปัญหาเพราะยิ่งผูกติดกับการเมือง ในกรณีนี้มีได้หมายความว่าสมาชิกรัฐสภาไม่มีความสามารถหรือไม่เก่งหรือไม่จริงใจ เพราะข้อจำกัดของการทำงานยังอยู่ในกรอบของพรรคการเมือง แต่ในเรื่องของความต่อเนื่องของกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญเป็นปัญหาได้ ดังนั้นจะต้องสร้างองค์กรตามกระบวนการพิเศษที่เป็นเอกเทศ ที่มีความชอบธรรมที่จะทำงานใหญ่ของชาติได้

การแก้ไขต้องคำนึงถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ เมื่อพิจารณาตามร่างของคณะกรรมการพิจารณา พระมหากษัตริย์ทรงมอบอำนาจให้ประชาชนลงประชามติ แต่ในร่างของรัฐบาลหากมีข้อขัดแย้งระหว่างองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญกับองค์กรให้ความเห็นชอบ จะให้ประชาชนเป็นผู้ลงประชามติ ซึ่งเป็นการลิดรอนพระราชอำนาจหรือไม่ เพราะกระบวนการให้นำบทบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าด้วยการยืนยันพระราชบัญญัติมาใช้โดยอนุโลม รวมทั้งที่ปฏิบัติน่าจะมีค่าปรารถนาที่จะต้องกล่าวถึงสถาบันพระมหากษัตริย์และการถ่ายทอดอำนาจดังกล่าวมาสู่การปกครองในระบบประชาธิปไตยและการลงพระปรมาภิไธย ดังนั้น จึงเห็นว่าในร่างของคณะกรรมการควรได้รับการพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลง ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ องค์กรที่จะมาทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญจะให้ใช้รูปแบบใด

๑) ในรูปแบบคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ	มติ ๒๐ เสียง
๒) ในรูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญ	มติ ๔๗๖ เสียง
มติ ให้ใช้ในรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ	

ประเด็นที่ ๒ องค์กรประกอบของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ควรประกอบด้วยใครบ้าง

๑) มีทั้งสมาชิกรัฐสภา นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป	มติ ๔๔ เสียง
๒) มีนักวิชาการและประชาชนทั่วไป	มติ ๓๗๗ เสียง
๓) ข้อเสนออื่น ๆ	มติ - เสียง

มติ ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย นักวิชาการและประชาชน
ทั่วไป และให้มีที่มาเหมือนกัน

- จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ควรมีจำนวนเท่าใด

๑) ควรให้คณะกรรมการเป็นผู้กำหนดจำนวน มติ ๔๖๖ เสียง

๒) ควรให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภากำหนดจำนวน มติ ๓ เสียง

มติ ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ ๓ ที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ประกอบด้วยนักวิชาการและประชาชน
ทั่วไป) ควรมาจากทางใด

๑) มาจากการเลือกตั้ง มติ - เสียง

๒) เลือกตั้งโดยทางตรง มติ ๑๕๑ เสียง

๓) เลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา มติ ๒๗๗ เสียง

มติ ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา

ประเด็นที่ ๔ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้วให้เสนอรัฐสภา
พิจารณาอนุมัติหรือให้ความเห็นชอบหรือไม่

๑) ให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาอนุมัติและให้ความเห็นชอบ มติ ๓๐๖ เสียง

๒) ไม่ต้องให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติและให้ความเห็นชอบ มติ ๙๐ เสียง

มติ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วให้เสนอต่อรัฐสภา

พิจารณาอนุมัติ โดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประเด็นที่ ๕ ถ้ารัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบหรือไม่อนุมัติร่างรัฐธรรมนูญ ผลจะเป็น
ประการใด

๑) ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป มติ - เสียง

๒) ให้นำร่างรัฐธรรมนูญเสนอประชาชนเพื่อลงประชามติ มติเสียงเป็น

เอกฉันท์

มติ ถ้ารัฐสภาไม่เห็นชอบหรือไม่อนุมัติให้นำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อประชาชน

เพื่อลงประชามติ

มติประเด็นอื่น ๆ

(๑) ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

(๒) แม้สภาผู้แทนราษฎรถูกยุบก็ตาม สภาร่างรัฐธรรมนูญก็ยังคงอยู่ โดย
สามารถปฏิบัติภารกิจต่อไปได้

(๓) ในช่วงปิดสมัยประชุมของรัฐสภาให้มีการทำงานตามภารกิจต่อไปได้

(๔) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว หากสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบก็ให้รอสภาฯ

ชุดใหม่พิจารณาต่อไป

การประชุมในวาระที่ ๒ ครั้งแรก ได้ยุติลงโดยที่ประชุมเห็นควรให้คณะกรรมการนำร่าง
รัฐธรรมนูญกลับไปแก้ไขตามแนวทางที่กำหนดให้ข้างต้น เมื่อเสร็จแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภาพิจารณาต่อไป

การพิจารณาในวาระที่สอง (ครั้งที่สอง)

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๒ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๔ ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว^(๓) อันเป็นการพิจารณาสืบเนื่องมาจากเมื่อคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๔ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการวิสามัญนำร่างรัฐธรรมนูญกลับไปพิจารณาปรับปรุงใหม่ ผลการพิจารณามีรายละเอียด ดังนี้

ประธานคณะกรรมการวิสามัญ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้แถลงต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สรุปได้ว่า

ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๔ ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... โดยที่ประชุมได้พิจารณาร่างและรายงานของคณะกรรมการวิสามัญแล้วมีมติให้นำร่างรัฐธรรมนูญกลับไปพิจารณาปรับปรุงใหม่ภายใต้แนวทางที่กำหนดให้ นั้น เนื่องจาก การพิจารณาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับนั้นเป็นเรื่องใหม่ ดังนั้นจึงมีข้อถกเถียงและข้อท้วงติงและความเห็นหลากหลาย คณะกรรมการได้พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบที่สุด และได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาแทนฉบับเดิม ตามที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้กำหนดแนวทางการพิจารณาไว้ ๕ ประเด็น

ประเด็นที่ ๑ องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญให้ใช้ในรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประเด็นนี้ยังคงไว้ตามเดิม

ประเด็นที่ ๒ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วย นักวิชาการและประชาชนทั่วไป ประเด็นนี้ยังคงไว้ตามเดิม

ประเด็นที่ ๓ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา และมีจำนวนตามที่คณะกรรมการกำหนด ประเด็นนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม

ประเด็นที่ ๔ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วให้เสนอรัฐสภาพิจารณาอนุมัติ โดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประเด็นนี้ยังคงไว้ตามเดิม

ประเด็นที่ ๕ ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติให้นำร่างรัฐธรรมนูญไปขอประชามติ ในประเด็นนี้ได้มีการคงหลักการเดิมไว้ แต่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้การลงประชามตินั้นเป็นไปโดยดียิ่งขึ้น

ภาคผนวก (๓) ในการพิจารณาในวาระที่สอง (ครั้งที่สอง) นี้ มีรายงานของคณะกรรมการวิสามัญ พร้อมด้วยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ที่ใช้ประกอบการพิจารณาอยู่ ๒ ฉบับ ฉบับแรก คือ รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ดูรายละเอียด ในภาคผนวกหน้า ๒๑๑) ฉบับที่สอง คือ รายงานฉบับแก้ไขของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ดูรายละเอียดในภาคผนวกหน้า ๒๒๔) โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ใช้ฉบับที่สอง ซึ่งเป็นฉบับแก้ไขในการพิจารณาในวาระที่สองนี้ ส่วนฉบับแรกนั้นได้ใช้ประกอบการพิจารณาเฉพาะกรณีอ้างถึงคำสั่งรงความเห็นเท่านั้น

ในส่วนที่เป็นเรื่องสำคัญมากที่คณะกรรมการการได้แก้ไขเพิ่มเติมนั้น คือ เรื่องที่มาของสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญที่ให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา ซึ่งในประเด็นนี้ก็ได้มีการรวบรวมความคิดเห็นที่มีความหลากหลายทั้งความคิดเห็นจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาแห่งนี้และคณะกรรมการรวมทั้งจากสื่อมวลชนและความคิดเห็นจากองค์กรต่าง ๆ ด้วย

ในข้อสำคัญที่สุดที่คณะกรรมการการได้หยิบยกมาพิจารณาครั้งนี้ก็คือ ความหมายของการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา ซึ่งคณะกรรมการการได้พิจารณาออกเป็น ๒ แนวทางด้วยกันว่า การเลือกตั้งทางอ้อมนั้นจะหมายถึงการเลือกตั้งทางอ้อมโดยที่ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ได้มีส่วนร่วมในการลงคะแนนเลย หรือว่าประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิและมีส่วนในการออกเสียงลงคะแนนด้วย คณะกรรมการการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภานั้น หมายถึงขั้นตอนสุดท้ายของการตัดสินใจว่า บุคคลใดจะเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญได้นั้นขึ้นอยู่กับรัฐสภา ส่วนกระบวนการที่จะได้มาซึ่งบัญชีรายชื่อบุคคลเหล่านั้นสามารถกระทำได้ด้วยการให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนโดยตรง แต่ว่ามีจำนวนมากว่าที่สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญพึงมี

เพราะเห็นว่าตามมติเดิมนั้น เราต้องการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเลือกกันเอง โดยมีได้เกี่ยวข้องกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และก็มีความลึกลับที่เกิดขึ้นในเรื่องของผู้แทนองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งแต่ละองค์กรก็มีพระราชบัญญัติแตกต่างกันไป คณะกรรมการการจึงได้แก้ไขปรับปรุงเป็นดังกล่าวข้างต้น

อีกเรื่องหนึ่งที่คณะกรรมการการจำเป็นจะต้องแก้ไขให้สอดคล้องและไม่ลึกลับก็คือที่มาของนักวิชาการ ซึ่งคณะกรรมการการได้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ของการที่ให้ฝ่ายวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญว่า ในกรณีนี้ไม่ต้องการที่จะเปิดกว้าง แต่ต้องการที่จะให้พิจารณาอย่างแคบ โดยคำนึงถึงผู้เชี่ยวชาญ เพราะเนื่องจากผู้มีความรู้ จบปริญญาตรีและอายุ ๓๕ ปี ซึ่งมีคุณสมบัติที่จะสมัครเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญประเภททั่วไปได้นั้นก็มาจากอาชีพและวิชาชีพที่หลากหลายอยู่แล้ว ประกอบกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับนี้ต้องการนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง เมื่อเป็นดังนั้นการพิจารณาที่จะให้นักวิชาการเข้ามาร่วมอยู่ในสภาาร่างรัฐธรรมนูญนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นคณะกรรมการการจึงเห็นว่า เพื่อให้สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญประเภทแรกยึดโยงกับความชอบธรรม และให้ยึดโยงกับรัฐสภาด้วย ก็จึงให้เลือกตั้งไว้ และรัฐสภาเลือกโดยที่ยึดโยงกับจังหวัดด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับนักวิชาการนั้น คณะกรรมการการจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับที่มาของสมาชิกประเภทแรก โดยให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาตรีทางสาขาที่เราต้องการผู้เชี่ยวชาญได้ส่งรายชื่อเข้ามายังรัฐสภาโดยตรง

ส่วนเรื่องอื่น ๆ ที่มีการแก้ไขนั้นแบ่งออกได้เป็น ๒ เรื่องใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ เรื่องที่หนึ่งเป็นเรื่องที่มีสมาชิกรัฐสภาหลายคนได้ทักท้วงเพื่อต้องการปรับปรุงให้ร่างดีและสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เรื่องประชามติเป็นต้นซึ่งคณะกรรมการการได้พิจารณาอย่างละเอียดและนำเสนอมาในร่างที่ปรับปรุงแก้ไขใหม่แล้ว เรื่องที่สองคือ เรื่องที่จะต้องมีการแก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องต้องกันเนื่องจากเมื่อเราแก้ไขมาตราใดมาตราหนึ่งไปแล้ว เช่น เราแก้มาตรา ๒๑๑ สัตต หรือ ๒๑๑ ฉ อันนี้เราก็จะต้องไปปรับให้ส่วนอื่น ๆ หรือถ้อยคำในส่วนอื่น ๆ สอดคล้องต้องกันด้วย ยกตัวอย่าง เช่น คำว่า อนุมัติหรือเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ อันนี้ถ้าเมื่อเราใช้คำใดคำหนึ่งก็ต้องมีการแก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกัน

อยากขอทราบเรียนสรุปต่อท่านประธานรัฐสภาว่า สิ่งที่ปรับปรุงแก้ไขมานั้นไม่ใช่ของใหม่โดยสิ้นเชิง แต่ได้นำเอาส่วนที่คณะกรรมการพิจารณาคิดว่าดีที่สุดในที่สุดที่จะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมือง คือต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด ต้องการให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีทั้งความชอบธรรมและความเชี่ยวชาญ และให้ยึดโยงอยู่กับจังหวัด เนื่องจากเวลาที่จะมีการไปทำประชามติหรือจะมีการชี้แจงนั้นในระดับจังหวัดประชาชนในจังหวัดจะได้รับความรู้และที่ผู้สมัครคงจะต้องมีการแถลงนโยบายให้ชัดเจนว่าแนวทางที่บุคคลนั้นเสนอตัวเข้ามาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นอย่างไร และทางคณะกรรมการได้พยายามปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องซึ่งมีอยู่มากมายหลายแห่ง และคิดว่าในขณะนี้ได้เหลือข้อด้อยน้อยกว่าที่เป็นมา แต่ถึงอย่างไรก็ตามคณะกรรมการยินดีน้อมรับฟังความเห็นหรือข้อชี้แนะของสมาชิกรัฐสภาทุกคน

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้เริ่มพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... โดยเรียงตามลำดับมาตราไป ดังนี้

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

ชื่อร่าง ไม่มีการอภิปราย	ไม่มีการแก้ไข
คำปรารภ ไม่มีการอภิปราย	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๑ ไม่มีการอภิปราย	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๒ ไม่มีการอภิปราย	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๓	มีการแก้ไข

ในมาตรา ๓ นี้ ที่ประชุมรัฐสภามีมติให้เว้นการพิจารณาไว้ก่อน เนื่องจากความในมาตรา ๔ จะส่งผลถึงถ้อยคำในมาตรานี้ด้วย นอกจากนั้นในการพิจารณามาตรา ๔ ที่ประชุมได้มีมติให้สมาชิกสามารถเสนอคำแปรญัตติในที่ประชุมได้ โดยไม่จำเป็นต้องเสนอล่วงหน้าตามข้อบังคับ

มาตรา ๔

มีการแก้ไข

‘มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา ๒๑๑ ทวิ ถึงมาตรา ๒๑๑ เอกุณวิสติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘’

โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้พิจารณาคำความในหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตั้งแต่มาตรา ๒๑๑ ทวิ ถึงมาตรา ๒๑๑ เอกุณวิสติ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาวิสามัญนำไปปรับปรุงใหม่เป็นลำดับไป ดังนี้

หมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ไม่มีการอภิปราย

มาตรา ๒๑๑ ทวิ

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นดังนี้

‘มาตรา ๒๑๑ ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

(๑) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน รวมเจ็ดสิบหกคน

(๒) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดคน’

มีกรรมาธิการผู้สงวนความเห็น สมาชิกรัฐสภาผู้สงวนคำแปรญัตติและสมาชิกรัฐสภาผู้สนับสนุนและคัดค้าน ได้อภิปรายสรุปว่า

- ไม่เห็นด้วยที่ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยเห็นว่าควรจะให้มาจากการเลือกตั้งทางตรง น่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่า แต่ในเมื่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อม (โดยให้ประชาชนเลือกตั้งแต่ละจังหวัด ๆ ละ สามคน แล้วมากรัฐสภาเลือกตั้งเหลือเพียง

จังหวัดละหนึ่งคน) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาวิธีการให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยทางอ้อมในวิธีที่ดีที่สุด ซึ่งวิธีการที่น่าจะเหมาะสมกว่าก็คือ การให้ตัวแทนของสภาท้องถิ่นที่มีอยู่ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น เป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแทน โดยไม่ต้องให้รัฐสภามาเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง เพราะถ้าหากดูรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา ซึ่งกำหนดไว้ว่า "อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย ...." และในมาตรา ๑๒๓ ซึ่งกำหนด ไว้ว่า "สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ..." จะเห็นได้ว่าปวงชนชาวไทยเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น ถ้าหากกำหนดให้รัฐสภาซึ่งเป็นเพียงผู้แทนปวงชนชาวไทยมาเป็นผู้เลือกตั้งบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในแต่ละจังหวัดอีก จะเป็นการเหมาะสมหรือไม่ นอกจากนี้ก็ไม่ทราบว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญอีกหรือไม่ อย่างไร

- ในเรื่ององค์ประกอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ที่คณะกรรมการธิการกำหนดตามร่างรัฐธรรมนูญนี้ มีข้อน่าสังเกตอยู่ ๒ ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก คือ การกำหนดให้มีจำนวนสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน รวมเจ็ดสิบหกคน นั้น ยังไม่เหมาะสม เพราะ

๑. ประเด็นนี้ให้จำนวนสมาชิกที่มาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งยึดโยงกับจังหวัด โดยกำหนดให้ได้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัดละ ๑ คนนั้น มีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ เพราะจะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้นเป็นรัฐเดี่ยว ตามที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ ว่า "ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้" อีกทั้งเขตจังหวัดที่เราแบ่งกันนั้นเกิดขึ้นมาจากประวัติศาสตร์ที่มีความจำเป็นทางการปกครองแต่ไม่ใช่ในรูปแบบของสหพันธรัฐ ที่ประกอบด้วยแต่ละรัฐมารวมกันแล้วมอบอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่รัฐบาลกลาง ดังนั้น การไปกำหนดให้สมาชิกของผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมาจากหลายจังหวัดนั้นไม่น่าจะมีเหตุผลเพียงพอ

๒. ในเรื่องของจำนวนตัวแทนในแต่ละจังหวัดซึ่งกำหนดให้มีจำนวนเท่ากัน คือ จังหวัดละหนึ่งคนนั้น เห็นว่าไม่น่าจะเหมาะสม เพราะในแต่ละจังหวัดมีจำนวนประชากรที่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรที่จะกำหนดตามสัดส่วนของจำนวนประชากรมากกว่า

๓. ในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ที่กำหนดว่า "ให้มี ... ฯลฯ (๑) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน รวมเจ็ดสิบหกคน ฯลฯ" นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายที่สมบูรณ์ เพราะจำนวนจังหวัดอาจจะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ อีกทั้งหากรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไขนี้ไม่ได้ใช้ชั่วคราว หากเกิดมีจังหวัดเพิ่มขึ้นมาเกิน ๗๖ จังหวัด ก็จะทำให้ขัดกันเองกับมาตรา ๒๑๑ ทวิ ที่ระบุว่าให้มีสมาชิกมาจากจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน รวม ๗๖ คน

๔. การกำหนดให้จำนวนสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน ไม่น่าจะมีเหตุผลเพียงพอ เพราะรัฐสภานี้ยังมีตัวแทนซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากแต่ละจังหวัด ซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างและเสนอให้พิจารณาอยู่แล้วในขั้นสุดท้าย

ประการที่สอง คือ สัดส่วนของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัดกับสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ยังไม่เหมาะสม เพราะคนที่ร่างรัฐธรรมนูญจริง ๆ นั้น คงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญในการร่างรัฐธรรมนูญ ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่สมัครรับเลือกตั้งเข้ามา นั้นจะเป็นส่วนช่วยเสริม ดังนั้น จึงคิดว่าสัดส่วนที่น่าจะเหมาะสมควรจะกำหนดใหม่เป็นดังนี้ คือ

"มาตรา ๒๑๑ ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

(๑) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน ๖๐ คน (นับจากจำนวนสมาชิกตามร่างของกรรมาธิการวิสามัญ ซึ่งกำหนดไว้ ๗๖ คน และไม่ยึดโยงกับจังหวัด)

(๒) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน ๓๐ คน ดังต่อไปนี้ (โดยเพิ่มจำนวนจากเดิม ๒๓ คน เป็น ๓๐ คน)

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน ๑๐ คน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๑๐ คน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการยกร่างรัฐธรรมนูญ

จำนวน ๑๐ คน"

- เห็นด้วยกับคณะกรรมการในบางส่วนตามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข แต่หากจะให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ ก็ควรที่จะแก้ไขปรับปรุงในเรื่องที่มาของสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครในแต่ละจังหวัด โดยควรให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในแต่ละจังหวัดและถือเอาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดหนึ่งคนเป็นตัวแทนของจังหวัดนั้น โดยไม่ต้องให้รัฐสภามาเลือกตั้งอีก หรือหากจะให้มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมก็คือ เป็นการเลือกโดยให้ตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นที่มีอยู่ในแต่ละจังหวัด เช่น สมาชิกสภาตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการสุขาภิบาล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด เป็นต้น เป็นผู้เลือกตั้งแทนประชาชนแล้วให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคนเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ เพราะการเลือกตั้งโดยตรงหรือเลือกตั้งโดยทางอ้อมในระบบที่ให้ตัวแทนของท้องถิ่นได้เข้ามาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ก็จะเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมประชาธิปไตยในลักษณะที่เปิดกว้างอันเป็นสิ่งที่ดีและสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย

- ไม่เห็นด้วยกับมาตรา ๒๑๑ ทวิ ตามร่างของคณะกรรมการ โดยสงวนความเห็นใน ๒ ประเด็นด้วยกัน ดังนี้

ประการแรก คือ เรื่องที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งตามร่างของคณะกรรมการกำหนดให้สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคน รวม ๗๖ คน และสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน ๒๓ คน เห็นว่ายังไม่เหมาะสมควรจะกำหนดใหม่ ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีจำนวน ๖๐ คน และสมาชิก

ซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน ๓๐ คน โดยแยกเป็นสาขาต่าง ๆ สาขาละ ๑๐ คน โดยมีเหตุผลดังนี้ คือ

๑. เพราะวัตถุประสงค์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นต้องการจะได้บุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมาทำหน้าที่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นกติกาสถิติสูงสุดของประเทศ ไม่ใช่เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ถ้าหากไปกำหนดให้ได้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากจังหวัดละหนึ่งคนโดยไปยึดโยงกับความเป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัดจึงไม่น่าจะเหมาะสม

๒. การไปกำหนดให้ได้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยยึดโยงกับการเป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัดนั้นคงจะหนีไม่พ้นจากการเป็นตัวแทนของผลประโยชน์ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเมื่อเข้ามาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญก็คงจะตอบสนองต่อผลประโยชน์ของท้องถิ่น หากได้เป็นการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของชาติไม่ดังนั้นก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำรัฐธรรมนูญในขั้นตอนต่อไปได้

๓. ในการจัดสัดส่วนระหว่างตัวแทนของประชาชนในแต่ละจังหวัดกับตัวแทนที่มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ในอัตราส่วน จำนวน ๗๖ คน กับ ๒๓ คนนั้น ยังมีความห่างกันเกินไป ควรที่จะจัดสัดส่วนให้เหมาะสมกว่านี้โดยคิดว่าควรจะเป็นในอัตราส่วน ๒ ต่อ ๑ กล่าวคือ จำนวน ๖๐ คน กับ ๓๐ คน

๔. การกำหนดให้ได้สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคนเกรงว่าเมื่อมาคัดเลือกโดยสมาชิกรัฐสภา อาจจะทำให้ได้ตัวแทนที่เป็นของฝ่ายที่มีเสียงข้างมากในรัฐสภา ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำรัฐธรรมนูญในโอกาสต่อไป

ประการที่สอง เรื่องหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้โดยสงวนความเห็นให้หมายความรวมถึงการจัดทำแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญด้วย เพราะ

๑. การเขียนรัฐธรรมนูญโดยปกตินั้นจะต้องไม่มีความเยิ่นเย้อ ต้องกำหนดกรอบกว้าง ๆ ไว้เป็นหลักสำคัญ ดังนั้น หากไม่แยกให้มีการจัดทำแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญจำเป็นที่จะต้องเขียนรัฐธรรมนูญที่มีรายละเอียดมากจนเกินไป ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำรัฐธรรมนูญและเสียเวลาในการร่างรัฐธรรมนูญอีกด้วย

๒. การปฏิรูปการเมือง ที่จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้นั้น จำเป็นต้องมีกฎหมายออกมารองรับ เพราะฉะนั้นการจัดทำแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จะได้ไม่เป็นการเบี่ยงเบนต่อเจตนารมณ์ของผู้ที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ และจะก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นในการที่จะออกกฎหมายมารองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในโอกาสต่อไป

- ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการฯ โดยขอสงวนความเห็นใน ๓ ประการ ดังนี้

๑. การกำหนดให้มีตัวแทนของแต่ละจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคนโดยมีสิทธิและมีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกัน ย่อมเปรียบเสมือนว่าให้ยกระดับจังหวัดให้มีความเป็นอิสระที่มีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกัน ประหนึ่งว่าเป็นการปกครองในระบอบสหพันธรัฐ ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ ดังนั้น จึงควรกำหนดใหม่ให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่ง

รัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนเจ็ดสิบหกคน และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภา เลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวนยี่สิบสามคนแทน

๒. ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ เราจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาในอดีตจะไม่มีการจัดทำเนื้อหาสาระของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้ในการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ในภายหลัง จึงไม่ค่อยจะตรงตามเจตนารมณ์ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นเมื่อเราต้องการที่จะให้กฎหมายที่ออกมารองรับที่เนื้อหาสาระตรงตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงควรมีการจัดทำแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเอาไว้ด้วยในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความหมายในหมวดนี้

๓. ที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองประเภทควรจะต้องมีที่มาเหมือนกัน โดยให้ประชาชนและนักวิชาการหรือผู้ที่เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีประสบการณ์ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสมัครรับเลือกตั้งจากนั้นให้ผู้สมัครเหล่านั้นเลือกตั้งกันเองให้ได้จำนวน ๓ เท่า ของจำนวนที่จะให้รัฐสภาคัดเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

- เจตนารมณ์เดิมของการที่จะให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับนั้น ก็เพื่อให้ได้รัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองที่มาจากประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน และโดยที่การปกครองโดยประชาชนนั้นเป็นความต้องการที่จะให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดทิศทางที่จะให้ได้มาซึ่งผู้แทนที่จะมาบริหารประเทศ ดังนั้น จึงเห็นว่าที่มาของผู้ที่จะมายกร่างรัฐธรรมนูญจึงควรจะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด และให้มีการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยกำหนดเลือกคณะบุคคลขึ้นมาคณะหนึ่ง จำนวน ๑๐๐ คน และให้ถือว่าเป็นทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว หลังจากนั้นให้รัฐสภาเลือกตั้งให้เหลือจำนวน ๗๖ คน เพราะเชื่อว่าเป็นวิธีการเลือกที่จะลดปัญหาการซื้อเสียงได้มากกว่าวิธีการอื่น อีกทั้งวิธีการเลือกตั้งแบบสัดส่วนก็ยังจะทำให้ได้ผู้ตั้งใจอาสาสมัครร่างรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง นอกจากนี้ก็ยังจะทราบถึงแนวทางหรือแนวคิดของผู้ที่อาสาเข้ามาทำงานว่าจะปฏิรูปการเมืองไปในทิศทางใดอีกด้วย

- เห็นด้วยที่จะให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วย สมาชิกที่มาจากนักวิชาการและประชาชนทั่วไป โดยมาจากการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วให้รัฐสภาเลือกตั้งทางอ้อมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพราะในการปฏิรูปทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจะจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้น ประเด็นที่สำคัญและยังถกเถียงกันมากก็คือว่า เราจะหาองค์ประกอบใดที่มีความเป็นอิสระ และมีความชอบธรรมและปราศจากข้อครหาในการซื้อเสียงให้มาเป็นผู้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็ยิ่งถือได้ว่าเป็นระบบใหม่ที่ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งใกล้เคียงกับความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด เพราะถือว่าเป็นการได้มาซึ่งตัวแทนจากทุกส่วนของประเทศที่จะเข้ามาจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในครั้งนี้อีกด้วย

- เรื่องที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้น ในประเภทที่มาจากประชาชนทั่วไปนั้นควรที่จะได้มีการเลือกตั้งในรูปแบบของสมาชิกแห่งชาติ กล่าวคือ ให้ผู้ที่สนใจจะเข้ามาทำหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกสภา

ร่างรัฐธรรมนูญสมัครเข้ามาแล้วให้ผู้สมัครทั้งประเทศนั้นเลือกกันเองให้ได้จำนวน ๖๕ คน เพราะเห็นว่าเมื่อที่ประชุมได้มีมติที่จะไม่ใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรงแล้ว ในการเลือกตั้งโดยวิธีอื่น ๆ เราวิตกกังวลกันว่าจะเกิดปัญหาในเรื่องการซื้อเสียง ดังนั้น หากเราจะใช้วิธีการเลือกตั้งซึ่งใกล้เคียงกับการเลือกตั้งโดยตรงมากที่สุด ก็ควรจะให้มีการเลือกตั้งในรูปแบบสมัชชาแห่งชาติน่าจะเหมาะสมกว่า นอกจากนี้แล้วจะเห็นว่าการเลือกตั้งในรูปแบบสมัชชาแห่งชาติไม่ได้ยึดโยงอยู่กับเรื่องของจังหวัด แต่ให้ถือว่าเป็นเรื่องของประเทศส่วนรวม อีกทั้งก็ยังตัดปัญหาในเรื่องการลอบซื้อซึ่งหลายคนเป็นห่วงกันอยู่ในขณะนี้อีกด้วย

ในส่วนของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญนั้น ซึ่งเป็นนักวิชาการก็ควรที่จะเปิดโอกาสในลักษณะเปิดกว้างให้นักวิชาการไม่เฉพาะแต่ที่เป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่อาจจะเป็นการเข้ารับราชการจากกระทรวง ทบวง กรม ได้ก็ตามที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและสนใจสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกในประเภทนี้ได้ และให้มีจำนวน ๒๓ คน โดยตัดคณะกรรมการสรรหาออกไป เพราะเชื่อว่าการเข้ามาทำงานด้วยความสมัครใจนั้นจะทำให้งานมีประสิทธิภาพดีกว่า

และในการกำหนดให้มีจำนวนสมาชิกทั้ง ๒ ประเภทดังกล่าวนี้ ก็เพราะเห็นว่าสมาชิกในประเภทประชาชนทั่วไปนั้นอาจไม่สนใจในเรื่องกฎหมายแต่ก็จะเป็นผู้ที่ให้แนวคิดหรือความเห็นได้ ซึ่งหากมองภาพโดยรวมในอัตราส่วนของสมาชิกประเภทประชาชน จำนวน ๓ คน ต่อสมาชิกประเภทผู้เชี่ยวชาญ ๑ คน ก็น่าจะมีสัดส่วนที่เหมาะสมดี เพราะเชื่อว่าหากกำหนดให้ได้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เข้ามาทำงานในแต่ละด้านให้เท่าเทียมกันก็จะทำให้มีความเหมาะสมมากกว่าและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทประชาชนทั่วไปนั้น ควรจะเปิดกว้างให้มีการรับสมัครทั่วประเทศในลักษณะของสมัชชาแห่งชาติโดยแยกตามสาขาอาชีพ ส่วนจำนวนนั้นให้เป็นไปตามสัดส่วนของผู้สมัครในแต่ละสาขาอาชีพว่ามากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ให้รัฐสภาเป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้ผู้สมัครดังกล่าวในแต่ละอาชีพเลือกตั้งกันเอง เพราะเห็นว่าวิธีการดังกล่าวนี้เป็นวิธีที่จะได้บุคคลจากหลายอาชีพและจะเหมาะสมที่สุด เนื่องจากคนในอาชีพเดียวกันย่อมรู้จักกันดีว่าใครเหมาะสมที่จะเข้ามาทำงานนี้ และใครมีแนวคิดอย่างไรต่อสังคม

- ในฐานะสมาชิกรัฐสภาของสงวนคำแปรญัตติในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) เป็นดังนี้ "(๑) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้รวมไม่เกิน ๗๖ คน" โดยเสนอความเห็นว่าการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้น ควรเคารพอำนาจของประชาชน โดยไม่ควรจะรอนสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งเพื่อได้ตัวแทนในแต่ละจังหวัด ๆ ละ ๓ คน แล้วรัฐสภาเลือกเหลือ ๑ คน และไม่ควรกำหนดให้จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทประชาชนทั่วไปไปยึดโยงกับจังหวัด ๆ ละ ๑ คน แต่ควรจะมีการเปิดกว้างเพื่อให้โอกาสแก่ทุกคนให้มากที่สุดในขณะที่เป็นการเลือกในระบบสมัชชาแห่งชาติ

- ไม่เห็นด้วยกับการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยการเลือกตั้งทางอ้อม โดยเห็นว่าควรที่จะให้มีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน เพราะเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยตรงมากที่สุดซึ่งจะถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการที่จะปฏิรูปทางการเมืองอย่างแท้จริงด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นพื้นฐานมาจากประชาชนโดยตรงนั่นเอง โดยขอสงวนคำแปรญัตติในมาตรา ๒๑๑ ทวิ สรุปได้ดังนี้

*ให้มีการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยตรงจาก

(๑) ประชาชนทั่วไป จำนวน ๗๖ คน

(๒) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน ๒๓ คน*

- ไม่เห็นด้วยที่ให้มีเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยทางอ้อม แต่ควรจะให้มีการเลือกตั้งโดยตรงมากกว่า เพราะ

๑. การเลือกตั้งทางอ้อมนั้นจะทำให้ไม่ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณสมบัติครบถ้วนเข้ามาทำงานนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อรัฐสภาไม่ได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินการจัดทำรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการหาแนวทางให้คนนอกเข้ามาร่างรัฐธรรมนูญ ดังนั้น คนนอกที่มีความรู้ความสามารถจะสมัครใจเข้ามาทำหน้าที่นี้ แม้จะได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในจังหวัด แต่ก็ต้องมาผ่านการคัดเลือกตั้งจากรัฐสภาอีกชั้นหนึ่ง ทำให้ไม่แน่ใจว่าตนจะได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาหรือไม่ จึงอาจเป็นสาเหตุที่จะไม่สามารถรับเลือกตั้งได้

๒. สามารถตัดปัญหาเรื่องที่ว่าหากจังหวัดหนึ่งเลือกมาได้ ๓ คน แต่พอในขั้นการคัดเลือกของรัฐสภา คนที่ได้อันดับหนึ่งอาจไม่ได้รับเลือกตั้ง แต่คนอันดับที่ ๓ อาจได้รับเลือกตั้งซึ่งอาจเป็นสาเหตุเกิดการประท้วงขึ้นได้

- เห็นด้วยที่ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมของรัฐสภาในขั้นสุดท้ายหลังจากผ่านการเลือกตั้งขั้นแรกในระดับจังหวัดหรือในสถาบันอุดมศึกษามาแล้ว เพราะถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมเนื่องจากเราต้องการเลือกคณะบุคคลคณะหนึ่งมาทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่ใช่ทำหน้าที่ในฐานะที่จะบริการประชาชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับจำนวนของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ให้มีทั้งหมด ๙๙ คน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทประชาชนทั่วไป ๗๖ คน และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวน ๒๓ คน เพราะจำนวนตัวเลขดังกล่าวไม่อาจจะอธิบายได้ด้วยเหตุผลได้ว่าทำไมจึงเอาจำนวนตัวเลขนี้ซึ่งเมื่อคิดเป็นสัดส่วนแล้วคิดไม่ถึง ดังนั้นควรที่จะกำหนดจำนวนให้ตัวเลขลงตัวไปเลย เช่น อาจกำหนดเป็นจำนวน ๙๐ คน ก็จะสามารถอธิบายและคิดสัดส่วนได้ว่าจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทประชาชนจำนวน ๓ คน คือ จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน ๑ คน

นอกจากนี้ยังเห็นว่าองค์ประกอบของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ควรมีจำนวน ๙๐ คน ประกอบด้วยประเภทประชาชน ๖๐ คน และมาจากผู้เชี่ยวชาญ ในการเลือกตั้งโดยทางอ้อมนั้นควรที่จะจัดให้มีวิธีการเลือกเป็นลำดับดังนี้ คือ (๑) ให้มีการเลือกตั้งในระดับจังหวัด อาจเลือกมาจังหวัดละ ๑๐ คน (๒) ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งในละจังหวัดมาประชุมร่วมกันในส่วนกลาง เพื่อคัดเลือกให้เหลือจังหวัดละ ๕ คน (๓) ให้รัฐสภาเลือกให้เหลือเท่าจำนวนที่ต้องการ คือ ๙๐ คน ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นการกลั่นกรองที่เป็นไปตามขั้นตอนอย่างเป็นระดับแล้วทำให้สามารถที่จะคัดเลือกหรือได้มาซึ่งบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ได้โดยสุจริตใจ

- ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขของคณะกรรมการธิการ แต่เห็นด้วยกับแนวทางที่ให้มีสมาชิกเลือกเข้ามา จำนวน ๒๙๘ คน เสร็จแล้วให้รัฐสภาเลือกตั้งเหลือ ๗๖ คน

ประธานคณะกรรมการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ชี้แจงสรุปได้ว่า

ในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ซึ่งมีข้อความว่า "สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัด ละหนึ่งคน รวม ๗๖ คน" เห็นว่าปัญหาอาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีการตั้งจังหวัดเพิ่มขึ้น และถ้าหากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติที่จะให้โยกกับจังหวัดและให้มีจังหวัดละ ๑ คน คณะกรรมการก็ขอเสนอตัดคำว่า "รวม ๗๖ คน" ออกจากมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ซึ่งข้อความใหม่ จะเป็น "สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน" โดยเห็นว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องจังหวัดเพิ่มขึ้นได้ สำหรับในเรื่องสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จะมีจำนวนเท่าใดนั้นก็อยู่ที่มติของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ซึ่งเห็นว่าหากจะมีมติอย่างใด ก็ควรจะตั้งค่านึงถึงว่าสัดส่วนจะเป็นเท่าใดด้วย

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- ตามมติของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ให้ม็อดกรสภาว่ารัฐธรรมนูญ มาทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งแนวคิดเรื่องนี้นั้นถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เพราะเดิมที่กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มักจะถูกร่างขึ้นโดยคณะผู้มีอำนาจปกครองประเทศ แต่สภาว่ารัฐธรรมนูญนี้เป็นองค์กรที่ทุกคนต้องการจัดอิทธิพลในการเมืองออกไปมิให้เข้ามาบีบบทบาทในเรื่องนี้ แต่ให้เป็นการผสมผสานกันระหว่างผู้ที่มีความชำนาญพิเศษกับพี่น้องประชาชน โดยผ่านกระบวนการประชาธิปไตยให้มากที่สุดเพื่อมาทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ โดยกลุ่มแรกคือ กลุ่มผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์นั้นคงจะไม่มีปัญหามากนัก แต่ในส่วนของกลุ่มที่สอง คือ ประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญนี้ยังคงเป็นปัญหาอยู่บ้าง เพราะเราทุกคนไม่ได้ต้องการเพียงมีตัวแทนจากประชาชนเท่านั้น แต่ต้องการมีตัวแทนที่มีความรู้ความสามารถด้วย ดังนั้น ถ้าหากเราต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถในส่วนนี้เราก็คงต้องมีกำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะในลักษณะที่เราต้องการได้ และนอกจากนี้ก็ยังเห็นด้วยกับแนวทางในการเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งทางอ้อม จากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละ ๓ คน แล้วมาให้รัฐสภาเลือกเหลือจังหวัดละ ๑ คน เพราะเห็นว่าจะเป็นวิธีการที่น่าจะทำให้ได้ตัวแทนพี่น้องประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้

- เห็นด้วยกับคณะกรรมการ เพราะในการที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นการให้ประชาชนได้มีโอกาสพิจารณาถึงถึงความสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ และในการที่จะคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาพิจารณากฎหมายรัฐธรรมนูญในโอกาสต่อไป อีกทั้งจะเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักการที่ว่า เป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

- คณะกรรมการได้ขอแก้ไขปรับปรุงถ้อยคำในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ค) จากเดิม "(๒) ... (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดคน" ให้เป็นดังนี้คือ " .. (๒) (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวนเจ็ดคน" โดยให้เหตุผลว่า เพราะตามร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วที่แก้ไขปรับปรุงใหม่นี้จะไม่มีคณะกรรมการสรรหา ดังนั้น การจะได้มาซึ่ง

สมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญในประเภทนี้ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ด้วย โดยให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้กำหนด

- ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการที่ไปปรับปรุงในเรื่องของการได้มาของสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ที่กำหนดวิธีการคัดเลือกไว้ในมาตรา ๒๑๑ สัตต โดยตัดคณะกรรมการสรรหาออกไป แต่มากำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การได้มาไว้ใน มาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) แทน เพราะเห็นว่า แนวทางเดิมที่กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาที่มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว หากไม่กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาแต่ให้สถาบันอุดมศึกษาคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด ก็เกรงว่าอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ เช่นว่า ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษานั้นองค์กรที่มีความชอบธรรมที่จะเสนอชื่อ ก็คือ สภามหาวิทยาลัย หรืออธิการบดี หรือสภาคณาจารย์ หากว่านิสิตนักศึกษามีการเรียกร้องว่าต้องการมีสิทธิในการส่งผู้แทนขึ้นมา ไม่ทราบว่าจะมีปัญหาจะยุติได้อย่างไร นอกจากนั้นอาจมีปัญหาเรื่องสถาบันนิยมขึ้นได้ เพราะผู้ที่จะเป็นสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญประเภทนี้ต้องสังกัดในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น จึงควรกลับไปใช้รูปแบบของคณะกรรมการสรรหาจะดีกว่า

ประธานคณะกรรมการธิการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ชี้แจง สรุปได้ว่า

- เหตุผลที่คณะกรรมการได้ปรับปรุงดังปรากฏนี้ เพราะเห็นว่าหากเราจะให้สถาบันมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแล้วก็ไม่ควรจะมีคณะกรรมการสรรหา เพราะว่าคณะกรรมการสรรหาจะประกอบไปด้วยบุคคลที่เป็นข้าราชการประจำหลายแห่ง ส่วนการกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ทำการคัดเลือกนั้นก็เพราะมีทั้งนิสิตนักศึกษาที่อยากแสดงความคิดเห็น มีสภาคณาจารย์ มีคณะวิชาและสภามหาวิทยาลัย ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาก็จะต้องพิจารณาตามที่ประชาคมในสถาบันนั้นเห็นว่าบุคคลในสวนใดบ้างที่สมควรจะได้สิทธิในการเสนอชื่อ แล้วในที่สุดสถาบันอุดมศึกษาก็จะเป็นผู้กำหนดไว้ แต่ถึงอย่างไรทุก ๆ ส่วนในสถาบันก็สามารถมีส่วนร่วมโดยตรงได้อยู่แล้ว ดังนั้น คณะกรรมการจึงได้แก้ไขปรับปรุงในส่วนนี้เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับที่มาของสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญประเภทประชาชนทั่วไปอีกด้วย

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- องค์ประกอบของสภาวางรัฐธรรมนูญ ในประเด็นจำนวนของสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญนั้น ควรที่จะเขียนเป็นเชิงสัดส่วนเป็นดังนี้ คือ "(๒) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวนหนึ่งในสามของ (๑) ดังต่อไปนี้ (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชนจำนวนหนึ่งในสามของ (๒) (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนหนึ่งในสามของ (๒) และ (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการวางรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวนหนึ่งในสามของ (๒)" ได้หรือไม่ เพราะในวิधिปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็เขียนทำนองนี้ เช่น เขียนว่า "สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนสองในสามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" เป็นต้น ซึ่งถ้าหากเขียนเป็นสัดส่วน ก็จะทำให้จำนวนผันแปรได้อีกทั้งก็สามารถอธิบายได้ว่าเรากำหนดสัดส่วนเช่นนี้ เพราะอะไร

- ไม่เห็นด้วยกับวิธีการคัดเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ โดยให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเอง เพราะเกรงว่าหากเกิดปัญหาขึ้น จะหาข้อยุติไม่ได้ เพราะไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ในแต่ละสถาบัน และอาจไม่มีมาตรฐานเดียวกันด้วย ดังนั้น จึงเห็นว่าควรที่จะใช้รูปแบบเดิม คือ คณะกรรมการสรรหา เพราะจะได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และในคณะกรรมการสรรหาที่อาจจะไปกำหนดได้ว่าให้แต่ละสถาบันอุดมศึกษาใช้กระบวนการคัดเลือกอย่างไร ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมมากกว่า

ประธานคณะกรรมการธิการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ชี้แจงว่ากรณี ๒ ประเด็นที่ถกเถียงกัน คือ

๑. ประเด็นเรื่อง สัดส่วนของจำนวนสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ
๒. ประเด็นเรื่อง องค์กรที่จะคัดเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์

โดย ในประเด็นที่ ๑ ได้ชี้แจงสรุปได้ว่า คณะกรรมการได้พิจารณาในเรื่องนี้แล้ว มีความเห็นว่าสัดส่วนที่เหมาะสม ถ้ากำหนดไปเลยในประเภทต่าง ๆ คือ (ก) (ข) และ (ค) ของมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ก็จะเป็นการง่ายและชัดเจน แต่หากจะมีการเปลี่ยนแปลงประการใด ก็อาจจะพิจารณาได้ในที่ประชุมแห่งนี้

ในประเด็นที่ ๒ ได้ชี้แจงสรุปได้ว่า จริง ๆ แล้วมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในบางครั้งมีชื่อเรียกสภาคณาจารย์อาจจะต่างกัน เช่น ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อาจจะมีสภาวิชาการเพิ่มขึ้นมานอกเหนือไปจากอย่างอื่นอีก เป็นต้น แต่ในทุกสถาบันจะมีสภามหาวิทยาลัย ในขณะเดียวกันสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งนั้นต่างก็มีประวัติความเป็นมาของการมีส่วนร่วมของประชาคมที่แตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นคิดว่าหากเราคำนึงถึงความหลากหลายของประชาคมในแต่ละสถาบันแล้ว แม้ว่าตามกฎหมายขององค์กรที่มีอำนาจสูงสุดคือ สภามหาวิทยาลัยก็ตาม อย่างไรก็ตามหากในกรณีที่จะมีการเรียกร้องจากสถาบันใดสถาบันหนึ่ง ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อ ทางสภามหาวิทยาลัยก็จะต้องมอบอำนาจให้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วคงจะไม่มีปัญหาอะไร

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการ แต่เห็นว่าควรให้มีสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ทั้งหมดรวม ๔๔ คน โดยมาจากวิธีการสอบคัดเลือกแล้วให้ผู้ที่สอบคัดเลือกได้จังหวัดละ ๕ คน รวมทุกจังหวัดมีทั้งหมด ๓๘๐ คน มาลงคะแนนเลือกกันเองให้เหลือ ๔๔ คน จากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติทำนองเดียวกับของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ให้มีอายุ ๓๕ ปี และมีคณะกรรมการออกข้อสอบซึ่งประกอบไปด้วย ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ประธานวุฒิสภา อัยการสูงสุด เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เลขาธิการวุฒิสภา เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เจ้ากรมพระธรรมนูญทหาร เลขาธิการสถาบันราชภัฏ และอธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งที่มีการให้ปริญญาตรีขึ้นไปในสาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขา

รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนสถาบันละหนึ่งคน โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในเมื่อรัฐสภามีผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งจากประชาชนทั่วประเทศ ๓๕๑ คน และตัวแทนที่มีความรู้ความชำนาญในวุฒิสภาก็มีจำนวน ๒๖๐ คน ที่ทำหน้าที่ออกกฎหมายและพิจารณาถ้อยแถลงกฎหมายอยู่แล้วแต่ทุกคนไม่ไว้วางใจ จึงได้หารือกันที่จะมาทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังนั้น ผู้ที่จะมาร่างรัฐธรรมนูญจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าผู้แทน ๖๕๑ คนนี้ โดยการสอบคัดเลือกซึ่งจะทำให้ไม่มีใครวิ่งเต้นหรือซื้อสิทธิพลได้ และจะได้คนที่เสียสละเพื่อชาติเข้ามาทำหน้าที่อย่างแท้จริง

กรรมวิธีการได้ชี้แจงสรุปได้ว่า

คณะกรรมการได้มีมติตั้งที่ปรากฏในมาตรา ๒๑๑ ทวิ มีประเด็นที่จะชี้แจง ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คือ เหตุที่คณะกรรมการมีมติให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในทุกจังหวัด จังหวัดละ ๑ คน เพราะจะทำให้สิทธิของประชาชนในทุกจังหวัดมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะจังหวัดนั้นจะเป็นจังหวัดเล็กหรือจังหวัดใหญ่ หรือมีความเจริญมากน้อยกว่ากัน ดังนั้น หากเรากำหนดให้ประชาชนทุกคนสามารถมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัวแทนขึ้นมาจังหวัดละ ๓ คน เพื่อให้รัฐสภาเลือกเหลือ ๑ คน นั้น ก็เท่ากับว่าประชาชนทุกคนสามารถมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้คนละไม่เกิน ๓ เสียงเท่ากันทุกจังหวัด

ประเด็นที่สอง เรื่องที่ยังกังวลกันว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ หากกำหนดให้มีตัวแทนจังหวัดละ ๑ คน จะเป็นการสมควรหรือไม่ในประเด็นนี้ ขอชี้แจงว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการที่กำหนดให้มีตัวแทนจังหวัดละ ๑ คน นั้น ไม่ใช่เรื่องของการแบ่งแยกดินแดน เป็นแต่เพียงต้องการที่จะให้ตัวแทนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ในทุกจังหวัด ซึ่งจะเป็นผลดีหลายประการด้วยกัน เช่น ทำให้ตัวแทนของแต่ละจังหวัดนั้นช่วยประชาสัมพันธ์ในเขตจังหวัดของตนในเรื่องความสำคัญของการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และประชาชนในแต่ละจังหวัดสามารถฝากความคิดเห็นกับตัวแทนของตนเพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการประกอบการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ด้วย เป็นต้น

ส่วนที่คณะกรรมการไม่กำหนดจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนราษฎร ก็เพราะเรื่องที่เรากำลังพิจารณาอยู่นี้เป็นการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่แทนประชาชนให้ครบทุกพื้นที่ทั้ง ๗๖ จังหวัด เท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องไปกำหนดตามสัดส่วนของจำนวนราษฎรเช่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นที่สาม เรื่องสัดส่วนตัวแทนประชาชนต่อสัดส่วนของนักวิชาการที่กำหนดไว้ให้ใช้สัดส่วนตัวเลขเท่าจำนวนจังหวัด คือ ๗๖ ต่อ ๒๓ ซึ่งในประเด็นนี้ขอชี้แจงว่า เดิมทีคณะกรรมการมีความคิดเห็นว่า ควรที่จะมีตัวแทนจากประชาชนเท่านั้นที่จะมาทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพราะที่ผ่านมาสาเหตุของการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองประการสำคัญประการหนึ่งคือ มีการอ้างกันว่าเราไม่เคยมีรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริงเลย ดังนั้น ตรงนี้จึงเป็นจุดที่คณะกรรมการคิดว่าผู้ที่จะทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญควรเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเห็นว่าควรใช้รูปแบบการเลือกตั้งโดยตรง

จากประชาชน แต่ได้มีกรรมการบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นว่า บางครั้งการได้ตัวแทนจากประชาชนนั้น อาจจะไม่มีความเชี่ยวชาญในการยกย่องรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ได้ศึกษาหรือมีความรู้ในสาขาวิชากฎหมายมหาชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ดังนั้น คณะกรรมการจึงเห็นว่าควรเพิ่มเติมสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกประเภทหนึ่ง จึงเป็นที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทนักวิชาการ เพื่อให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แต่ถึงอย่างไรคณะกรรมการก็ยึดหลักสำคัญคือให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทประชาชนทั่วไปแล้วเสริมด้วยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทนักวิชาการ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ดังนั้น จึงเป็นที่มาว่าตัวแทนประชาชนจะต้องมีจำนวนมากกว่าจำนวนของนักวิชาการ ในสัดส่วนที่มีความเหมาะสม เดิมคิดว่าควรจะเป็น ๓ ต่อ ๑ แต่ถ้าเคร่งครัดเกินไปอาจจะเกิดปัญหาในเรื่องตัวเลข เช่น ถ้ากำหนดว่า ๗๖ คน แล้วให้มีสัดส่วน ๓ ต่อ ๑ ก็จะกลายเป็น ๑๐๐ คนเศษ ๆ ซึ่งตัวเลขที่ออกมาอีกอาจจะดูไม่ค่อยดีนักในความรู้สึก แต่ถึงอย่างไรแม้เราจะใช้ตัวเลขเท่าไรก็มีข้อถกเถียงด้วยกันได้ทั้งสิ้น ในที่สุดจึงได้มีมติให้กำหนดตัวเลขเป็น ๕๔ คน ซึ่งไม่น้อยหรือมากเกินไป เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่มาว่า ควรให้มีตัวแทนประชาชน จังหวัดละ ๑ คน ซึ่งปัจจุบันมี ๗๖ จังหวัด จึงเป็น ๗๖ คน แล้วก็เหลือ ๒๓ คน สำหรับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทนักวิชาการในสาขารัฐศาสตร์หรือสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ๑ สาขา กับสาขากฎหมายมหาชน ๑ สาขา ซึ่งในส่วนของสมาชิกประเภทนักวิชาการนี้ทางคณะกรรมการได้มีความคิดเห็นว่าการเพิ่มเติมขึ้นอีกสาขาหนึ่งที่เห็นว่าเป็นก็คือ ผู้มีประสบการณ์ในการใช้รัฐธรรมนูญในฐานะผู้บริหารประเทศ หรือผู้เคยมีประสบการณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญโดยตรงในอดีตด้วย ดังนั้น จึงได้เพิ่มเติมสาขาผู้มีประสบการณ์เข้าไว้ด้วย โดยให้สาขากฎหมายมหาชน จำนวน ๘ คน สาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๘ คน และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน ๗ คน รวมเป็น ๒๓ คน ซึ่งเป็นที่มาของจำนวนตัวเลข ๗๖ คน บวกกับ ๒๓ คน รวมเป็น ๙๙ คน

แต่ถ้าสมมติว่าจะปรับสัดส่วนนักวิชาการกับตัวแทนประชาชนเป็น ๒ ต่อ ๑ คณะกรรมการเห็นว่าไม่มีความเหมาะสม เพราะเราต้องยอมรับหลักการเดิมที่ว่า ตัวแทนประชาชนต้องมีจำนวนมากกว่านักวิชาการและผู้มีประสบการณ์ในสัดส่วนที่เหมาะสม

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้ถามมติของที่ประชุมว่า จะเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการที่แก้ไขเพิ่มเติมมาครั้งหลังสุด หรือจะเห็นชอบด้วยกับคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติทั้งหลาย โดยได้ชี้แจงให้ที่ประชุมทราบว่า ในมาตรา ๒๑๑ ทวิ ที่มีการแก้ไขปรับปรุงหลังสุดนั้น ใน (๑) จะตัดคำว่า "รวม ๗๖ คน" ออก และใน (๒) (ค) จะเติมคำว่า "ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด" ไว้ท้ายคำว่า "การร่างรัฐธรรมนูญ" แต่ก่อนหน้าคำว่า "จำนวน ๗ คน"

มติที่ประชุม ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ลงมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการที่ปรับปรุงแล้ว ๒๕๖ เสียง มีผู้เห็นด้วยกับผู้แปรญัตติ ๕ เสียง

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ทวิ ให้มีสภาว่างรัฐธรรมนุญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

(๑) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน *รวมเจ็ดสิบหกคน*

(๒) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการว่างรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวนเจ็ดคน"

มาตรา ๒๑๑ ตรี

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ ตรี เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ตรี บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

(๔) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง"

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- ไม่เห็นด้วย ตามที่คณะกรรมการได้แก้ไขปรับปรุงดังนี้ "มาตรา ๒๑๑ ตรี (๔) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง" เพราะยังไม่ตรงตามจุดประสงค์ ที่ได้แปรญัตติไว้ว่า อยากจะให้คุณสมบัติในข้อนี้เหมือนกับคุณสมบัติของบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๑ (๔) ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) นั้น จะเป็นดังนี้ (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งประเด็นนี้คณะกรรมการได้ดำเนินการให้แล้วตามความประสงค์ (ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สมัครรับเลือกตั้งหรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น ซึ่งในประเด็นนี้คณะกรรมการก็ยังไม่ได้เพิ่มเติมให้ (ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง ประเด็นนี้คณะกรรมการได้ดำเนินการไปเรียบร้อยแล้ว (ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน

กันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา ซึ่งในประเด็นนี้คณะกรรมการการศึกษาก็ยังไม่ได้ดำเนินการให้ (จ) เคยรับราชการ หรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี ซึ่งประเด็น (จ) นี้แม้ว่าคณะกรรมการได้เพิ่มเติมว่ามีทะเบียนบ้านติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีให้แล้วก็ตาม แต่ความจริงนั้นยังคงคลาดเคลื่อนอยู่ ทั้งนี้ เพราะเห็นว่าบางครั้งบุคคลที่เกิดในจังหวัดนั้นจริง แต่ว่าได้เพียงแต่เกิดแล้วก็ไม่ได้มีถิ่นพำนักอาศัยอยู่ในจังหวัดนั้นแล้วก็ได้ไปใช้ถิ่นพำนักอาศัยหรืออยู่ในจังหวัดอื่น เป็นเวลาใกล้กับเกิดหรือเกิดทีเดียว เช่นคนที่เกิดในกรุงเทพมหานครโตแล้วเกิดก็ต้องแจ้งเกิดอยู่ในกรุงเทพมหานคร ไม่ได้แจ้งเกิดในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นคนเหล่านี้จะหมดสิทธิทันที แต่ในขณะที่เดียวกันที่คนนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่รับราชการตามพระราชบัญญัติของข้าราชการพลเรือน ก็คือต้องย้ายทะเบียนบ้านไปสังกัดอยู่ในจังหวัดที่ตัวเองนั้นต้องไปรับราชการอยู่ ตรงจุดนี้จะทำให้คนที่มิได้มีถิ่นพำนักอาศัยตั้งแต่ใกล้เกิดหรือเกือบจะเกิดขึ้น จนกระทั่งเป็นเวลาหลายสิบปี หรือมิได้มีถิ่นพำนักหรือมิบิดามารดาที่อยู่ในถิ่นฐาน ณ จุดนั้น ในจังหวัดนั้นไม่สามารถที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ดังนั้น จึงคิดว่าเมื่อเราใช้รัฐธรรมนูญเดียวกัน ก็ควรจะออกมาจากบรรทัดฐานของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นตรงจุดนี้บุคคลที่จะเป็นสมาชิกของสภาว่างรัฐธรรมนูญก็น่าจะมาจากจุดกำเนิดเดียวกัน ซึ่งมีความเหมาะสมและถูกต้อง มิฉะนั้น การดำเนินการเช่นนี้ อาจเป็นการกีดกันบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่อาจจะยอมรับได้นัก ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ได้บอกไว้ว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย และในมาตรา ๕ ที่กำหนดว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นบังคับใช้ไม่ได้

- คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ควรจะเหมือนกับ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญก็เป็นสมาชิกในทางการเมืองเช่นกัน จึงคิดว่าไม่งานที่จะกำหนดให้สูงไปกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในกรณีคุณสมบัติ ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี ก็ควรให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ให้การรับรองด้วย

บุคคลที่มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขามีสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นถ้าหากเราต้องการที่จะขยายกรอบให้ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้นก้าวไกลในแง่ของความคิดให้มีความคิดที่ก้าวไกลและกว้างมากกว่า โดยอาจจะขอเพิ่มเติมต่อไปจะได้หรือไม่ว่า "แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย" ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามที่มีปรากฏอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะนี้

- ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๑ ซึ่งว่าด้วยคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งใช้คำว่า มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ "มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับแต่วันสมัครรับเลือกตั้ง" แต่สิ่งที่ไม่ได้บัญญัติลงในร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือ ความที่ว่าในกรณีที่บุคคลเหล่านั้นได้เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษาที่ดี หรือในกรณีที่บุคคลที่จะสมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้นเคยรับราชการ หรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีที่ดี" ซึ่งทั้ง ๒ ปรากฏอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีผลบังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะฉะนั้นถ้าหากคณะ

กรรมการได้พิจารณาในเรื่องเหล่านี้เป็นการขยายกรอบให้เห็นว่านอกเหนือจากคนที่มิสัญชาติไทยโดยการเกิดแล้ว ถ้าหากคนเหล่านั้นมีลักษณะสิ่งหนึ่งประการใด ยกตัวอย่างเช่น เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษากิตติ หรือถ้าหากผู้สมัครนั้นเคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีกิตติ บุคคลเหล่านี้น่าจะได้รับสิทธิในการสมัครเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ เพราะถ้าหากเราเปิดโอกาสมากกว่าที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ตามมาตรา ๒๑๑ ตริ คิดว่าความสมบูรณ์ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ ที่มีความสามารถได้มีโอกาสพิจารณาว่าตนเองนั้นน่าจะลงสมัครเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดใดได้มากยิ่งขึ้น ให้ปลอดจากอิทธิพลของพรรคการเมือง กฎหมายนี้จะต้องออกมาจากเจตนารมณ์ของประชาชนทั้งประเทศ การที่จะมีกลุ่มการเมืองเกิดขึ้น พรรคการเมืองก็เป็นฐานสำคัญของระบบการเลือกตั้งประชาธิปไตยอย่างทุกวันนี้ แต่เรากำลังบอกว่าเรากลัวอิทธิพลของพรรคการเมืองจะเข้ามาแทรกแซงซึ่งประชาชนควรจะรวมตัวกันได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเริ่มต้นร่างเราบอกเลยว่าไม่อยากจะให้อิทธิพลของพรรคการเมืองเข้าไปแทรกแซง พรรคการเมืองของบ้านเราแม้ว่าจะยังไม่เป็นระบบ ยังไม่สามารถจะแยกตั้งพรรคในลักษณะวิชาชีพได้ก็จริง แต่ว่าพรรคการเมืองนั้นก็เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ของประชาชนอยู่แล้ว และก็เป็นความจริงอย่างหนึ่งว่าพรรคการเมืองไม่สามารถจะกำหนดกฎเกณฑ์ให้การเลือกตั้งทั้งหมดเป็นไปตามความคาดหมายได้

- ในมาตรา ๒๑๑ ตริ เรากำลังให้ความสำคัญกับคนที่มีการศึกษาเท่านั้น บัญญัติไว้ทำนองว่าคนที่จะมาเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตริ (๓) ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งถือว่าเราให้ความสำคัญกับการศึกษาในแง่ของการเรียนเป็นเรื่องสำคัญนั้นถูกต้อง แต่ถ้าเราจะบอกว่าคนที่เขียนกฎหมายนั้นต้องมีความรู้เท่านั้น คิดว่าไม่ถูก เพราะถ้าอย่างนั้นใครจะเป็นตัวแทนความคิดของชาวไร่ ชาวนา หรือกรรมกร นอกจากนั้นยังเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมานั้นร่างโดยคนมีการศึกษาทั้งนั้น แต่ก็อยู่ไม่ได้ เพราะเหตุว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้ยึดโยงกับมหาชน ด้วยเหตุนี้หากเราเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้ามาแล้ว ก็ควรให้ชาวนา ชาวไร่ หรือกรรมกรมาเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญได้ด้วยก็น่าจะเป็นประโยชน์ และที่สำคัญหากเราไม่เปิดโอกาสให้แก่ชาวบ้านเข้ามาร่างรัฐธรรมนูญจะรู้สึกหันทัดตั้งแต่แรกว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ใช่ของประชาชน

- ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้เปิดโอกาสให้คนหนุ่มคนสาวเข้ามาดำเนินการ เพราะในมาตรา ๒๑๑ ตริ กำหนดไว้ว่าต้องมีอายุ ๓๕ ปีขึ้นไป ดังนั้น ควรจะกำหนดให้บุคคลอายุ ๒๕ ปี สามารถเข้ามาดำเนินการได้ เหมือนรัฐธรรมนูญฉบับที่เราใช้อยู่ในปัจจุบัน น่าจะเป็นผลดีและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดสิทธิของชนหนุ่มสาวให้มีสิทธิเลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

- ตามที่คณะกรรมการพิจารณาเพิ่มความในมาตรา ๒๑๑ ตริ (๔) เข้ามาดังความว่า "มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง" นั้น เห็นว่าในขณะนี้เรากำลังหาคนมาร่างรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพ เราต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถ และคนที่มีความรู้ความสามารถไม่ใช่จำเพาะเจาะจงจะไปอยู่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ในฐานะที่เป็นประชาชนคนไทยจะไปสมัครจังหวัดไหน ไปอยู่จังหวัดไหนจะไปเลือกตั้งที่จังหวัดใดก็น่าที่จะกระทำได้ เพราะฉะนั้นใน (๔) นั้น คิดว่าไม่อยากจะเป็นการยึดโยงกับทางจังหวัดมากเกินไป

เพราะในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ก็ได้มีปรากฏความไว้ว่าจากจังหวัดละ ๑ คน ซึ่งก็เท่ากับว่าเราวางกรอบระดับหนึ่งแล้วก็น่าจะเพียงพอ แต่ถ้าหากคณะกรรมการไม่ตัด ก็ไม่ตัดใจเพียงแต่อยากตั้งข้อสังเกตไว้เท่านั้น เพราะถ้าหากเปิดกว้างได้ในการยกเว้นรัฐธรรมนูญก็จะมีประสิทธิภาพ

ประธานคณะกรรมการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ชี้แจงว่า

เหตุผลที่คณะกรรมการกำหนดในมาตรา ๒๑๑ ทริ เพราะในเมื่อการจัดทำรัฐธรรมนูญครั้งนี้เป็นการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งต่างไปจากกระบวนการปกติซึ่งรัฐสภาแห่งนี้สามารถกระทำได้ตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว คณะกรรมการจึงคิดว่าเนื่องจากกระบวนการอันนี้เป็นกระบวนการที่ไม่เป็นปกติ ฉะนั้น ในเรื่องคุณสมบัติเราจะทำอย่างไร

ในเรื่องสัญชาติของสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดไว้ให้ 'มีสัญชาติไทยโดยการเกิด' นั้น เพราะกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นเพียงกระบวนการขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น และเมื่อดูแล้วบุคคลผู้มีคุณสมบัติที่จะมาพิจารณาจัดทำรัฐธรรมนูญไม่ได้บอกว่ามีสัญชาติไทยโดยการเกิด และไม่ได้ไปห้ามบุคคลผู้มีบิดาเป็นคนต่างด้าว เมื่อเป็นเช่นนี้คณะกรรมการก็คิดว่าในปัญหาที่เราพอที่จะอธิบายได้ว่าสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญ ๔๔ คน นั้น หากระบุเพียงให้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดก็น่าจะเพียงพอ

เรื่องอายุที่กำหนดไว้ให้มีอายุ ๓๕ ปี ก็จะไม่เป็นการตัดสิทธิบุคคลผู้ที่มีอายุระหว่าง ๑๘ ปี ถึง ๓๕ ปี เพราะว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ที่จะเข้ามาจัดทำและสมัครเป็นสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญควรมีประสบการณ์ทางการเมืองที่มากพอสมควร และที่คณะกรรมการกำหนดเช่นนี้มิใช่ไม่เห็นความสำคัญของคนหนุ่มคนสาว แต่คิดว่าคนหนุ่มคนสาวนั้นสามารถมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนถึง ๓๔๑ คน มาเป็นส่วนใหญ่ของการพิจารณาอนุมัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้ว และหากมีการนิลงประชามติก็ยังสามารถมีส่วนร่วมได้ เมื่อเป็นเช่นนี้คณะกรรมการจึงดูกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญทั้งหมด ว่าควรประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง

ในเรื่องของการศึกษาก็อาศัยเหตุผลเช่นเดียวกัน

ตามที่มีผู้ให้ความเห็นและทักท้วงมาว่า ถ้าจะไม่มีการค้าจนถึงภูมิภาคหรือทะเบียนบ้านอะไรเลย ก็จะได้คนในจังหวัดนั้นจริง ๆ หรือได้คนที่ไม่มีความผูกพันในจังหวัดนั้น ในประเด็นนี้ก็กำหนดไว้เพียงปีเดียว ไม่ใช่ ๓ ปี หรือ ๕ ปี ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- ในมาตรา ๒๑๑ ทริ เห็นด้วยที่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญ โดยประการแรกจะต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด และประการที่สองที่ว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง เพราะเชื่อว่าในเรื่องอายุของผู้มีคุณสมบัติในข้อนี้ก็น่าคิดว่าทางคณะกรรมการคงต้องการผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มาเป็นผู้ที่จะแสดงความคิดเห็น หรือว่าแนวทางกำหนดกฎหมายซึ่งเป็นแม่บทแห่งการปกครองสูงสุดของประเทศ โดยเฉพาะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสิทธิ

เสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเห็นด้วยกับทางคณะกรรมการว่าจะต้องมีความรอบคอบในการที่จะกำหนดอายุของผู้มีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งให้เป็นผู้ที่มีอายุพอสมควรให้มีวุฒิภาวะพอสมควร เพราะมีประสบการณ์มากกว่า

- ไม่เห็นด้วยที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นผู้จบชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เพราะไม่เป็นประชาธิปไตยเท่าที่ควร ซึ่งในการที่จะให้ใครก็ตาม เข้ามาสมัครเป็นผู้มีสิทธิที่จะรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องหลากหลายและจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดไม่เพียงแต่เป็นผู้เลือกเท่านั้น การที่กำหนดว่าจะต้องจบปริญญาตรีนั้นเท่ากับเป็นการปิดกั้นโอกาสของประชาชนทั่วไป อีกทั้งการที่จะเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถของทุกคนไม่จำเป็นต้องมีปริญญาเป็นเครื่องชี้หรือเป็นเครื่องวัด แต่คนเหล่านี้มีประสบการณ์ที่หลากหลายซึ่งประสบการณ์ที่ท่านมีอยู่ตลอดชีวิตสามารถนำมาตัดสินใจแก้ปัญหา แก้ไขปัญหาบ้านเมืองให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้อ่านออกเขียนได้ก็น่าที่จะมีโอกาสเข้ามาใช้ความรู้ความสามารถในการที่จะเข้ามาเป็นผู้คิด เป็นผู้บัญญัติกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศนี้ โดยขอตัดความใน (๓) ที่ว่า "จะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า" ออกไป

- มาตรา ๒๑๑ ทวิ กับมาตรา ๒๑๑ ทริ นั้น เป็นเรื่องที่มีข้อความเกี่ยวพันกัน โดยมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นเรื่องของสภาว่างรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาว่างมีที่มาจาก ๒ ส่วน ส่วนของมาตรา ๒๑๑ ทริ เป็นเรื่องของบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ โดยเฉพาะในเรื่องของคุณสมบัติ จำนวน ๔ ประการ ขออภิปรายในส่วนประเด็นที่เห็นว่ากรรมการได้ยกร่างแก้ไขใหม่นั้นน่าจะไม่มีส่วนที่จะส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยจริง ๆ และอาจเป็นการที่จะทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากตามที่เรามีการตั้งข้อสังเกตไว้

ในมาตรา ๒๑๑ ทริ (๒) เรื่องการกำหนดให้ผู้สมัครมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งนั้น มีความเชื่อมั่นว่าในสภาพของมนุษย์ย่อมมีความคิดเห็นในเรื่องการเมือง ดังนั้น คนอายุตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป น่าจะได้มีส่วนในการร่างรัฐธรรมนูญด้วย และคนที่อายุ ๓๕ ปีขึ้นไปนั้นอาจจะได้มีส่วนร่วมใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่เราจะร่างใหม่ได้ไม่นาน แต่คนที่อายุ ๒๕ ปีขึ้นไป จะได้มีส่วนในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งต่อ ๆ ไปด้วย

ในส่วนของมาตรา ๒๑๑ ทริ (๔) ความว่า "มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง" มีความเชื่อมั่นว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้นคือประชาชนที่เลือกตัวแทนเข้ามาจังหวัดละ ๓ คน เพราะประชาชนย่อมรู้ว่าคนในจังหวัดนั้น หรือคนที่มาอยู่ก่อน ๑ ปี ที่กำหนดเอาไว้ นั้น ถ้าเห็นว่ามีความรู้มีความสามารถประชาชนสามารถแยกแยะได้ว่าคนเหล่านั้นใครมีความรู้มีความสามารถที่จะมาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ ดังนั้น จึงอยากให้คณะกรรมการตัด (๔) ได้หรือไม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เกิดจังหวัดใดก็ตามถ้ามีความรู้มีความสามารถแล้วจะสมัครในจังหวัดใดก็ได้

- ในมาตรา ๒๑๑ ตีร ขอดัดความใน (๒) และใน (๔) ออก โดยให้เหตุผลว่าใน (๒) ความว่า "มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง" นั้น ไม่เห็นด้วยขอแปรญัตติเป็นกำหนดให้มีอายุ เป็นยี่สิบห้าปีแทน เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นกฎหมายมหาชน เราต้องการคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจ เพราะฉะนั้นการที่เปิดโอกาสให้คนที่มียุ ๒๕ ปีขึ้นไป มีโอกาสได้เป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการเปิดกว้างให้มีคนจำนวนมากมาสมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และ เนื่องจากว่าคนที่มียุ ๒๕ ปี ถ้าเรียนหนังสือก็สามารถจบปริญญาโทได้และหลายคนที่อาจจะจบปริญญาเอก ถ้ารับราชการอย่างน้อยมีประสบการณ์มาแล้วไม่ต่ำกว่า ๗ ปี ถ้ามีโอกาสจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำนัน สมาชิกสภาส่วนท้องถิ่นก็ได้ และคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้เพียง ๒๕ ปี เช่นกัน ซึ่งก็สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เพราะฉะนั้นผมคิดว่า ๒๕ ปีน่าจะเป็นความ เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

ใน (๔) ความว่า "มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง" ขอดัดออกไป เพราะ กฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายมหาชนไม่ควรจะผูกติดกับท้องถิ่น เป็นเรื่องของชาติ ดังนั้น ควรที่จะให้ ทุกคนที่มีความสนใจ และมีความปรารถนาที่จะมารับใช้ประเทศชาติได้มีโอกาสเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดทำ รัฐธรรมนูญใหม่ในครั้งนี้ เพื่อเปิดกว้างให้คนไทยที่มีความประสงค์ที่จะรับใช้ประเทศชาติบ้านเมืองอย่าง แท้จริงได้มีโอกาสมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

- ขอดัดข้อความใน มาตรา ๒๑๑ ตีร (๔) ออกทั้งหมด เพราะเรื่องของการจัดทำรัฐธรรมนูญ นั้นเป็นเรื่องของชาติ ส่วนการที่จะมีผู้แทนโดยการคัดสรรมา จะโดยวิธีใดก็ตามแต่ให้ได้จังหวัดละ ๑ คนนั้น เป็นเรื่องของวิธีการที่จะมีการกระจายและมีการคัดเลือกเพื่อประโยชน์ในความสะดวกในการคัดเลือก ผู้แทนเข้ามาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เรื่องของการคัดเลือกผู้แทนเข้ามาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญนั้น ถ้าหากว่า เราไปกำหนดคุณสมบัติชัดเจนในเรื่องการมีชื่อในทะเบียนบ้านนั้นเราก็ทำให้เรื่องของการคัดสรร เรื่องของ การสมัครกลับกลายเป็นเรื่องของประเด็นที่จะไปผูกโยงกับเรื่องของจังหวัด เรื่องของท้องถิ่น ซึ่งเห็นว่า ไม่น่าจะเป็นทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งจริง ๆ แล้วมีคนซึ่งอาจจะมีความผูกพันหรือว่าคุ้นเคยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ โดยที่ไม่มีคุณสมบัติตาม (๔) ก็เป็นไปได้ เช่น คนทำงานธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งอาจจะไปผูก พันอยู่กับจังหวัดนั้น ๆ และประสงค์ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้น นอกจากนั้นแล้วก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะต้องไปจำกัดเช่นเดียวกับกรณีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นอาจจะมีภาระหน้าที่ที่ต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาของพื้นที่หรือของจังหวัดโดยตรง ดังนั้น จึงอยากให้คณะกรรมการการได้ตัด (๔) ออกไป เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้บุคคลที่มีความประสงค์จะไป เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นไปสมัครในจังหวัดใดก็ได้ที่เขาเห็นว่าเขาจะมีโอกาสได้รับเลือกตั้ง

- ในมาตรา ๒๑๑ ตีร โดยเฉพาะใน (๔) ความว่า "มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับ เลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง หรือเกิดในจังหวัดที่รับสมัคร เลือกตั้ง" ควรจะตัดออกไป เพราะเป็นการบัญญัติไว้ในลักษณะที่ไม่เปิดกว้าง ส่วนในมาตรา ๒๑๑ ตีร (๓) ความว่า "สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า" ควรจะต้องให้ ก.พ. รับรองวิทยฐานะด้วย

เพราะบางคนอาจจะจบมาจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาได้ จะทำให้เราเสียโอกาสในการที่จะพิจารณาคณะใด ๆ เข้ามาสู่สภาว่างรัฐธรรมนูญ

- สำหรับมาตรา ๒๑๑ ตรี (๔) เป็นการบัญญัติกฎหมายที่เป็นการตีกรอบให้แคบมากเกินไป เพราะในการที่จะได้ตัวแทนมาเป็นสมาชิกว่างรัฐธรรมนูญ หากกำหนดเพียงแต่ผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง หรือว่าเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริง เราจะได้พบว่า มีบุคคลจำนวนมากมายที่ไม่ใช่ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามคุณสมบัติใน (๔) ดังกล่าวหรือเกิดในจังหวัดตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัตินั้น แต่ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่ได้คุ้นเคยอยู่กับภูมิสำเนานั้นด้วยการไปทำงานอยู่หรือว่าอาจจะเคยศึกษาอยู่เป็นเวลาสืบเนื่องติดต่อกัน และเป็นที่ยอมรับของสังคมในจังหวัดนั้น ว่าเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ จึงควรเปิดโอกาสให้เข้ามาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญได้

- ในมาตรา ๒๑๑ ตรี (๒) เห็นด้วยกับคณะกรรมการว่าคนที่มีความรอบรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์ด้านการเมือง หรือประสบการณ์ในด้านการรับรู้หรือสะท้อนความคิดเห็นของประชาชน ทั้งในส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคและทั่วประเทศ แต่ถ้าหากว่า จะยกเว้นให้ในกรณีผู้ที่เคยเป็นตัวแทนที่มาจากกาเลือกตั้งของสภาท้องถิ่น น่าจะได้มีคนที่มีประสบการณ์ทางการเมืองซึ่งจะสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนได้ดีพอสมควรแม้ว่าคนกลุ่มนั้นจะอายุต่ำกว่า ๓๕ ปีก็ตาม เพราะอย่างน้อยคนที่เข้ามาเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือแม้แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เข้าใจว่าคนกลุ่มนั้นย่อมจะมีประสบการณ์ในด้านการเมือง ในด้านการรับข้อคิดเห็นจากประชาชนได้ดีพอสมควร ถ้ามีฉะนั้นแล้วเขาก็ไม่มีโอกาสมาดำรงตำแหน่งดังกล่าว เพราะฉะนั้นถ้าหากมีการยกเว้นเฉพาะคนที่อายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีนั้น แต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาท้องถิ่นอื่น ๆ นั้น ก็จะได้กลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น ส่วนใน (๓) ความว่า "ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า" นั้น เห็นว่าในปัจจุบันนี้มีคนที่เรียนจบปริญญาตรีเพียง ๑ ล้าน ๒ แสนกว่าคน ยิ่งเรากำหนดว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปี ก็แสดงว่ากลุ่มที่จบปริญญาตรีขึ้นไปนั้น จะมีไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ คนทั่วประเทศ ถ้าเรามาพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะให้ลงรับสมัครมีเพียง ๔๐๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ คน ในขณะที่เรามีประชากรถึง ๖๐ ล้านคน เท่ากับว่าเราจำกัดสิทธิเฉพาะผู้มีสิทธิเพียง ๑ เปอร์เซ็นต์ของประเทศ อาจจะทำให้เป้าหมายของผู้มีสิทธินั้นแคบมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ประกอบวิชาสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น อาชีพเกษตรกรรมนั้นเชื่อว่าคนเหล่านั้นยังมีอายุ ๓๕ ปีขึ้นไปแล้วคงไม่จบปริญญาตรี แต่เขามีความรู้ความชำนาญ หรือสะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มอาชีพนั้น ๆ ได้ ในเมื่อวัตถุประสงค์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการได้ชี้ชัดว่า สภาว่างนี้จะประกอบด้วยสมาชิกมาจากเลือกตั้งจากประชาชนจังหวัดละ ๑ คน หมายความว่า น่าจะเปิดโอกาสให้แต่ละจังหวัดนั้นได้เลือกคนของเขาเอง หรือเลือกกลุ่มอาชีพใด ๆ ก็ได้ ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ สุจริต หรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดนั้นได้ เพราะแต่ละอาชีพ แต่ละสาขา แต่ละจังหวัดนั้นมีวัฒนธรรมประเพณี หรือความต้องการของประชาชนไม่เหมือนกัน ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะกำหนดว่าต้องเรียนจบปริญญาตรี นอกจากนี้ ตามวัตถุประสงค์ว่าต้องการผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญ ผู้มีประสบการณ์ ซึ่งได้แยกแยะไปแล้วว่ามีอยู่แล้ว ๒๓ คน เพราะฉะนั้นใน ๒๓ คน คือผู้ร่าง ส่วนประกอบของ

สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญจากต่างจังหวัดนั้นคือ จะเป็นผู้สะท้อนความรู้สึกของประชาชนทุกสาขาอาชีพ
ที่เขามีประสบการณ์อยู่แล้วมาพิจารณา

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมว่า ในมาตรานี้คณะกรรมการ
การมาธิการได้แก้ไขไปจากร่างเดิม และมีผู้แปรญัตติ จึงได้ขอมติจากที่ประชุมว่า จะเห็นชอบด้วยกับร่างของ
คณะกรรมการ หรือจะเห็นชอบด้วยกับที่มีผู้แปรญัตติ

มติที่ประชุม ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ลงมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการ มาตรา ๒๓๕
เสียง มีผู้เห็นด้วยกับผู้แปรญัตติ ๑๔ เสียง

มาตรา ๒๑๑ จัตวา

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ จัตวา เป็นดังนี้

*มาตรา ๒๑๑ จัตวา บุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา
ว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ได้แก่บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) (๑๑) และ (๑๒)

(๒) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมือง

(๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ*

มีสมาชิกรัฐสภาได้อภิปรายว่า

- ในมาตรา ๒๑๑ จัตวา ที่กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามนั้น ในประเด็นที่เกี่ยวกับ
สมาชิกรัฐสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งไม่ติดใจ แต่ถ้าว่านเชื่อมโยงกับมาตรา ๒๑๑ เบญจ ซึ่งเป็นเรื่องของการ
กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มี
ประสบการณ์ จะมีลักษณะต้องห้ามเพียง (๑) (๒) ของมาตรา ๒๑๑ จัตวา ก็หมายความว่าผู้ที่เป็นข้าราชการ
ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนั้นเป็นสมาชิกประเภทผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ได้ แต่มีหน่วยงานของ
รัฐอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีผู้ชำนาญการหรือผู้มีประสบการณ์ได้เช่นเดียวกัน นั่นก็คือหน่วยงาน
ของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ รวมไปถึงรัฐวิสาหกิจ เช่นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นส่วนราชการ แต่เป็นหน่วยงานของรัฐแล้วก็เรียกบุคลากร คือ
คณาจารย์ว่าเป็นพนักงานของรัฐ ไม่ได้เรียกว่า ข้าราชการ เพราะฉะนั้นในกรณีนี้คิดว่าควรจะให้สิทธิและ
โอกาสของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ในหน่วยงานของรัฐประเภทเหล่านั้นด้วย จึงเสนอแก้ไขโดยใน
(๑) ของมาตรา ๒๑๑ จัตวา ขอตัด (๑๑) ซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๓ ของรัฐธรรมนูญ แล้วแยกเอา (๑๑) มาเขียนต่อเป็น (๔) ของ
มาตรา ๒๑๑ จัตวาแทน เป็นความดังนี้

*มาตรา ๒๑๑ จัตวา บุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา
ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ได้แก่บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) และ (๑๒)

(๒) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือข้าราชการพลเรือน

(๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วน

ท้องถิ่น*

ประธานคณะกรรมการการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ชี้แจงตอบที่ประชุมว่าคณะกรรมการ
การไม่ขัดข้องตามที่สมาชิกรัฐสภาขอแก้ไขดังกล่าวข้างต้น และคณะกรรมการการขอแก้ไขความให้เป็น
ไปตามที่สมาชิกรัฐสภาขอแก้ไขปรับปรุง

มติที่ประชุม ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ จัตวา เป็นดังนี้

*มาตรา ๒๑๑ จัตวา บุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา
ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ได้แก่บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) (๑๑) และ (๑๒)

(๒) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมือง

(๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วน

ท้องถิ่น*

มาตรา ๒๑๑ เบญจ

คณะกรรมการการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ เบญจ เป็นดังนี้

*มาตรา ๒๑๑ เบญจ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ต้องมีคุณสมบัติ
ตามมาตรา ๒๑๑ ทรี (๑) (๒) และ (๓) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๑ จัตวา (๑) และ (๒)*

มีสมาชิกรัฐสภาได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นและตั้งข้อสังเกต สรุปได้ว่า
 มาตรา ๒๑๑ เบญจ โยงไปหามาตรา ๒๑๑ ตริ ที่บัญญัติว่า "ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา
 ๒๑๑ ตริ" ตกไปวงเล็บหนึ่งหรือไม่ เพราะในมาตรา ๒๑๑ ตริ มี (๔) อยู่ด้วย เพราะฉะนั้นก็ต้องเป็น (๑)
 (๒) (๓) และ (๔)

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมและได้สอบถาม
 คณะกรรมาธิการวิสามัญแล้วสรุปได้ความว่า ไม่ใช่ตามที่สมาชิกรัฐสภาตั้งข้อสังเกต เพราะในมาตรา
 ๒๑๑ เบญจ เป็นคุณสมบัติของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทนักวิชาการ

มติที่ประชุม ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติเห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมาธิการ

มาตรา ๒๑๑ ฉ *

คณะกรรมาธิการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ฉ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายใน
 เก้าสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้

วันสมัครรับเลือกตั้ง วันเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่าง
 รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้ง
 ดังกล่าวต้องกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่มีการเลือกตั้ง วันสมัครรับเลือกตั้งและวันเลือกตั้ง
 ต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้ผู้มีสิทธิเลือก
 ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จังหวัดละสามคน ในกรณีที่มีผู้สมัคร
 รับเลือกตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เกินสามคน ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งของ
 จังหวัดนั้น โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้ได้รับเลือกตั้งตามวรรคสามไป
 ยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิก
 สภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม ในกรณีที่ส่วนใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่
 อาจนำมาใช้บังคับได้ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ
 (๑) ในส่วนนั้นโดยพระราชกฤษฎีกา

*หมายเหตุ หลังจากการพิจารณาโดยเรียงลำดับมาตราแล้ว ในการพิจารณาทั้งร่างเพื่อเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง ที่ประชุมรัฐสภาได้แก้ไขปรับปรุง
 ถ้อยคำในมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคสอง และวรรคท้าย เพื่อให้มีถ้อยคำสอดคล้องต้องกันกับมาตราอื่น ๆ ที่ได้แก้ไขไปแล้ว ดูรายละเอียดหน้า ๑๒๗

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้ได้รับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร'

มีสมาชิกรัฐสภาได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

- ขอแปรญัตติ ในวรรคสี่ ของมาตรา ๒๑๑ ตริ เดิม หรือมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

'ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดนั้น และสมาชิกของสภาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้นร่วมกันเลือกโดยวิธีออกเสียงลงคะแนนลับเพื่อให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นจำนวนสามคน แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดส่งรายชื่อผู้รับเลือกตั้งดังกล่าวไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ต่อไป สมาชิกของสภาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตามวรรคนี้ให้หมายความรวมถึงสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาเขต และกรรมการสุขาภิบาลที่มาจากการเลือกตั้งด้วย' โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากอยากให้ฐานการเลือกตั้งนั้นกว้างขึ้นมากกว่าที่บัญญัติไว้เดิมที่ให้องค์กรละ ๑ คน โดยขอแก้ไขให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบลที่เป็นกรรมการสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และกรรมการสุขาภิบาลมีสิทธิมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่เนื่องจากคณะกรรมการได้เปิดกว้างมากกว่า โดยให้ประชาชนทุกคนในจังหวัดนั้นได้มีสิทธิเลือกตั้ง จึงไม่ติดใจ

- มาตรานี้เป็นมาตราที่สำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่มาของสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนุญ จึงขอแก้ไขข้อความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้ 'ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ใช้บังคับ หรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจ้ทำรัฐธรรมนุญฉบับใหม่ ตามมาตรา ๒๑๑ เอกุณวิสติ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๑๑ วิสติ'

และขอแก้ไขข้อความในวรรคสี่ เป็นดังนี้

'ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสามเลือกกันเอง โดยรับให้ได้จำนวนหกสิบเก้าคนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐสภากำหนด แล้วให้ประธานรัฐสภาเสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งต่อรัฐสภา เพื่อให้ความเห็นชอบเป็นสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑)'

โดยให้เหตุผลว่าอยากให้เห็นสมัชชาแห่งชาติเกิดขึ้น โดยเห็นว่าใกล้เคียงกับการเลือกตั้งโดยตรงมากที่สุด เพราะว่าใครก็ตามที่มีคุณสมบัติครบถ้วน สามารถสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของสภา และให้สภาของสมัชชาแห่งชาตินี้ทำหน้าที่ในการเลือกสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนุญตามจำนวนที่รัฐสภาแห่งนี้ได้กำหนดไว้ และคิดว่าจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกส่วน ทุกกลุ่ม ทุกอาชีพได้มีโอกาสเข้ามาทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนุญได้อย่างเสรีที่สุด โดยไม่ต้องมีข้อกำหนดอื่นใด แล้วจะทำให้ได้รัฐธรรมนุญตรงกับที่ประชาชนอยากได้มากที่สุด

- มีกรรมาธิการเสียงข้างน้อยอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการเสียงข้างมาก ที่ให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกโดยตรงในแต่ละจังหวัดเพื่อให้ได้มาจังหวัดละมา ๓ คน แล้วให้รัฐสภาเลือกเหลือจังหวัดละ ๑ คน เพราะไม่ตรงกับมติที่ประชุมนี้ที่มอบให้คณะกรรมการไปปรับปรุงใหม่ โดยกำหนดให้สมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนุญมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดย

รัฐสภา ซึ่งคำว่า "ทางอ้อม" ถ้าดูประวัติศาสตร์ เช่นในปี ๒๔๗๖ ซึ่งมีการเลือกผู้แทนราษฎรโดยทางอ้อม ก็เอากำหนดมาเลือกผู้แทนราษฎร นี่คือการเลือกทางอ้อมของประวัติศาสตร์การเมืองไทย หรืออย่างเช่นในประเทศอเมริกา การเลือกตั้งทางอ้อมเช่นเลือกประธานาธิบดี ก็มีการเลือก ๒ รอบ โดยให้ประชาชนเลือกตัวแทนของมลรัฐโดยตรงก่อน จากนั้นตัวแทนของรัฐมาเลือกประธานาธิบดีอีกครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้น คำว่า "อ้อม" จึงหมายความว่ากล่าวข้างต้น ดังนั้นจึงขอเสนอให้ผู้สมัครที่มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในท้องถิ่นก็สามารถเลือกตัวเอง ในขณะที่เดียวกันนอกจากผู้สมัครเลือกกันเองแล้ว ก็ให้สมาชิกขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้เลือกตั้ง โดยเห็นว่าเป็นผู้มาจากการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรให้โอกาสเลือกตั้งสมาชิกที่จะมาร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย

- กรรมการเสียงข้างน้อย ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า มีประเด็นที่ยังไม่เห็นด้วยกับร่างของคณะกรรมการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ให้ประชาชนเลือกตั้งมาจังหวัดละ ๓ คน และรัฐสภาแห่งนี้มาเลือกอีกครั้งหนึ่งนั้นอาจจะมีปัญหาในความรู้สึก และมีปัญหาที่ว่ารัฐสภาแห่งนี้ใช้อำนาจเหนือประชาชน ก็หมายถึงว่าเขาเลือกมา ๓ คนแล้ว ทางเรามาเลือกอีกทีหนึ่งเพื่อให้เหลือ ๑ คน นั่นคือประเด็นที่ติดใจอยู่มากพอสมควรว่า จะมีคำตอบให้กับประชาชนได้อย่างไรในจำนวน ๓ คน ทำไมจึงเลือกคนที่หนึ่ง เลือกคนที่สอง หรือทำไมไม่เลือกคนที่สาม อันนี้เราให้คำตอบไม่ได้ ถึงอย่างไรก็ตามการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นคนที่ลงมือร่างจริง ๆ น่าจะเป็นนักวิชาการ แต่ความชอบธรรมหรือการให้ข้อเสนอแนะน่าจะเป็นคนที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง ๗๖ จังหวัด ซึ่งจะทำให้ความคิดเห็นในหลาย ๆ ประการ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดของแต่ละจังหวัดซึ่งจะมารวมกันเป็นแนวความคิดเดียวกันในระดับชาติ เพราะฉะนั้นเราจะมีวิธีการอื่นที่ง่ายกว่านี้เพื่อให้กฎหมายรัฐธรรมนูญของเราได้มีการร่างและได้ผ่านกันโดยที่ไม่มีปัญหาอะไรมากหรือไม่ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม คิดว่าเราเองนั้นมีกฎหมายรัฐธรรมนูญมาหลายฉบับแล้วการร่างใหม่คงจะต้องเอาของเดิมมากกว่าร้อยละแปดสิบด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้นจึงไม่ค่อยติดใจเท่าไรนักในประเด็นนี้ และคิดว่าในเมื่อตัวร่างที่ขอแปรญัตติไว้นั้นไม่สอดคล้องกับข้อยุติที่รัฐสภาแห่งนี้ได้ลงมติไปแล้ว จึงไม่ติดใจ จึงขอฝากแต่เพียงว่าการที่จะนำร่างของคณะกรรมการมายึดถือเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ น่าจะมีปัญหาในความรู้สึกของประชาชนในแง่ที่เราเองนั้นเรามีอำนาจอะไรเหนือประชาชน

- ตามร่างของคณะกรรมการที่ปรับปรุงใหม่นี้ไม่แน่ใจว่าถูกต้องตามแนวทางที่รัฐสภาแห่งนี้ลงมติไปให้เป็นกรอบหรือไม่ ที่ว่าให้เป็นการเลือกตั้งทางอ้อม เพราะมันตรง ๆ อ้อม ๆ เนื่องจากว่าการที่ให้ประชาชนเลือกโดยตรงเอา ๓ ชื่อ ก็มาให้รัฐสภาเลือกเอา ๑ ชื่อ รัฐสภาเราถึงแม้จะมีมติไปแล้วว่าให้เป็นการเลือกทางอ้อม แต่เมื่อไปหาทางออก คณะกรรมการก็ทำงานกันมาด้วยความเสียสละทุ่มเท หากเห็นว่ามันไม่มีทางอ้อมที่เหมาะสม ก็น่าที่จะให้เป็นการเลือกตั้งทางตรงไปเสียเลยจะดีกว่า นอกจากนี้ ในการเลือกตั้งโดยรัฐสภา หากตัวแทนจังหวัดที่คะแนนสูงสุดไม่ได้รับเลือกจากรัฐสภา ถามว่าจะอธิบายประชาชนในจังหวัดนั้นได้อย่างไร เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าเลือกตั้งโดยตรงเลยได้หรือไม่ และไม่ควรให้ส่วนท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

- กรรมการเสียงข้างน้อยได้เสนอความเห็นขอให้แก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ ฉ ประญัตติ
เป็นดังนี้

“ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดนั้นและสมาชิก
ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีในจังหวัดนั้นร่วมกันเลือกผู้สมัครโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนลับ เพื่อให้
ให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดนั้น ๓ คน แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง
ดังกล่าวไปยังประธานสภา เพื่อดำเนินการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่าราชการรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑)
จังหวัดละ ๑ คนต่อไป องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตามวรรคนี้ให้หมายความรวมถึงสภาตำบลและสภาเขตด้วย”

โดยได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผล สรุปได้ว่า

ในฐานะที่เป็นกรรมการยอมรับว่าเป็นความลำบากใจเป็นความยุ่งยากพอสมควรในการพิจารณา
กรรมการทุกคนแล้วแต่มีเจตนาที่อยากจะให้มีการปฏิรูปการเมืองโดยแก้ไขมาตรา ๒๑๑ ดังกล่าวแล้ว
นั้นอย่างยิ่ง ดังนั้นในช่วงแรกคณะกรรมการจึงได้แก้ไขโครงสร้างจากคณะกรรมการจัดทำรัฐธรรมนูญ
มาเป็นสภาว่าราชการรัฐธรรมนุญ จนกระทั่งเข้ามาพิจารณาในรัฐสภาอีกครั้งหนึ่งแล้วรัฐสภาใหญ่ก็ได้มอบ
๕ ประเด็น ไปให้ หลังจากนั้นคณะกรรมการได้ไปพิจารณาแล้ว มีข้อเลือกออกมา ๓ แนวทาง แนวทาง
ที่ ๑ เสนอในลักษณะเป็นสมัชชาใหญ่ คือ ให้ผู้สมัครจากจังหวัดทุกจังหวัดนั้นมารวมกันที่กรุงเทพมหานคร
เสร็จแล้วก็ให้ผู้สมัครนั้นเลือกสรรกันเองเป็น ๒ ครั้ง ให้เหลืออยู่ ๒๒๘ คน แล้วส่งเข้ามาให้รัฐสภาเป็นผู้
ตัดสินใจเลือกให้ได้ ๗๖ คน ส่วนอีก ๒๓ คน นั้น ก็มาจากนักวิชาการ แนวทางที่ ๒ ก็เป็นลักษณะของสมัชชา
จังหวัด โดยให้เลือกจากจังหวัด คือ ให้ผู้สมัครในจังหวัดนั้นเลือกกันเองให้เหลืออยู่ ๓ คน แล้วก็ส่งเข้ามาให้
รัฐสภาเป็นผู้ตัดสินใจเลือกจังหวัดละ ๑ คน และแนวทางที่ ๓ นั้นก็คล้ายคลึงกันกับแนวทางที่ ๑ และ ๒
แต่จะให้ผู้สมัครและองค์กร หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ รวมกันกับผู้สมัคร
เลือกกันขึ้นมาให้ได้ ๓ คน แล้วส่งเข้ามาในรัฐสภาตัดสินใจเลือกอีกจังหวัดละ ๑ คน รวมแล้วก็จะได้เป็น
๗๖ คน ซึ่งตรงนี้อาจจะเป็นความเข้าใจมาแต่เริ่มต้นหรือไม่อย่างไร จึงได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันใน
ลักษณะว่ากระทรวงมหาดไทย โดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือโดยนายอำเภอจะเป็นผู้มีอำนาจครอบงำองค์การ
บริหารส่วนท้องถิ่นเหล่านั้น โดยความเข้าใจโดยสรุปว่าอย่างนั้นจะมีการสั่งการกัน หรือใครที่เป็นรัฐบาลอยู่
กระทรวงมหาดไทยก็จะมีอำนาจสั่งการกัน จึงเห็นว่าในวิธีหรือแนวทางที่ ๑ นั้น ถ้าหากว่าให้มาเลือกตั้ง
กันที่กรุงเทพฯ ถามว่าผู้สมัครของแต่ละจังหวัดนั้นจะมีกี่คนผมไม่ทราบและคงไม่มีใครที่จะกล้าคาดคะเน
ได้ว่าอาจจะมี ๑๐ คน ๒๐ คน ๓๐ คน หรือ ๑๐๐ คนก็แล้วแต่ แต่ที่สุดแล้วเมื่อมารวมที่กรุงเทพ
มหานครนั้น กรุงเทพมหานครสามารถที่จะหาผู้มีสิทธิมากมาย พอเลือกแล้วก็คงจะได้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
เท่านั้นเอง โดยสรุปเป็นเช่นนั้นซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่กระจายออกไปในแนวทางว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็น
กฎหมายหลัก แล้วประชาชนจะต้องมีมติ เพราะฉะนั้นเราจึงยึดโยงไปถึงว่าจังหวัดนั้นควรจะให้ประชาชนเขามี
ส่วนเลือกตั้งด้วย ดังนั้น จึงเห็นว่าในวิธีการที่มาเลือกกันที่สภาแห่งชาตินั้นก็ไม่น่าจะมีเหตุผลเพียงพอ
ส่วนในวิธีที่ ๒ คือ สมัชชาจังหวัดนั้นจะเห็นว่าในขณะที่เราเกรงกลัวกันว่าจะมีการซื้อสิทธิซื้อเสียง จะมีการ
ใช้อำนาจในการบริหารไปครอบงำต่าง ๆ นั้น จังหวัดหนึ่งนั้นจะมีคนสมัครเท่าใดก็คาดไม่ได้อีก ซึ่งใน
จำนวนเหล่านั้นก็ยังสามารถที่จะลอบบีได้ หรืออาจจะดำเนินการโดยวิธีซื้อสิทธิซื้อเสียงได้ และยิ่งเราไปกลาง
แกลงว่าถ้าหากว่าพรรคการเมืองเข้าไปแทรกแซงแล้วก็ยิ่งจะเกิดปัญหา เพราะฉะนั้นเสนอเพื่อขอแปรญัตติ

ไว้เป็นแนวทางเลือกคือให้ผู้สมัคร และองค์กรหรือจำนวนสมาชิกขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเลือกตั้งให้ได้มา ๓ คน แล้วส่งเข้ามารัฐสภา โดยเห็นว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ในปัจจุบันนี้มีฐานะเป็นนิติบุคคลแล้วไม่อยู่ภายใต้การปกครองและบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัดเหมือนก่อนแล้ว นอกจากนี้จะเห็นว่ารัฐสภาแห่งนี้ได้มีมติให้มีการเลือกตั้งโดยทางอ้อมก็คือไม่ได้เลือกโดยตรง แปลว่าประชาชนเลือกคนหนึ่งขึ้นมาแล้วให้คนที่ได้รับเลือกตั้งมาเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ แต่ที่นี้ถ้ามาดูในร่างของคณะกรรมการการต่างกับกับความหมายของคำว่า เลือกตั้งทางอ้อมกล่าวคือว่าให้ประชาชนเลือกผู้สมัครขึ้นมา ผู้สมัครคนนั้นแทนที่จะไปเลือกคนอื่นเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ แต่กลับกลายเป็นว่าตัวเองมาเลือกตัวเอง แล้วก็ส่งมารัฐสภาเป็นเพียงมากลั่นกรองเท่านั้นเอง ในขั้นสุดท้าย ถ้าอย่างนี้แปลว่ามันขัดกับมติในรัฐสภาที่เราจับไว้ เพราะว่าการเลือกตั้งทางอ้อมต้องให้เราเลือกตัวแทนของเราขึ้นมาแล้วให้ตัวแทนของเรานั้นไปเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญแทนเราอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น เราน่าจะต้องมาถามกันก่อนหรือไม่ว่า การที่ให้ประชาชนเลือกตัวแทนของเขาจากผู้สมัครขึ้นมา ๓ คน นั้นมันเป็นทางตรงแล้ว แล้วมาให้รัฐสภาแห่งนี้มาเลือกเหลืออีก ๑ คน ตามที่คณะกรรมการการเสนอนั้นถามว่าตรงตามที่ได้มีมติของรัฐสภาหรือไม่ ถ้าหากไม่มีทางอื่นใดที่จะดีกว่านี้จึงอยากจะให้พิจารณาดูว่า อันไหนที่มันจะถูกต้องที่สุดและครอบคลุมที่สุด แล้วสามารถที่จะตอบประชาชนได้ และจะทำให้ผู้ซึ่งกำลังเคลือบแคลงสงสัย และเชื่อแน่ว่าทุกคนซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภาแห่งนี้ ไม่ว่าจะฝ่ายใดมีความพร้อมใจกัน อย่างแน่ชัดว่าเราต้องการปฏิรูป เราต้องการแก้ไขในด้านการเมืองโดยกำลังจะหาคนมา ทำหน้าที่แทนพวกเรา ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

- กรรมการการเสียงข้างน้อยได้ส่งความเห็นไว้ในมาตราที่ นั้นคือ วิธีการในการที่จะคัดเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งดูว่าวิธีการคัดเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญที่กรรมการการเสนอนั้น คือ เป็นการเลือกตั้งทางตรงก็ไม่ใช่ ทางอ้อมก็ไม่เชิง ซึ่งอาจจะมียุทธประสงค์หรือเจตนาที่ดี เพื่อที่จะป้องกันปัญหาของการซื้อสิทธิขายเสียงจากการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตามทางออกที่เสนอนั้นมันก่อให้เกิดปัญหาในทางลบ ผลข้างเคียงในทางลบนั่นคือ (๑) จะเห็นว่าในจังหวัดแต่ละจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดใหญ่ ๆ ยกตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร มี ส.ส. ๓๐ กว่าคน จังหวัดเชียงใหม่มี ส.ส. จำนวนมากแต่กำหนดให้มีผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญได้แค่ ๓ คน ซึ่งยากกว่าการเป็น ส.ส. เสียอีก แล้วเข้ามาทำหน้าที่นานเพียงแค่ ๒๔๐ วัน หรืออย่างมากที่สุดไม่เกิน ๑ ปี นอกจากนี้แล้วเมื่อได้รับเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงมาแล้ว ยังไปถูกคัดเลือกโดยสมาชิกรัฐสภาอีก ไม่ทราบว่าจะมีคนดี ๆ มากแค่ไหนที่เต็มใจมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ (๒) ถ้าดูในมาตรา ๒๑๑ อัญญา ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงคะแนนเลือกตั้งบุคคลที่เสนอชื่อมาจังหวัดละ ๓ คนเหลือคนเดียว จะมีปัญหาเราเรียกว่าการบล็อกโหวต (BLOCK VOTE) คือ การที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นเสียงข้างมากในรัฐสภา ใครรวมกลุ่มกันได้ ก็เท่ากับสามารถจะเลือกสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญจากทุกจังหวัด ในจำนวนรายชื่อที่เสนอมานั้นจะเป็นผลเสีย ดังนั้นจึงได้ส่งความเห็นไว้ในวิธีการการเลือกตั้ง คือ เสนอให้มีสมาชิก ๒ ระดับ ในระดับแรก คือสมาชิกระดับจังหวัดที่ให้สมาชิกผู้สมัครแต่ละคนนั้นเลือกกันเอง ให้ได้จำนวน ๕ เท่าของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น ๆ โดยผู้สมัครแต่ละคนมีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยกันเองได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวน ๔ เท่าของสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรในจังหวัดนั้น เพื่อป้องกันปัญหาสิ่งที่เราเรียกว่าการบล็อกโหวต คือเราจะได้ตัวแทนมาจากทุกจังหวัด ถ้ามีการสมัครครบจะได้คนมา ๑,๔๕๕ คน จากสมาชิกแต่ละจังหวัด ๑,๔๕๕ คนนี้ก็จะมีมารวมกันที่สมาชิกแห่งชาติแล้วก็เลือก เป็นรายจังหวัด ให้ได้จังหวัดละ ๓ คน ทั้งนี้ โดยสมาชิกแห่งชาติ ๑,๔๕๕ คน จะเลือกสมาชิกที่เสนอมาแต่ละจังหวัดจาก ๕ เท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เหลือจังหวัดละ ๓ คน แล้วส่งต่อไปให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป โดยในระบบของการเลือกตั้งในระดับสมาชิกแห่งชาตินี้ ผู้สมัครแต่ละคนก็จะมีสิทธิเลือกผู้สมัครด้วยกันเองคนละไม่เกิน ๗๖ คนเท่านั้น เพื่อป้องกันปัญหาของการบล็อกโหวต อีกเช่นกัน

- ขอแก้ไขในมาตรานี้ ในวรรคสาม เป็น "การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรมนูญให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรมนูญได้จังหวัดละหนึ่งคน ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เกินหนึ่งคนให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งของจังหวัดนั้น โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง" โดยให้เหตุผลว่า (๑) เพราะจริง ๆ แล้วการเลือกตั้งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่ดี และเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ และจำนวนที่เราต้องการนั้นเพียง ๗๖ คน ในแต่ละจังหวัดที่เรามีในขณะนี้คือ ๗๖ คน นั้นหมายถึงว่าจะได้จังหวัดละหนึ่ง ๑ คนเท่านั้น (๒) จะมีการเลือกตั้งโดยทางอ้อมเพราะเหตุว่า เรากลัวว่าคนที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งนั้นจะมาจากการซื้อเสียง นั่นคือ ความหมายในเบื้องต้น ที่เกรงกลัวว่าจะมาจากการซื้อเสียง จึงเป็นที่มาของการที่จะให้เลือกตั้งโดยทางอ้อม และสิ่งเหล่านี้คงจะเป็นอำนาจของประชาชนโดยแท้ที่ประชาชนนั้นต้องการสิ่งโดยอ้อมจะทำได้ตามที่ที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้นและสิ่งที่กระทำ เพราะฉะนั้นการที่จะให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรมนูญ ๓ คน คงเป็นสิ่งที่การกระทำนั้นนอกเหนืออำนาจประชาชนที่ให้มีมา นอกจากนี้จะเห็นได้จากแต่ละจังหวัดมีคะแนนเสียงลักลั่นกัน สมมติว่า นาย ก นาย ข นาย ค ได้รับเลือกตั้ง ปรากฏว่า นาย ก เป็นที่รักใคร่ของประชาชน ได้รับคะแนนเสียงถึง ๑๒๐,๐๐๐ คะแนน แต่ปรากฏว่า นาย ค เป็นคนของพรรคการเมือง แต่สามารถจะบังคับบัญชาโดยคณะบุคคลได้ ในการที่จะให้มีการเลือกตั้งในรัฐสภา ปรากฏว่าได้คะแนนในการเลือกตั้งระดับจังหวัดประมาณ ๕๐,๐๐๐ คะแนน ซึ่งได้รับคะแนนน้อยที่สุดในจังหวัดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของจังหวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง เป็นการลิดรอนอำนาจสิทธิที่ประชาชนมีอยู่

- กรรมาธิการเสียงข้างน้อย ได้แสดงความคิดเห็นว่าในแนวทางของกรรมาธิการเสียงข้างมาก ส่วนหนึ่งนั้นถ้าเราลงไปถึงในด้านปฏิบัติแล้ว จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาเสื่อมลง เพราะการที่เราจะเลือกตัวแทน ๓ คน ซึ่งมาจากพี่น้องประชาชน คนที่ได้รับเลือกตั้ง ๓ คน ซึ่งได้คะแนน ๑๐๐,๐๐๐ ๒๐๐,๐๐๐ ๓๐๐,๐๐๐ ตามลำดับ หากในขั้นสุดท้ายที่รัฐสภาเลือกตัวแทนปรากฏว่าคนที่ได้คะแนนน้อยที่สุดจากประชาชนในจังหวัดได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรมนูญ จะทำให้อีก ๒ คนที่เหลือในแต่ละจังหวัดอาจเป็นชนวนให้ต่อต้านในส่วนนี้จากรัฐสภา ซึ่งอาจเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา

ประเด็นสำคัญที่เราอภิปรายในส่วนนี้ก็คือ ประเด็นเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรมนูญให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภาและมีจำนวนตามที่คณะกรรมาธิการเป็นผู้กำหนด เราต้องมาตีความว่าการเลือกตั้งทางตรงกับทางอ้อมนั้น รายละเอียดอย่างไรเรียกทางตรง อย่างไรก็ตามถึงเรียกทางอ้อม อยากให้สมาชิกรัฐสภาช่วยวิเคราะห์ในส่วนนี้ด้วย เพราะว่าจากการที่สงวนความเห็นไว้ในมาตรานี้คือ การเสนอ

แนวทางสอดคล้องกับข้อ ๓ ตามที่รัฐสภาวางกรอบไว้คือให้มีตัวแทนที่สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัด โดยให้เลือกกันเองจังหวัดละ ๕ คน ถ้ามีผู้สมัคร ๕ คน ก็ให้คัดมาทั้ง ๕ คน แล้วให้รัฐสภาเป็นผู้เลือกอีกครั้งหนึ่ง เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาความจริงแล้วเห็นได้ว่า การร่างรัฐธรรมนูญทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่เริ่มจากปี ๒๔๗๕ มา เป็นเวลารวมประมาณ ๖๔ ปีแล้วเรามีรัฐธรรมนูญหลายฉบับ และสิ่งที่เกรงว่ามันจะเกิดขึ้นก็คือ สิ่งที่เราดำเนินการไป มันอาจจะไม่ได้รับประโยชน์ การร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาในอดีตเป็นหลักการที่ค่อนข้างไม่ได้มาผสมผสานแนวทางของประสบการณ์ ความจริงแล้ว ในความคิดเห็นแล้วอยากให้ประสบความสำเร็จ การร่างรัฐธรรมนูญจะต้องร่างไปพร้อม ๆ กับการสร้างกระแสให้ประชาชนได้รับรู้กันอย่างทั่วถึงด้วยการประชาสัมพันธ์

- ในมาตรา ๒๑๑ ฉ ที่ขอแปรญัตติไว้่นั้นมีส่วนที่สำคัญและมีสมาชิกรัฐสภาแสดงทัศนะค่อนข้างสอดคล้องคือ ในขณะที่คณะกรรมการนั้นได้นำเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญที่มีการปรับปรุงใหม่ กลับสู่รัฐสภาเป็นการเลือกตั้งโดยตรง ครั้นเมื่อนำเสนอกลับมาสู่รัฐสภาอีกครั้งหนึ่งภายหลังมีแนวทางของรัฐสภาไป ๕ ประเด็นกลับมาแล้ว คณะกรรมการก็พยายามจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ใกล้เคียงกับหลักการของการเลือกตั้งโดยตรงมากที่สุด แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดที่ทางรัฐสภาได้กำหนดเป็นประเด็นไว้ ๕ ประเด็น จึงจำเป็นที่จะต้องหวนกลับมาให้รัฐสภาคัดเลือก ตรงนี้เองที่จำเป็นจะต้องมาทบทวนว่า คณะกรรมการยังยืนยันในหลักการที่สำคัญก็คือว่า พยายามที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด เพราะคณะกรรมการวิสามัญนั้นรู้ดีว่า การปฏิรูปทางการเมืองนั้นต้องตรงไปตรงมาแล้วขณะเดียวกันจะต้องเปิดเผยโปร่งใส ไม่ใช่มีข้อเสนอต่าง ๆ ของการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหลายสูตรอย่างนี้ มาตรา ๒๑๑ ฉ ที่ว่าเวลาที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องส่งรายชื่อ ๑ ใน ๓ ลำดับ ที่ได้คะแนนสูงสุดจากการเลือกกันเองมันหมายความว่าอย่างไร ถ้ารัฐสภาไม่เลือกลำดับที่ ๑ แล้วท่านจะใช้ตรรกเหตุผลเดียวกันมากล่าวโจมตีเหตุผลเดียวกับที่คณะกรรมการเขาเสนอมาได้อย่างไร แล้วเมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ผ่านรัฐสภามีผลบังคับใช้จะต้องมีการจัดทำรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นเครื่องมือหรือกลไกไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง นั่นคือสิ่งที่เราทราบ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ได้สงวนคำแปรญัตติ ก็เพราะเหตุยืนยันว่า มันไม่มีวิถีทางใดในระบอบประชาธิปไตย ที่จะไม่มีการจัดก่อนหรือข้อบกพร่อง แต่ว่าวิถีทางที่จะสอดคล้องมากที่สุดก็คือการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หากเราไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตั้งโดยตรงแล้วประชาชนจะได้อะไร จะรู้เรื่องรัฐธรรมนูญมากขึ้นหรือไม่ หรือหากมีการลงประชามติในขั้นตอนสุดท้ายเพื่อให้ความเห็นชอบประชาชนจะใช้ความรู้ความเข้าใจอะไร เพราะฉะนั้นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ความรู้ความเข้าใจในการที่จะใช้ดุลพินิจเลือกคนที่ลงมาสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือมาเพื่อรับการคัดเลือกเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หากไม่แล้วก็จะเป็นการตัดตอนพื้นฐานสำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตย ประชาชนไม่มีโอกาสที่จะบอกว่าเขาต้องการรัฐธรรมนูญอย่างไร ดังนั้น จึงอยากให้กลับไปสู่หลักการที่สำคัญที่สุดในระบอบประชาธิปไตย ก็คือว่าขอให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชน โดยให้เขาได้มีโอกาสแสดงออกในการเลือกตัวแทนเข้ามาจัดทำรัฐธรรมนูญ

- ในมาตรา ๒๑๑ ฉ ขอแปรญัตติดังนี้ ในวรรคแรกที่มีความว่า "ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภา
 ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเก้าสิบวันนับตั้งแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับ
 ใหม่ตามหมวดนี้" เป็น "ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในหกสิบ
 วันนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป" และวรรคสามข้อความที่ว่า "การเลือกตั้งสมาชิกสภา
 ร่างรัฐธรรมนูญให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเลือก
 ตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จังหวัดละสามคน ในกรณีที่มิผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เกิน
 สามคน ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งของจังหวัดนั้น โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง"
 เป็น "การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จังหวัดละหนึ่งคน ในกรณีที่มิผู้สมัครรับเลือก
 ตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เกินหนึ่งคน ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งของจังหวัดนั้น โดย
 ไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง" และวรรคท้าย ที่มีความว่า "ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจาก
 ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้ได้รับเลือกตั้งของ
 แต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร" ขอตัดทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่า (ก) ระยะเวลา ๙๐ วันนานเกินไปและถ้า ๓๐ วัน
 ก็อาจจะเตรียมตัวไม่ทันและเห็นว่า ๖๐ วันนี้เป็นระยะพอดีที่จะดำเนินการได้ (ข) สำหรับประเด็นที่ว่ากา
 รเลือกตั้งนั้นตั้งแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ เป็นภาษาที่ฟังแล้วค่อนข้าง
 จะสับสน โดยปกติการทำพระราชบัญญัตินั้นเมื่อเสร็จแล้วก็เสนอให้พระมหากษัตริย์ เพื่อทรงลงพระ
 ประทานและประกาศในราชกิจจานุเบกษา และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็น
 กฎหมายได้ ส่วนในหลาย ๆ มาตราอาจจะเกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๑๑ เอกนวิสติ คิดว่าถ้าสมมติว่ามีอัน
 จะทำให้สภาร่างรัฐธรรมนูญไม่ สามารถดำเนินการจัดทำรัฐธรรมนูญได้เสร็จ เพื่อให้รัฐสภามีสภาผู้แทน
 ราษฎรรวมทั้งวุฒิสภา ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา สามารถยกขึ้นมา
 เพื่อให้รัฐสภามีมติให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ ก็คิดว่ามันไม่น่าจะเกี่ยวกัน เพราะฉะนั้นจึงขอตัด
 และใช้คำว่า "นับตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา" (ค) สำหรับที่ว่าให้เหลือจังหวัดละ ๑ คน
 เพราะไม่อยากจะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาได้เกี่ยวข้อง อยากให้มีการเลือกตั้งโดยที่มี
 นักวิชาการและประชาชนทุกสาขาอาชีพมาร่างรัฐธรรมนูญโดยตรง จึงควรที่จะให้มีการเลือกกันเองแบบที่เรา
 เรียกว่าผู้สมัครทั้งหลายได้ดำเนินการเหมือนอย่างที่มีสภาแห่งชาติได้ดำเนินการมาแล้วนั้น อันนั้นก็
 เป็นวิธีการที่ดี และในเมื่อมาตรา ๒๑๑ ทวิ กำหนดไว้ให้จังหวัดละ ๑ คนแล้ว ก็น่าจะเลือกมาจาก
 จังหวัดเลย โดยให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของประเทศให้เขาได้เลือกตั้ง เพราะว่ารรัฐธรรมนูญที่ดำเนินการครั้งนี้
 ประชาชนเกิดความสนใจเป็นอย่างยิ่ง จะเป็นการทำความเข้าใจให้ประชาชนได้รู้เรื่องของบ้านเมืองมากขึ้น

ส่วนในกรณีเรื่องที่เกรงว่าจะมีการซื้อเสียงในเขตเลือกตั้งขนาดใหญ่อย่างเช่นจังหวัดนครราชสีมา
 ซึ่งมี ๒๔ อำเภอกับ ๔ กิ่งอำเภอ เป็นต้น ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกือบ ๒ ล้านคน ผู้สมัครจะเอาเงินที่ไหน
 ไปจ่ายเพราะฉะนั้นเห็นว่าถ้าเขาเลือกมาได้จังหวัดละหนึ่งคนแล้วทำไมผู้แทนราษฎรจึงให้รัฐสภามาเลือกอีก
 หรือไม่ไว้วางใจประชาชน ดังนั้น ถ้าประชาชนเลือกมาแล้วผู้ที่เข้ามาร่างรัฐธรรมนูญจะทำให้ชาติเกิดความ
 ลมจมนี่ก็ถือว่าประชาชนทั้งประเทศมีส่วนด้วย

- ในมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นเรื่องของการกำหนดผู้ซึ่งจะมาทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งแนวทางที่คณะกรรมการการได้ร่างขึ้นมา นั้น เห็นว่าเป็นร่างที่ค่อนข้างจะสับสนและก็ค่อนข้างจะไม่ตรงกับที่รัฐสภาได้เคยลงมติไปแล้ว เพราะว่าในร่างนี้ได้กำหนดถึง ๒ ขั้นตอนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ โดยขั้นตอนแรกนั้นให้ประชาชนเลือกโดยตรงที่จะได้ผู้แทนจำนวน ๓ คน แล้วมาให้ทางรัฐสภาเลือกตั้งทางอ้อมเพื่อจะได้ผู้แทน ๑ คน ซึ่งในวิธีการนี้เชื่อว่าเป็นวิธีการที่จะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต เพราะว่าเมื่อประชาชนได้เลือกตั้งโดยตรงขึ้นมาในจำนวน ๓ คนนี้แล้วก็จะมีความเสี่ยงที่จะเกิดข้อครหาขึ้นมาได้ ซึ่งเราได้เคยมีการพิจารณาแล้วก็ถกเถียงกันในการประชุมครั้งที่แล้ว ดังนั้น การที่จะเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้นจะใช้วิธีการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อม กล่าวคือ วิธีการเลือกตั้งทางตรงก็หมายความว่า ให้ประชาชนเลือกตั้งตัวแทนของตัวเองขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญในจำนวนที่ต้องการ ส่วนการเลือกตั้งทางอ้อมก็หมายความว่าให้ผู้สมัครที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญมาอยู่ในรายชื่อที่จะให้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้เลือกโดยจะต้องไม่มีการเลือกกันมาก่อนในระดับจังหวัด และเห็นว่าหากจะยังยืนยันมติเดิมก็คือให้รัฐสภาเข้าไปมีส่วนในการเลือกตั้งทางอ้อมด้วย ก็ควรจะแก้ไขบทบัญญัติตามมาตรา ๒๑๑ ฉ เสียใหม่ว่า เมื่อมีผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนเกินกว่าที่ต้องการ คือเกินกว่า ๑ คนขึ้นไป จะต้องให้รัฐสภานั้นเป็นผู้พิจารณาเลือกให้เหลือเพียงจังหวัดละ ๑ คน แต่ถ้ามีผู้สมัครไม่เกินกว่า ๑ คน ก็ให้ผู้สมัครคนนั้นเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญในทันที แต่ถ้าหากว่ายังเห็นว่าวิธีการเลือกตั้งทางตรงคือ ให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งโดยตรงนั้นยังเป็นวิธีการที่ดีและน่าที่จะนำมาใช้ ก็เสนอว่าควรจะให้ประชาชนนั้นเลือกตั้งโดยตรงแล้วก็ได้จำนวนตามที่เรากำลังต้องการก็คือจังหวัดละ ๑ คน เพื่อจะได้มาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐสภาไม่จำเป็นต้องไปออกเสียงเลือกอีกชั้นหนึ่ง เพราะการเลือกตั้งทางตรงนั้นเชื่อว่าจะแตกต่างจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญจะมีเขตเลือกตั้งที่ค่อนข้างจะใหญ่ เขตจังหวัดนั้นจะเป็นเขตที่ใหญ่ ทำให้โอกาสที่จะไปซื้อเสียงเป็นไปได้ยากเพราะจะมีวาระในการทำงานที่ชัดเจน และเราอาจจะได้ผู้แทนที่ดีที่จะมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชน ในการที่จะร่างรัฐธรรมนูญที่ถูกใจประชาชนแล้วสามารถจะปรับปรุงระบบของการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามหลักการของการปฏิรูปทางการเมืองได้ ดังนั้น ในการที่จะหาผู้แทนของประชาชนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้น น่าจะใช้วิธีการเลือกตั้งทางตรงให้ประชาชนเลือกมาจังหวัดละ ๑ คน

- มาตรา ๒๑๑ ฉ นี้ เป็นมาตราที่มีความสำคัญยิ่งเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญที่เราหวังว่าจะจัดทำให้มีขึ้นเป็นอย่างไรนั้น ก็อยู่ที่คณะกรรมการการชุดนี้และอยู่ที่รัฐสภาชุดนี้ เพราะฉะนั้นอยากจะให้สมาชิกทุกคนได้พิจารณากันด้วยความรอบคอบ และอยากจะให้รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นใหม่เป็นรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของไทย ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาก ๆ เดิมทีประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติว่าให้ประชาชนเลือกทางตรง แต่เมื่อเข้ามาสู่สภาแล้วสภามีมติให้เลือกทางอ้อมจึงได้พิจารณากันอีกครั้งหนึ่ง แล้วมติเสียงส่วนใหญ่ก็เป็นที่ตามนั้น ดังนั้น จึงเห็นว่าควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเดิมการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ก็ดี ในประวัติศาสตร์การเมืองของเราเคยมีการทำมาแล้วหลายครั้ง แต่ไม่ถึงว่า

เป็นการปฏิรูป เพราะประชาชนไม่รู้และไม่เข้าใจว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร แล้วมีความหมายอย่างไร เพราะฉะนั้นจากการศึกษาที่มาของการที่จะให้ยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ครั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้มีการปฏิรูป และรัฐธรรมนูญที่จะสร้างขึ้นใหม่นี้ก็มีเจตนารมณ์ที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นถ้ามีการให้ประชาชนได้เลือกโดยตรง และให้ผู้สมัครลงไปช่วยชี้แจงว่ารัฐธรรมนูญคือกฎหมายแต่เป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งบ้านเมืองเราจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่นั้น เราก็ดูที่กฎหมายรัฐธรรมนูญว่าให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนแค่ไหน ปัจจุบันนี้รัฐธรรมนูญยังไม่เป็นประชาธิปไตยเพียงพอจะแก้ไขกันอย่างไร อย่างเช่นมีบทบัญญัติที่กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง โดยเมื่อเข้ามาอยู่ในพรรคแล้วพรรคมีมติอย่างไร จะดีหรือไม่ดีก็เป็นไปตามนั้น เช่นนี้เหมาะสมหรือไม่ และยังไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับเงินที่จะช่วยเหลือผู้สมัคร ซึ่งจริง ๆ แล้วมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นการตรวจสอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน เราควรจะต้องมีกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจและมีความสามารถที่จะเลือกตั้งคนที่มีความเหมาะสมมาร่างรัฐธรรมนูญได้ อีกทั้งยังมีสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญประเภทที่เป็นนักวิชาการก็คงพอเป็นผู้ที่จะแนะนำได้ว่าความถูกต้องนั้นเป็นอย่างไรก็คงจะทำให้รัฐธรรมนูญมีคุณภาพได้ และยิ่งถือได้ว่าเป็นวิธีการเลือกตั้งที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองที่สมบูรณ์แบบได้

- ขอแปรญัติแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้ "มาตรา ๒๑๑ ฉ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา หรือที่ตนเกิดตามแบบ และภายในเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด ต้องกำหนดเวลาการรับสมัครให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกินห้าคนให้ส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินห้าคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนเลือกตั้งกันเอง โดยลงคะแนนลับ และผู้สมัครแต่ละคนให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยตนเองได้คนละไม่เกินสองคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด ลำดับที่ ๑ ถึงลำดับที่ ๕ ไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป ในกรณีที่มีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกินห้าคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น เพื่อจะได้ผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดจำนวนห้าคน ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครรับเลือกตั้ง ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามตัวอักษรเพื่อดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา" โดยให้เหตุผลว่า

๑. การพิจารณาเรื่องที่ผ่านมา กรรมาธิการเสียงข้างมากได้เสนอให้มีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งกรณีนี้รัฐสภาก็ได้พิจารณาแล้ว ในที่สุดรัฐสภาไม่เห็นด้วยกับการให้มีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จึงได้มีมติไว้ว่าให้มีการเลือกตั้งทางอ้อมของรัฐสภาเหตุผลคงเป็นเพราะไม่ต้องการให้สมาชิก

สภาาร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มใดหรือของบุคคลใดที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง รวมทั้งวิธีการเลือกตั้งก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่าจะดูยังมีปัญหาอยู่ ส่วนการเลือกตั้งทางอ้อมโดยให้องค์กรส่วนท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยนั้น ก็ปรากฏว่ามีเสียงที่คัดค้านอยู่จำนวนมาก เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่ไว้ใจองค์กรส่วนท้องถิ่น หรืออาจจะยังไม่มั่นใจในความเข้มแข็งขององค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในแต่ละจังหวัด เพราะฉะนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีความเห็นว่า ในการเลือกสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ น่าจะให้ผู้สมัครเลือกกันเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับองค์กรใดซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะตัดปัญหาไม่ให้พรรคการเมืองเข้ามาอิทธิพลหรือมีบทบาท ก็จะสามารถตัดปัญหาเรื่องนี้ออกไปได้ ดังนั้น จึงควรให้ผู้สมัครนั้นเองเลือกกันเองที่จังหวัด หรืออาจจะมีส่วนร่วมเบื้องต้นในระดับจังหวัดเสียก่อนก็ได้

๒. การที่จะให้เลือกกันเองอาจจะมีการแห่กันมาสมัครเป็นทีมมาแล้วก็เลือกกันเป็นกลุ่ม เพราะฉะนั้นจึงเสนอให้มีวิธีการเลือกตั้งรัดกุมแล้วก็สามารถที่จะป้องกันการเลือกตั้งเป็นกลุ่มที่เราเรียกว่าเป็นบล็อกโหวตได้ โดยเสนอให้แต่ละจังหวัดเลือกมา ๕ คน แต่ในการลงคะแนนนั้นให้ผู้สมัครแต่ละคนนั้นเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ไม่เกิน ๒ คน ซึ่งก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกตั้งเป็นแบบบล็อกโหวตขึ้นมาได้ และเป็นแนวทางที่คิดว่าน่าจะลดข้อบกพร่องได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงไม่เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการเสียงข้างมากที่ได้เสนอให้มีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แล้วก็ส่งมาให้ที่รัฐสภาเลือกให้เหลือ ๑ คน ที่ถือเอาว่าเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม เพราะเหตุว่ามติของรัฐสภาให้สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา เป็นที่น่าสังเกตว่าจะถือเป็นหลักการเลือกตั้งทางอ้อมได้หรือไม่ ซึ่งก็เคยถามประเด็นนี้ในที่ประชุมแล้วจึงขอให้กรรมการช่วยชี้แจงให้ชัดเจนว่าตามที่เสนอให้ประชาชนเลือกตั้งทางตรงขึ้นมาก่อนจังหวัดละ ๓ คน เสร็จแล้วก็ส่งให้รัฐสภาเลือกจนเหลือ ๑ คนนั้นเป็นการเลือกตั้งทางอ้อมหรือไม่ ซึ่งก็ยังไม่ได้รับคำตอบเป็นที่ชัดเจน ดังนั้น จึงได้แสดงความคิดเห็นว่าประเด็นนี้น่าจะขัดกับมติของรัฐสภาที่บอกมาให้เลือกตั้งทางอ้อม ทั้งยังเป็นปัญหาในทางทฤษฎีและปัญหาในทางปฏิบัติด้วย

ประการที่ ๑ ก็คือ เมื่อให้ประชาชนเลือกตั้งโดยตรงมาแล้วส่งมาให้รัฐสภาเลือกอีก ถามว่าในเมื่อให้ประชาชนเลือกตั้งโดยตรงในแต่ละจังหวัดแล้ว เหตุใดองค์กรอื่นจะมีอำนาจมาชี้ขาดสิ่งที่ประชาชนได้เลือกมาแล้วได้ ตรงนี้เป็นปัญหาทางทฤษฎีและเป็นปัญหาทางหลักการซึ่งเห็นว่ามันน่าจะขัดกับหลักประชาธิปไตย เพราะถ้าหากดูในรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๓ ที่มีความว่า "สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย และต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย" กับมาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญที่มีความว่า "อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย" เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นอย่างนี้จึงเห็นว่าในเมื่อประชาชนเขาเลือกโดยตรงกันมาแล้วรัฐสภาเองไม่น่าจะมีอำนาจที่จะไปคัดเลือกสิ่งที่ประชาชนได้เลือกมาแล้วโดยตรงได้ เพราะมันจะขัดกับปัญหาหลักทฤษฎีพื้นฐาน

ประการที่ ๒ ถ้าให้ประชาชนเลือกตั้งโดยตรงมาแล้วส่งมาคนที่ได้คะแนนเป็นที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ มาปรากฏว่ารัฐสภาไปเลือกเอาคนที่ได้คะแนนเป็นที่ ๓ แล้วจะอธิบายกับประชาชนอย่างไร

ประการที่ ๓ เป็นปัญหาที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งก็คือถ้าให้ประชาชนเลือกตั้งโดยตรงมาแล้วส่งมาที่รัฐสภา รัฐสภาก็เลือกอีกทีหนึ่งก็จะเกิดปัญหาว่า หากปรากฏว่าวิธีนี้ดีกว่าต่อไปก็จะมีผู้คิดว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนนั้นจะไม่มีคามหมายแล้วและคงจะมีคนขอว่าอยากจะให้

ประชาชนเลือกโดยตรงแล้วให้มีองค์กรหนึ่งเข้ามาเลือกซ้ำอีกครั้งหนึ่ง อย่างนี้ก็เป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อีกประเด็นหนึ่งก็คือปัญหาในทางปฏิบัติบางจังหวัดถ้ามีสมาชิกสภาสมัครน้อยจะทำอย่างไร คงจะเลือกในกลุ่มกันเอง ฉะนั้นในทางปฏิบัติแล้วถ้าจำนวนผู้สมัครไม่มากนัก ไม่เกินกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ส.ส. ที่เคยผ่านมา ถ้าจะให้ประชาชนมาเลือกกันโดยตรงนั้นก็อาจจะยังอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ แต่ถ้าในบางจังหวัดยกตัวอย่างเช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเข้าใจว่าคนที่อยู่ในข่ายมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้น่าจะมีจำนวนมากถ้าเกิดมีผู้สมัครในกรุงเทพมหานคร ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ คน แล้วจะให้ประชาชนเลือกเหลือ ๕ คนได้อย่างไร จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ

- เห็นด้วยกับแนวความคิดเห็นที่ให้ผู้สมัครเลือกกันเองในแต่ละจังหวัดแล้วส่งมาให้รัฐสภาเลือกอีกครั้ง แต่ขอแก้ไขจำนวนคนที่มีการเสนอให้เลือกมาจากจังหวัด ๕ คน เป็นให้เลือกมาจากจังหวัดละ ๑๐ คน แทน และขอแก้ไขกรณีที่มีการเสนอให้ผู้สมัครมีสิทธิลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครด้วยกันได้ ๒ คน เป็นให้มีสิทธิลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครด้วยกันได้ ๓ คน แทน

- กรรมการชี้แจง สรุปได้ว่า

สำหรับประเด็นต่าง ๆ ที่กำลังอภิปรายอยู่ในขณะนี้ ในเรื่องของการตัดสินใจถึงวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนจังหวัดละ ๑ คน ในครั้งแรกนั้นที่ประชุมของคณะกรรมการมีความเห็นว่าควรที่จะได้ใช้รูปแบบการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในแต่ละจังหวัด กล่าวคือ ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ได้จังหวัดละ ๑ คน ใครได้ที่ ๑ ก็ได้รับเลือกไปเลย เพราะเหตุว่า มีความเข้าใจตรงกันว่ารูปแบบการเลือกตั้งโดยตรงนั้นเป็นรูปแบบที่ถือว่ามีความซับซ้อนพร้อมน้อยที่สุด และดีที่สุดในการบรรดาทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่ด้วยเหตุผลที่ว่า

ประการที่ ๑ การเลือกตั้งโดยตรงที่คณะกรรมการได้มีความเห็นไปครั้งแรกนั้น เป็นวิธีการเดียวที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปการเมืองหรือยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้มากที่สุดและกว้างขวางที่สุดเพราะเราได้ให้ความสำคัญกับประชาชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยถือว่าเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง หากเราไม่เริ่มต้นด้วยการให้ความศรัทธาต่อประชาชนแล้วเราจะเปิดประตูไปสู่การปฏิรูปการเมืองเพื่อดำรงความเป็นประชาธิปไตยให้กว้างขวางยิ่งขึ้นได้อย่างไร

ประการที่ ๒ คณะกรรมการมีความเห็นว่า การเลือกตั้งโดยตรงนั้นเป็นรูปแบบวิธีการเดียวที่อาจจะยุติปัญหาทางการเมือง ในเรื่องของการเรียกร้องให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ติดตามมาอีกในอนาคต ทั้งนี้ก็เพราะเหตุที่มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองจนกระทั่งมีการแก้ไขมาตรา ๒๑๑ เพื่อเปิดโอกาสให้ได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น เพื่อไปสู่การปฏิรูปการเมืองนั้น เราอ้างว่าในอดีตที่ผ่านมาตัวแทนที่แท้จริงของประชาชนไม่เคยมีโอกาสที่จะเข้ามาดำเนินการยกร่างแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นถ้าเราเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งโดยตรง ได้ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริงเข้ามายกร่างตามข้อเรียกร้องเหล่านั้น ถ้าหากว่าการร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นไปแล้ว และได้เกิดความไม่พอใจจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ก็จะได้ยุติข้อ

เรียกร้องที่ต้องการจะให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกอย่างไม่มีที่สิ้นสุดนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับความจริงว่าที่ประชุมรัฐสภาแห่งนี้ได้มีมติไม่เห็นด้วยกับการเลือกตั้งโดยตรงไปแล้ว และมีมติว่าให้การคัดเลือกตัวแทนจังหวัดละ ๑ คน เพื่อมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องใช้รูปแบบวิธีการที่เรียกว่าเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา เพราะฉะนั้นในการพิจารณาของคณะกรรมการธิการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจึงมีข้อจำกัดในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีการพยายามที่จะคิดค้นวิธีการเพื่อจะสนองเจตนารมณ์เดิมของการปฏิรูปการเมืองและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

(๑) ทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนยังมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดตามมติของรัฐสภา

(๒) มีวิธีการใดที่จะแก้ไขปัญหาคืออาจจะเกิดขึ้นในระบบ เช่น ถ้ามีการซื้อเสียง ถ้ามีการบล็อกโหวต เราทำอย่างไรที่จะให้สิ่งไม่ชอบมาพากลเหล่านี้ทรงประสิทธิผลน้อยที่สุด

(๓) รูปแบบใหม่ที่เลือกมานั้นจะต้องดำรงความชอบธรรมโดยการมีตัวแทนของประชาชนให้มาครบพื้นที่ทุกจังหวัด นั่นก็คือว่าให้กระจายความเป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาครบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

(๔) ทำอย่างไรที่จะให้เป็นไปตามกรอบมติของรัฐสภา คือ การเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา และ

(๕) ทำอย่างไรที่จะยุติปัญหาการเรียกร้องการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกไม่มีที่สิ้นสุด หากรัฐธรรมนูญใหม่ยังไม่เป็นที่พอใจของใครคนใดคนหนึ่ง และคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยให้ยุติในระดับหนึ่งให้มากที่สุด เพราะตราบใดที่เราไม่ใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรง ก็จะมีการเรียกร้องอีกไม่สิ้นสุดโดยอ้างเหตุผลว่ายังไม่ได้ตัวแทนที่แท้จริงของประชาชนมายกร่าง หากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ไม่เป็นที่พอใจของใครคนใดคนหนึ่ง ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอยู่นั่นเอง ส่วนรูปแบบการได้มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการไม่เลือก อย่างเช่น รูปแบบที่บอกว่าให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ใช่ไม่เคารพในหน่วยการปกครองท้องถิ่น หรือไม่เห็นความสำคัญของหน่วยการปกครองท้องถิ่น เพียงแต่ว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นเหล่านี้ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันในที่ประชุมคณะกรรมการว่า อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย เกรงว่าในที่สุดจะไม่เป็นอิสระเพียงพอในการที่จะวินิจฉัย หรือแม้แต่ในรูปแบบสมัชชานั้นก็คือ รูปแบบวิธีการที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้เลือกตั้งกันเองเฉพาะคนที่ลงสมัคร เช่น ถ้าลงสมัคร ๑๐ คน ก็ให้ ๑๐ คนนั้น เลือกกันเอง แล้วก็ได้ตัวแทนเข้ามา แล้วก็ให้รัฐสภาเลือกให้เหลือจังหวัดละ ๑ คน รูปแบบนี้พวกเรา ก็พิจารณากันแล้วพบว่า มีจุดอ่อนหลายประการ แต่จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดซึ่งขัดเจตนารมณ์เบื้องต้นของการปฏิรูปการเมืองก็คือว่ารูปแบบนี้ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะจะเป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเองเท่านั้น และเมื่อได้ผู้สมัครมาแล้วผู้ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่อไปก็คือ สมาชิกรัฐสภา ซึ่งได้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาแต่เพียงเท่านั้นในการดำเนินการ พร้อมกับนักวิชาการอีก ๒๓ ท่าน แล้วหากความเห็นของสภาร่างรัฐธรรมนูญไปเห็นตรงกันกับความเห็นของสมาชิกรัฐสภาไม่มีข้อขัดแย้ง ก็จบสิ้นกระบวนการ จากนั้นก็ทูลเกล้าฯ ถวาย องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไป แต่ว่ากระบวนการจะเสร็จสิ้นลงแต่เพียงเท่านั้นในขั้นตอนนี้ เพราะถ้าไม่ขัดแย้งจะไม่มีการทำประชามติ การทำประชามติบอกว่าประชาชนจะตัดสินใจขั้นสุดท้ายจะเกิดขึ้นในกรณีหนึ่งเท่านั้นก็คือว่า เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ส่งมาให้สมาชิกรัฐสภาได้พิจารณา และสมาชิกรัฐสภามีความเห็นแย้งไม่รับร่าง

รัฐธรรมนูญจึงจะไปจัดทำประชามติโดยประชาชนจะได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมลงประชามติตรงนั้น แต่ถ้าเกิดสมมติว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญร่างเสร็จ ส่งมาให้รัฐสภาพิจารณา รัฐสภาเห็นชอบตรงกัน ๒ สภา การทำประชามติก็จะไม่เกิดขึ้น ประชาชนจะไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนใด ๆ เลย ยกเว้นประชาชนที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๑๐ คน ๒๐ คนในจังหวัดนั้น กับนักวิชาการ ๒๓ คน กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๙๑ คน กับสมาชิกวุฒิสภาจำนวนหนึ่งเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นตรงจุดนี้จึงเห็นว่าเป็นจุดอ่อนสูงสุดของกระบวนการเลือกกันเองในระหว่างผู้สมัครที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นในที่สุดคณะกรรมการจึงมีความเห็นว่า วิธีการที่มีจุดบกพร่องน้อยที่สุดก็คือวิธีการเลือกตั้งที่เป็นที่มาของมติของคณะกรรมการ ตามที่นำเสนอสู่รัฐสภาในขณะนี้ คือว่า ถ้าผู้ใดต้องการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ก็ให้ไปสมัครที่จังหวัดเหมือนการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วให้ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือก แต่ด้วยความประสงค์เดิมเราต้องการให้ผู้ได้รับเลือกลำดับที่ ๑ ได้เลย แต่ทำไม่ได้ เพราะนั่นคือรูปแบบโดยตรง ชัดมติดสภา ก็เลยกำหนดว่า ให้เลือก ๓ คน เมื่อเลือกได้มา ๓ คนแล้วก็จะรวมกันทั้งประเทศ ๗๖ จังหวัด ได้ ๒๒๘ คน ส่งมาให้รัฐสภาเป็นผู้เลือก รัฐสภาก็จะเลือกเอา ๑ คนในแต่ละจังหวัด และให้ส่งรายชื่อเรียงลำดับอักษรมายังที่ประชุมรัฐสภา โดยคิดว่าวิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด เป็นวิธีที่แม้จะมีข้อบกพร่องเช่นเดียวกัน แต่น้อยที่สุดเท่าที่จะมีอยู่ แล้วตรงกับมติของรัฐสภามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ส่วนสมาชิกหลายคนที่ได้แสดงความเห็นแย้ง ซึ่งก็ถือว่าเป็นเรื่องดีที่ได้ชี้แจงทำความเข้าใจในที่นี้ อย่างเช่น

(๑) การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจังหวัดละ ๓ คน และให้รัฐสภามาเลือกเหลือจังหวัดละ ๑ คนนั้น ไม่ใช่การเลือกตั้งโดยอ้อม เพราะประชาชนเลือกโดยตรงมาในขั้นตอนแรกแล้ว หากเลือกตั้งโดยอ้อมจะต้องใช้หลักการก็คือ ประชาชนจะต้องเลือกตัวแทนขึ้นมาจำนวนหนึ่งแล้วให้ตัวแทนนั้นไปลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อได้มาแล้ววิธีนี้จึงเรียกว่าการเลือกตั้งโดยอ้อม คิดว่าความคิดนี้ไม่ผิด แล้วสิ่งที่คณะกรรมการทำก็ไม่ผิดตามเจตนารมณ์นี้ทุกประการ วิธีการของคณะกรรมการเป็นวิธีการเลือกตั้งโดยอ้อมโดยมติของรัฐสภาอยู่แล้ว นั่นก็คือเลือกทางอ้อมโดยรัฐสภา เพราะว่ารัฐสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา คือตัวแทนของประชาชน ที่ประชาชนเลือกขึ้นมาขั้นตอนหนึ่งแล้ว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๓ รัฐสภาจึงเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยที่ได้มีการกลั่นกรองมาตามระบบแล้ว มาทำหน้าที่ลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้เหลือจังหวัดละ ๑ คน นั่นคือรูปแบบโดยอ้อม เพียงแต่ว่าเป็นกระบวนการแรกก่อนที่จะได้มาซึ่ง ๓ คน เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาลงคะแนนเลือกนั้น เป็นวิธีการในรายละเอียดของขั้นตอนแรก ที่เราต้องการดำรงความมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ให้ได้มากที่สุด จึงให้ประชาชนได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมา ๓ ลำดับ เพื่อให้รัฐสภาได้เลือกโดยอ้อม เพราะฉะนั้นโดยหลักเกณฑ์วิธีการการอย่างนี้ คิดว่าเป็นไปตามมติของรัฐสภาทุกประการในเรื่องของรูปแบบของการเลือกตั้งโดยอ้อม

(๒) เห็นว่า ถ้าเกิดคนที่ส่งมา ๓ คน จะมีคะแนนที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ถ้าคนที่ได้ที่ ๑ เกิดไม่ได้รับเลือก จะเกิดอะไรขึ้น ขอชี้แจงว่า แม้จะใช้รูปแบบให้เลือกกันเองก็ตาม เช่นผู้สมัคร ๒๐ คน หรือ ๑๐๐ คนเลือกกันเอง ก็ต้องมีคนที่ได้ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ จะบังคับให้คะแนนเท่ากันทุกคนมันเป็นไปไม่ได้ ที่สุดรัฐสภาจะต้องเลือกเอาจากคนที่ ๓ ที่ ๒ ที่ ๑ เช่นเดียวกัน ไม่มีอะไรแตกต่าง จุดนี้ทำความเข้าใจกับประชาชนได้ เพราะเราจำเป็นต้องใช้รูปแบบนี้ ภายใต้มติของรัฐสภา จึงได้กลายมาเป็นรูปแบบนี้และได้ทำความเข้าใจกับประชาชนเบื้องต้นแล้วว่า ที่ประชาชนเลือกนั้นไม่ได้แปลว่าถ้าได้ที่ ๑ แล้วต้องได้เลย จะต้องเลือกมา ๓ คน เพื่อมากรัฐสภาเลือกเท่านั้น และรูปแบบนี้จะทำให้การซื้อเสียงถ้ามี ทรงประสิทธิภาพน้อยลง เพราะถ้าหากว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะไปซื้อเสียง ซื้อไปเพื่ออะไร ซื้อไปเพื่อติด ๑ ใน ๓ เท่านั้นเอง โดยที่ไม่ทราบว่าจะได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภาหรือไม่

(๓) มีข้อกล่าวหาที่ร้ายแรง คือ ได้กล่าวหาต่อคณะกรรมการว่า การใช้ระบบนี้เท่ากับทำให้ระบบรัฐสภาเสื่อม คิดว่าคงไม่ใช่ เพราะสภาจะเสื่อมหรือไม่เสื่อมอยู่ที่พฤติกรรมของรัฐสภาเอง หากสภานี้ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมกระบวนการตัดสินใจของรัฐสภาด้วยความเข้าใจที่แท้จริงมากน้อยแค่ไหน สภาไม่ได้เสื่อมเพราะได้แต่ตัดสินใจเลือกวิธีการที่จะหยิบยื่นส่วนร่วมของประชาชนให้กับประชาชนที่เป็นเจ้าของอธิปไตย

(๔) ข้อกล่าวหาอีกอันที่เป็นเรื่องน่าห่วงก็คือ ถ้าเกิดใช้วิธีนี้เกิดมีคนคิดที่จะเอาวิธีการนี้ไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะอย่างไร เช่น ต่อไปเวลาเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนเลือกมาเสร็จก็ให้มือฉกร์ใดองค์หนึ่งมาเลือกอีกชั้นตอนหนึ่งจึงจะเรียกว่าผู้แทนราษฎร ถ้าเป็นอย่างนั้นต่อไปจะอย่างไร เพราะเอาแบบนี้มาใช้เป็นบรรทัดฐาน เช่นให้องค์การใดองค์หนึ่งหรือให้รัฐสภาชุดเก่าเป็นคนเลือกอย่างไร เรื่องนี้ถ้าเกิดขึ้นคงจะไม่มีใครยอมรับได้ เพราะเป็นรูปแบบทำลายรัฐสภา ถ้าใช้วิธีการให้ประชาชนไปลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินจำนวน แล้วให้องค์การใดองค์หนึ่งไปเลือกอีกชั้นตอนหนึ่งเช่นรัฐสภา สภานั้นจะไม่มีทางเรียกได้ว่าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะมันจะกลายเป็นสมาชิกสภาผู้แทนของรัฐสภา หรือขององค์การที่ลงคะแนนเลือกในขั้นสุดท้าย เพราะฉะนั้นปัญหาคิดว่าคงไม่เกิดขึ้น บรรทัดฐานที่ใช้วิธีนี้ ก็เพื่อเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ไม่ใช่เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าเลือกตรงนั้นต้องโดยตรงจึงจะเรียกว่าผู้แทนราษฎรได้ และแนวทางของคณะกรรมการที่ได้เสนอมานี้ก็คือ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในบรรดาสิ่งที่ไม่ดีที่สุดที่มีให้คณะกรรมการเลือก และคิดว่าอย่างน้อยที่สุดก็จะมีข้อดีหลายประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- เห็นด้วยที่จะให้มีการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดโดยให้ผู้สมัครเลือกกันเองให้ได้จำนวนหนึ่งแล้วส่งให้ รัฐสภาเลือกอีกครั้งเพื่อให้ได้ตัวแทนของแต่ละจังหวัด โดยอาจจะมีการแก้ไขปรับปรุงจำนวนคนให้เหมาะสมขึ้น เพราะเป็นการที่ปฏิบัติตามมติของรัฐสภาครั้งที่แล้วโดยแท้ในข้อที่ ๓ ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา และมีจำนวนตามที่คณะกรรมการกำหนด การที่คณะกรรมการกำหนดกฎเกณฑ์น่าจะมีความเหมาะสมอย่างไรหรือไม่ จึงมีข้อสังเกตฝากถึงคณะกรรมการหลายประการ คือ

ประการแรก เป็นการผิดหลักเกณฑ์อย่างชัดเจน

ประการที่สอง ความรู้สึกของประชาชนที่เขาเลือกเอาแต่ละจังหวัดเข้ามา ๓ คน เพื่อรัฐสภามา คัดเลือกจำนวน ๒๒๘ คน ให้เหลือจังหวัดละ ๑ คน แต่การเลือกตั้งทางตรงในระบบประชาธิปไตยเราจะ ต้องให้ความเคารพ มีศักดิ์ที่เหนือกว่าทางอ้อม ความรู้สึกของประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนั้นย่อม เสียไป หากผู้ได้คะแนนที่ ๑ ในแต่ละจังหวัดไม่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา อะไรจะเกิดขึ้นในระบบประชาธิปไตย ใครเป็นคนบ่อนทำลายใครเป็นคนส่งเสริมระบบประชาธิปไตย ทำไม่จะต้องให้ระบบที่เลือกตั้ง โดยตรงมาสะกดหยุดลงโดยที่เอาระบบทางอ้อมมากันไว้ ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ประการที่สาม การจะเอากฎหมายเลือกตั้งมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับการเลือกตั้งสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายเลือกตั้งเป็นกฎหมายเลือกตั้งเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีบทกำหนดมิบทลงโทษ จะเอาส่วนไหนมาใช้และจะไม่เอาส่วนไหนมาใช้ และส่วนไหนที่จะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งเป็นลักษณะที่จะต้องเข้าไปควบคุมในลักษณะ ๒ อย่าง คือ (๑) พระราช บัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะต้องเอาไปกำหนดกฎเกณฑ์ในจังหวัดในการเลือกตั้งสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ (๒) คือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ก็คือจะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกาถ้าหากเกิดมีช่องว่าง แล้วบทลงโทษและบทต่าง ๆ นั้น จะเอามาใช้ได้หรือไม่เพียงใด

- ขอแปรญัติติในมาตรานี้ โดยเห็นว่า "ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ยึดถือ เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญได้จังหวัดละ ๑๐ คน ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน ให้ถือว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งของจังหวัดนั้น โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง และอีก ส่วนหนึ่งก็ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งตามวรรคสามไป ยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยกเว้นเรื่อง อายุของผู้สมัครเป็นไปตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๒) มาใช้บังคับการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม" โดยทั้ง ๑๐ คน จากจังหวัดหนึ่ง อยากจะให้ มีตัวแทนของสาขาอาชีพด้วย และเมื่อได้จำนวนทั้ง ๑๐ คน เข้ามา ในกรุงเทพฯ ก็จะทำให้ทั้งหมดรวมแล้ว ๗๖๐ คน เลือกกันเหลือ ๒๒๘ คน และก็ให้รัฐสภาเลือกเหลือ ๗๖ คน ซึ่งตรงนี้จะเป็นการป้องกันการบล็อกโหวตเป็นอย่างดี และการให้เลือกตัวแทนของสาขาอาชีพมาด้วยจะมี ข้อดี คือ

๑. เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ส่งตัวแทนทุกสาขาอาชีพได้มีโอกาสเข้าเป็นตัวแทนอย่าง ทัดเทียมกัน อีกทั้งไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลักการเดิมแต่ประการใด

๒. ผู้สมัครในแต่ละสาขาอาชีพย่อมจะรู้จักกันดี โดยเฉพาะคนที่อยู่ในแต่ละจังหวัดย่อมที่จะ เลือกบุคคลที่มีความเหมาะสม

๓. พรรคการเมืองไม่สามารถจะชี้นำผ่านสาขาอาชีพที่มีความหลากหลายได้

๔. การประชุมสมัชชาแห่งชาติแบ่งไปตามสาขาอาชีพทำได้ง่ายกว่าการประชุมสมัชชาแห่งชาติ

ทั้งหมด

- ในมาตรา ๒๑๑ ฉ นั้น ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับคณะกรรมการ แต่มีอยู่ ๒ ประเด็นที่มีความเห็นแย้งกับคณะกรรมการ คือ

๑. ในมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหนึ่ง ที่ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่มีเหตุการณ์แห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามบทนี้ ขอแปรญัตติ จาก ๙๐ วัน ลดลงเหลือ ๖๐ วัน โดยให้เหตุผลว่า ขณะนี้มีกระแสการเรียกร้องปฏิรูปการเมืองอย่างมาก ฉะนั้น มีความจำเป็นอะไร ที่เราจะประวิงเวลาให้ขยายออกไปที่จะให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญถึง ๙๐ วัน จึงคิดว่าระยะเวลา ๖๐ วันนั้น เป็นระยะเวลาที่น่าจะพอเพียงที่จะมีการเตรียมการ เพราะว่าการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมานั้นถือว่าเป็นรูปแบบและเป็นหัวใจของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ขณะนี้รัฐสภาของเราอยู่ในช่วงของการประนีประนอม เพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิรูป อีกทั้งขณะนี้สื่อมวลชน ไม่ว่าสื่อของรัฐ สื่อของเอกชนก็มีมาก ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทันสอดคล้องกับการเลือกตั้งในทางปฏิบัติที่ผ่านมา นั้น พวกเขาสามารถทำได้ทัน ถ้าเราเป็นห่วงเป็นใยกันว่า ๖๐ วัน ไม่สามารถให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ทันนั้น คิดว่าไม่น่าถูกต้อง นอกจากนี้ก็ยิ่งจะเห็นว่าแม้กระทั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๗ ของรัฐธรรมนูญปัจจุบันกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายใน ๔๕ วัน หรือมาตรา ๑๑๘ ถ้ามีการยุบสภาให้มีการเลือกตั้งภายใน ๖๐ วัน

๒. ขอแปรญัตติตัดไว้คือวรรคสุดท้าย "ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้ได้รับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร" เป็น "ให้เรียงลำดับตามคะแนนที่ได้รับเลือกตั้ง" โดยเหตุผลว่า จริง ๆ ขณะนี้สภาเรากำลังจะรวมขอมกัน และพยายามคิดว่าการเลือกตั้งทางตรงนั้นน่าจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพราะว่าประชาชนจะได้มีส่วนร่วมกับพวกเราได้มากที่สุด แต่เนื่องจากมติของรัฐสภาให้การเลือกตั้งเป็นลักษณะของทางอ้อม และเชื่อมั่นในคณะกรรมการเสียงส่วนใหญ่ ได้ฟังเสียงสะท้อนจากประชาชน จากสื่อและจากนักวิชาการ ว่าการเลือกตั้งนั้นน่าจะเป็นการเลือกตั้งที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด แต่สิ่งที่เราเป็นห่วงกันในประเด็นที่ว่าถ้าให้มีการเสนอชื่อเข้ามาจังหวัดละ ๓ คน ลำดับ ๑ ๒ ๓ โดยใช้เป็นลำดับอักษรแทนลำดับคะแนนนั้นอาจจะยังไม่ชัดเจน และสิ่งที่เราวิตกกังวลกันมากก็คือว่า คนที่มาลำดับ ๓ หรือลำดับ ๒ ได้รับการคัดเลือกจากรัฐสภาแห่งนี้ หรือในกรณีที่คนที่ได้ลำดับที่ ๑ ไม่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา อาจเกิดความเสียหาย อาจเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ที่ไม่ค่อยดีให้กับรัฐสภา จึงน่าจะให้จังหวัดระบุมาอย่างชัดเจนเลยว่า ใครได้ที่ ๑ ใครได้ที่ ๒ ใครได้ที่ ๓ นำมาสู่รัฐสภา เชื่อว่ารัฐสภาของเราแห่งนี้ไม่สวนกระแส และมั่นใจว่าสมาชิกรัฐสภาจะเลือกคนที่ได้ที่ ๑ เพราะเป็นการยอมรับเสียง ยอมรับสิทธิของประชาชนซึ่งได้เลือกเข้ามา และเพื่อในการตัดสินใจจะได้ไม่ลำบาก

- คิดว่าเมื่อข้อตกลงของรัฐสภาว่าให้เลือกโดยอ้อม คณะกรรมการก็ไปคิดค้นวิธีการที่หาอย่างไรให้รัฐธรรมนูญนี้ อยู่ในฐานของประชาชนข้างมากให้ได้รับฉันทานุมัติจากมหาชน และให้ได้รับการยอมรับมากที่สุด ซึ่งก็ไปพยายามปรับปรุงไปแก้ไขมาตรา ๒๑๑ ฉ เพื่อจะให้กระบวนการเข้ามาสู่กระบวนการเดียวกันโดยไม่ขัดต่อหลักการของรัฐสภา ตรงนี้ถือเป็นเรื่องที่นายนิติ ส่วนประเด็นที่ว่าถ้าไม่เลือกคนที่ได้คะแนนเป็นที่ ๑ จะตอบประชาชนอย่างไร เห็นว่าเมื่อออกกฎเกณฑ์ไปแล้ว ประชาชนที่จะเข้ามาเลือกตั้ง หรือจะ

เข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ก็รู้กฎเกณฑ์แล้วว่า ถ้าได้รับเลือกตั้งเข้ามาแล้วเป็น ๑ ใน ๓ แล้ว เกิดมีการเลือกตั้งแล้วผลออกมาอย่างนี้ก็ต้องยอมรับได้ และอีกอย่างก็จะมีใครซื้อเสียงแน่นอน เพราะว่าถ้าซื้อเข้ามาแล้วก็ยังไม่รู้ว่าจะได้รับการยอมรับจากสภาอีกหรือไม่ ส่วนประเด็นที่ว่าถ้าให้มีการเลือกตั้งในจังหวัดแล้วต้องให้รัฐสภาเลือกอีก จะถือเป็นการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม ในประเด็นนี้เห็นว่าถ้าหลักการออกมาแล้วประชาชนส่วนมากของประเทศมีส่วนร่วม ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดีแล้ว หรือหากรัฐสภาตกลงกัน ว่าได้เสียสละหรือจะมอบอำนาจให้แก่ประชาชนไปเลือกตั้งโดยตรงกันเลย โดยผ่านกระบวนการก็ไม่ขัดกับกฎหมายที่คณะกรรมการการได้ร่างไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากฝ่ายบริหารจะได้ยกมือในลักษณะแบบปริวิต หรือประนีประนอมกัน ก็น่าจะอยู่ในกฎเกณฑ์ที่ทำให้บรรยากาศทางการเมืองดี

- ประเด็นที่มีปัญหาก็คือประเด็นข้อที่ ๓ เรื่อง สมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา และมีจำนวนตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งรัฐสภามีมติเป็นที่เรียบร้อยแล้วว่า เราจะเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา เพราะฉะนั้นจึงเห็นด้วยกับคณะกรรมการทั้งหมด แต่มีประเด็นเดียวคือ ประเด็นของมาตรา ๒๑๑ ฉ ในวรรคสาม ซึ่งเป็นลักษณะเป็นการเลือกตั้งโดยตรง ซึ่งไม่อยากจะเอาประเด็นการเลือกตั้งทางตรงนี้มาปะปนกับประเด็นการเลือกตั้งทางอ้อม ซึ่งรัฐสภามีมติเพราะเราต้องเคารพมติในส่วนนั้น เพราะฉะนั้นในส่วนนี้จึงคิดว่าน่าจะมาหาวิธีที่ดีที่สุด หรือบกพร่องน้อยที่สุด เพราะคงไม่มีวิธีไหนที่คิดว่าจะไม่มีการบกพร่อง เพียงแต่ว่าวิธีไหนที่รัฐสภาแห่งนี้จะมีความร่วมมือกันหรือประนีประนอมกัน และเห็นว่ามีการบกพร่องน้อยที่สุด จึงได้ขอแก้ไขความให้เป็นดังต่อไปนี้ "เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าถูกต้องแล้วให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเลือกกันเองโดยได้ตัวแทนจังหวัดละสิบคน โดยผู้ที่เลือกกันเองนั้นจะสามารถลงคะแนนได้เพียงสามคน และลงโดยวิธีลับ ถ้าจังหวัดใดมีผู้สมัครไม่ถึงสิบคนให้ส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นไปยังประธานรัฐสภา เพื่อเป็นตัวแทนของจังหวัดนั้นได้เลย" โดยให้เหตุผลว่า เพราะถ้าเราแยกมาตรา ๒๑๑ ทวิ ที่ว่าจะมีจังหวัดละ ๑ คน รวม ๗๖ คนอยู่ เพราะฉะนั้นประเด็นนี้จะประเด็นหลัก คงจะต้องมี ๑ คนต่อ ๑ จังหวัด คิดอย่างเช่น จังหวัดศรีสะเกษจะต้องให้ได้ ๑๐ คน ก็อาจมีผู้สมัครมากบ้างน้อยบ้าง แต่เรามีวิธีว่าถ้าเราจะเลือกได้ ๑ ถึง ๑๐ คนเลยจะเป็นการที่ให้ความรู้สึกว่าจะอาจจะเกณฑ์พรรคพวกเพื่อนฝูงกลุ่มเดียวกันให้มาลงสมัครกันเยอะ ๆ แล้วไป เลือกกันในกลุ่มเอง ที่เรียกว่า บล๊อคโหวต ก็ได้ จึงคิดว่าน่าจะให้ผู้สมัครมีสิทธิเลือกได้เพียง ๑ ใน ๓ หรือประมาณ ๑ ใน ๓ คือเลือกได้แค่ ๓ เบอร์ กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิได้แค่ ๓ เบอร์ แต่ใครได้คะแนนรวมสูงสุด ๑ ถึง ๑๐ ก็ได้เป็นตัวแทนของจังหวัดนั้น ๆ ไปเลย ซึ่งคิดว่าวิธีนี้มีข้อบกพร่องน้อย ประเด็นนี้จะเป็นตัวกำหนดให้คัดเลือกคนได้ระดับหนึ่ง และเชื่อมั่นว่าตัวแทนที่มาสมัครนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและคงไม่สามารถที่จะถูกชี้หน้าโดยพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ดังนั้นวิธีนี้จึงเป็นวิธีที่เหมาะสม

- มีกรรมการคนหนึ่งได้อภิปราย สรุปได้ว่า สิ่งที่เรากำลังพูดถึงเรื่องวิธีการ โดยเอาความคิดพื้นฐานที่เกิดจากปัญหาทางการเมืองมาเป็นวิธีการปฏิบัติ จนทำให้เราลืมนึกถึงหลักการพื้นฐานในเรื่องของการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งวิธีการใดก็ตามที่โปร่งใสบริสุทธิ์ และให้ปลอดจากการเมืองนั้น ถ้าหากเราตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมา หรือสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาสัก ๑๐ คน อันนี้ไม่ใช่เป็นแนวทางใหม่ แม้ว่าอาจจะปลอดจากการเมืองได้ แต่ว่าสิ่งที่เรากำลังค้นหา ก็คือการมีส่วนร่วมของพี่น้องประชาชนเราต้องการให้เกิดความชอบธรรมว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับแรกๆ ที่มาจากประชาชน แนวทางในการคัดเลือกโดยให้ความสำคัญของการลงคะแนนก็เป็นแนวทางที่ดีตลอด แต่ว่าสิ่งที่จริงในขณะนี้เรายึดพื้นฐานในเรื่องของความชอบธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจได้ใกล้ชิดกับรัฐธรรมนูญนั้น จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม สิ่งที่คุณกรรมการได้คิดเป็นพื้นฐานก็คือว่า นอกจากผู้ประสงค์ที่จะมาเป็นสมาชิกร่างรัฐธรรมนูญตาม (๑) แล้ว สิ่งที่เราได้รับก็คือประชาชนมีส่วนร่วมในการที่จะคัดเลือกคนเหล่านั้นเข้ามา และเราก็ยอมรับในมติของสภาใน ๕ ประเด็น ในที่สุดผลของการตัดสินใจของประชาชนนั้นไม่ใช่เป็นทางตรง เป็นผลตัดสินใจในทางอ้อม ก็เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทั้งหมดที่เราพูดกันมาจนถึงบัดนี้ ทวีติการต่าง ๆ นานา แท้ที่จริงเรากำลังเถียงกันว่า ปัญหาของบ้านเมืองเราในขณะนี้ โดยเฉพาะความไม่สุจริตคือความทุจริตในการเลือกตั้งคือสิ่งที่เราเกรงกลัวกัน จึงคิดว่าจะหาวิธีการแก้ไขอย่างไร

- ในมาตรา ๒๑๑ ฉ ได้ขอแปรญัตติไว้ทั้ง ๓ วรค คือ (ก) วรคแรก ได้ขอแก้ไขระยะเวลาที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) จากเดิมเป็น ๔๕ วัน โดยให้เหตุผลว่า เพราะมีความรู้สึกและเข้าใจในความรู้สึกของประชาชนที่อยากจะเห็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้อย่างรวดเร็ว อันมีสาระ และอรรถประโยชน์ โดยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทางอ้อมซึ่งกระบวนการสามารถจะทำได้ภายใน ๔๕ วัน (ข) วรคสามได้ขอแปรญัตติไว้ คือ เดิมที่กำหนดให้เลือกตั้งในแต่ละจังหวัดให้ได้จังหวัดละ ๓ คน ให้เป็น ๑๐ คนแทน เพราะว่าเมื่อจะเลือกตั้งทางอ้อมแล้ว ควรจะต้องเปิดกว้างที่สุด (ค) วรคห้าได้ขอตัดความในวรรคห้าออกทั้งวรรค โดยให้เหตุผลว่า เรื่องให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้โดยอนุโลมนั้น ไม่ทราบว่าจะหมายความว่าอย่างไร ถ้าหากหมายความว่า การเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดให้ได้ ๓ คนต้องใช้กฎหมายเช่น เดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วเลือกมาเสร็จค่อยมาให้รัฐสภาเลือกตั้งครั้งนี้ ไม่น่าใจว่าเป็นธรรมหรือไม่ เราต้องยอมรับความจริง เพราะเรากำลังจะปฏิรูปการเมือง ดังนั้น ควรจะให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยควรเปิดให้มีการเลือกตั้งลักษณะเป็นสมัชชาจังหวัด ใครที่มีคุณสมบัติครบตามมาตรา ๒๑๑ ตริ ก็ให้มีโอกาสสมัครได้ แล้วคนที่สามารถสมัครได้นั้นก็สามารถไปคัดเลือกเอาตัวแทนกันมา ๑๐ คน มาเป็นตัวแทนของสมัชชาในแต่ละจังหวัดก็จะเกิดความเป็นธรรม แล้วส่งเข้ามาทั้ง ๗๖ จังหวัด แล้วมาเลือกกันให้เหลือตัวแทนจังหวัดละ ๑ คน

- ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการ เพราะคนที่จจะมาร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญต้องละเอียดอ่อน ต้องมีความเชี่ยวชาญจึงเหมาะสมในการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็นจะต้องแปรญัตติในมาตรา ๒๑๑ ฉ โดยให้มีการสอบคัดเลือกแทนการเลือกตั้ง โดยร่างกฎเกณฑ์เอาไว้ว่า ในการสอบคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคสี่ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการออกข้อสอบแล้วให้ประธานรัฐสภาส่งข้อสอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่อไป คณะกรรมการประกอบไปด้วย ๑. ประธานรัฐสภา ๒. ประธานศาลฎีกา ๓. ประธานวุฒิสภา ๔. อัยการสูงสุด ๕. เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ๖. เลขาธิการวุฒิสภา ๗. เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ๘. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ๙. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ๑๐. เจ้ากรมพระธรรมนูญทหาร ๑๑. เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ ๑๒. อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งที่มีการให้ปริญญาตรีขึ้นไปในสาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนสถาบันละหนึ่งคนอย่างน้อย ซึ่งใครต้องการที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญก็สมัครสอบโดยใช้ความรู้ความสามารถของตนเองไปสอบ สอบแล้วก็ตรวจและประกาศผลในวันเดียว โดยคัดเลือกเอาจังหวัดละ ๕ คน รวมกันได้ทั้งหมด ๗๖ จังหวัด ก็จะได้ ๓๘๐ คน แล้วเอา ๓๘๐ คน โดยให้คนหนึ่งมีสิทธิออกเสียง เพื่อเลือกให้เหลือ ๗๖ คน หรือ ๔๔ คน มาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลว่าจะแก้ปัญหาเรื่องการใช้อิทธิพล การซื้อเสียงและก็จะได้คนที่มีความรู้ความสามารถมายกร่างรัฐธรรมนูญโดยปลอดจากการเมือง

- กรรมการคนหนึ่งได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า สมาชิกรัฐสภาหรือกรรมการแต่ละคนมาจากพื้นฐานที่แตกต่างกันทางความคิด ดังนั้นรูปแบบและความคิดเห็นจึงมีความหลากหลาย แต่เมื่อได้พิจารณาถึงรูปแบบแล้ว เห็นว่ามีอยู่ประมาณ ๓ แนวทางที่มีความเป็นไปได้ว่าน่าจะได้มีการลงมติกัน คือ แนวทางที่ (๑) เห็นว่าควรจจะเลือกโดยตรงแล้วเลือกทางอ้อมกันที่รัฐสภา แนวทางที่ (๒) ให้ผู้สมัครเลือกกันเองในแต่ละจังหวัด แนวทางที่ (๓) ให้ผู้สมัครและสมาชิกสภาองค์กรท้องถิ่นเป็นผู้เลือกในแต่ละจังหวัด ซึ่งจะตัดสินใจอย่างไรก็อยู่ที่ว่าเราจะทำให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นร่างที่เป็นสมบัติของชาติหรือของประชาชนหรือไม่ จึงตั้งข้อสังเกตในแนวทางที่ ๓ เนื่องจากว่าถ้าหากว่าสมาชิกรัฐสภาหรือกรรมการเสียงข้างน้อยจะถามหาความชอบธรรมในเชิงทฤษฎีของทางรัฐศาสตร์มาอธิบายว่า ในแนวทางที่ ๑ ที่ให้มีการเลือกตั้งโดยประชาชนได้เลือกตั้งในจังหวัดนั้น ๓ คน แล้วรัฐสภามาเลือกเป็น ๑ คน จะอาศัยกรอบทฤษฎีหรืออาศัยหลักการ หลักวิชาอะไรอธิบาย แนวทางที่ ๒ โดยให้ผู้สมัครในแต่ละจังหวัดเลือกกันเอง อาศัยหลักการหรือเหตุผลหรือทฤษฎีอะไรรองรับ เพราะฉะนั้นแนวทางนี้จึงไม่สามารถคิดเป็นอย่างอื่นได้เลยว่าเราขีดเส้นประชาชนออกนอกกรอบทั้งหมด ที่เรามีการปฏิรูปทางการเมืองและให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเราจะอธิบายว่าอย่างไร และข้อสำคัญที่สุด กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะเป็นกฎหมายที่เป็นประตูเปิดไปสู่การปฏิรูปการเมือง การที่จะปฏิรูปการเมืองได้นั้นเชื่อว่าคนที่ไปร่างต้องบริสุทธิ์ และต้องเข้าใจ เราจึงต้องการทั้งความชอบธรรมและทั้งผู้เชี่ยวชาญ หากให้มีการสมัครแล้วก็เลือกกันเอง ถามว่าจะปลอดอิทธิพลอย่างไร ดังนั้น จึงเห็นว่าตามแนวทางที่คณะกรรมการเสียงข้างมากน่าจะเป็นทางเลือกที่บกพร่องน้อยที่สุด และมีข้อสนับสนุนในแง่ของวิชาการอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การกล่าวหาคณะกรรมการเสียงข้างมากว่า หากว่ามีการคิดโยกทั้ง ๗๖ จังหวัด ที่ให้ประชาชนเลือกตั้งนั้นจะเป็นปัญหากระทบกระเทือนรูปแบบของรัฐจากรัฐเดี่ยวจะไม่เป็นสหพันธรัฐหรือไม่นั้น ตรงนี้ถ้าอ่านทั้งหมด

แล้วจะมีมาตรา ๒๑๑ ปัดรศ รองรับอยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้กรรมวิธีการเสียงข้างมากได้คิดคำนึงไว้แล้ว และข้อสำคัญที่สุดเชื่อว่า โครงสร้างหรือองค์ประกอบของสมาชิกวงรัฐธรรมนูญ ๗๖ คน รวมกับ ๒๓ คนนั้น จะมากไปด้วยประสบการณ์ วิจารณ์ญาณ และคุณธรรม

- ทางเลือกของเราในขณะนี้ความจริงก็คงจะเหลืออยู่เพียง ๒ แนวทางหลัก ๆ แนวทางที่ ๑ คือแนวทางของคณะกรรมการ ที่จะให้ขั้นตอนแรกของการสรรหานั้นเป็นการเลือกตั้งจากประชาชน แนวทางที่ ๒ คือ รูปแบบที่เรียกกันว่า สัมชชา คือ เป็นการให้ผู้ที่จะประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญเลือกกันเอง หากมีการเปรียบเทียบระหว่าง ๒ แนวทาง คิดว่าอยากให้เราเห็นผลในทางปฏิบัติ และนึกถึงเป้าหมายของการปฏิรูปการเมือง เป็นข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุด ซึ่งในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นเป้าหมายหลักของการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมือง การมีส่วนร่วมก็คือว่า ทำอย่างไรประชาชนนั้นจะได้มีกระบวนการของการเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นการวิพากษ์วิจารณ์ถึงทิศทางและแนวทางของการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มากที่สุด มิฉะนั้นแล้วคงจะเป็นไปไม่ได้ว่า บรรดาร่างหลายร่างที่เราเห็นมานั้น จะเขียนไว้ในมาตราหนึ่งว่าในการจัดทำรัฐธรรมนูญนั้น ให้คำนึงหรือว่าให้รับฟังเสียงของประชาชนเป็นสำคัญ แต่รูปแบบใดของการรับฟังเสียงประชาชนนั้นจะดีไปกว่าการเลือกผู้ที่จะมาจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้ประชาชนออกความคิดเห็นกว้างขวางที่สุด ตรงนี้คือข้อได้เปรียบที่ชัดเจนที่สุดของแนวทางของกรรมการที่จะให้มีการเลือกตั้งโดยตรง เพราะการเลือกตั้งโดยตรงนั้นจะเป็นโอกาสดีโอกาสเดียวที่คนทั้งประเทศจะต้องมาถกเถียงกันในเรื่องของรัฐธรรมนูญ ส่วนในรูปแบบของการทำสัมชชา หรือว่าให้ผู้สมัครเลือกกันเองนั้นกระบวนการตรงนี้จะไม่ค่อยเห็นได้ชัดเจนว่า กระบวนการทั้ง ๒ นั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะถ้าเรายึดหลักการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการเลือกตั้งแล้วต้องมีการไปลงคะแนนนั้นหมายความว่า ผู้สมัครนั้นจะต้องเอาสาระของรัฐธรรมนูญไปหาเสียง แต่ว่าถ้าเป็นเรื่องของรูปแบบการเลือกกันเองนั้นไม่จำเป็น เพราะฉะนั้นรูปแบบตรงนี้ของกรรมการนั้นดีกว่า รูปแบบของการที่จะให้ผู้ประสงค์มาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญไปเลือกกันเองอย่างชัดเจน นอกจากนี้รูปแบบของการที่จะให้สมาชิกไปเลือกกันเองนั้นมีผลเสียหลายด้าน เป็นต้นว่า ความหวาดกลัว ความหวุ่นวิตกในการแทรกแซงในอิทธิพลทำได้ง่ายกว่า เพราะต้องจัดการกับกลุ่มบุคคลน้อยกว่า และใครก็ตามอยากมีสิทธิเลือกตั้งต้องไปสมัครด้วย เพราะฉะนั้นผู้สมัครที่จะมาเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้น จะมี ๒ ประเภท คือ ๑. คนที่อยากเป็น กับ ๒. คนที่อยากมีสิทธิไปเลือก และคนที่อยากอาจจะอยากมีสิทธิไปเลือกอาจจะยากเพราะเป็นการจ้วงวาน หรือใช้อิทธิพลบีบบังคับให้เขาไปสมัครเพื่อไปเลือกเขา หรือแม้กระทั่งคิดในเชิงทฤษฎีรูปแบบของการเลือกกันเองนั้นก็ไม่ใช่รูปแบบที่จะได้คนที่ดีที่สุด เพราะทุกคนที่มาสมัครอยากจะเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญจริง ๆ แล้ว เวลาต้องเลือกกันเองนั้น ถามว่าจะเลือกกันอย่างไร ประการแรก คือ ๑. ต้องเลือกตัวเอง เพราะอยากจะเป็น ประการที่ ๒ จะดูว่า นอกเหนือจากเลือกตัวเองแล้วจะเลือกใครบ้าง ก็ต้องคิดว่าจะเลือกใครที่ทำให้เขาได้มีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากที่สุด เพราะฉะนั้นใครที่ดูว่าความสามารถน้อยจะเลือกคนนั้นกับเลือกตัวเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองนั้นมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากที่สุด เมื่อทุกคนคิดเช่นนี้ก็เท่ากับว่าคนที่มีความสามารถหรือมีความเหมาะสมน้อยที่สุดนั้น จะได้คะแนนเสียงมากที่สุด เพราะว่าผู้สมัครแต่ละคนนั้นมุ่งหวังจะให้ตัวเองได้รับเลือกตั้ง ดังนั้น รูปแบบของคณะกรรมการที่เสนอมานั้นเห็นว่ามีเหมาะสมกว่าอย่างชัดเจน นอกจากนี้จะเห็นว่าการเรียกร้อง

ให้มีการปฏิรูปการเมืองตั้งแต่ต้นนั้นมันเกิดขึ้นจากสมมติฐานที่ว่า โครงสร้างของการทำงานของเรานั้นมันไม่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการปฏิรูป จึงได้เสนอว่าจะต้องสร้างองค์กระบวนการณ์ที่เป็นเอกเทศต่างหากขึ้นมาอันเป็นแนวทางของคณะกรรมการ ดังนั้นรูปแบบที่กรรมการเสนอนั้นคงไม่ใช่รูปแบบที่ดีที่สุด แต่ทำตามแนวทางที่เป็นข้อจำกัด ตามมติของรัฐสภาวันนั้นซึ่งอาจมีความเหมาะสมในเวลานั้นเพื่อที่จะให้เกิดการประนีประนอมและบรรยากาศที่ดี แต่มาวันนี้เมื่อมาพิจารณาดูหลักๆ เราจะสรรหาคนที่มาร่างรัฐธรรมนูญอย่างชอบธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างไร วิธีที่เราเคยคิดว่ามีข้ออ่อนถ้าวันนี้เรามั่นใจแล้วว่าข้ออ่อนนั้นก็ยิ่งน้อยกว่าวิธีอื่น ก็ใช้มติของรัฐสภานี้ยกเลิกข้อจำกัดนั้นเสีย เพราะว่าหน้าที่เราตรงนี้คือทำในสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อให้โอกาสที่ดีที่สุดให้แก่ประชาชนในการปฏิรูปการเมืองอย่าไปยึดมั่นหรือถือมั่นว่าเป็นมติดอกไปแล้วจะแก้ไขไม่ได้

- เรามีความคิดห่วงใยว่าคณะที่จะมาย่างรัฐธรรมนูญ โดยอยากให้ปลอดจากอิทธิพลของผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงนั้น ก็เห็นด้วยกับแนวทาง หรือวิธีการที่จะมีการเป็นไปได้จริงและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพวกเราทั้งหมดก็คือว่าน่าจะมีการเลือกในระดับจังหวัด โดยให้ผู้สมัครทุกคนร่วมกันเลือก โดยให้แต่ละคนนั้นมีสิทธิเลือกได้เพียง ๓ คนจากจังหวัดและในแต่ละจังหวัดผ่านรายชื่อคัดเลือกมาเป็นจำนวน ๑๐ คน ก็จะทำให้แต่ละคนที่ผ่านการคัดเลือกในระดับจังหวัดมาจนถึงรัฐสภาเพื่อเลือกอีกครั้งนั้นจะมีผู้ที่มาด้วยความบริสุทธิ์ใจมากกว่าวิธีการอื่นค่อนข้างมาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้คิดว่าน่าจะเป็นแนวทางที่จะเป็นไปได้ดีที่สุดในสภาวการณ์ยุคนี้ของสภาพของสังคมไทยเกี่ยวข้องกับการเมืองเพราะว่าเราต้องยึดถือเจตนารมณ์เดิม เราต้องการผู้ที่มีความบริสุทธิ์ใจปลอดจากความกระหอบจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงมากที่สุดที่จะเป็นได้ซึ่งถ้าเราย้อนกลับไปถึงการเลือกตั้งจากประชาชนในแต่ละจังหวัดตามแนวทางที่พูดกันอยู่นั้นก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเข้าสู่กลไก ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจะมีผลกระทบเข้ามาทำให้ผลการเลือกตั้งถูกโยงโยนในสิ่งที่เราพยายามที่จะให้ปลอดมากที่สุดนั่นเอง

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ขอหารือที่ประชุมว่าจะสมควรปิดอภิปรายหรือยัง

มติที่ประชุม ปรากฏว่าที่ประชุมได้มีมติเห็นควรปิดอภิปราย ๑๑๖ เสียง เห็นควรเปิดอภิปราย ๒๔ เสียง

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภาได้ชี้แจงต่อที่ประชุมว่ามีคำแปรญัตติ สรุปได้ดังนี้

(๑) ความเห็นของกรรมการเสียงข้างน้อย ซึ่งขอแก้ทั้งมาตราโดยใช้สมัครระดับจังหวัดเลือกมา ๕ คน แต่ละคนลงคะแนนได้ ๒ คน

(๒) กรรมการเสียงข้างน้อยขอแก้ทั้งมาตราให้สมัครระดับจังหวัดเลือก ๕ เท่าของ ส.ส. แต่ละคนลงคะแนนได้กึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส. ของแต่ละจังหวัด

(๓) สมาชิกรัฐสภาขอแก้ทั้งมาตราให้เลือกเป็นสาขาอาชีพ โดยแต่ละอาชีพเลือกกันเองจังหวัดละ ๑๐ คนแล้วส่งมายังรัฐสภา แต่ได้ขอลง

(๔) สมาชิกรัฐสภาขอแก้ระยะเวลาตามร่างของคณะกรรมการธิการในพรรคแรกจาก ๔๐ วัน เป็น ๖๐ วัน และแก้ข้อความวรรคสุดท้ายโดยให้เติมคำว่า "ตามคะแนนที่ได้รับเลือกตั้ง" ผู้สงวนคำแปรญัตติ ขอดอนคำแปรญัตติ เพราะเห็นด้วยกับคณะกรรมการ

(๕) สมาชิกรัฐสภาขอแก้ในพรรคสามตามร่างของคณะกรรมการธิการเป็นว่า ให้ทำสมาชิกที่ จังหวัด ๆ ละ ๑๐ คน แต่ละคนเลือกได้คนละ ๓ คน แต่ได้ขอดอนเพราะเห็นด้วยกับผู้ขอแปรญัตติตามข้อ (๑)

(๖) สมาชิกรัฐสภาขอแก้เป็นว่า ให้แต่ละจังหวัดเลือกโดยตรง จังหวัดละ ๑ คน แต่ผู้ขอสงวน คำแปรญัตติได้ดอนโดยเห็นด้วยกับคณะกรรมการ

(๗) สมาชิกรัฐสภาขอแก้ในพรรคแรกจาก ๔๐ วัน เป็น ๔๕ วัน และในพรรคสามแก้ ๓ คน เป็น ๑๐ คน และตัดข้อความที่เกี่ยวกับ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกมาใช้บังคับ ออกทั้งหมด

(๘) สมาชิกรัฐสภาขอแก้ทั้งมาตรา ให้ใช้วิธีสมัครและสอบคัดเลือกและส่งคนได้คะแนน ลำดับ ๑ ถึง ๕ มาให้รัฐสภาเลือกอีกครั้งหนึ่ง

(๙) กรรมการธิการเสียงข้างน้อยขอสงวนความเห็นให้สมาชิกที่จังหวัดเลือก ๓ คน ส่งมายัง รัฐสภาเลือก ๑ คน

- ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานรัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ถามมติจากที่ประชุมว่าจะเห็นชอบ ด้วยกับกรรมการธิการหรือเห็นชอบด้วยกับผู้แปรญัตติ ถ้าเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับกรรมการธิการก็เป็น อันยุติไป เสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับกรรมการธิการก็จะได้ถามไปที่ละรายว่าเห็นชอบด้วยกับคำแปรญัตติ ของสมาชิกคนไหน

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ ธิการ จำนวน ๑๓๑ เสียง และเห็นชอบด้วยกับผู้แปรญัตติ จำนวน ๒๑๔ เสียง แต่เมื่อประธานในที่ประชุม ได้ถามว่าจะเห็นด้วยกับ ร่างคำแปรญัตติของคนใด

ได้มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

ก่อนที่เราจะลงมติไปตามร่างใดร่างหนึ่งหรือตามคำแปรญัตติของผู้ใดผู้หนึ่ง อยากราบความ ชัดเจนตรงนี้ว่ากรณีที่เราจะให้ผู้สมัครเลือกตั้งกันเอง สมมติว่าผู้สมัครเกิน ๑๐ คน และก็ให้เลือกกันเอง คนหนึ่งมีสิทธิลง ๒ คะแนน ๓ คะแนนก็แล้วแต่ แน่แน่นอนผู้สมัครทุกคนก็ย่อมหวังว่าตนเองจะได้ จะมีผู้สมัคร คนไหนเลือกคนอื่นบ้าง เพราะถ้าเกิดกรณีว่า ๑๑ คน เลือกตนเองทุกคนได้ ๑ คะแนนทุกคนเลย หรือ กรณีที่สมัคร ๑๕ คน ต้องการ ๑๐ คน เลือกตนเองทุกคนได้ ๑ คะแนนทั้ง ๑๕ คน เรามีวิธีการแก้ไขอะไร และจะมิกลายเป็นว่าสภานี้ออกกฎหมายโดยไม่ได้คำนึงถึงในทางวิธปฏิบัติว่าถึงเวลาปฏิบัติจริง ๆ แล้ว ทำไม่ได้ กรณีดังกล่าวจะกรุณาแนะนำได้หรือไม่ว่าจะมีทางออกอื่น เพราะวันนี้ระบบเสียแล้วว่าจะต้อง เลือกโดยวิธีการลงคะแนนลับอย่างเดี๋ยวยังอื่นทำไม่ได้ หากทุกจังหวัดทั่วประเทศมีผู้สมัครได้คะแนนเสียง คนละ ๑ เสียง เท่า ๆ กันทั้งประเทศแล้วเราจะทำอย่างไร เพราะฉะนั้นก่อนที่เราจะลงมติดังไร กรุณา ตอบข้อข้องใจตรงนี้ได้หรือไม่

มีสมาชิกรัฐสภาขอให้นับคะแนนใหม่ ผลปรากฏว่าที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของ คณะกรรมาธิการ ๑๓๑ เสียง และเห็นด้วยกับผู้แปรญัตติ ๒๒๙ เสียง และผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธาน รัฐสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้ขอมติจากที่ประชุมว่าจะเห็นชอบด้วยกับคำแปรญัตติของใคร (และในระหว่าง นั้นกรรมาธิการเสียงข้างน้อยที่ขอสงวนความเห็นในข้อ (๒) และสมาชิกรัฐสภาผู้ขอแปรญัตติใน ข้อ (๗) ได้ขอถอนคำแปรญัตติ) ปรากฏว่า ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบด้วยกับคำแปรญัตติใน ข้อ (๑) ๒๔๒ เสียง เห็นชอบด้วยกับคำแปรญัตติใน ข้อ (๘) ๑๔ เสียง และเห็นชอบด้วยกับคำแปรญัตติใน ข้อ (๙) ๔๐ เสียง

มติที่ประชุม ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติเห็นชอบด้วยกับผู้แปรญัตติ ด้วยคะแนน เสียงข้างมาก

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ ฉ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้

วันสมัครรับเลือกตั้ง วันเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ตนมีภูมิลำเนาหรือที่ตนเกิดขึ้นไปตามแบบและภายในกำหนดวันและเวลาที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวต้องกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่มีตราเลือกตั้ง ซึ่งต้องกำหนดวันรับ สมัครรับเลือกตั้ง และวันเลือกตั้งต้องกำหนดให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้ผู้สิทธิเลือกตั้ง ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้จังหวัดละสามคน ในกรณีที่มีผู้สมัคร รับเลือกตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เต็มสามคน ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งของ จังหวัดนั้น โดยไม่ต้องส่งทำบัตรลงคะแนนเลือกตั้ง

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกินสิบคนให้ส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินสิบคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัคร รับเลือกตั้ง เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งกันเองโดยลงคะแนนลับ และผู้สมัครแต่ละคนให้มีสิทธิลงคะแนนเลือก ผู้สมัครด้วยกันเองได้คนละไม่เกินสามคน

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้ได้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้ คะแนนสูงสุด ลำดับที่หนึ่งถึงลำดับที่สิบต่อประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บัญชีพรรคเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรโดยสมัครใจ ในกรณีที่ส่วนใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ก่อให้เกิดข้อขัดแย้งได้ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วย ๒๑๑/ทวิ (๑) ในส่วนนี้ให้โดยพระราชกฤษฎีกา

ในกรณีที่มิผู้ได้รับคะแนนเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกินสิบคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น เพื่อให้ได้ผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดจำนวนสิบคน ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้ได้รับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร เพื่อดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ อักษร

มาตรา ๒๑๑ สัตต

คณะกรรมการการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ทุกแห่งคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ในประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) และ (ค) ประเภทละไม่เกินห้าคน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภทพร้อมทั้งรายละเอียดตามที่ประธานรัฐสภากำหนด และส่งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันพ้นกำหนดวันสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ส่งมาแยกเป็นประเภทแต่ละบัญชี โดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษรและมีให้ระบุว่าสถาบันอุดมศึกษาใดเป็นผู้ส่งรายชื่อนั้น”

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายว่า

- ร่างเดิมให้ใช้วิธีที่มีคณะกรรมการสรรหาและคัดเลือก ต่อมาเมื่อคณะกรรมการการได้เสนอออกมาในรูปที่ให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่จะคัดเลือก ก็คิดว่าน่าจะต้องมีความชัดเจนใน ๒ ประเด็น ถ้ามีความชัดเจนแล้วก็รับได้ ในประเด็นที่ ๑ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ทั้ง ๓ กลุ่ม ไม่ได้มีอยู่เฉพาะในมหาวิทยาลัยเท่านั้น อาจจะมีอยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ ถ้าหากว่าไม่ทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่จะไปคัดเลือกนั้น จะต้องคัดเลือกอย่างกว้างขวางไม่เจาะจงแต่เฉพาะผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยเท่านั้น ประการที่ ๒ ถ้าไม่มีการกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้องค์กรใดและใครในสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่รับผิดชอบก็อาจจะออกมาหลายอย่าง จนกระทั่งอาจจะยุ่งเหยิงได้ ด้วยเหตุผลนี้ขอหารือว่าถ้าจะมีการเติมถ้อยคำให้ชัด คณะกรรมการการจะรับได้หรือไม่ กล่าวคือ

ประเด็นแรก แทนที่จะบอกว่า “ให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญา ...” ขอแก้เป็น “ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญา ...” เพราะสภานั้นเป็นองค์กรสูงสุด มีกฎหมายรองรับองค์กรประกอบของสภานั้นเป็นคณะบุคคลที่มีทั้งบุคคลภายในและภายนอก ถ้าเรากำหนดให้สภาเป็นผู้ดำเนินการก็จะมีผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีอำนาจที่จะดำเนินการใด ๆ ในสถาบันนั้นได้ ทำให้ไม่เกิดความสับสนในทางปฏิบัติว่าความรับผิดชอบในการคัดเลือกนั้นอยู่ที่ไหน

ประเด็นที่สอง เพื่อให้ชัดเจน จะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะเติมถ้อยคำให้สละสลวย ก็คือ ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญา โดยอยากจะเติมด้วยว่า ในสาขาวิชานิติศาสตร์ เพราะถ้าเขียนว่า ปริญญานิติศาสตร์ เฉย ๆ คนอาจจะคิดว่าเป็นชื่อปริญญา หรือรัฐศาสตร์ กับรัฐประศาสนศาสตร์มีการให้ในชื่อของศิลปศาสตร์ก็มี ซึ่งถ้าหากเติมว่าให้ปริญญาในสาขาวิชานิติศาสตร์ ก็จะได้รู้ว่าอันนี้ไม่ใช่ชื่อปริญญา ชื่อปริญญาอย่างไรก็ได้ แต่ถ้าปริญญานั้นเป็นปริญญาในสาขาวิชานี้ แต่สำคัญกว่านั้นที่ต้องการให้เติมก็คือว่า "หรือรัฐประศาสนศาสตร์ทุกแห่งคัดเลือกบุคคลภายในหรือภายนอกสถาบัน ซึ่งมีคุณสมบัติที่จำเป็น" เพราะฉะนั้นโดยสรุปกระผมขอตั้งข้อสังเกตไปทางกรมการว่า ๑. ทุกแห่งที่ใช้คำว่า สถาบันอุดมศึกษา ในมาตรานี้ขอเป็นสภาสถาบันอุดมศึกษา จะได้หรือไม่ ๒. เติมคำหลังคำว่า ให้ปริญญา เป็น ในสาขาวิชานิติศาสตร์ ๓. หลังคำว่า คัดเลือกบุคคล ในบรรทัดที่ ๒ เติมคำว่า ภายในหรือภายนอกสถาบัน

ประธานคณะกรรมการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ได้ตอบชี้แจงต่อที่ประชุมว่าคณะกรรมการไม่ขัดข้อง โดยเห็นด้วยทั้ง ๓ ประเด็นข้างต้น

มีสมาชิกวุฒิสภาอภิปรายว่า

- เติมขอแปรญัตติในมาตรา ๒๑๑ สัตต ไว้แต่เนื่องจากว่าเมื่อครั้งที่แปรญัตตินั้น ตามร่างเดิมเป็นหลัก แต่มาบัดนี้คณะกรรมการได้แก้ไขไปแล้วคือหมายความว่าขอตัด คณะผู้สรรหา ออกไป ซึ่งก็ตรงกับความต้องการ แต่ก็ยังมีประเด็นอื่นที่ยังเห็นว่าในร่างของคณะกรรมการยังมีข้อบกพร่องอยู่ คือ แทนที่จะให้เป็นการเสนอโดยแต่ละสถาบัน ขอแก้ไขเป็นการสมัครแทน เนื่องจากเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการนั้นเมื่ออยู่ในหลายหน่วยงาน ไม่เพียงเฉพาะในมหาวิทยาลัยเท่านั้น ถ้าหากให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้เสนอชื่อสถาบันละ ๕ คน ตามที่คณะกรรมการเสนอมาก็เกรงว่าอาจจะมองไม่ทั่วถึง เพราะมีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ อีก เพราะฉะนั้นจึงขอให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความตั้งใจจะเข้ามาทำงานในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้สมัครเข้ามา โดยการสมัครนั้นก็สมัครตามสาขาวิชาที่เรากำหนด โดยได้ขอแก้ไขในมาตราอื่นสืบเนื่องกันต่อไปด้วย โดยให้สถาบันการศึกษา ซึ่งอาจจะเป็นสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้รับรองหรือให้ความเห็นชอบว่าผู้ที่สมัครเข้ามานั้นคือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ และถ้าหากว่าจำนวนผู้สมัครมีเกินกว่า ๒๓ คน ก็ให้เลือกกันเองในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้วยกัน เพราะฉะนั้นในส่วนนี้ก็จะแก้ไขปัญหาได้ว่าทำให้คนภายนอกสถาบันเข้ามาได้ และขณะเดียวกันสถาบันก็จะไม่ปิดกัน หรือบางที่อาจจะไม่ใช่เป็นความตั้งใจที่จะปิดกัน จึงขอเสนอแก้ไขมาตรา ๒๑๑ สัตต ว่า "ให้มีการรับสมัครผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์และสาขารัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ทางด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ แล้วให้ผู้สมัครทั้งหมดร่วมกันเลือกกันเองโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนลับตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐสภากำหนดจำนวน ๒๓ คน โดยทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามที่ท่านสมาชิกวุฒิสภาเป็นห่วง ก็ให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการสอนสาขากฎหมายมหาชน หรือนิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาให้ความเห็นชอบว่าผู้สมัครเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ส่วนในเรื่องของประสบการณ์ทางด้านการเมือง คิดว่ารัฐสภาเป็นผู้สามารถให้คำรับรองได้ เพราะฉะนั้นก็ขอแก้ไขให้เป็นการรับสมัครแทน และด้วยเหตุผลอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า เวลาที่เราจะเลือกสมาชิกเข้ามา

ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญในส่วนที่เป็นประชาชนทั่วไปนั้น เราพูดกันแล้วด้วยเกรงว่าจะไม่ปลอดจากการเมือง จะไม่ปลอดจากอิทธิพล จะไม่บริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส แต่พอมาถึงการเลือกผู้เชี่ยวชาญ เรากลับดูไม่ค่อยจะเป็นห่วงกันเท่าไรนัก ซึ่งในเรื่องนี้คิดว่าน่าจะใช้มาตรฐานเดียวกัน ในเมื่อประชาชนทั่วไปได้รับสมัครผู้สนใจ ฉะนั้น นักวิชาการเป็นผู้เชี่ยวชาญก็น่าจะสมัครเหมือนกัน เพราะประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะใหญ่แค่ไหน ถ้าหากว่าจะทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้วก็ต้องลงสมัครเหมือนกันทั้งสิ้น

- ขอดังข้อสังเกตในมาตราที่อยู่ที่ ๒-๓ ประการด้วยกัน (๑) ควรรวบรวมข้อคิดแล้วอาจจะเขียนข้อความใหม่ ให้กะทัดรัดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือในเรื่องที่ว่า "ให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ทุกแห่งคัดเลือกบุคคล ไม่เกินห้าคน" ทำให้แปลหรือสงสัยไปได้ว่า แต่ละแห่งคัดมาแต่ละ ๕ คน หรือว่าแต่ละแห่งรวมกันแล้วคัดมาไม่เกิน ๕ คน ขอทราบเพื่อความชัดเจน แต่ถ้าหากว่าแต่ละแห่งรวมกันไม่เกิน ๕ คนนี้ก็ขัดต่อมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) และ (ค) เพราะมีสัดส่วนเป็น ๘ : ๗ ฉะนั้น ช่วยกรุณาเขียนให้ชัดเจนด้วย (๒) ก็คือ คำว่า "...ให้ปริญญา นิติศาสตร์ ..." เพราะไม่แน่ใจว่าบางแห่งอาจจะไม่สอน แต่ว่าให้ปริญญานิติศาสตร์กิตติมศักดิ์ก็อาจจะ เป็นปัญหาได้ ฉะนั้น ถ้าจะให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็อาจจะต้องใช้คำว่าเปิดสอนระดับปริญญาตรีขึ้นไปในสาขาวิชา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์อะไรทำนองนี้ (๓) คือว่า บุคคลในประเภท (ก) (ข) และ (ค) นั้น อาจจะต้องระบุทั้งในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย อาจจะเขียนอย่างไรให้ชัดเจน เพราะมีฉะนั้นแล้ว จะแปลไปได้ว่าเป็นอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยเท่านั้นเอง ซึ่งคำว่า อาจารย์ เจ้าหน้าที่ใน มหาวิทยาลัยนี้ อาจจะรวมถึงอาจารย์พิเศษ แล้วอาจารย์ก็ปัญหาว่าอาจารย์พิเศษ ๒ - ๓ ชั่วโมง หรือว่า ๑ เทอม หรือ ๒ เทอม จะมีปัญหาอีก

- การที่คณะกรรมการได้เปลี่ยนแปลงแนวทางในการสรรหาผู้เชี่ยวชาญจากเดิม ซึ่งกำหนด "ให้มีคณะกรรมการสรรหาจัดทำบัญชีรายชื่อ" เป็นให้ "สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ทำการคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญ" วิธีการคัดเลือกเช่นนี้อาจส่งผลกระทบทำให้ไม่สามารถคัดเลือกบุคคลได้ตามประสงค์ เพราะคณะกรรมการสรรหาจะมีโอกาสสัมผัสกับผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองหรือประสบการณ์ทางการ บริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนที่มีประสบการณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งกว่า

- ตามที่คณะกรรมการได้แก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ สัตต จากเดิมที่กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเป็นให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ทุกแห่งคัดเลือกบุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ในประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ในการนี้จึงขอเสนอให้มีการแก้ไข ข้อความในมาตรา ๒๑๑ สัตต ดังนี้

- (๑) ให้มีการเพิ่มคำว่า "สภา" หน้าคำว่า "สถาบัน" ในมาตรา ๒๑๑ สัตต ทุกแห่ง
- (๒) ให้มีการเพิ่มคำว่า "ในสาขาวิชา" หน้าคำว่า "นิติศาสตร์"
- (๓) ให้มีการเพิ่มคำว่า "ภายในหรือภายนอกสถาบัน" ต่อจากคำว่า "คัดเลือกบุคคล"

ที่ต้องเสนอให้เพิ่มเติม คำว่า 'คัดเลือกบุคคลภายในหรือภายนอกสถาบัน' นั้น เพราะหากปล่อยไว้โดยไม่ระบุให้ชัดเจน ก็จะมีสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งคัดเลือกบุคคลภายในสถาบันของตนเองล้วน ๆ การคัดเลือกสรรหาบุคคลนั้นถ้าไม่กระทำด้วยความรัดกุมรอบคอบ ก็จะไม่เป็นการเปิดโอกาสให้กับบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนในการที่จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้

- ในประเด็นเกี่ยวกับการสรรหาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากบุคคลผู้เชี่ยวชาญนั้นควรให้มีการเปิดรับสมัคร โดยรับสมัครจากผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาวิชาต่าง ๆ และถ้ามีผู้สมัครเกินกว่าจำนวนที่ได้กำหนดไว้ คือ ๒๓ คน ก็ให้บรรดาผู้สมัครทั้งหลายคัดเลือกกันเองในหมู่ผู้สมัคร ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้จะทำให้สามารถได้บุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนมากกว่าเดิม จึงเห็นสมควรเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสนใจมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ด้วย

- ในประเด็นเรื่องการให้สถาบันอุดมศึกษาทำการคัดเลือกบุคคลผู้ซึ่งมีคุณสมบัติมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ควรจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนว่าบุคคลที่มีสิทธิได้รับเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกสถาบันอุดมศึกษา หรือคัดเลือกได้จากบุคคลทั้งสองประเภท ทั้งนี้ ควรจะมีหลักประกันในการป้องกันมิให้เกิดการชักจูงเพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสภามหาวิทยาลัย และในส่วนของสถาบันอุดมศึกษานั้นควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนว่าสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวจะต้องเป็นสถาบันที่ทำการสอนในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์

ประธานคณะกรรมการธิการ (นายชัยอนันต์ สมุทวณิช) ชี้แจงสรุปได้ว่า

เหตุผลที่คณะกรรมการธิการได้มีการแก้ไขในส่วนของที่มาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ จากเดิมกำหนดให้มีคณะกรรมการเป็นผู้สรรหาผู้เชี่ยวชาญ ได้เปลี่ยนเป็นให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้คัดเลือกนั้น ก็เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยตรง และสืบเนื่องมาจากการที่คณะกรรมการได้แก้ไขปรับปรุงความในมาตรา ๒๑๑ สัตต ตามที่สมาชิกรัฐสภาได้ขอแปรญัตติไว้ นั้น คณะกรรมการได้พิจารณาแล้วสมควรแก้ไขปรับปรุงถ้อยคำเป็น ดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ทุกแห่งคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ในประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) และ (ค) ประเภทละไม่เกินห้าคน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภทพร้อมทั้งรายละเอียดตามที่ประธานรัฐสภากำหนดและส่งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันพ้นกำหนดวันสมัครวันเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สภาสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ส่งมาแยกเป็นประเภทแต่ละบัญชี โดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษรและมิให้ระบุว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาใดเป็นผู้ส่งรายชื่อ'

และการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญคณะกรรมการไม่ได้เขียนคำว่า 'คัดเลือกบุคคลภายในหรือภายนอกสถาบัน' นั้น เพราะคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า คำว่า 'บุคคล' มีความหมายเป็นที่เข้าใจได้อยู่แล้วว่า หมายความว่ารวมถึงบุคคลทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษานั้นด้วย

หลังจากประธานคณะกรรมการชี้แจงแล้ว มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

- ยังคงต้องการให้มีการเพิ่มเติม คำว่า "ภายในหรือภายนอกสถาบัน" เพราะหากไม่ระบุให้ชัดเจนแล้วจะเกิดปัญหาว่าสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งอาจจะถือโอกาสคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจากบุคคลภายในสถาบันเองทั้งหมด ซึ่งจะขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอกสถาบัน ซึ่งในระยะหลังกฎหมายที่ต้องการให้มีการกรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิก็จะกำหนดไว้เลยว่าให้มีการกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอก ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการตีความกฎหมายให้ผิดเจตนารมณ์

- ขอถามคณะกรรมการว่า ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาที่ให้บริการในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ทำหน้าที่เสนอรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่จะเป็นสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญนั้น คำว่า "สถาบันการศึกษา" จะหมายความรวมถึงสถาบันการศึกษาของรัฐและของเอกชนด้วยหรือไม่ และได้ทำการสำรวจบ้างหรือไม่ว่าขณะนี้ มีสถาบันการศึกษาดังกล่าวกี่สถาบัน

- ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาของเอกชนจะมีสภาสถาบันการศึกษาครบทุกแห่งหรือไม่ และการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความสนใจสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ได้เองนั้นจักเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดความหลากหลายทำให้ได้บุคคลากรที่มีคุณภาพมีความสามารถในการที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว

- วิธีการคัดเลือกสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญจากผู้เชี่ยวชาญตามความในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) นั้น จะต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน และควรใช้วิธีเปิดสมัครรับเลือกตั้งเช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) เพื่อไม่ให้เกิดการลักลั่นกันระหว่างสมาชิกทั้ง ๒ ประเภทนี้

- ขอตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาตามความในมาตรา ๒๑๑ สัตต นี้ มีความหมายครอบคลุมถึงสถาบันราชภัฏทั้ง ๓๖ แห่ง ที่มีกฎหมายรองรับว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้วยหรือไม่ และสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งที่มีการเปิดสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานิติศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ ตามในมาตรา ๒๑๑ สัตต นี้ ได้ครอบคลุมถึงสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้หรือไม่ ทั้งนี้ หากสามารถครอบคลุมกับสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ก็จะเป็นการเปิดกว้างเพื่อให้ได้รับความคิดที่หลากหลายซึ่งจะเป็นการกระจายความคิดด้วย

- ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งมีการให้บริการไม่ครบทั้งสามสาขาวิชาดังกล่าว โดยบางสถาบันมีการเปิดสอนเฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น เปิดสอนเฉพาะสาขานิติศาสตร์ หรือเฉพาะสาขารัฐศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้จะมีสิทธิเสนอรายชื่อสมาชิกสภาวางรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ นี้ด้วยหรือไม่ ซึ่งถ้อยคำตรงนี้ยังไม่กระจ่างชัด จึงขอให้คณะกรรมการชี้แจงด้วย

กรรมการชี้แจง สรุปได้ว่า

- การที่คณะกรรมการไม่ได้บัญญัติข้อความว่า "ภายในและภายนอกสถาบัน" ตามคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภานั้น ก็เนื่องจากคำว่า "บุคคล" มีความหมายเป็นที่เข้าใจอยู่แล้วว่าหมายถึงผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกสังกัดของสถาบันการศึกษานั้น จึงไม่จำเป็นจะต้องบัญญัติไว้อีกเพราะจะเป็นถ้อยคำที่ฟุ่มเฟือยเกินไป

- คำว่า "สถาบันอุดมศึกษา" ตามมาตรา ๒๑๑ สัตต นี้ หมายความว่ารวมถึงสถาบันการศึกษา" ของรัฐและเอกชนด้วยหากสถาบันอุดมศึกษานั้นมีการให้ปริญญาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐศาสนศาสตร์ ก็ย่อมมีสิทธิเสนอรายชื่อผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญได้ และในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีสภาสถาบันซึ่งมีมาตรฐานเทียบเท่ากับสภามหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งยังประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเป็นจำนวนที่มากพอสมควร ดังนั้น กรณีนี้จึงไม่น่าเป็นปัญหาแต่อย่างใด

- จากกรณีที่มีสมาชิกรัฐสภาเกรงว่าจะมีการชักจูงบุคคลผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาชิกรัฐสภามาสมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญกันนั้น คณะกรรมาธิการมีความเห็นว่าสภาสถาบันการศึกษาประกอบไปด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมากมายซึ่งในการพิจารณาหรือการใช้ดุลพินิจนั้น กรรมการทุกคนต่างมีความคิดเห็นเป็นอิสระ จึงไม่น่าจะเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น

- สำหรับประเด็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนเฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งจะมีสิทธิเสนอรายชื่อสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญได้หรือไม่นั้น เนื่องจากมาตรา ๒๑๑ สัตต ให้ใช้คำว่า "ให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์" ดังนั้น แม้สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งจะมีการให้ปริญญาเพียงสาขาใดสาขาหนึ่ง ก็สามารถจะเสนอรายชื่อสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญได้ทั้ง ๓ ประเภท คือ สมาชิกตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) และ (ค)

- กรณีที่ว่าควรจะมีการกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญมาสมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญโดยตรงที่รัฐสภาหรือไม่นั้น ทางคณะกรรมาธิการพิจารณาเห็นว่าการดำเนินการตามมาตรานี้ เป็นการดำเนินการเพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ดังนั้น จึงไม่ควรให้บุคคลใดมากล่าวอ้างตนเองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ควรให้เป็นหน้าที่ขององค์กรที่มีมาตรฐานมากลั่นกรองคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นโดยกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้คัดเลือกและหากผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวมีความประสงค์จะไปสมัครที่สถาบันอุดมศึกษาด้วยตนเองก็ได้ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้คัดเลือกและเสนอรายชื่อสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญ

- ประเด็นการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญควรจะต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจนหรือไม่ว่าให้คัดเลือกจากบุคคลภายในหรือภายนอกสถาบัน ในประเด็นนี้ ทางกรรมาธิการคงจะไม่เติมคำว่า "บุคคลภายใน" หรือ "ภายนอก" เพราะหากกำหนดไว้เช่นนี้อาจจะเกิดความลักลั่นกันและจะมีปัญหาการตีความตามมา และคำว่า "บุคคล" ที่กำหนดไว้ก็สามารถสื่อความหมายว่าเป็นทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถาบันได้อยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องแก้ไข

มติที่ประชุม หลังจากสิ้นสุดคำชี้แจงของกรรมาธิการแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมาธิการที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอของสมาชิกรัฐสภา ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

ที่ประชุมรัฐสภามีมติแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์แต่ละแห่งคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ในประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) และ (ค) ประเภท ละไม่เกินห้าคน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภทพร้อมทั้งรายละเอียดตามที่ประธานรัฐสภากำหนด และส่งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันพ้นกำหนดวันสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และให้ ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สภาสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ส่งมาแยกเป็นประเภทแต่ละบัญชี โดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษรและมีให้ระบุว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ส่งรายชื่อนั้น”

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติในมาตรา ๒๑๑ สัตต แล้ว มีสมาชิกรัฐสภาเสนอข้อสังเกต ดังนี้

- แม้ในร่างรัฐธรรมนูญจะไม่ได้ระบุ คำว่า “บุคคลภายในหรือภายนอกสถาบัน” ก็ตาม แต่ ตามที่คณะกรรมการกล่าว คำว่า “บุคคล” ในมาตรา ๒๑๑ สัตต นั้น หมายความรวมถึง สถาบันอุดม ศึกษาจะคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ที่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยเอง หรือเป็นของหน่วยงานอื่น ๆ หรือบุคคลที่มีอาชีพอิสระได้ทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจึงขอให้บันทึกรายงานการประชุมวันนี้ให้ ชัดเจน และเมื่อประธานรัฐสภาจะออกหนังสือไปให้สภาสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ขอให้ระบุข้อความนี้ใน หนังสือดังกล่าวด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตรงกัน

- ในประเด็นที่คณะกรรมการชี้แจงว่า มาตรา ๒๑๑ สัตต มิได้ห้ามสถาบันการศึกษาเปิด รับสมัครบุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้น จึงขอให้ระบุข้อความดังกล่าวให้ชัดเจนไว้ใน บันทึกรายงานการประชุม รวมทั้งให้มีการส่งหนังสือแจ้งให้กับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้รับทราบถึง ประเด็นดังกล่าวเหมือนกัน

- หากมีกรณีที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เสนอชื่อบุคคลเข้าเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตาม มาตรา ๒๑๑ สัตต ซ้ำกันมาเป็นบุคคลเดียวกันจะมีการพิจารณาอย่างไร จึงขอฝากเป็นข้อสังเกตให้คณะกรรมการได้นำไปพิจารณาประกอบด้วย

เกี่ยวกับข้อสังเกตต่าง ๆ ที่สมาชิกรัฐสภาเสนอมา ทางคณะกรรมการได้ขอรับข้อสังเกต ดังกล่าวไว้พิจารณาต่อไป

มาตรา ๒๑๑ อัญญ

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ อัญญ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ อัญญ เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหก และ ได้รับรายชื่อบุคคลตามมาตรา ๒๑๑ สัตต แล้ว ให้จัดให้มีการประชุมรัฐสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับ รายชื่อครบถ้วน

ให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละหนึ่งคน รวมเป็นจำนวนเจ็ดสิบหกคน และเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษาส่งมาตามจำนวนแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) การลงคะแนนดังกล่าวให้กระทำการลับ

ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละจังหวัดและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้คะแนนสูงสุดตามลำดับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่าวรัฐธรรมนูญในกรณีที่มีผู้ได้คะแนนเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเกินจำนวนดังกล่าวให้ดำเนินการลงคะแนนใหม่สำหรับผู้ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น ถ้ายังมีคะแนนเท่ากันอีก ให้ประธานรัฐสภาทำการจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่าวรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา

ในมาตรา ๒๑๑ อัญฎ นี้ มีสมาชิกรัฐสภาขอแปรญัตติ สรุปได้ดังนี้

- การคัดเลือกสมาชิกสภาว่าวรัฐธรรมนูญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) นั้นควรให้สมาชิกรัฐสภาแต่ละท่านสามารถลงคะแนนเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ สัตตแต่ละประเภทได้เพียงกึ่งหนึ่งของจำนวนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาของการที่จะมีการประสานระหว่างสมาชิกรัฐสภาเพื่อให้ลงคะแนนแก่สมาชิกสภาว่าวรัฐธรรมนูญทั้งหมด แต่ถ้าหากจำกัดสิทธิของสมาชิกรัฐสภาให้ลงคะแนนเสียงคัดเลือกสมาชิกสภาว่าวจากบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญได้เพียงกึ่งหนึ่ง ก็จะเป็นการกระจายและให้ได้บุคคลที่หลากหลายมากขึ้น

- ขอแปรญัตติให้ตัดถ้อยคำในมาตรา ๒๑๑ อัญฎ วรรคสอง ความว่า "รวมเป็นจำนวนเจ็ดสิบหกคน" ออกไป เพราะในอนาคตอาจจะมีการแบ่งแยกจังหวัดเพิ่มมากกว่า ๗๖ จังหวัด ก็จะทำให้มีจำนวนสมาชิกสภาว่าวรัฐธรรมนูญมากขึ้นโดยปริยาย ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ที่รัฐสภามีมติแก้ไขไปแล้ว จึงสมควรตัดถ้อยคำดังกล่าวออกไป และให้ความในมาตรา ๒๑๑ อัญฎ วรรคสอง เหลือเพียงความว่า "ให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละหนึ่งคน และเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษาส่งมาตามจำนวนแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) การลงคะแนนดังกล่าวให้กระทำการลับ"

- ขอสนับสนุนให้มีการแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ อัญฎ วรรคสอง ตามที่มีผู้แปรญัตติเสนอข้างต้น และในมาตรา ๒๑๑ อัญฎ วรรคสอง บรรทัดที่ ๓ ต้องเติมคำว่า "จากบัญชีรายชื่อที่สภาสถาบันอุดมศึกษาส่งมา" ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับที่มีการแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ สัตต และขอเสนอเพิ่มความเป็นวรรคสี่ ดังนี้

"ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่าวรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ ให้ประธานรัฐสภากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว"

โดยให้นำความในวรรคสี่เดิมเปลี่ยนไปเป็นวรรคห้า

ในมาตรา ๒๑๑ อัญญ นี้ มีกรรมวิธีการขอสงวนความเห็น สรุปได้ดังนี้

กรณีที่มีสมาชิกเกรงจะมีปัญหาว่าสมาชิกรัฐสภาอาจจะมีกรรวมกลุ่มกันได้ แล้วได้เสียงข้างมากเพื่อลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ๗๖ จังหวัดได้ นั้น แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ คือ ควรให้สมาชิกรัฐสภาแต่ละคน มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้ที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกแต่ละประเภทดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถควบคุมเสียงข้างมากไว้ได้และให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงขอสงวนความเห็นความในมาตรา ๒๑๑ อัญญ วรรคสอง เป็นดังนี้

"ให้สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนลงคะแนนเลือกผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่มหาวิทยาลัยส่งมาตามมาตรา ๒๑๑ สัตต โดยลงคะแนนลับ ทั้งนี้ ให้สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) และ (๒)"

ในมาตรา ๒๑๑ อัญญ นี้ มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๑ อัญญ เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และได้รับรายชื่อบุคคลตามมาตรา ๒๑๑ สัตต แล้ว ให้จัดให้มีการประชุมรัฐสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อครบถ้วนแล้วนั้น ถ้าในระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งหรือในระหว่างที่ยังไม่มีการนัดให้มีการประชุมรัฐสภา บุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อไม่ว่าจะเป็นตามมาตรา ๒๑๑ ฉ หรือ มาตรา ๒๑๑ สัตต ได้เสียชีวิตลงในกรณีเช่นนี้จะทำอย่างไร

กรรมวิธีการชี้แจง สรุปได้ว่า

ในกรณีผู้ได้รับการเสนอชื่อได้ตายลงระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งหรือในระหว่างที่ยังไม่มีการนัดประชุมรัฐสภานั้น ปัญหาดังกล่าวนี้อความในมาตรา ๒๑๑ ทศ วรรคสาม ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจนแล้วว่ารัฐสภาจะต้องดำเนินการให้มีการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากบัญชีรายชื่อที่เหลืออยู่ภายในสามสิบวัน

มติที่ประชุม หลังจากสิ้นสุดคำชี้แจงของกรรมวิธีการแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ อัญญ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ อัญญ เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหก และได้รับรายชื่อบุคคลตามมาตรา ๒๑๑ สัตต แล้ว ให้จัดให้มีการประชุมรัฐสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อครบถ้วน

ให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละหนึ่งคน *รวมเป็นจำนวนหนึ่งร้อยหกคน* และเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่สภาสถาบันอุดมศึกษาส่งมาตามจำนวนแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) การลงคะแนนดังกล่าวให้กระทำเป็นการลับ

ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละจังหวัดและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้คะแนนสูงสุดตามลำดับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญในกรณีที่มิผู้ได้คะแนนเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเกินจำนวนดังกล่าวให้ดำเนินการลงคะแนนใหม่สำหรับผู้ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น ถ้ายังมีคะแนนเท่ากันอีก ให้ประธานรัฐสภาทำการจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้ง และการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ ให้ประธานรัฐสภากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว

ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา*

มาตรา ๒๑๑ นว*

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ นว เป็นดังนี้

มาตรา ๒๑๑ นว ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดตามหมวดนี้ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและมีกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดภายในระยะเวลาที่กำหนดตามหมวดนี้ มิให้นำระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภา แล้วแต่กรณีจนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ*

มติที่ประชุม ในมาตรา ๒๑๑ นว นี้ ไม่มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย และที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

*หมายเหตุ หลังจากการพิจารณาโดยเรียงลำดับมาตราแล้ว ในการพิจารณาทั้งร่างเพื่อเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง ที่ประชุมรัฐสภาได้แก้ไขปรับปรุงถ้อยคำในมาตรา ๒๑๑ นว เพื่อให้ถ้อยคำสอดคล้องต้องกันกับมาตราอื่น ๆ ที่ได้แก้ไขไปแล้ว ตูรายละเอียดหน้า ๑๒๗

มาตรา ๒๑๑ ทศ

คณะกรรมการการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ ทศ เป็นดังนี้

*มาตรา ๒๑๑ ทศ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) เริ่มตั้งแต่วันได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) สิ้นสุดลงเมื่อ

(๑) สภาว่างรัฐธรรมนุญสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๑ อัญชารส

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑๑ ตรี หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๑ จัตวา หรือตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ แล้วแต่กรณี

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) ว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๒๑๑ อัญชารส ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเวลาสามสิบวันจากบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งที่ประธานรัฐสภาจัดทำตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหก หรือตามมาตรา ๒๑๑ สัตต เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำร่างรัฐธรรมนุญของสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ เทรส จะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน

ในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ที่รัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดใดว่างลง และไม่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นในบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นแล้ว หรือในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) หรือ (ค) ประเภทใดประเภทหนึ่งว่างลง และไม่มีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ตามบัญชีรายชื่อในประเภทที่ว่างลงนั้นแล้ว ให้สภาว่างรัฐธรรมนุญปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อไปโดยไม่ต้องดำเนินการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น แต่ทั้งนี้สภาว่างรัฐธรรมนุญจะต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) และ (๒)*

ในมาตรา ๒๑๑ ทศ นี้ มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

ขอความชัดเจนจากคณะกรรมการในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญสิ้นสุดลงตาม (๑) (๒) (๓) (๔) และจำเป็นจะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญขึ้นมาทดแทนนั้นจะอย่างไร เพราะความในมาตรา ๒๑๑ ทศ วรรคสาม ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งภายในเวลาสามสิบวันจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง และถ้าแต่ละจังหวัดมีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เหลือมีจำนวนเท่ากันอีก ถ้าเกิดปัญหาเช่นนี้จะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

กรรมวิธีการชี้แจง สรุปได้ว่า

หากเกิดปัญหาเช่นนี้ ความในมาตรา ๒๑๑ อัญญา วรคสี จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญได้เกือบทั้งหมดแล้ว โดยเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวก็ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว

มติที่ประชุม หลังจากสิ้นสุดคำชี้แจงของกรรมวิธีการแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ ทศ เป็นดังนี้

* มาตรา ๒๑๑ ทศ * สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) เริ่มตั้งแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) สิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑๑ ตริ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๑ จัตวา หรือตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ แล้วแต่กรณี

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) ว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเวลาสามสิบวันจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ประธานรัฐสภาจัดทำตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรคหก หรือตามมาตรา ๒๑๑ สัตต เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ เทรส จะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ที่รัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดใดว่างลงและไม่มียาชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นแล้ว หรือในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) หรือ (ค) ประเภทใดประเภทหนึ่งว่างลง และไม่มียาชื่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ตามบัญชีรายชื่อในประเภทที่ว่างลงนั้นแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อไปโดยไม่ต้องดำเนินการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น แต่ทั้งนี้สภาผู้แทนราษฎรจะต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) และ (๒)*

* มาตรา ๒๑๑ ทศ นี้ คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ คำว่า "ผู้ได้รับเลือกตั้ง" เป็นคำว่า "ผู้สมัครรับเลือกตั้ง" เพื่อให้สอดคล้องกันทั้งฉบับ ตามมติของที่ประชุมรัฐสภานุญาตไว้

มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ เป็นดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ สภาว่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาว่างรัฐธรรมนูญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาว่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาว่างรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น'

มติที่ประชุม ในมาตรา ๒๑๑ เอกาทศนี้ไม่มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย และที่ประชุมรัฐสภาเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ เอกาทศ เป็นดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ* สภาว่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาว่างรัฐธรรมนูญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาว่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประชุมมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาว่างรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น'

มาตรา ๒๑๑ ทวาทศ

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ ทวาทศ เป็นดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ ทวาทศ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญและกรรมการที่สภาว่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา'

* มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ นี้ คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ คำว่า "ประธานสภา" เป็นคำว่า "ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญ" เพื่อให้สอดคล้องกันทั้งฉบับ ตามมติของที่ประชุมรัฐสภาอนุญาติไว้

มติที่ประชุม ในมาตรา ๒๑๑ ทว่าทศนี้ ไม่มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย และที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๑๑ เดรส

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ เดรส เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ เดรส สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่มิสมชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ

การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้

ในกรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีลักษณะตามวรรคสี่ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป”

ในมาตรา ๒๑๑ เดรส นี้ มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

- ขอดำเนินการความคิดเห็นของคณะกรรมการในกรณีความตามมาตรา ๒๑๑ เดรส วรรคสาม ซึ่งกำหนดให้ “ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ” นั้น มีความหมายเพียงใด อีกทั้งได้ใช้อะไรเป็นหลักเกณฑ์ และบรรทัดฐานในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบการพิจารณาในการร่างรัฐธรรมนูญ

- จากความในมาตรา ๒๑๑ เดรส กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วันนั้น การกำหนดระยะเวลาในจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเช่นนั้นเป็นการเคร่งครัดเกินไป เพราะอาจจะมีเหตุจำเป็นทำให้สภาร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงควรกำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสามารถขออนุญาตจากรัฐสภาเพื่อขยายเวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญได้ด้วย โดยอาจจะกำหนดให้ขอขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง และครั้งละไม่เกิน ๔๐ วัน

- ขอให้ให้ความในรัฐธรรมนูญปัจจุบันมาตรา ๑๒๓ ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย และมาตรา ๑๒๔ ซึ่งกำหนดให้มีการปฏิญาณตนต่อสภาก่อนที่จะเข้ารับดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้กับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลมด้วย โดยบัญญัติรวมไว้ในมาตรา ๒๑๑ เดรส ทั้งนี้ เพื่อมิให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญถูกกล่าวหาว่ายึดโยงกับท้องถิ่นมากจนเกินไป

- ตามความในมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคหนึ่ง ได้กำหนดเวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญต้องแล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วันนั้น ระยะเวลาดังกล่าวค่อนข้างจะมากเกินไปด้วยซ้ำ เพราะในการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศเราได้มีรัฐธรรมนูญเดิมเป็นแบบฉบับอยู่แล้ว ประเทศไทยมิใช่ประเทศที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ที่จะต้องค้นหารัฐธรรมนูญจากต่างประเทศมาเป็นตัวอย่างในการร่างรัฐธรรมนูญเป็นของตนเอง อีกทั้ง สภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นก็มิหน้าที่เพียงประการเดียวคือการยกร่างรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้เวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญมากนักระยะเวลา ๒๔๐ วันนั้น เพียงพอแล้ว

- หากให้มีการขยายระยะเวลาในการร่างรัฐธรรมนูญได้แล้วอาจทำให้มีการท้วงเถียงในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญต้องล่าช้าออกไปอีกโดยไม่มีหลักประกันที่ชัดเจนและแน่นอนในการทำงานของสภา
ร่างรัฐธรรมนูญ

- ควรกำหนดมาตรการเพื่อเป็นหลักประกันให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วัน และมีการควบคุมการพิจารณาดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นอิสระไม่ต้องรับผิดชอบต่อองค์กรใด ๆ อีก จึงควรกำหนดให้การพิจารณา
ร่างรัฐธรรมนูญต้องสำเร็จภายในเวลาพอสมควร เพราะหากพิจารณาไม่เสร็จตามกำหนดเวลาดังกล่าว
ร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องตกไป สภาร่างรัฐธรรมนูญจะสิ้นสุดลงและต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ รวมทั้งจะต้องเริ่มกระบวนการพิจารณาใหม่ ซึ่งจะเป็นการเสียเวลามาก

ในมาตรา ๒๑๑ เทรสนี้มีสมาชิกรัฐสภาขอแปรญัตติ สรุปได้ดังนี้

ขอแปรญัตติแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคสี่ โดยเพิ่มเติมถ้อยคำในส่วนที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและให้คงไว้ซึ่งพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามประเพณีการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งนี้ เพื่อให้ความในมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคสี่นี้ชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอเพิ่มเติมลงไปในวรรคท้ายซึ่งเป็นวรรคสุดท้าย โดยขอแปรญัตติเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทย บุคคลมีหน้าที่ใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยสุจริต บุคคลใดจงใจไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกรัฐสภาหรือการเลือกตั้งอื่นใดที่ราษฎรเป็นผู้ใช้สิทธิตามร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นนั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร บุคคลนั้นกระทำความผิดและต้องรับโทษทางอาญา หลักเกณฑ์และวิธีการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวและบทกำหนดโทษให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น* เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง

ในมาตรา ๒๑๑ เทรส นี้ มีกรรมวิธีการขอสงวนความเห็น สรุปได้ดังนี้

การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้เป็นการแก้ไขเพื่อให้มีการยกร่างขึ้นมาใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งก็หมายความว่ารวมถึงการแก้ไขหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์ด้วย เพราะฉะนั้นการร่างจึงควรจะทำด้วยความระมัดระวังและให้มีหลักประกันที่จะไม่ให้มีการร่างไปในทางที่จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ จึงขอสงวนความเห็นเป็นดังนี้

‘ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือมีผลเป็นการกระทบกระเทือนพระบรมเดชานุภาพที่ทรงมีอยู่ รัฐสภาจะรับไว้พิจารณาไม่ได้’

กรรมวิธีการชี้แจง สรุปได้ว่า

- กรณีตามมาตรา ๒๑๑ เตรส วรคหนึ่ง เกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาที่สภาร่างรัฐธรรมนูญ จะต้องทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๒๔๐ วัน หากสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำไม่เสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ย่อมมีผลตามมาตรา ๒๑๑ อัญชารส คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสุดลงและบุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะกลับมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้ ถ้าหากว่าจะมีการดำเนินการต่อไปไม่ได้ซึ่งก็เป็นเชิงบดทลงโทษหรือบดบังคับจั้นเท่ากับเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญพอสมควรแล้ว ดังนั้นระยะเวลาที่กำหนดไว้นี้คณะกรรมการเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว แต่อย่างไรก็ตามหากที่ประชุมเห็นสมควรจะให้มีการขยายระยะเวลาการจัดร่างรัฐธรรมนูญอีกทางคณะกรรมการก็ไม่ขัดข้อง

- กรณีตามมาตรา ๒๑๑ เตรส วรคสาม ซึ่งกำหนดให้การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญจำต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญนั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใน ส่วนที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยเป็นเจตนารมณ์ที่ต้องการให้สภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจจะตั้งขึ้นในรูปคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือวิธีอื่นที่เหมาะสมก็ได้

- ตามมาตรา ๒๑๑ เตรส วรคสี่ มีผู้เสนอให้เพิ่มเติมความว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่นั้นจะกระทบกระเทือนหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงพระราชอำนาจหรือพระบรมเดชานุภาพนั้นจะกระทำมิได้ด้วยนั้น มีประเด็นบางประการที่จะต้องพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบ ดังนี้

๑. สมควรหรือไม่ที่จะกำหนดไว้เป็นการตายตัวว่า ‘สภาร่างรัฐธรรมนูญจะร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ หรือมีผลเป็นการกระทบกระเทือนพระบรมเดชานุภาพที่ทรงมีอยู่จะกระทำมิได้ ประเด็นนี้เป็นปัญหาที่ลึกซึ้ง หากไม่มีการพิจารณาให้รอบคอบอาจส่งผลกระทบต่อหลักการของรัฐธรรมนูญในส่วนอื่น ๆ ด้วย เช่น พระราชอำนาจในการยุบสภาผู้แทนราษฎร พระราชอำนาจในการตราพระราชกำหนด พระราชอำนาจในการประกาศสงคราม และพระราชอำนาจในส่วนอื่น ๆ ที่ยังอาจมองไปไม่ถึง ถ้าหากไปเขียนว่าจะเปลี่ยนแปลงพระราชอำนาจไม่ได้แล้ว อาจเกิดปัญหาในกรณีจำเป็นก็จะทำให้ไม่สามารถร่างหรือแก้ไขในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เลย ดังนั้น จึงกำหนดไว้กว้าง ๆ ดังเช่นมาตรา ๒๑๑ เตรส วรคสี่ นี้ จึงเป็นการสมควรแล้ว

แต่อย่างไรก็ดี ในส่วนรูปของรัฐธรรมนูญต่างประเทศได้มีการกำหนดหลักการไว้อย่างชัดเจนว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงภายในรัฐธรรมนูญกระทำได้นั้น ยกเว้นรูปของรัฐและระบอบการปกครองของประเทศเท่านั้นที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงมิได้ เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศโมนาโค ประเทศตุรกี ประเทศเยอรมัน เป็นต้น

๒. หากมาตรา ๒๑๑ เทรส วรคสี มีการกำหนดว่าในการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่นั้นจะไปกระทบกระเทือนหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงพระราชอำนาจหรือพระบรมเดชานุภาพนั้นจะกระทำมิได้ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น และเมื่อถึงเวลาจะต้องเสนอโดยการนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะถวายร่างรัฐธรรมนูญขึ้นไปให้ทรงลงพระปรมาภิไธยและมีใจความเช่นนั้น และขอพระราชทานพระปรมาภิไธยรับรองหลักการนั้นในร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งทางคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะเขียนไว้เช่นนั้น และถ้อยคำตามความในมาตรา ๒๑๑ เทรส วรคสี ก็ค่อนข้างจะมีความชัดเจนอยู่ในตัวแล้ว

มติที่ประชุม หลังการพิจารณาชี้แจงสิ้นสุดลงแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

มาตรา ๒๑๑ จตุทศ

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ จตุทศ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ จตุทศ วิธีการพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้งกรรมการและการดำเนินการของกรรมการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของหมวดนี้ ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาโดยอนุโลม ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๙ และมาตรา ๑๓๐ มาใช้กับการประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ และความคุ้มครองที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๙ มาตรา ๑๔๐ และมาตรา ๑๔๑ ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและกรรมการโดยอนุโลม”

มติที่ประชุม ในมาตรา ๒๑๑ จตุทศ นี้ ไม่มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย และที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๑๑ ปันรส

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ ปันรส เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ ปันรส เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอ

ต่อรัฐสภา

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิไปชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมรัฐสภาได้

ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมาหรือเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่มีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ'

มาตรา ๒๑๑ บัณรส นี้ มีสมาชิกรัฐสภาขอแปรญัตติ สรุปลดดังนี้

- ขอแปรญัตติแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสาม และวรรคห้า เนื่องจากร่างของคณะกรรมการธิการในวรคสาม ได้กำหนดให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ ซึ่งเห็นว่าบางครั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญอาจเสนอร่างรัฐธรรมนูญที่ยังมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยอยู่ จึงสมควรให้รัฐสภาแห่งนี้พิจารณาแก้ไขร่างของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเสียก่อนที่จะส่งให้ประชาชนลงประชามติ จึงขอแปรญัตติในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสาม เพื่อขอตัด คำว่า "ทั้งฉบับโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้" ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

๑. ความในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสาม เป็นดังนี้

'ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้วให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ'

๒. ความในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคห้า เป็นดังนี้

'ในกรณีที่รัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมหรือรัฐสภามีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ'

- ขอแปรญัตติมาตรา ๒๑๑ บัณรส โดยขอเลื่อนวรรคห้าเดิมไปเป็นวรรคท้าย และให้วรรคห้าใหม่มีข้อความดังนี้

'ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ตามวรรคสามกระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชนและทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชน

ได้วินิจฉัย พระมหากษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญนั้น'

ทั้งนี้ เพราะตามร่างของคณะกรรมการการได้จำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญมากพอสมควร กล่าวคือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมการออกเสียงประชามติเฉพาะกรณีที่รัฐสภาไม่มีความเห็นแย้งกับสภาร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีมายึดโยงกับรัฐสภาโอกาสที่จะขัดแย้งกันจึงเป็นไปได้น้อยมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการเปิดช่องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้น จึงควรให้ประชาชนสามารถลงประชามติได้อีกกรณีหนึ่ง คือ กรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นกระทบถึงประโยชน์สำคัญของประเทศชาติหรือประชาชน

- ขอแปรญัตติแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสาม กรณีที่กำหนดให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญนั้น โดยให้เพิ่มข้อความว่า "ในการนี้รัฐสภาอาจขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้ เมื่อได้รับคำยินยอมจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่อยู่ในที่ประชุมของรัฐสภาแล้ว" และขอตัดวรรคสาม คำว่า "โดยแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้" ทั้งนี้ ก็เพื่อให้สิทธิแก่สมาชิกรัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญได้ในบางส่วนที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญ และหากเป็นประเด็นสำคัญจำต้องส่งให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้แก้ไขเอง เพื่อให้การดำเนินการทางการเมืองในการปฏิรูปการเมืองของเราเป็นไปอย่างสมบูรณ์

ในมาตรา ๒๑๑ บัณรส นี้ มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย สรุปได้ว่า

- มีปัญหาในทางปฏิบัติ คือ กรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้วและเสนอต่อรัฐสภานั้น ทางรัฐสภาเตรียมความพร้อมในด้านสถานที่ประชุมไว้อย่างไรหรือไม่

- การให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้นั้นจะเป็นการผูกมัดให้รัฐสภาจะต้องให้ความเห็นชอบอย่างเดียวหรือไม่ หากให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับโดยไม่มีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงถ้อยคำใด ๆ มิได้เลยนั้น จะเกิดปัญหากรณีมีการผิดพลาดในขั้นตอนการพิมพ์ทำให้มีถ้อยคำผิด ๆ หากรัฐสภาไม่อาจแก้ไขได้ก็จะทำให้ร่างรัฐธรรมนูญที่ได้นั้นไม่มีความสมบูรณ์ และในกรณีที่มิได้เสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงไว้ ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญนั้น เห็นว่าในส่วนนี้ของพระมหากษัตริย์ควรให้พระมหากษัตริย์อยู่เหนือความขัดแย้งทั้งหมด จึงไม่ควรเพิ่มความดังที่สมาชิกขอแปรญัตติ

- ขอเสนอความเห็นเพื่อให้กรรมการพิจารณาเกี่ยวกับขั้นตอนการให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ โดยตามร่างของคณะกรรมการได้กำหนดให้ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป เป็นการไม่นำมาตรา ๔๔ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาใช้ จึงเห็นควรให้คณะกรรมการแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสี่ โดยกำหนดขั้นตอนการพิจารณากรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมารัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างรัฐธรรมนูญนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นำ

รัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ทรงเห็นชอบด้วยก็ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป ทั้งนี้ เพื่อให้มีการทบทวนเป็นครั้งที่สองแทนที่จะตกไปเลยตามร่างของคณะกรรมการการคณะนั้น มาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสี จึงควรมำมาตรา ๔๔ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมาบังคับใช้โดยอนุโลม เพื่อให้รัฐสภามีโอกาสพิจารณาทบทวนร่างรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง

ในมาตรา ๒๑๑ บัณรส นี้ มีกรรมการการขอสงวนความเห็น สรุปได้ดังนี้

- กรณีที่ร่างของคณะกรรมการการได้บัญญัติว่า "สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิไปชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมรัฐสภาได้" นั้น หมายความว่าสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะมาชี้แจงต่อรัฐสภาหรือไม่ก็ได้ การบัญญัติไว้เช่นนี้เป็นการไม่เหมาะสมเพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต่างก็เป็นตัวแทนของประชาชน การที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจะเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภาจึงควรมีตัวแทนมาชี้แจงเหตุผลต่อรัฐสภาอันเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยด้วย

- ขอสงวนความเห็นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้

"เมื่อรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้วให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาจัดทำบันทึกความเห็นและเสนอกลับไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่รัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ"

และขอสงวนความเห็นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสาม เป็นดังนี้

"เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญตามที่เห็นสมควรแล้วจัดส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นกลับไปยังรัฐสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป"

ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐสภาทำหน้าที่เพียงจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่การแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญยังคงเป็นหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามเดิมและหากเกิดกรณีที่รัฐสภาไม่เห็นชอบด้วย ก็จะเป็นประเด็นที่เด่นชัดและง่ายต่อการทำประชามติต่อไป

กรรมการการได้ชี้แจงในประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ว่า

- กรณีปัญหาตามมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสอง ซึ่งกำหนดว่า "สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิไปชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญในที่ประชุมรัฐสภาได้" ในวรรคสองนี้คณะกรรมการการได้แบบอย่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๑ ซึ่งครั้งนั้นมีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรก และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิที่จะไปชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญในที่ประชุมรัฐสภาได้ ในครั้งนี้คณะกรรมการการจึงได้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย เพื่อป้องกันปัญหาว่าสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจะเข้าไปชี้แจงต่อที่ประชุมรัฐสภาได้หรือไม่ ซึ่งมีเหตุผลสำคัญคือ ในการนำร่างรัฐธรรมนูญไปเสนอต่อรัฐสภาก็มีความจำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องมีการอธิบายถึงเหตุผลในการร่างรัฐธรรมนูญเช่นนั้น คณะกรรมการการส่วนมากจึงเห็นว่าควรจะต้องกำหนดให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิเข้าไปชี้แจง

ต่อที่ประชุมรัฐสภาได้ แต่เพื่อความรัดกุมและชัดเจนของถ้อยคำยิ่งขึ้น จึงขอแก้ไขความในวรรคสองของมาตรา ๒๑๑ บัณรส เป็นดังนี้

‘สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิเข้าชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้’

- เหตุผลที่คณะกรรมการธิการเห็นสมควรกำหนดให้รัฐสภามีอำนาจเพียงพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมมิได้ ก็เนื่องมาจากคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าหากปล่อยให้รัฐสภามีอำนาจในการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาว่ารัฐสภาจะแก้ไขได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงควรกำหนดให้ชัดเจน และหากรัฐสภาเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอมานั้นมีถ้อยคำไม่ถูกต้องก็สามารถจะเสนอให้สภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างดังกล่าวไปพิจารณาทบทวนหรือแก้ไขอีกได้

- ที่มีสมาชิกเสนอว่าควรมีข้อกำหนดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาของรัฐสภาว่าจะต้องพิจารณากันอย่างไร และจะต้องดำเนินการพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกี่วัน ซึ่งตรงนี้คณะกรรมการพิจารณาแล้วมีมติว่าควรจะต้องปล่อยให้เป็นการพิจารณาของรัฐสภาดำเนินการไปเองและหากขัดข้องเพราะไม่มีข้อบังคับการประชุม ก็จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของรัฐสภาให้สอดคล้องกับการพิจารณาต่อไป

- เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการลงประชามติ ทางคณะกรรมการเห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการปกครองประเทศและเป็นกฎหมายที่ใหญ่กว่าพระราชบัญญัติมาก สำหรับพระราชบัญญัติที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่หากได้นำมาใช้บังคับเป็นกฎหมายก็ยังคงเป็นหลักการที่ค่อนข้างจะยอมรับได้ แต่ถ้าเป็นรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยแล้วส่งกลับไปยังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ถ้ารัฐสภาลงมตียืนยันกลับมาตามเดิม ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้วพระมหากษัตริย์ยังมีได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน และหากนายกรัฐมนตรีได้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นมาประกาศใช้โดยมีหมายเหตุว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยนั้นเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญควรจะต้องมีความสง่างามต้องมีพระปรมาภิไธยของพระประมุข คณะกรรมการจึงได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรรคสี่ ว่าถ้าหากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมาหรือมิได้พระราชทานคืนมาภายใน ๙๐ วัน ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป ซึ่งเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงยับยั้งได้เมื่อทรงใช้อำนาจยับยั้งแล้วจึงเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะให้พระมหากษัตริย์มีพระราชดำริให้ประชาชนมาออกประชามติซ้อนขึ้นมาอีก

หลังจากกรรมการอภิปรายชี้แจงในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ได้มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม สรุปได้ว่า

- นอกจากการให้ประชาชนมาลงประชามติในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ควรที่จะบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการที่จะทรงมอบพระราชอำนาจให้แก่ประชาชนไปลงประชามติในกรณีอื่น ๆ ด้วย อันจะเป็นการเปิดช่องทางเลือกอีกช่องทางหนึ่ง เพื่อมิให้พระ

องค์ทรงต้องมีพระบรมวินิจฉัยเองกรณีที่มีความขัดแย้งขึ้นในสังคม แต่เป็นการเปิดช่องทางให้พระองค์สละพระราชอำนาจนั้นเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้วินิจฉัยเอง

- ถึงแม้กระมาธิการจะได้ชี้แจงแล้วว่ารัฐสภาไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญได้แต่ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญรับกลับไปเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจแก่สภาร่างรัฐธรรมนูญให้ทำเช่นนั้นได้เลย จึงขอให้คณะกรรมการมาธิการกำหนดไว้เป็นข้อสังเกตเพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญตามความเห็นของรัฐสภาได้

มติที่ประชุม หลังจากสมาชิกรัฐสภาอภิปรายสิ้นสุดลงแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการมาธิการ ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ ปันรส เป็นดังนี้
"มาตรา ๒๑๑ ปันรส เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิไม่เข้าชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้น ในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้

ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมา หรือเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่มีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ"

มาตรา ๒๑๑ โสฬส

คณะกรรมการได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ โสฬส เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ โสฬส ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส สวรรคต ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ทั้งนี้ วันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ
หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยร่าง
รัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ สัตตรส แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบ
ด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้นหรือมีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิ
ออกเสียงประชามติ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป*

ในมาตรา ๒๑๑ โสฬส นี้ มีสมาชิกอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

- ตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส วรรคท้าย ประเด็นเกี่ยวกับกรณีที่รัฐสภามีคะแนนเสียงให้ความ
เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภาแล้วรัฐสภาเป็นผู้ดำเนินการให้ประชาชน
มีประชามตินั้นเป็นการสมควรหรือไม่ เพราะการให้รัฐสภาซึ่งไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ดำเนินการ
ให้มีประชามติเองอาจทำให้ประชาชนรู้สึกว่ามีฝ่ายรัฐสภาจะรณรงค์หาเสียงกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนลงมติ
ไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับรัฐสภา จึงควรจัดตั้งองค์กรขึ้นองค์กรหนึ่งซึ่งมีความเป็นกลางเพื่อ
ทำหน้าที่ดำเนินการแทนรัฐสภา

- ประเด็นที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการออกเสียงประชามติตามความในมาตรา ๒๑๑ โสฬสนั้น
ไม่ควรกำหนดไว้ว่าให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาหรือพระราชบัญญัติ เนื่องจากกฎหมายในเรื่องหลักเกณฑ์
และวิธีการออกเสียงประชามตินั้นยังมีได้กำหนดไว้เลย

- ความในมาตรา ๒๑๑ ปันรส วรรคสาม ซึ่งกำหนดให้รัฐสภาไม่สามารถที่จะแก้ไขเพิ่มเติม
ร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้ว กรณีเช่นนี้ หากรัฐสภามีความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อ
การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแล้วนั้น สภาร่างรัฐธรรมนูญน่าจะนำความเห็นของรัฐสภาไปประกอบการพิจารณา
เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ยังมีได้กำหนด
ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการฯ ดังนั้น ในการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจะนำความเห็นของรัฐสภา
ไปพิจารณาประกอบการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร

- ในกรณีที่มีการออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส นั้น ได้กำหนดให้ร่าง
รัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอจะมีผลตามมาตรา ๒๑๑ สัตตรส จะต้องต้องมีประชาชนเสียงข้างมากลง
มติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญนั้น และจะต้องมีประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงประชามติมากกว่า ๑ ใน ๕
ของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามตินั้น การกำหนดไว้เช่นนั้นจะเป็นการสมควรหรือไม่ เนื่องจากว่ากรณี
การลงประชามติที่ไม่ใช่เรื่องของการให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอมาแล้ว
แต่เป็นการให้ประชามติเพื่อวินิจฉัยความเห็นที่แตกต่างระหว่างรัฐสภากับสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การ
กำหนดไว้เช่นนั้นค่อนข้างจะไม่เป็นธรรมกับประชาชนที่จะวินิจฉัยให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญของ
สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ เพราะการจะถือว่าประชาชนมีมติเห็นชอบนั้น นอกจากจะด้วยผลประชามติเสียง
ข้างมากแล้วยังจะต้องมีประชาชนมาลงประชามติเกินกว่าจำนวน ๑ ใน ๕ ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดด้วย
ในขณะที่รัฐสภานั้นอาจจะชนะด้วยผลการลงมติหรือประชาชนมาลงประชามติไม่ครบจำนวนที่กำหนด
ไว้โดยใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

กรรมวิธีการชี้แจง สรุปได้ว่า

- หากรัฐสภามีความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่สภา
ร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญสามารถจะนำความเห็นของรัฐสภานั้นไปประกอบการ
พิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้อยู่แล้ว เพราะตราบดที่รัฐสภายังไม่ลงมติเกี่ยวกับร่าง
รัฐธรรมนูญนั้น การเสนอความเห็นดังกล่าวก็ยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจึงยังแก้ไข
ร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้ แต่สาเหตุที่คณะกรรมการกำหนดให้รัฐสภาไม่สามารถแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญที่สภา
ร่างเสนอได้นั้น เนื่องจากคณะกรรมการเห็นว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญและรัฐสภาเป็นคนละสภากันไม่มีความ
เกี่ยวข้องกัน ถ้าให้รัฐสภาไปแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอได้ จะเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง

- คณะกรรมการเห็นด้วยกับการเพิ่มเติมคำว่า "กับ" ไว้หลังคำว่า "เห็นชอบด้วย" และ
"ไม่เห็นชอบด้วย" ในมาตรา ๒๑๑ โสฬส วรรคท้าย

- สำหรับกำหนดวันที่ให้ประชาชนมาออกเสียงลงประชามตินั้น ให้ประธานรัฐสภาเป็น
ผู้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติจะนำไปพิจารณา
กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติต่อไป ทั้งนี้ เพราะจะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับความผิดและกำหนดโทษไว้ด้วย
ในกรณีที่มีการกระทำความผิดในเรื่องของการลงประชามติ

มติที่ประชุม หลังจากกรรมวิธีการชี้แจงสิ้นสุดลงแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วย
กับร่างของคณะกรรมการ ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ โสฬส เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ โสฬส ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ตามมาตรา
๒๑๑ ปันรส วรรคห้า ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันที่ให้ประชาชนออกเสียง
ประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ทั้งนี้ วันออก
เสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับร่าง
รัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ สัตตรส แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วย
กับร่างรัฐธรรมนูญนั้นหรือมีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออก
เสียงประชามติ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป”

มาตรา ๒๑๑ สัตตรส

คณะกรรมการการได้เสนอให้ความในมาตรา ๒๑๑ สัตตรส เป็นดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ สัตตรส เมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้ และให้นำมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสี มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ'

มติที่ประชุม ในมาตรา ๒๑๑ สัตตรส นี้ ไม่มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย และที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการ โดยมีการแก้ไขถ้อยคำและข้อความในวรรคแรกและให้นำความในวรรคสองมาบัญญัติรวมไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความในมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสาม และความในมาตรา ๒๑๑ โสฬส วรคสี หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา ๒๑๑ สัตตรส เป็นดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ สัตตรส เมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๓ และ มาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสี มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ'

มาตรา ๒๑๑ อัญจรัส

คณะกรรมการการได้เสนอให้ความในมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส เป็นดังนี้

'มาตรา ๒๑๑ อัญจรัส สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ตามมาตรา ๒๑๑ ทศ วรคสี
- (๒) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตาม มาตรา ๒๑๑ เทรส วรคหนึ่ง
- (๓) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- (๔) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรคห้า หรือมาตรา ๒๑๑ โสฬส วรคสี่
- (๕) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรคสี่

ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิม จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้*

มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

ในมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส นี้ คือ บทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส (๔) คือ กรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงเพราะร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป เนื่องจากเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะต้องห้าม (ตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคห้า) หรือเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่ตกไปเพราะประชาชนได้ลงประชามติไม่เห็นชอบด้วย (ตามมาตรา ๒๑๑ โสฬส วรรคสี่) กับมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส (๕) เป็นกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงเพราะร่างรัฐธรรมนูญตกไปเนื่องจากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย (ตามมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรรคสี่) ซึ่งเป็นกรณีเดียวกัน คือ กรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงเพราะร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป เหตุใดคณะกรรมการจึงได้แยกเขียนเป็นคนละอนุมาตรา และหากต้องการแยกเขียนไว้เช่นนั้น ก็ควรจะต้องเขียนเป็น ๓ อนุมาตรา เหตุใดจึงได้รวมการสิ้นสุดของสภาร่างรัฐธรรมนูญเฉพาะ ๒ กรณีแรกเป็น (๔) และกรณีสุดท้ายเป็น (๕)

กรรมการชี้แจง สรุปได้ว่า

ในส่วนของมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส คือ กรณีการสิ้นสุดของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งทางคณะกรรมการพิจารณาพบเห็นว่าความในมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส (๔) และ (๕) คือกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงเพราะร่างรัฐธรรมนูญตกไป ซึ่งเป็นกรณีเดียวกันจึงควรรำ (๔) และ (๕) รวมไว้เป็นวงเล็บเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น คณะกรรมการจึงขอเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อแก้ไขความในมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส เป็นดังนี้

*มาตรา ๒๑๑ อัญจรัส สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งตามมาตรา ๒๑๑ ทศ วรรคสี่
- (๒) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคหนึ่ง
- (๓) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- (๔) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคห้า มาตรา ๒๑๑ บัณรส วรรคสี่ มาตรา ๒๑๑ โสฬส วรรคสี่ หรือมาตรา ๒๑๑ สัตตรส

ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้*

มติที่ประชุม หลังจากกรรมาธิการชี้แจงสิ้นสุดลงแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการที่มีการแก้ไขแล้ว

หลังจากที่ประชุมรัฐสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความในมาตรา ๒๑๑ อัญชารส เป็นดังนี้
"มาตรา ๒๑๑ อัญชารส สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ตามมาตรา ๒๑๑ ทศวรรคสี่

(๒) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เตรส วรรคหนึ่ง

(๓) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๔) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ เตรส วรรคห้า มาตรา ๒๑๑ ปันรส วรรคสี่ หรือมาตรา ๒๑๑ โสฬส วรรคสี่ หรือมาตรา ๒๑๑ สัตตรส

(๕) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส/วรรคสี่

ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เตรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้"

มาตรา ๒๑๑ เอภูนวิสติ

คณะกรรมการได้เสนอให้ความในมาตรา ๒๑๑ เอภูนวิสติ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ เอภูนวิสติ ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่"

ในมาตรา ๒๑๑ เอภูนวิสตินี้มีสมาชิกรัฐสภาแสดงความคิดเห็น สรุปได้ว่า

- ในมาตรา ๒๑๑ เอภูนวิสติ นี้ ไม่ควรบัญญัติไว้ เพราะเมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปแล้ว ก็จะมีวิธีดำเนินการอยู่แล้วตามมาตรา ๒๑๑ การบัญญัติมาตรานี้จะเป็นการซ้ำซ้อนกัน จึงขอเสนอให้ตัดออกทั้งมาตรา

- ความในมาตรานี้มีองค์ประกอบเหมือนกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ซึ่งจะสามารถกระทำได้อยู่แล้วจึงควรจะปล่อยให้รัฐสภาเป็นผู้จัดการเอง จึงขอเสนอให้ตัดมาตรา ๒๑๑ เองนูวิสตี นี้ ออกทั้งมาตรา

กรรมวิธีการชี้แจง สรุปได้ว่า

ที่จำเป็นต้องบัญญัติมาตรา ๒๑๑ เองนูวิสตี ขึ้นมา เนื่องจากมาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับซึ่งจัดทำโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าเป็นเพียงการแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตราแล้วก็มีวิธีการและหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๑ อยู่แล้ว ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ จะเป็นการแก้ไขโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาเป็นส่วนมาก และบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยกันพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่จะจัดทำโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีรูปแบบสมาชิกเป็นการให้บุคคลภายนอกมาช่วยกันคิดในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ดังนั้น รูปแบบของการพิจารณาการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ กับการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญจึงแตกต่างกันมากไม่อาจนำมาใช้แทนกันได้

หลังจากกรรมวิธีการชี้แจงสิ้นสุดลงแล้ว มีสมาชิกรัฐสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็นสรุปได้ว่า

- ถ้ามีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งแท้ที่จริงแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญก็คือ คณะกรรมการวิสามัญพิเศษนั่นเอง หากสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญไปแล้ว ๘ เดือน และขณะนั้นอาจมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่เข้ามา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ได้มีคำร้องขอให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่งเพื่อยกเลิกหมวด ๑๒ ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เช่นนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญจะหมดไปหรือไม่ แต่ก็คิดว่าคงไม่มีผู้ใดทำเช่นนั้นแน่นอน

- คณะกรรมการบัญญัติเกินหลักการที่รัฐสภาให้ไปหรือไม่เกี่ยวกับกรณีที่กำหนดให้รัฐสภาไม่อาจแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้ว ซึ่งกรณีนี้เห็นว่าควรจะปล่อยให้ เป็นช่องว่างเพื่อให้รัฐสภาสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในโอกาสต่อไป และถึงแม้ว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจต่าง ๆ ในการยกร่างรัฐธรรมนูญก็ตามแต่รัฐสภาแห่งนี้เป็นผู้ได้รับมอบฉันทะจากประชาชนทั้งประเทศให้มาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ดังนั้น อำนาจอธิปไตยของประเทศยังคงอยู่ที่รัฐสภาเป็นหลัก

มติที่ประชุม หลังจากสมาชิกรัฐสภาอภิปรายสิ้นสุดลงแล้ว ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

หลังจากที่ประชุมพิจารณาความในมาตรา ๔ ตั้งแต่มาตรา ๒๑๑ ทวิ จนถึงมาตรา ๒๑๑ เอกราชเสร็จแล้ว จึงได้ย้อนกลับไปพิจารณาความในมาตรา ๓ และมาตรา ๕ ต่อไป ดังนี้

มาตรา ๓

มีการแก้ไข

คณะกรรมการฯ ได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓ เป็นดังนี้

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๕) (๑๖) และ (๑๗) ของมาตรา ๑๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘

(๑๕) การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ อัญฐ และมาตรา ๒๑๑ ทศ วรคสาม

(๑๖) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส วรคสาม

(๑๗) การให้ความเห็นชอบญัตติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ เอกราช

มติที่ประชุม ในมาตรา ๓ นี้ ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาอภิปราย และที่ประชุมวุฒิสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการฯ ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์

มาตรา ๔

มีการแก้ไข

คณะกรรมการฯ ได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๕ ในวาระเริ่มแรก ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการรับสมัครเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ”

มติที่ประชุม ในมาตรา ๕ นี้ ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาอภิปราย และที่ประชุมวุฒิสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการฯ ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์

เมื่อที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... โดยเรียงลำดับมาตราแล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการพิจารณาครั้งนี้สมาชิกวุฒิสภาอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำใด ๆ ได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความมิได้นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่ ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นควรให้ตัดข้อสังเกตของคณะกรรมการฯ ออกทั้งหมด และได้แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในบางมาตราตามที่คณะกรรมการฯ เสนอ ทั้งนี้ เพื่อให้มีถ้อยคำสอดคล้องกันทั้งร่างหลังจากที่มีการแก้ไขแล้ว ดังนี้

มาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคสอง

แก้ไขถ้อยคำเป็นดังนี้

"ผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาหรือที่ตนเกิด ตามแบบ และภายใน กำหนดวันและเวลาที่ประชาชนรัฐสภากำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดเวลาทูลเกล้าฯรับสมัครให้ เป็นวันเดียวทั่วราชอาณาจักร"

มาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคท้าย

แก้ไขถ้อยคำเป็นดังนี้

"ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็น รายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามตัวลำดับอักษร เพื่อดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา"

มาตรา ๒๑๑ นว

แก้ไขถ้อยคำเป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ นว ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดตามหมวดนี้ในระหว่างปิดสมัยประชุม รัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุม สมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎร ลสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร และมีการที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดภายในระยะเวลาที่กำหนด ตามหมวดนี้ มิให้นำระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ"

มติที่ประชุม ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขถ้อยคำต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการการเสนอ ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ และมีมติให้คณะกรรมการการสมารถที่จะปรับปรุงแก้ไข ถ้อยคำซึ่งอาจจะยังมีอยู่อีกในหลายมาตรานั้น เพื่อให้สอดคล้องกันทั้งร่างได้ด้วย

หลังจากนั้นประธานในที่ประชุมรัฐสภาได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ในการพิจารณาร่าง รัฐธรรมนูญนั้นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ มาตรา ๒๑๑ (๕) ได้บัญญัติไว้ว่า "เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวันเมื่อ พ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป" ซึ่งจะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันศุกร์ที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๘ จึงขอนัดให้สมาชิกรัฐสภามาประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... เป็นวาระที่ ๓ ต่อไป ในวันเสาร์ที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘

การพิจารณาในวาระที่สาม

ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันเสาร์ที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๙ รัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งเป็นการพิจารณาเพื่อลงมติในวาระที่ ๓ จึงไม่มีสมาชิกรัฐสภาอภิปราย และที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๘

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบด้วยในการที่จะออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นปีที่ ๕๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ได้มีการประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๕๓ ก ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๓๘

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖)
พุทธศักราช ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๕๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราช
โองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๕) (๑๖) และ (๑๗)
ของมาตรา ๑๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔

“(๑๕) การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ
ตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา และมาตรา ๒๑๑ ทศ วรคสาม

(๑๖) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ปีณรส วรรคสาม

(๑๗) การให้ความเห็นชอบญัตติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ เอกราชวิสัย

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา ๒๑๑ ทวิ ถึงมาตรา ๒๑๑ เอกราชวิสัย ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘

“หมวด ๑๒

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

มาตรา ๒๑๑ ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

(๑) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน

(๒) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด จำนวนเจ็ดคน

มาตรา ๒๑๑ ครี บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

(๔) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา ๒๑๑ จัตวา บุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ได้แก่บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) และ (๑๒)

(๒) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือข้าราชการการเมือง

(๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๒๑๑ เบญจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑๑ ตริ (๑) (๒) และ (๓) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๑ จัตวา (๑) และ (๒)

๕ มาตรา ๒๑๑ ฉ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้

๖ ผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาหรือที่ตนเกิด ตามแบบและภายในกำหนดวันและเวลาที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันรับสมัครให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

๕ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกินสิบคนให้ส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินสิบคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งกันเองโดยลงคะแนนลับ และผู้สมัครแต่ละคนให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยกันเองได้คนละไม่เกินสามคน

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด ลำดับที่หนึ่งถึงลำดับที่สิบไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่มีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกินสิบคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น เพื่อให้ได้ผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดจำนวนสิบคน ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร เพื่อดำเนินการต่อไป ตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา

มาตรา ๒๑๑ สักต ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์แต่ละแห่ง คัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ในประเภทต่างๆ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) และ (ค) ประเภทละไม่เกินห้าคน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภท พร้อมทั้งรายละเอียดตามที่ประธานรัฐสภากำหนด และส่งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันพ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สภาสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ส่งมาแยกเป็นประเภทแต่ละบัญชีโดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษร

มาตรา ๒๑๑ อัญญา เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหก และได้รับบัญชีรายชื่อบุคคลตามมาตรา ๒๑๑ สัตต แล้ว ให้จัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อครบถ้วน

ให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่างๆ จังหวัดละหนึ่งคน และเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่สภาสถาบันอุดมศึกษาส่งมาตามจำนวนแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) การลงคะแนนดังกล่าวให้กระทำการลับ

๗.๑๖๓๙ ✖ ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละจังหวัดและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้คะแนนสูงสุดตามลำดับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มิได้คะแนนเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเกินจำนวนดังกล่าว ให้ดำเนินการลงคะแนนใหม่เฉพาะผู้ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น ถ้ายังมีคะแนนเท่ากันอีก ให้ประธานรัฐสภาทำการจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ในกรณีที่มิมีปัญหาเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ ให้ประธานรัฐสภากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว

ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๑๑ นว ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดตามหมวดนี้ ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและมีกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดภายในระยะเวลาที่กำหนดตามหมวดนี้ มิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ

มาตรา ๒๑๑ ทศ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) เริ่มตั้งแต่วันได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) สิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) สภาว่างรัฐธรรมนุญสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๑

อัญชารส

(๒) คาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑๑ ตริ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๑ จัตวา หรือตามมาตรา ๒๑๑ เบญจแล้วแต่กรณี

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) หรือ (๒) ว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๒๑๑ อัญชารส ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเวลาสามสิบวันจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ประธานรัฐสภาจัดทำตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคหก หรือตามมาตรา ๒๑๑ สัตต เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำร่างรัฐธรรมนุญของสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ เดรส จะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน

ในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ที่รัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดใดว่างลงและไม่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นแล้ว หรือในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) (ก) (ข) หรือ (ค) ประเภทใดประเภทหนึ่งว่างลง และไม่มีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ตามบัญชีรายชื่อในประเภทที่ว่างลงนั้นแล้ว ให้สภาว่างรัฐธรรมนุญปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อไปโดยไม่ต้องดำเนินการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น แต่ทั้งนี้สภาว่างรัฐธรรมนุญจะต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) และ (๒)

มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๑๑ ทวาทศ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๒๑๑ เตรศ สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ

การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้

ในกรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีลักษณะตามวรรคสี่ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป

มาตรา ๒๑๑ จตุทศ วิธีการพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้งกรรมการและการดำเนินการของกรรมการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อ

ดำเนินการตามบทบัญญัติของหมวดนี้ ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของ
รัฐสภาโดยอนุโลม ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา
ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ และมาตรา ๑๓๐ มาใช้กับการ
ประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ และความ
คุ้มกันที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ มาตรา ๑๔๐ และมาตรา ๑๔๑
ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและกรรมการ
โดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๑ บัณฑิต เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ
เสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิเข้าชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้น
ในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้

ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดย
จะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน
โดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้
เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ
ทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธาน
รัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๓
มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรม
ราชโองการ

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและ
พระราชทานคืนมา หรือเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา
ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่มีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้
ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ
ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

มาตรา ๒๑๑ โสฬส ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ตามมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรรคห้า ให้ประธานรัฐสภา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ทั้งนี้ วันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมาก เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตาม มาตรา ๒๑๑ สัตครส แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับร่าง รัฐธรรมนูญนั้นหรือมีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอัน ตกไป

มาตรา ๒๑๑ สัตครส เมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๓ และมาตรา ๒๑๑ บัณรส วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๑๑ อัญฐารส สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ตามมาตรา ๒๑๑ ทศ วรรคสี่

(๒) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคหนึ่ง

(๓) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๔) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ เทรส วรรคห้า มาตรา ๒๑๑ บัณรส วรรคสี่ มาตรา ๒๑๑ โสฬส วรรคสี่ หรือมาตรา ๒๑๑ สัตครส

ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เดรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้

มาตรา ๒๑๑ เอกราชวิสติ ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่”

มาตรา ๕ ในวาระเริ่มแรก ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

บรรหาร ศิลปอาชา

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรจัดให้มีวิธีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายสาขาอาชีพเป็นองค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติรัฐธรรมนูญโดยการออกเสียงประชามติได้ด้วย ทั้งนี้ โดยยังคงรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้

ภาคผนวก

(สำเนา)

เลขรับ ๑๘/๒๕๓๘ วันที่ ๑๘ เม.ย. ๒๕๓๘

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่ นร ๐๒๑๔/๕๐๘๓

สำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กท ๑๐๓๐๐

๑๘ เมษายน ๒๕๓๘

เรื่อง ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....
 กราบเรียน ประธานรัฐสภา
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาสมเด็จพระสังฆราชให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ต่อรัฐสภา

จึงขอเสนอร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวพร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล มาเพื่อ
 ขอได้โปรดนำเสนอที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

บรรหาร ศิลปอาชา

(นายบรรหาร ศิลปอาชา)

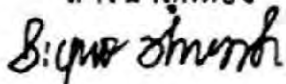
นายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๒๕๑๐๐๐๗, ๒๕๒๓๖๔๔

โทรสาร ๒๕๒๔๑๔๕

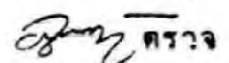
สำเนาถูกต้อง

(นายประยุทธ์ ชัยธรรม)

หัวหน้าฝ่ายระเบียบวาระ กองการประชุม

พรประภา พิมพ์

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...)
พุทธศักราช ....

หลักการ

- (1) เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติม หมวด 12)
- (2) เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (เพิ่มเติม (15) (16) (17) (18) และ (19) ของมาตรา 160)

เหตุผล

โดยที่ เป็นการสมควรจัดให้มีวิธีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายสาขาอาชีพเป็นองค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองฉบับใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติรัฐธรรมนูญโดยการออกเสียงประชามติได้ด้วย ทั้งนี้ โดยยังคงรักษาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุขไว้ตลอดไป จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้

"(15) การให้ความเห็นชอบผู้คดีให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม มาตรา 211 ทวิ

(16) การขยายระยะเวลาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 211 สัตต วรคหนึ่ง

(17) การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211 นว

(18) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมตามประเด็นที่รัฐสภาเสนอตามมาตรา 211 ทศ(1)

(19) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะกรรมการ ยกร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นไปตามผลประชามติตามมาตรา 211 เดรส"

มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 12 การจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ มาตรา 211 ทวิ ถึงมาตรา 211 โสฬส ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538

"หมวด 12

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

มาตรา 211 ทวิ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอผู้คดีต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติ ให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ได้ การออกเสียงลงคะแนน ให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอ ผู้คดีตามวรรคหนึ่งอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่

มาตรา 211 ดรี เมื่อรัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ" ประกอบด้วย

- (1) ประธานรัฐสภา เป็นประธานกรรมการ
- (2) ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นรองประธานกรรมการ
- (3) ผู้แทนของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน
- (4) สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวนห้าคน
- (5) ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่น ซึ่งได้รับการเลือกตามมาตรา 211 เบญจ สาขาละห้าคน รวมเป็นจำนวนสิบห้าคน
- (6) ผู้แทนสาขาอาชีพซึ่งได้รับการคัดเลือกตามมาตรา 211 ฉ จากสาขาอาชีพดังต่อไปนี้ จำนวนสามสิบสองคน
  - (ก) แพทย์หรือสัตวแพทย์สุขุช หนึ่งคน
  - (ข) ทนายความ หนึ่งคน
  - (ค) วิศวกร หนึ่งคน
  - (ง) สถาปนิก หนึ่งคน
  - (จ) นักบัญชี หนึ่งคน
  - (ฉ) นักศิลปกรรม หนึ่งคน
  - (ช) ครูและอาจารย์ สามคน
  - (ช) ข้าราชการประจำ ห้าคน
  - (ฌ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
  - (ฎ) ลูกจ้างประจำของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
  - (ฏ) พนักงานของราชการส่วนท้องถิ่น หนึ่งคน
  - (ถ) เกษตรกร ห้าคน
  - (ฐ) ผู้ใช้แรงงาน สามคน
  - (ฑ) สื่อมวลชน หนึ่งคน
  - (ฒ) นักแสดงอิสระ หนึ่งคน
  - (ณ) ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หนึ่งคน

- (ค) ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (ค) ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย หนึ่งคน
- (ก) ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน หนึ่งคน
- (ท) ผู้แทนองค์กรทางศาสนา หนึ่งคน

มาตรา 211 จัตวา ให้ประธานวุฒิสภาดำเนินการให้วุฒิสภาเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นกรรมการตามมาตรา 211 ตี (4) ให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 211 ทวิ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

มาตรา 211 เบญจ ให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้สถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาคัดเลือกคณาจารย์ในสถาบันนั้นในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่น จำนวนสถาบันละไม่เกินสิบคน และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด

คณาจารย์ในสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาซึ่งมิได้รับการคัดเลือกตามวรรคหนึ่ง หากประสงค์จะเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคสาม ให้กระทำได้ โดยยื่นใบสมัครต่อประธานรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้คณาจารย์ตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง เลือกกันเอง โดยแบ่งเป็นสามกลุ่ม คือ สาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ และสาขาอื่น การลงคะแนนให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ โดยให้ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดห้าอันดับแรกของแต่ละสาขาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 211 ตี (5) ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ตี(1) (2) (3) และ (4) ร่วมกันกำหนด

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 211 ตี (5) ต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา 211 ฉ การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการ
 ึงเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา 211 ดรี (6) ให้เป็นไปตามระเบียบที่กรรมการ
 ยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ดรี (1) (2) (3) (4) และ (5) ร่วมกันกำหนด

มาตรา 211 สัตต ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่าง
 รัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มิถุนายน
 ยกร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา 211 ดรี ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการ
 ้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ประธานรัฐสภาอาจขยายระยะเวลาออก
 ไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้ายังไม่แล้วเสร็จให้เสนอต่อ
 รัฐสภาเพื่อขอขยายระยะเวลาต่อไป

การประชุมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบ
 ที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญกำหนด

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการ
 ำหน้าที่ประธานกรรมการ ถ้ารองประธานกรรมการมาประชุมหลายคน ให้
 รองประธานกรรมการที่มาประชุมเลือกกันขึ้นเองเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น
 ถ้าประธานและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการที่มาประชุมเลือก
 กรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131 และมาตรา 132 ให้นำมาใช้บังคับ
 กับการประชุมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึง
 ความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย

เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น
 แล้ว ให้นำเสนอต่อรัฐสภา

มาตรา 211 อ้อฐ ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง
 การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐสภาจะ
 รับไว้พิจารณาไม่ได้

มาตรา 211 นว ให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการ
ยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอโดยพิจารณาเป็นสองวาระ ดังนี้

(1) การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ให้พิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา
สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสติอธิปไตยแสดงความคิดเห็นได้ โดย
ไม่มีการลงมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในแต่ละมาตรา

(2) เมื่อการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเรียงตามลำดับมาตราตาม (1)
เสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน หลังจากนั้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้รัฐสภาพิจารณา
เป็นวาระที่สอง เพื่อลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียง
ลงคะแนนให้กระทำเป็นรายมาตรา และจะต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบในแต่ละมาตรา
มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในกรณีที่รัฐสภามีมติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญทุกมาตราให้ประธาน
รัฐสภาดำเนินการตามมาตรา 211 จตทศ ต่อไป

เมื่อรัฐสภาได้ออกเสียงลงคะแนนร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้ว ถ้า
รัฐสภามีมติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญในมาตราหนึ่งมาตราใด ให้ยับยั้งร่าง
รัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน เพื่อดำเนินการตามมาตรา 211 ทศ

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ซึ่งมิได้เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสติ เข้าร่วมประชุมและแถลง
ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมรัฐสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน
และให้นำเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131 และมาตรา 132 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 211 ทศ ในกรณีที่รัฐสภามีมติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ
ในมาตราหนึ่งมาตราใด ให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และ
ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประชุมร่วมกันเพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ถ้าเห็นว่ามาตราใดที่รัฐสภาไม่เห็นชอบเป็นเพียงการไม่เห็นชอบ
ในรายละเอียดและหากมีการแก้ไขแล้วจะไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของร่าง
รัฐธรรมนูญ ให้ส่งประเด็นดังกล่าวไปให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา
ถ้าคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญตามประเด็นที่
รัฐสภาเสนอ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นเสนอต่อรัฐสภา

เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ในการพิจารณาของรัฐสภาให้พิจารณาเฉพาะมาตรา
ที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติม การออกเสียงลงคะแนนให้
ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(2) ถ้าเห็นว่ามาตราใดที่รัฐสภาไม่เห็นชอบเป็นประเด็นสาระสำคัญ
ของร่างรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีที่ส่งร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
พิจารณาตาม (1) แต่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่ส่งร่างรัฐธรรมนูญคืนมายัง
ประธานรัฐสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อ้างประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมไปให้ทราบ
หรือในกรณีที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญคืนมาแต่รัฐสภาไม่
ให้ความเห็นชอบตาม (1) ให้ดำเนินการสรุปประเด็นแต่ละประเด็นเพื่อจัดให้ประชาชน
ออกเสียงประชามติและแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ

ให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีและผู้นำฝ่ายค้าน
ในสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 211 เอกาเทศ ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียง
ประชามติตามมาตรา 211 ทศ วรรคหนึ่ง (2) ให้ประธานรัฐสภาประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษากำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อน
เก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ และวันออกเสียงประชามติ
ต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามประเด็น
แต่ละประเด็นที่ที่ประชุมร่วมกันกำหนดตามมาตรา 211 ทศ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการ
จัดให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับบทบัญญัติในร่าง
รัฐธรรมนูญที่รัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบในแต่ละประเด็นที่มีการจัดให้ออกเสียง
ประชามติ

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการจัดให้มีการพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละ
ประเด็นที่จะจัดให้มีการออกเสียงประชามติ พร้อมทั้งเอกสารชี้แจงสาระสำคัญและ
เหตุผลของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และบันทึกสรุปการอภิปรายของรัฐสภา
เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนก่อนที่จะมีการลงประชามติไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

มาตรา 211 ทวาทศ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

มาตรา 211 เทรส ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา 211 จตุทศ แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญนั้นในประเด็นใด ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญในประเด็นนั้นให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ในการนี้ถ้าการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวขัดแย้งกับบทบัญญัติอื่นในร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับผลประชามติด้วย และให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในหกสิบวันนับแต่วันทราบผลประชามติ

ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้พิจารณาเฉพาะมาตราที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราให้ถูกต้องตามผลของประชามติ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

มาตรา 211 จตุทศ ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีประชามติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญในทุกประเด็นแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 93 และมาตรา 94 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา 211 ปีณส คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณี
ดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาตาม
มาตรา 211 สัปดาห์วรรคหนึ่ง
- (2) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (3) ร่างรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบหรือตกไป
- (4) เมื่อรัฐสภาไม่รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาตามมาตรา 211 ยี่อช

มาตรา 211 โสฬส เมื่อตำแหน่งกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญว่างลง
ไม่ว่ากรณีใด ประธานรัฐสภาอาจแต่งตั้งบุคคลตามมาตรา 211 ตรี (3) (4) (5)
หรือ (6) แล้วแต่กรณี เป็นกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างลงก็ได้"

มาตรา 5 ในวาระเริ่มแรกเมื่อรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแล้ว ให้มี
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ตรี เพื่อดำเนินการจัดทำร่าง
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวด 12 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ โดยมีต้องเสนอผู้ตัดสินหรือให้รัฐสภาให้ความ
เห็นชอบตามมาตรา 211 ทวี

มาตรา 6 ให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้ง
ผู้แทนของพรรคการเมืองเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ตรี (3)
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย
รัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จ และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน
นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ให้ประธานวุฒิสภาดำเนินการให้มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อเลือกสมาชิก
วุฒิสภาเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ตรี (4) ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้ว
เสร็จภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ กำหนดวันดังกล่าว
ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ครี (1) (2) (3) และ (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 211 เบญจ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการตั้งกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 211 ครี(5) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใช้บังคับ

ให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 211 ครี (1) (2) (3) (4) และ (5) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกระเบียบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา 211 ฉ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการตั้งกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา 211 ครี (6) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ระเบียบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพใช้บังคับ

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ให้ประธานรัฐสภามีอำนาจพิจารณาขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็น เพื่อให้มีการเลือกหรือคัดเลือกกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญนี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนวณที่สด

(สำเนา)

ที่ ๓๑๕๙/๒๕๖๕

รัฐสภา

ถนนอุทองใน กท ๑๐๓๐๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

กราบเรียน ประธานรัฐสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการวิสามัญ จำนวน ๑ ชุด

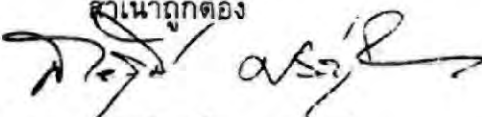
ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ) และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณา ประกอบด้วย

๑. นายเกษม สุวรรณกุล	๒. พลเรือเอก เกาเหล่หลัก เจริญรุกษ์
๓. นายเงิน ไชยศิวามงคล	๔. พลเอก จรัส กุลละวณิชย์
๕. นายจาตุรนต์ ฉายแสง	๖. นายจำลอง ครุฑขุนทด
๗. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์	๘. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย
๘. นายชัยอนันต์ สมุทวณิช	๑๐. นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์
๑๑. นายชุมพล ศิลปอาชา	๑๒. นายดุสิต โสภิตชา
๑๓. นายเดโช สวานานนท์	๑๔. นายถวิล ไพรสณฑ์
๑๕. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์	๑๖. นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
๑๗. นายธนิต เศรษฐบุตร์	๑๘. คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์
๑๙. นายนิพนธ์ วิษัยรัฐศาสตร์	๒๐. นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๒๑. นายประสพ บุษราคัม	๒๒. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
๒๓. นายพินิจ จันทรสุรินทร์	๒๔. นายพีรพันธุ์ พาลุสุข
๒๕. นายไพศาล กุมาลย์วิสัย	๒๖. นายโกศล พลกุล
๒๗. นายยงยุทธ ดิยะไพรัช	๒๘. นายลิขิต วีระเวทิน
๒๙. นายวิษณุ เครืองาม	๓๐. นายสมภพ โทตระกิตย์
๓๑. นายสมยศ เชื้อไทย	๓๒. นายสมศักดิ์ คุณเงิน
๓๓. นายสวัสดิ์ คำประกอบ	๓๔. นายสังข์ทอง ศรีธเรศ
๓๕. นายสันต์ หัตถิรัตน์	๓๖. นายสุชน ชาลีเครือ

๓๗. นายสุทัศน์ เงินหมื่น	๓๘. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ
๓๙. นายอดิสร เพียงเกษ	๔๐. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๔๑. นายอมร จันทรสมบูรณ์	๔๒. นายอลงกรณ์ พลบุตร
๔๓. นายอักษราทร จุฬารัตน	๔๔. นายอักษราภรณ์ ปาณิกบุตร
๔๕. นายอำนาจ สอนอ้อมศาสตร์	

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช .... เสร็จแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อให้โปรดพิจารณา
นำเสนอที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) ชัยอนันต์ สมุทวณิช
(นายชัยอนันต์ สมุทวณิช)
ประธานคณะกรรมการวิสามัญ
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

ผู้แทนถูกต้อง

นางสาวสายสุนี ศรีสุวรรณรัตน์
หัวหน้าฝ่ายประชุม ๑

กองกรรมการ ๒
โทร. ๒๕๕-๑๘๕๗

ปาลิตา/พิมพ์
พรพิศ/ทาน

รายงานของคณะกรรมการวิสามัญ
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) วันศุกร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ) และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา กำหนดการแปรญัตติตามข้อบังคับ นั้น บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้ดำเนินการแล้วปรากฏผลดังนี้

๑. ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญได้ลงมติเลือกตั้ง

(๑) นายชัยอนันต์ สมุทวณิช	เป็นประธานคณะกรรมการ
(๒) นายโกศล พลกุล	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
(๓) นายพินิจ จันทรสุรินทร์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
(๔) นายเกษม สุวรรณกุล	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
(๕) นายอัคราทร จุฬารัตน	เป็นเลขาธิการคณะกรรมการ
(๖) นายสมศักดิ์ คุณเงิน	เป็นผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
(๗) นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ	เป็นผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ คนที่สอง
(๘) นายพีรพันธุ์ พาลุสุข	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
(๙) นายอลงกรณ์ พลบุตร	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
(๑๐) นายจาตุรนต์ ฉายแสง	เป็นโฆษกคณะกรรมการ

๒. ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการ คือ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายอัคร จารุจินดา	ผู้อำนวยการกองกฎหมายไทย
๒. นายนิพนธ์ ฮะกิมิ	เลขานุการคณะกรรมการร่าง กฎหมาย
๓. นายดิศทัต โทตระกิตย์	เลขานุการคณะกรรมการวินิจฉัย ร้องทุกข์
๔. นายยุทธนา ไสวสุวรรณวงศ์	นิติกร ๖

๓. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นี้ มีสมาชิกวุฒิสภาเสนอคำแปรญัตติ จำนวน ๔ คน คือ ศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสุอาน นายปกิต พัฒนกุล นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง

๔. คณะกรรมาธิการวิสามัญได้มีการประชุมพิจารณารวมทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง โดยครั้งแรกได้มีการประชุมเมื่อวันอังคารที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๙ และครั้งสุดท้ายได้มีการประชุมเมื่อวันพุธที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๙ และในการประชุมพิจารณาของ คณะกรรมาธิการวิสามัญ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน และสื่อมวลชนได้เข้าฟังการประชุมคณะกรรมาธิการ ทั้งนี้ เพื่อเผยแพร่การพิจารณาและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ และในการดำเนินงานของคณะกรรมาธิการได้กำหนดขอบเขตในการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ โดยคำนึงถึงหลักการของร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งให้เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การประชุมร่วมกันของรัฐสภาและเพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ ซึ่งถือเป็นการกำหนดหลักการแบบกว้างไว้ คณะกรรมาธิการ จึงได้แก้ไขปรับปรุงโครงสร้าง องค์ประกอบและวิธีการดำเนินงานขององค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยเสนอเป็นรูปแบบ “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ดังรายละเอียดปรากฏตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... อย่างไรก็ตาม ได้มีกรรมาธิการเสียงข้างน้อยกล่าวคือ นายโกศล พลกุล นายชุมพล ศิลปอาชา นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายนิพนธ์ วิเศษจุฑฑุทศาสตร์ และ นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย ได้สงวนความเห็นว่าการแก้ไขดังกล่าวของคณะกรรมาธิการผิดกับหลักการของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช .... ที่รัฐสภารับหลักการในวาระหนึ่ง ซึ่งไม่อาจทำได้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

๕. ผลการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... และรายละเอียดของการสงวนความเห็นของกรรมาธิการและการสงวนคำแปรญัตติของสมาชิกวุฒิสภา ดังนี้

<u>ชื่อร่าง</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>คำปรารภ</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๑</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๒</u>	ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๓

มีการแก้ไข

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิเศษจุฑาศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกสิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไชยศิวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๓ เป็นดังนี้

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙) ของมาตรา ๑๖๐
 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔

- “(๑๕) การให้ความเห็นชอบปฏิบัติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ
 (๑๖) การให้ความเห็นชอบในการกำหนดสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ตริ (๒) (๓)
 (๑๗) การขยายระยะเวลาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา ๒๑๑ สัตต วรรคหนึ่ง
 (๑๘) การแต่งตั้งกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ นว
 (๑๙) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ เอกาทศ วรรคหนึ่ง”

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๓ เป็นดังนี้

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙) ของมาตรา ๑๖๐
 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔

- “(๑๕) การให้ความเห็นชอบปฏิบัติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ
 (๑๖) การให้ความเห็นชอบในการกำหนดสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ตริ (๒) (๓)
 (๑๗) การขยายระยะเวลาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ สัตต วรรคหนึ่ง
 (๑๘) การแต่งตั้งกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทศ
 (๑๙) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวาทศ (๑)”

นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๓ เป็นดังนี้

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) และ (๑๙) ของมาตรา ๑๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔

“(๑๕) การพิจารณาและให้ความเห็นชอบความเห็นในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อส่งให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา ๒๑๑ เศรส วรรคสาม

(๑๖) การรับทราบร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบแล้วตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส วรรคสาม

(๑๗) การให้ความเห็นชอบในคำขอจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส / ๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

(๑๘) การอนุมัติร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ อัญจรัส / ๑ วรรคห้า และวรรคหก

(๑๙) การร่างข้อบังคับเกี่ยวกับการร้องขอให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ วิสติ วรรคสาม”

มาตรา ๔

มีการแก้ไข

ศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอาน
คณะกรรมาธิการได้ชี้แจงแล้ว

ขอแปรญัตติไว้
ผู้แปรญัตติพอใจ

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยุฑยทศศาสตร นายถวิล ไพรสณห์

นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตนัน นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ

นายเงิน ไชยศิวมงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๔ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาตรา ๒๑๑ ทวิ ถึงมาตรา ๒๑๑ วิศษสัตตรส ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔”

นายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๔ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา ๒๑๑ ทวิ ถึงมาตรา ๒๑๑ โศภสอฎฐารส ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘”

คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ในร่างฯ มาตรา ๔ ซึ่งการพิจารณาปรากฏผล ดังนี้

หมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

คณะกรรมการไม่มีการแก้ไข

นายเงิน ไชยดีความงคล (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ชื่อหมวด ๑๒ เป็นดังนี้

“หมวด ๑๒

การจัดทำปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับใหม่”

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง

ขอแปรญัตติแก้ชื่อหมวด ๑๒

เป็นดังนี้

“หมวด ๑๒

การจัดทำปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับใหม่”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ ทวิ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ ทวิ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์

นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกสิน พลกุล นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

นายสังข์ทอง ศรีธเรศ และนายอดิสร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายเงิน ไชยศิวามงคล (กรรมาธิการ)
ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นต้น

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

“มาตรา ๒๑๑ ทวิ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับใหม่ ตามความในหมวดนี้ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ”

นายสชน ซาลีเครือ (กรรมาธิการ)
ความใน (๒) ของร่างที่คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติม เป็นต้น

ขอสงวนความเห็นโดยแก้ไข

“(๒) สมาชิกซึ่งสมาชิกรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญ (๑) คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้”

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง
วรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑๑ ทวิ เป็นต้น

ขอแปรญัตติแก้ความใน

“มาตรา ๒๑๑ ทวิ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ”

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ ตริ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ ตริ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายนิพนธ์ วิเศษจุฑาศาสตร์ นายถวิล ไพโรจน์ นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย
นายสังข์ทอง ศรีชเรศ และนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)
ไว้ตามร่างเดิม

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

นายชมพล ศิลปอาชา นายสันต์ หัตถิรัตน์

และนายโกคิน พลกุล (กรรมาธิการ)

ความใน (๖) (ฅ) ของมาตรา ๒๑๑ ตริ เป็นดังนี้

“(ฅ) นักแสดงอิสระ หนึ่งคน”

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

นายเงิน ไชยศิวามงคล (กรรมาธิการ)

ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑๑ ตริ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ ตริ เมื่อรัฐสภามีมติให้มีการจัดทำปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับใหม่ให้มี

คณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วย”

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

นายเดโช สวานานนท์ (กรรมาธิการ)

ความในวรรคสองของร่างที่คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติม เป็นดังนี้

“ในให้กำหนดเขตเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทมาตรา ๒๑๑ ทวิ

(๑) มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จังหวัดละหนึ่งคนโดยถือเอาจำนวนประชากร
เจ็ดแสนห้าหมื่นคนเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ ให้ถือค่านึงถึงเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตเลือกตั้งด้วย”

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ความในมาตรา ๒๑๑ ตริ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ ตริ เมื่อรัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วย

(๑) ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์หรือสาขาอื่นซึ่งได้รับการเลือกตามมาตรา ๒๑๑ จัดว่า สาขาละห้าคน รวมเป็นจำนวนสิบห้าคน

(๒) ผู้แทนสาขาอาชีพซึ่งได้รับการคัดเลือกตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ จากสาขาอาชีพดังต่อไปนี้

(ก) แพทย์หรือสาธารณสุข หนึ่งคน

(ข) ทนายความ หนึ่งคน

(ค) วิศวกร หนึ่งคน

(ง) สถาปนิก หนึ่งคน

(จ) นักบัญชี หนึ่งคน

(ฉ) นักศิลปกรรม หนึ่งคน

(ช) ครูและอาจารย์ หนึ่งคน

(ซ) ข้าราชการประจำ หนึ่งคน

- (ฉ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
- (ญ) ลูกจ้างประจำของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
- (ฎ) พนักงานของราชการส่วนท้องถิ่น หนึ่งคน
- (ฏ) เกษตรกร หนึ่งคน
- (ฐ) ผู้ใช้แรงงาน หนึ่งคน
- (ฑ) สื่อมวลชน หนึ่งคน
- (ฒ) นักแสดง หนึ่งคน
- (ณ) ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (ด) ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (ค) ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย หนึ่งคน
- (ก) ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน หนึ่งคน
- (ท) ผู้แทนองค์กรทางศาสนา หนึ่งคน
- (ธ) ผู้แทนสาขาอาชีพอื่น ตามที่ประธานรัฐสภาประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบ

ของรัฐสภา”

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่

ความในมาตรา ๒๑๑ ดรี เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ ดรี เมื่อรัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วย

- (๑) ผู้แทนของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน
- (๒) สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวนห้าคน
- (๓) ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่น ซึ่งได้รับการเลือกตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ สาขาละห้าคน รวมเป็นจำนวนสิบห้าคน
- (๔) ผู้แทนสาขาอาชีพซึ่งได้รับการคัดเลือกตามมาตรา ๒๑๑ ฉ จากสาขาอาชีพ

ดังต่อไปนี้

- (ก) แพทย์หรือสาธารณสุข หนึ่งคน
- (ข) ทนายความ หนึ่งคน
- (ค) วิศวกร หนึ่งคน
- (ง) สถาปนิก หนึ่งคน
- (จ) นักบัญชี หนึ่งคน
- (ฉ) นักศิลปกรรม หนึ่งคน
- (ช) ครูและอาจารย์ หนึ่งคน
- (ซ) ข้าราชการประจำ หนึ่งคน

- (ฉ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
- (ญ) ลูกจ้างประจำของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
- (ฎ) พนักงานของราชการส่วนท้องถิ่น หนึ่งคน
- (ฏ) เกษตรกร หนึ่งคน
- (ฐ) ผู้ใช้แรงงาน หนึ่งคน
- (ฑ) สื่อมวลชน หนึ่งคน
- (ฒ) นักแสดง หนึ่งคน
- (ณ) ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (ด) ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (ค) ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย หนึ่งคน
- (ถ) ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน หนึ่งคน
- (ท) ผู้แทนองค์กรทางศาสนา หนึ่งคน
- (ธ) ผู้แทนสาขาอาชีพอื่นตามที่ประธานรัฐสภาประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบ

ของรัฐสภา"

นายปภิต พัฒนกุล

ขอแปรญัตติแก้ความใน (๒)

(๓) (๔) และตัดความใน (๖) (๗) ออกทั้งหมดของมาตรา ๒๑๑ ตริ ดังนี้

"(๒) ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็นรองประธานกรรมการ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และรองประธานวุฒิสภาเป็นกรรมการ

(๓) ผู้แทนของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่าสามคนในสภาผู้แทนราษฎรพรรคละหนึ่งคน พรรคการเมืองใดมีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่าสิบคน ให้มีผู้แทนของพรรคการเมืองนั้นเพิ่มอีกหนึ่งคนต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบคน ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับนั้นมีจำนวนไม่ถึงสิบคน แต่เกินกว่ากึ่งหนึ่งของสิบคนก็ให้พรรคการเมืองนั้นมีผู้แทนได้อีกหนึ่งคน

(๔) สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวนหัวสิบคน"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง ขอแปรญัตติแก้ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑๑ ตริ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ตริ เมื่อรัฐสภามีมติให้มีการจัดทำปรับปรุงรัฐธรรมนูญทั้งฉบับใหม่ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" ประกอบด้วย

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ จัตวา

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ จัตวา ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิชัยยุทธศาสตราจารย์นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกสิน พลกกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไขยความมงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ จัตวา เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ จัตวา ให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้สถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาคัดเลือก
 คณาจารย์ในสถาบันนั้นในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์หรือสาขาอื่นจำนวนสาขาละสามคน
 และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้คณาจารย์ตามวรรคหนึ่งเลือกกันเองโดยแบ่งเป็นสาม
 กลุ่ม คือสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์และสาขาอื่น การลงคะแนนให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ โดยให้
 ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดห้าอันดับแรกของแต่ละสาขาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ ตริ (๑)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ (ตริ) (๑) ต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ จัตวา เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ จัตวา ให้ประธานวุฒิสภาดำเนินการให้วุฒิสภาเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็น
 กรรมการตามมาตรา ๒๑๑ ตริ (๒) ให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบตาม
 มาตรา ๒๑๑ ทวิ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม"

นายจาตุรนต์ ฉายแสง
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ตัด
 ความใน (๓) ของร่างที่คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติม ออกทั้งหมด

มาตรา ๒๑๑ เบญจ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ เบญจ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยรัฐศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถ์รัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไชยศิวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ เบญจ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ เบญจ การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นตัวแทน
 สาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ดรี (๒) ให้เป็นไปตามระเบียบที่กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา
 ๒๑๑ ดรี (๑) กำหนด”

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ เบญจ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ เบญจ ให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้สถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาคัดเลือก
 คณาจารย์ในสถาบันนั้นในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่น จำนวนสาขาละสามคน
 และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้คณาจารย์ตามวรรคหนึ่งเลือกกันเอง โดยแบ่งเป็นสาม
 กลุ่ม คือ สาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ และสาขาอื่น การลงคะแนนให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ โดยให้
 ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดห้าอันดับแรกของแต่ละสาขาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑
 ดรี (๓) ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ดรี (๑) และ (๒) ร่วมกัน
 กำหนด

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ ดรี (๓) ต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น”

นายปกิต พัฒนกุล ขอแปรญัตติตัดความใน
 วรรคสองของมาตรา ๒๑๑ เบญจ ออกทั้งหมด
 คณะกรรมการไม่เห็นด้วย ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ ฉ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ ฉ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิชัยจุฑาทศศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไชยความมงคลและนายอดิสร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ฉ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของกรรมการยก
 ร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ฉ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของกรรมการยก
 ร่างรัฐธรรมนูญและที่ปรึกษาหรืออนุกรรมการที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่
 กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ฉ การกำหนดคุณสมบัติ และวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทน
 สาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ครี (๔) ให้เป็นไปตามระเบียบที่กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา
 ๒๑๑ ครี (๑) (๒) และ(๓) ร่วมกันกำหนด"

มาตรา ๒๑๑ สัตต

คณะกรรมการธิการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ สัตต ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกสิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
และนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้ว
 เสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตาม
 มาตรา ๒๑๑ ตรี ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ประธานรัฐสภาอาจ
 ขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้ายังไม่แล้วเสร็จให้เสนอต่อรัฐสภา
 เพื่อขอขยายระยะเวลาต่อออกไปได้อีกหนึ่งครั้ง ไม่เกินเก้าสิบวัน

การประชุมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ
 ยกร่างรัฐธรรมนูญกำหนด

ให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจ
หน้าที่ดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ และเลือกกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นรอง
ประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธาน
ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่
 ประธานกรรมการ ถ้ารองประธานกรรมการคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ของตนได้ ให้รองประธานกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนปฏิบัติหน้าที่แทน
 กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุม
 ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึงความคิดเห็น
 ของประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญอาจแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการเพื่อกระทำกิจการหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญได้

เมื่อคณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็น

โดยให้แก่ความในมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้คณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มีการยกเว้นรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ครี ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ประธานรัฐสภาอาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้ายังไม่แล้วเสร็จให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอขยายระยะเวลาต่อออกไปได้อีกหนึ่งครั้ง ไม่เกินเก้าสิบวัน

การประชุมของคณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญกำหนด

ให้กรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ และเลือกกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นรองประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการ ตัวรองประธานกรรมการประชุมทดแทน ให้รองประธานกรรมการที่ ตัวรองประชุมเพื่อคัดค้านขึ้นเองเป็นประธานในครั้งประชุมครั้งนั้น ถ้าประธานและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของคณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญอาจแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการเพื่อกระทำกิจการหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญได้

เมื่อคณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นต้น

"มาตรา ๒๑๑ สัตต เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของกรรมการ
ยกร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา"

นายเงิน ไชยติวามงคล (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในวรรคหนึ่งและวรรคห้าของมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นต้น

"มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดฟัพิจารณายกร่าง
รัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ตรี ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว
ประธานรัฐสภาอาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้ายังไม่แล้ว
เสร็จให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอขยายระยะเวลาต่อไป

.....
.....
ในการจัดฟัพิจารณายกร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึง
ความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย"

นายปกิต พัฒนกุล ขอแปรญัตติแก้ความใน
วรรคห้าของมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นต้น

"ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึงความคิดเห็น
ของประชาชนประกอบด้วยโดยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการ
ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ตรี ให้
ประธานกรรมการเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

- ผู้แปรญัตติขอสงวน

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง ขอแปรญัตติแก้ความใน
วรรคหนึ่ง และวรรคห้าของมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นต้น

"มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจัดฟัพิจารณายกร่าง
รัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ตรี ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว
ประธานรัฐสภาอาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้ายังไม่แล้ว
เสร็จให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอขยายระยะเวลาต่อไป

ในการจัดพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึง
ความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ อัญญ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ อัญญ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยชญทศศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถ์รัตนัน นายโกถิ่น พลกุล นายสังข์ทอง ศรีวิเรศ
นายเงิน ไชยศิวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
ไว้ตามร่างเดิม

คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
ความในมาตรา๒๑๑ อัญญ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ อัญญ ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือมีผลเป็นการกระทบกระเทือนพระบรม
เดชานุภาพที่ทรงมีอยู่ รัฐสภาจะรับไว้พิจารณาไม่ได้"

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
ความในมาตรา ๒๑๑ อัญญ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ อัญญ ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ รัฐสภาจะรับไว้
พิจารณาไม่ได้"

นายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
ความในมาตรา ๒๑๑ อัญญ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ อัญญ ให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้ว
เสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มิถุนายนกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตาม

มาตรา ๒๑๑ ตี ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ประธานรัฐสภาอาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้ายังไม่แล้วเสร็จให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอขยายระยะเวลาต่อออกไปได้อีกหนึ่งครั้ง ไม่เกินเก้าสิบวันต่อไป

การประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกำหนด

ให้กรรมการร่างรัฐธรรมนูญเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ และเลือกกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นรองประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานกรรมการ ถ้าประธานและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการเพื่อกระทำกิจการหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญได้

เมื่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา"

นายปภิต พัฒนกุล

ขอแปรญัตติเพิ่มความเป็น

วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ในมาตรา ๒๑๑ อัญญัติ เป็นดังนี้

"ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นนั้น ต้องคงไว้ซึ่งข้อความที่บัญญัติไว้ในหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ หมวด ๔ และหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ และต้องคงไว้ซึ่งบทบัญญัติที่เกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามที่บัญญัติไว้ในหมวดอื่นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

ร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นนั้นในส่วนของหน้าที่ของชนชาวไทย ต้องมีบทบัญญัติด้วยว่า บุคคลมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยสุจริต บุคคลใดหลีกเลี่ยงใจไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกรัฐสภา ถ้าพึงมีหรือการเลือกตั้งอื่นใดที่บัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นนั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควร บุคคลนั้นกระทำความผิดต้องรับโทษทางอาญา

หลักเกณฑ์และวิธีการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวและบทกำหนดโทษให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ นว

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ นว ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์

นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกกีน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ

และนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ นว เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ นว เมื่อรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอส่งกลับไปยังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ นว เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ นว เมื่อรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอส่งกลับไปยังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ"

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง ขอแปรญัตติแก้ความใน
มาตรา ๒๑๑ นว เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ นว ให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
เสนอโดยพิจารณาเป็นสองสามวาระ ดังนี้

(๑) การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ให้พิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา สมาชิกวุฒิสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสสิทธิอภิปรายแสดงความคิดเห็นได้ โดยไม่มีการลงมติเห็นชอบหรือไม่เห็น
ชอบในแต่ละมาตราแต่รัฐสภาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมอาจมีข้อสังเกตในแต่ละมาตราเพื่อส่งให้
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาทบทวน

(๒) เมื่อคณะกรรมการพิจารณายกร่างรัฐธรรมนูญเรียงตามลำดับมาตราพิจารณาทบทวน
ตาม (๑) เสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน หลังครบกำหนดวันครบถ้วนดังกล่าว ให้รัฐสภาพิจารณาร่าง
รัฐธรรมนูญเรียงตามลำดับมาตราอีกครั้งหนึ่งเป็นวาระที่สอง หรือโดยไม่มีการลงมติเห็นชอบหรือไม่
เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ควรขอความเห็นชอบจากคณะกรรมาธิการในแต่ละมาตรา และจะต้องมีคะแนน
เห็นชอบในแต่ละมาตราครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

(๓) เมื่อการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเรียงตามลำดับมาตรา ตาม (๒) เสร็จสิ้นแล้วให้รอ
ไว้สิบห้าวัน หลังจากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สามเพื่อลงมติว่าเห็นชอบ
หรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญการออกเสียงลงคะแนนให้กระทำเป็นรายมาตรา และจะต้องมีคะแนน
เสียงเห็นชอบในแต่ละมาตรามากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา"

คณะกรรมการธิการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ ทศ

คณะกรรมการธิการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ ทศ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ทศศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์

นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกกีน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ

นายเงิน ไชยดีความงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ความในมาตรา ๒๑๑ ทศ เป็นต้น

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

"มาตรา ๒๑๑ ทศ เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้ตามที่เห็นสมควร และส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นกลับคืนไปยังรัฐสภาอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ)

ความในมาตรา ๒๑๑ ทศ เป็นต้น

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

"มาตรา ๒๑๑ ทศ เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้ตามที่เห็นสมควร และส่งร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนั้นกลับคืนไปยังรัฐสภาอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ)

แก้ความในมาตรา ๒๑๑ ทศ เป็นต้น

ขอสงวนความเห็นโดยให้

"มาตรา ๒๑๑ ทศ เมื่อรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอส่งกลับไปยังคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ"

มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ เอกาทศ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์

นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกสิน พलगล นายสังข์ทอง ศรีเชเรศ

นายเงิน ไชยจิตวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่

ความในมาตรา ๒๑๑ เอกาทศ เป็นต้น

"มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ ให้รัฐสภาลงมติเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยใช้วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้วให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ ปันรศ

ในกรณีที่รัฐสภาลงมติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติ เพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ในระหว่างการศึกษาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ นว และตามมาตรานี้ ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรให้รอการศึกษาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน และให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวต่อไปในโอกาสแรกที่มีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่

ความในมาตรา ๒๑๑ เอกาทศ เป็นต้น

"มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้ตามที่เห็นสมควร และส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นกลับคืนไปยังรัฐสภาอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา"

นายปกิต พัฒนกุล

ขอแปรญัตติแก้ความใน

วรรคสามของมาตรา ๒๑๑ เอกาทศ เป็นต้น

"ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการจัดให้มีการพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละประเด็นที่จะจัดให้มีการออกเสียงประชามติ พร้อมทั้งเอกสารชี้แจงสาระสำคัญ และเหตุผลของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและบันทึกสรุปการอภิปรายของสมาชิกรัฐสภาเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนและจัดส่งให้บุคคลผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติก่อนที่จะมีการลงประชามติไม่น้อยกว่าสามสิบวัน"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ ทวิภาค

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ ทวิภาค ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยรัฐยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกศล พลกุล นายสังข์ทอง ศรีขเรศ
นายเงิน ไชยศิวิวมงคลและนายอดิสร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ ทวิภาค เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ทวิภาค ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตาม
 มาตรา ๒๑๑ เอกภาค วรรคสอง ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันให้ประชาชน
 ออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ และวัน
 ออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติโดยให้ประชาชนออกเสียง
 ลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการจัดให้มีการพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเอกสารชี้แจงสาระ
 สำคัญและเหตุผลของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และบันทึกสรุปข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ
 วิสามัญของรัฐสภา เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนก่อนที่จะมีการลงประชามติไม่น้อยกว่าสามสิบวัน"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ ทวิภาค เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ทวิภาค ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตาม
 มาตรา ๒๑๑ เอกภาค วรรคสอง ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันให้ประชาชน
 ออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ และวัน
 ออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติโดยให้ประชาชนออกเสียง
 ลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการจัดให้มีการพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญและแนวสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเอกสารชี้แจงสาระสำคัญและเหตุผลของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และบันทึกสรุปข้อคิดเห็นของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญของรัฐสภา เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชน ก่อนที่จะมีการลงประชามติไม่น้อยกว่าสามสิบวัน"

นายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในมาตรา ๒๑๑ ทวาทศ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ทวาทศ ให้รัฐสภาลงมติเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับโดย
ใช้วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐ
ธรรมนูญ มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความ
เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้วให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ โสฬส

ในกรณีที่รัฐสภาลงมติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติ
เพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่าง
ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ในระหว่างการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ ทศ และตามมาตรานี้
ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรให้รอการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น
ไว้ก่อน และให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวต่อไปในโอกาสแรกที่มีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว"

นายปกิต พัฒนกุล ขอแปรญัตติแก้ความใน
วรรคสามของมาตรา ๒๑๑ ทวาทศ เป็นดังนี้

"ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณและต้องมี
ประชาชนใช้สิทธิลงประชามติ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด จึงจะมีผลเป็น
ประชามติของประชาชน"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ เทรส

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ เทรส ในร่างฯ มาตรา ๔

นายนิพนธ์ วิษัยยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์ นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย

นายสังข์ทอง ศรีธเรศ นายเงิน ไชยดีความงคล

และนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ไว้ตามร่างเดิม

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

นายชุมพล ศิลปอาชา นายสันต์ หัตถิรัตน์

และนายโกคิน พลกุล (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้

เพิ่มความเป็นวรรคสามของมาตรา ๒๑๑ เดรส ดังนี้

"ในระหว่างการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ นว มาตรา ๒๑๑ ทศ มาตรา ๒๑๑ เอกาทศ และตามมาตรานี้ ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้รอการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน และให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวต่อไปในโอกาสแรกที่มีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว"

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ เดรส เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ เดรส บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เว้นแต่ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่อาจนำมาใช้บังคับได้ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติในส่วนนั้นโดยพระราชกฤษฎีกา

ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ เดรส เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ เดรส ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๑๑ ทวาทศ วรรคสอง ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ และวันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั้งราชอาณาจักร

ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติโดยให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการจัดให้มีการพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเอกสารชี้แจงสาระสำคัญและเหตุผลของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และบันทึกสรุปข้อคิดเห็นของคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนก่อนที่จะมีการลงประชามติไม่น้อยกว่าสามสิบวัน"

พลเรือเอก เกาะหลัก เจริญรักษ์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑๑ เดรส ในร่างที่คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติม เป็นดังนี้

“ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาของสาม
ร้อยสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่มิสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ”

คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในวรรคสามของมาตรา ๒๑๑ เดรส ในร่างที่คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติม เป็นดังนี้

“ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระ
มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือมีผลเป็นการกระทบกระเทือนพระบรมเดชานุภาพที่ทรงมีอยู่หรือเปลี่ยน
แปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้”

นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในวรรคสามของมาตรา ๒๑๑ เดรส ในร่างที่คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติม เป็นดังนี้

“ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระ
มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐตามหมวด ๑ บททั่วไป และหมวด ๒ พระมหากษัตริย์
จะกระทำมิได้”

นายบวรศักดิ์ อวรรณโณ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในมาตรา ๒๑๑ เดรส เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ เดรส ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน
กำหนดเวลาสองร้อยสี่สิบวัน นับแต่วันที่มิสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ
ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน
เป็นสำคัญ

สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มี
จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาหรือของทั้งสองสภาแล้ว
แต่กรณี อาจเสนอความเห็นในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้รัฐสภาพิจารณา หากรัฐสภามีมติเห็นชอบ ให้
ประธานรัฐสภาส่งความเห็นนั้นไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา

ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระ
มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้”

มาตรา ๒๑๑ จุดทศ

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ จุดทศ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยรัฐทศศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไชยติวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ จุดทศ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ จุดทศ ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียง
 ข้างมากเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส แต่ถ้า
 เสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้นให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์(กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ จุดทศ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ จุดทศ ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียง
 ข้างมากเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส ววรรค
 สาม แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้นให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป"

นายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในมาตรา ๒๑๑ จุดทศ เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ จุดทศ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออก
 เสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เว้นแต่ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่
 อาจนำมาใช้บังคับได้ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติในส่วนนั้นโดยพระราช
 กฤษฎีกา

ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ"

มาตรา ๒๑๑ ปับนรล

คณะกรรมการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ ปับนรล ในร่างฯ มาตรา ๔

นายนิพนธ์ วิษัยุทศศาสตร์ นายถวิล ไพรสณห์ นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย

นายสังข์ทอง ศรีชเรศและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายชมพล ศิลปอาชา นายสันต์ หัตถิรัตน์

และนายโภคิน พลกุล (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้ตัด

ความใน (๒) ของมาตรา ๒๑๑ ปับนรล ออกทั้งหมด

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ ปับนรล เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ปับนรล ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย"

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ ปับนรล เป็นดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ ปับนรล ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภามีมติเห็นชอบ เพื่อพระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สภาร่างรัฐธรรมนูญอาจกำหนดระยะเวลาให้คณะกรรมการการตามวรรคหนึ่ง รายงานต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือเสนอร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเสนอให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาก็ได้ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการแล้ว ให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสองวาระ การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ให้ออกเสียงลงคะแนนตามลำดับมาตราโดยให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อการพิจารณาวาระที่หนึ่งเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาในวาระที่สองต่อไป

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สองถ้าไม่ได้คะแนนเสียงเห็นชอบตามวรรคห้า ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และเมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้วสภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องลงมติเพื่อให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญนั้นด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มิมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ"

นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ความ
ความในมาตรา ๒๑๑ ป็นดั่งนี้

"มาตรา ๒๑๑ ป็นดั่งนี้ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาร่าง
รัฐธรรมนูญ

เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องลงมติเพื่อให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญนั้นด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ก่อนดำเนินการตามวรรคสี่ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงพระบรมราชวินิจฉัย หากทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ"

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง ขอแปรญัตติแก้ความใน
(๑) ของมาตรา ๒๑๑ บัณเฑาะว์ เป็นต้นนี้

"(๑) เมื่อตัดหัวพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ สัปดาห์วรรคหนึ่ง"

คณะกรรมการธิการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๒๑๑ โสฬส

คณะกรรมการธิการได้แก้ไขมาตรา ๒๑๑ โสฬส ในร่างฯ มาตรา ๔

นายนิพนธ์ วิษัยยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์ นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย
นายสังข์ทอง ศรีธเรศ นายเงิน ไชยดีความงคล

และนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้คง

ไว้ตามร่างเดิม

นายชุมพล ศิลปอาชา นายสันต์ หัตถ์รัตน์

และนายโภคิน พลกุล (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้

เพิ่มความเป็นวรรคสองของมาตรา ๒๑๑ โสฬส ดังนี้

"ในกรณีที่ไม้อาจแต่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างเพราะเหตุที่อายุ
ของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กรรมการที่เหลืออยู่คงปฏิบัติหน้าที่ต่อ
ไปได้"

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา ๒๑๑ โสฬส เป็นต้นนี้

"มาตรา ๒๑๑ โสฬส คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑
สัปดาห์วรรคหนึ่ง

(๒) ร่างรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบหรือคกไป

(๓) เมื่อรัฐสภาไม่รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา"

นายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้
 เพิ่มความเป็นมาตรา ๒๑๑ สัตตตรส ดังนี้
 "มาตรา ๒๑๑ สัตตตรส คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้
 (๑) เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ อัญ
 วรรคหนึ่ง
 (๒) ร่างรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบหรือตกไป
 (๓) เมื่อรัฐสภาไม่รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณามาตรา ๒๑๑ นว"

มาตรา ๒๑๑ อัญวรรส

คณะกรรมการได้เพิ่มมาตรา ๒๑๑ อัญวรรส ขึ้นใหม่ ในร่างฯ มาตรา ๔

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไชยศิวามงคลและนายอดิสร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ตัด
 ความในมาตรา ๒๑๑ อัญวรรส ออก

นายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้
 เพิ่มความเป็นมาตรา ๒๑๑ อัญวรรส ดังนี้
 "มาตรา ๒๑๑ อัญวรรส เมื่อตำแหน่งกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญว่างลงไม่ว่ากรณีใด
 ประธานรัฐสภาอาจแต่งตั้งบุคคลตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี เป็นกรรมการแทน
 ตำแหน่งที่ว่างลงก็ได้
 ในกรณีที่มิอาจแต่งตั้งกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างเพราะเหตุที่อายุ
 สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กรรมการที่เหลืออยู่คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้"

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
และนายอลงกรณ์ พลบุตร (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในวรรคสี่ เป็นดังนี้

"ถ้าเสียงข้างมากของประชามติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญหรือมีผู้แก้ไขสิทธิ
 คณะกรรมการของรัฐสภาเป็นผู้แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญหรือมีผู้แก้ไขสิทธิของรัฐสภาให้ร่าง
 รัฐธรรมนูญนั้นตกไป"

(มาตรา ๒๑๑ อัญjaras / ๑)

นายบรรศักดิ์ อวรรณโณ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้
 เพิ่มความเป็นมาตรา ๒๑๑ อัญjaras / ๑ ดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ อัญjaras / ๑ ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ สภาร่างรัฐธรรมนูญอาจมีมติขอให้ส่งคำขอให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพิ่มเติมหลักการที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือเปลี่ยนแปลงหลักการอันเป็นสาระสำคัญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่รัฐสภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบในคำขอของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

ในกรณีที่รัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบในคำขอของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ระบุในคำขอทั้งหมดให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสองร้อยสี่สิบวัน นับแต่วันที่รัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบ หากสภาร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ระบุในคำขอภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

การจัดทำและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้นำข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบ ให้ประธานสภาสภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติ หรือไม่อนุมัติเป็นรายฉบับโดยจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ได้รับมอบหมายจากสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิชี้แจงประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ มติของรัฐสภาให้ใช้เสียงข้างมากเป็นประมาณ

ถ้ารัฐสภาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้นำมาตรา ๙๓ และมาตรา ๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นตกไป"

(มาตรา ๒๑๑ อัญjaras / ๒)

นายบรรศักดิ์ อวรรณโณ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้
 เพิ่มความเป็นมาตรา ๒๑๑ อัญjaras / ๒ ดังนี้

"มาตรา ๒๑๑ อัญjaras / ๒ เพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินการตามหมวดนี้ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา"

มาตรา ๒๑๑ เอกลักษณ์

คณะกรรมการได้เพิ่มมาตรา ๒๑๑ เอกลักษณ์ ขึ้นใหม่ในร่างฯ มาตรา ๕

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไซยคิวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ตัด
 ความในมาตรา ๒๑๑ เอกลักษณ์ ออก

นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
 ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๑๑ เอกลักษณ์ เป็นดังนี้
 “มาตรา ๒๑๑ เอกลักษณ์ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑๑ อัญฐานส /๑ สภาว่างรัฐธรรมนูญ
 สิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้”

มาตรา ๒๑๑ วิสติ

คณะกรรมการได้เพิ่มมาตรา ๒๑๑ วิสติ ขึ้นใหม่ในร่างฯ มาตรา ๕

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไซยคิวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้ตัด
 ความในมาตรา ๒๑๑ วิสติ ออก

มาตรา ๕

คณะกรรมการตัดออก

นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิษัยยุทธศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตน์ นายโกคิน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
และนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
 ไว้ตามร่างเดิม

นายเงิน ไชยติวามงคล (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
ความในมาตรา ๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๕ ในวาระเริ่มแรกเมื่อรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแล้ว ให้มีคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตริ เพื่อคํานึงตริจัดพิจารณากร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวด ๑๒
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ โดยมี
ต้องเสนอญัตติหรือเพิ่มให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ"

นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์และนายชัชวาลย์ ชมภูแดง ขอแปรญัตติแก้ความใน
มาตรา ๕ เป็นดังนี้

"มาตรา ๕ ในวาระเริ่มแรกเมื่อรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแล้ว ให้มีคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตริ เพื่อคํานึงตริจัดพิจารณากร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวด ๑๒
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ โดยมี
ต้องเสนอญัตติหรือเพิ่มให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ"

คณะกรรมการไม่เห็นด้วย

ผู้แปรญัตติขอสงวน

มาตรา ๖

คณะกรรมการคัดออก

ศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอาน
คณะกรรมการได้ชี้แจงแล้ว

ขอแปรญัตติไว้
ผู้แปรญัตติพอใจ

นายชมพล ศิลปอาชา นายนิพนธ์ วิเศษจุฑฑศาสตร์ นายถวิล ไพรสณฑ์
นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย นายสันต์ หัตถิรัตนัน นายโกกีน พลกุล นายสังข์ทอง ศรีชเรศ
นายเงิน ไชยติวามงคลและนายอดิศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้คง
ไว้ตามร่างเดิม

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
และนายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้
ความในมาตรา ๖ เป็นดังนี้

"มาตรา ๖ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตาม
มาตรา ๒๑๑ จัดวา ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย
รัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จ ภายในกำหนดเวลาหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ ตี (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกกระเปียบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่มิกรรมการดังกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ตี (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหกสิบวัน นับแต่วันที่ระเบียบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพใช้บังคับ

ในการกำหนดผู้แทนสาขาอาชีพเพื่อเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกเมื่อรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับมิให้นำมาตรา ๒๑๑ ตี (๒) (ข) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ให้ประธานรัฐสภามีอำนาจพิจารณาขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็น เพื่อให้มีการเลือกหรือคัดเลือกกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญนี้"

นายพีรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ)
ความในมาตรา ๖ เป็นดังนี้

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

"มาตรา ๖ ให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งผู้แทนของพรรคการเมืองเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ ตี (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จ และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ให้ประธานวุฒิสภาดำเนินการให้มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตี (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตี (๑) และ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกกระเปียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่มิกรรมการดังกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหกสิบวัน นับแต่วันที่ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใช้บังคับ

ให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ คีรี (๑) และ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกกระเปียบว่า ด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ฉ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่มีกรรมการดังกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ คีรี (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหกสิบวัน นับแต่วันที่จะเปียบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพใช้บังคับ

ในการกำหนดผู้แทนสาขาอาชีพเพื่อเป็นกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกเมื่อรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับมิให้นำมาตรา ๒๑๑ คีรี (๔) (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ให้ประธานรัฐสภามีอำนาจพิจารณาขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็น เพื่อให้มีการเลือกหรือคัดเลือกกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญนี้"

๖. ข้อสังเกตของคณะกรรมการ

๖.๑ ในการจัดทำรัฐธรรมนูญทั้งฉบับนั้น หากหลักการของรัฐธรรมนูญฉบับที่จัดทำขึ้นใหม่ที่อาจไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนกิติ จำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับหลักการใหม่ที่แก้ไขหรือควาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ให้สอดคล้องและทำให้หลักการใหม่ในรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ ภารกิจในการจัดทำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองกรณีนี้ อาจมอบให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ร่างและเสนอให้รัฐสภาปัจจุบันพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจำต้องไต่ตรวจหลักการและรายละเอียดที่ปฏิบัติได้จริงให้รอบคอบ ทั้งยังอาจป้องกันปัญหาความล่าช้าในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วย นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้รัฐสภาปัจจุบันเป็นผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง

๖.๒ เนื่องจากคณะกรรมการฯ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตราต่าง ๆ ของหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หลายมาตรา จึงจำเป็นต้องแก้ไขความในเหตุผลใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมไว้ เป็นดังนี้

"เหตุผล

โดยที่เป็นการสมควรจัดให้มีวิธีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยบุคคลธรรมดาชาวอาชีพที่เป็นตัวแทนของประชาชน และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันเป็นองค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเพื่อปรับ

ปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติรัฐธรรมนูญโดยการออกเสียงประชามติได้ด้วย ทั้งนี้โดยยังคงรักษาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้"

๗. คณะกรรมการวิสามัญขอเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาพร้อมกับรายงานนี้ด้วยแล้ว

(นายอัศวราทร จุฬารัตน)
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

ร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

.....
.....

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) (๑๙) ของมาตรา ๑๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘

“(๑๕) การให้ ค่าธรรมเนียม เห็นชอบ ผู้ตีร่างข้อบังคับ เกี่ยวกับการร้องขอให้ มีมติ จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ วิสติ วรคสาม

(๑๖) การขยายระยะเวลาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา ๒๑๑ สักต
วรรคหนึ่ง

(๑๓) การพิจารณาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามวรรค ๒๑๑ นว

(๑๔) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมตามประเด็นที่รัฐสภาเสนอตามวรรค ๒๑๑ ทศ (๑)

(๑๕) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นไปตามผลประชามติตามวรรค ๒๑๑ เศรศ"

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๑๒ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาตรา ๒๑๑ ทวิ ถึงมาตรา ๒๑๑ โสฬส วิสติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘

“หมวด ๑๒

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

มาตรา ๒๑๑ ทวิ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสวของจำนวนสมาชิกทั้งหมดคราวที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสวของจำนวนสมาชิกทั้งหมดคราวที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามินติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ได้ การขอความเห็น คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญให้คือความเห็นของประชาชน

เมื่อรัฐสภามินติขอความเห็นของประชาชนคราวหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติขอความเห็นอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

(๑) สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากรัฐบาลจังหวัดละหนึ่งคน

(๒) สมาชิกซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตาม (๑) คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

หรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการ

ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดคน

มาตรา ๒๑๑ จี เมื่อรัฐสภาวินิจฉัยให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้มีคณะกรรมการ
คณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ" ประกอบด้วย

- (๑) ประธานรัฐสภา เป็นประธานกรรมการ
- (๒) ประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เป็น
รองประธานกรรมการ
- (๓) ผู้แทนของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน
- (๔) สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งวุฒิสภา จำนวนห้าคน
- (๕) ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขากฎหมายมหาชน สาขาวิชาศาสตร์ หรือสาขาอื่น ซึ่งได้
รับตราเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ แห่ง รัฐธรรมนูญ รวมเป็นจำนวนสิบห้าคน
- (๖) ผู้แทนสาขาวิชาชีพซึ่งได้รับตราเลือกตั้งเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ จ ชนิดสาขาวิชาชีพตั้ง
ต่อไปนี้ จำนวนสามสิบสองคน

- (๗) แพทย์หรือสวามิภักดิ์ หนึ่งคน
- (๘) พยาบาล หนึ่งคน
- (๙) วิศวกร หนึ่งคน
- (๑๐) สถาปนิก หนึ่งคน
- (๑๑) นักบัญชี หนึ่งคน
- (๑๒) นักศิลปะกรรม หนึ่งคน
- (๑๓) ครูและอาจารย์ สามคน
- (๑๔) ข้าราชการประจักษ์ ท้าคน
- (๑๕) พนักงานรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
- (๑๖) ผู้ดำรงตำแหน่งของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หนึ่งคน
- (๑๗) พนักงานของราชการส่วนท้องถิ่น หนึ่งคน
- (๑๘) เกษตรกร ท้าคน
- (๑๙) ผู้ใช้แรงงาน สามคน
- (๒๐) สื่อมวลชน หนึ่งคน
- (๒๑) นักแสดงอิสระ หนึ่งคน
- (๒๒) ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (๒๓) ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หนึ่งคน
- (๒๔) ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย หนึ่งคน
- (๒๕) ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน หนึ่งคน
- (๒๖) ผู้แทนองค์กรทางศาสนา หนึ่งคน

ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช .... ใช้บังคับหรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา ๒๑๑ เอกราช วิสดี หรือมาตรา ๒๑๑ วิสดี

ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จังหวัดละหนึ่งคน และให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งและไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑)

การเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม ในกรณีที่ว่ากฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่อาจนำมาใช้บังคับได้ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ในส่วนนั้นโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๒๑๑ จัตวา ให้ประธานวุฒิสภาควมกษัตริย์ให้วุฒิสภาดูแลการเลือกตั้งวุฒิสภาเป็นกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ๒๑๑ ทวิ (๑) ให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาให้ควมเห็นชอบการเลือกตั้ง ๒๑๑ ทวิ (๑) กำหนดวันเลือกตั้งวุฒิสภาให้แล้วเสร็จในวันในสมัยประชุมบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

มาตรา ๒๑๑ เบญจ ให้ประธานรัฐสภาและผู้แทนราษฎรให้สัตยาบันการเลือกตั้งขั้นต้นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการในสภานั้นในวันประชุมสามัญของสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาอื่น ซึ่งวันประชุมสามัญนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นคน และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด

คณะกรรมการการเลือกตั้งขั้นต้นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการในสภานั้นจะไม่ได้ดำเนินการเลือกตั้งคนวรรคหนึ่ง ทดลองครั้งแรกหรือครั้งที่สองเป็นครั้งแรกผู้ทรงคุณวุฒิคนวรรคสามให้กระทำไว้ได้ โดยยื่นใบสมัครต่อประธานรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาควมกษัตริย์ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งขั้นต้นและพรรคการเมืองเลือกตั้งตนเอง โดยแบ่งเป็นสามกลุ่ม คือ สภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎร และสภาอื่น ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยให้ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดห้าอันดับแรกของแต่ละสภาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๕) ทั้งนี้ ควบคุมระบอบที่ตรรกกรรมของรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) รวมกันทั้งหมด

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๕) ต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ได้แก่บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) (๑๑) และ (๑๒)
- (๒) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมือง
- (๓) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

มาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคสามคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสภาอหังการตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๖) ให้เป็นไปตามระบอบที่ตรรกกรรมของรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ตรี (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) รวมกันทั้งหมดสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑๑ จัตวา และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๑ เบญจ (๑) และ (๒)

มาตรา ๒๑๑ สัตต ให้คณะกรรมการของรัฐธรรมนูญจัดชำระของรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดครุสทหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มีกรรมการของรัฐธรรมนูญครบถ้วนตามมาตรา ๒๑๑ ตรี ในกรณีที่ไม่อาจกำหนดให้แล้วเสร็จภายในกำหนดครุสทดังกล่าว ประธานรัฐสภาอาจขอขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครังละไม่เกินสิบวัน ถ้ายังไม่แล้วเสร็จให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอขยายระยะเวลาต่อไป

การประชุมของคณะกรรมการของรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระบอบที่คณะกรรมการของรัฐธรรมนูญกำหนด

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่ประธานกรรมการ ว่างรองประธานกรรมการมาประชุมทดแทน ให้รองประธานกรรมการเพิ่มประชุมเลือกตั้งขึ้นเองเป็นประธานในครั้งประชุมคราวนั้น ถ้าประธานและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมให้กรรมการที่ว่างประชุมเลือกตั้งกรรมการคนใหม่เป็นประธานในครั้งประชุมคราวนั้น

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๑ และมาตรา ๑๑๒ ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของคณะกรรมการของรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

ในทางจัดชำระรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการของรัฐธรรมนูญดำเนินการวินิจฉัยการวินิจฉัยของประชาชนประกอบด้วย

เมื่อคณะกรรมการของรัฐธรรมนุญได้จัดร่างรัฐธรรมนุญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อ
รัฐสภาเพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ให้มีคณะ
กรรมการสรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๒) ประกอบด้วย

(๑) เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(๒) เลขาธิการวุฒิสภา

(๓) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๔) เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

(๕) ปลัดกระทรวงกลาโหม

(๖) เลขาธิการสถาบันราชภัฏ

(๗) นายกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

(๘) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งที่มีการให้ปริญญาตรีขึ้นไปในสาขา
นิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์หรือสาขารัฐประศาสนศาสตร์จำนวนสถาบันละหนึ่งคน

ให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะ
กรรมการ การเลือกประธาน รองประธาน และการปฏิบัติกิจการอื่น โดยอนุโลม โดยมีสำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับผิดชอบการประชุม

มาตรา ๒๑๑ อัญญา รัฐธรรมนุญใด ๆ ที่มีผลขึ้นตราลงพิมพ์ลงในราชกิจจานุเบกษา
พระราชพิธีไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร
มาตรา ๒๑๑ สัตต จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนยี่สิบสี่คน และผู้เชี่ยวชาญ
สาขาวิชารัฐศาสตร์หรือสาขาวิชาประศาสนศาสตร์ จำนวนยี่สิบสี่คน และบัญชีรายชื่อผู้มีประสบการณ์ด้าน
การเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนุญ จำนวนยี่สิบเอ็ดคนพร้อมทั้งประวัติของแต่ละ
บุคคล เสนอต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ภายในเจ็ดวันนับแต่วันเลือกตั้ง
สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชารัฐศาสตร์หรือรัฐประ
ศาสนศาสตร์ ให้คณะกรรมการตามมาตรา ๒๑๑ สัตต รวบรวมจากรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้
ปริญญาตรีขึ้นไปในสาขานิติศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์หรือสาขาวิชาประศาสนศาสตร์จัดทำเสนอขึ้นมา ทั้งนี้
การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาแห่งใดเป็นผู้เสนอรายชื่อในจำนวนเท่าใด และวิธีการในการเสนอรายชื่อ
ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการตามมาตรา ๒๑๑ สัตต กำหนด

รายชื่อผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่าง
รัฐธรรมนุญ ให้คณะกรรมการตามมาตรา ๒๑๑ สัตต เป็นผู้พิจารณาสรรหาและคัดเลือก

ให้หน่วยรัฐมนตรีกำหนดการจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามประเด็นแต่ละประเด็นที่
ประชามติเริ่มต้นกำหนดตามวรรค ๒๑๑ พศ. ทั้งนี้ ให้กำหนดการจัดให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะ
เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยบัญชีผู้ติในร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาใหม่ให้กำหนดเห็นชอบในแต่ละประเด็นที่มี
การจัดให้ออกเสียงประชามติ

ให้ประชาชนรัฐสภาที่กำหนดการจัดให้มีการพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญในแต่ละประเด็นที่จะจัดให้มี
การออกเสียงประชามติ พร้อมทั้งเปิดสารซึ่งแจ้งสาระสำคัญของแต่ละข้อของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
และชั้นพีคสรุปการอภิปรายของรัฐสภาเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนก่อนที่จะมีการลงประชามติไม่น้อยกว่า
สามสิบวันสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระ
มหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้
ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตาม
หมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อ
ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือก
ตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชมนั้น

มาตรา ๒๑๑ ทวิ พศ. บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออก
เสียงประชามติ

หัตถ์คณะเจ้ากระทรวงการออกเสียงประชามติให้ขึ้นไปตามบทบัญญัติวรรคก่อน

ในกรณีให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมวลเงินประจำ
ตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภา
ร่างรัฐธรรมนูญและกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราช
กฤษฎีกา

มาตรา ๒๑๑ เดรส ในกรณีออกเสียงประชามติ ทบทวนประมวลกฎหมายประชาชนโดยเสียงข้าง
มากที่เห็นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ประชาชนรัฐสภาที่กำหนดจัดไปตามวรรค ๒๑๑ ขตพต แต่ด้วยเสียงข้าง
มากไม่เห็นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นในประเด็นใด ให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ร่าง
พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเด็นนั้นให้ขึ้นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราช
ธรรมนูญการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าวจัดระเบียบด้วย
บัญชีผู้ติอื่นในร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับผล
ประชามติด้วย และให้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้กำหนดเห็นชอบภายในหกสิบวันนับแต่วันพรบผล
ประชามติ

การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาร่างรัฐธรรมนูญ
เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสร็จแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องลงมติเพื่อให้ความเห็น
ชอบกับร่างรัฐธรรมนูญนั้นด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบขึ้น
ทูลเกล้าฯ ถวายภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มติดังกล่าวของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงพระ
ราชวินิจฉัย หากทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็น
รัฐธรรมนูญได้

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๑๑ โสฬส เมื่อตำแหน่งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครบถ้วนแล้ว
ประธานรัฐสภาขอทรงแต่งตั้งบุคคลตามหมวด ๒๑๑ ทวิ (๑) (๔) (๕) ทริช (๑) แล้วแต่กรณี เป็นกรรมการ
ร่างรัฐธรรมนูญ
เมื่อตำแหน่งที่ว่างลงที่ได้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑๑ สัตตรส และมาตรา ๒๑๑ อภิธานส ร่างรัฐธรรมนูญที่
พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือเมื่อพ้นกำหนด
เก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา หรือมิได้ทรงพระราชดำริให้มีการออกเสียงประชามติตามมาตรา
๒๑๑ สัตตรส สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นใหม่ ถ้าสภาร่างรัฐธรรมนูญลงมติ
เห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานั้นแล้ว ให้
ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพระมหากษัตริย์
ทรงพระราชวินิจฉัย หากทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับ
เป็นรัฐธรรมนูญได้ ถ้ามิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือมิได้ทรงพระราชดำริให้มีการออกเสียงประชามติ
ตามมาตรา ๒๑๑ สัตตรส ภายในสามสิบวันหรือสภาร่างรัฐธรรมนูญมิได้พิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นใหม่
ภายในหกสิบวัน ให้รัฐธรรมนูญนั้นตกไป

มาตรา ๒๑๑ สัตตรส ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่นำ
ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส หรือร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบตาม
มาตรา ๒๑๑ โสฬส แล้วแต่กรณี กระทั่งถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน และทรง
พระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัย พระมหากษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้
ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ
นั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติจะได้มีประกาศพระบรมราชโองการภายใน
เก้าสิบวันนับแต่วันที่นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ตามมาตรา ๒๑๑ ปันรส หรือภายในสามสิบ
วันนับแต่วันที่นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามมาตรา ๒๑๑ โสฬส แล้วแต่กรณี และให้นายก
รัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อมีประกาศพระบรมราชโองการตามวรรคสอง ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเป็นประชามติภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศพระบรมราชโองการ และวันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๒๑๑ อัญjaras การออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๑๑ สัตตรส ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ถ้าเสียงข้างมากของประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธยภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลประชามติ และเมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้

ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ถ้าเสียงข้างมากของประชามติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญหรือมีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๒๑๑ เอกนวิสติ สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) สภาร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีมติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เดรส วรรคหนึ่ง

(๒) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๓) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ โสฬส หรือมาตรา ๒๑๑ อัญjaras วรรคสี่

ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (๑) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา ๒๑๑ เดรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้

มาตรา ๒๑๑ วิสติ เมื่อพ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา ๒๑๑ โสฬส หรือมาตรา ๒๑๑ อัญjaras วรรคสี่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนคนอาจร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ อีกได้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนคนตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องประกอบด้วยผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคไม่น้อยกว่าภาคละห้าจังหวัด

หลักเกณฑ์และวิธีการร้องขอ บัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด และอัตราส่วนของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละจังหวัดที่จะร้องขอตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของรัฐสภา"

มาตรา ๕ ในวาระเริ่มแรกเมื่อรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแล้ว ให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ เพื่อดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวด ๑๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ โดยมีต้องเสนอญัตติหรือให้รัฐสภาให้ทราบเห็นชอบตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ

มาตรา ๖ ให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งผู้แทนของพรรคการเมืองเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จ และส่งรายชื่อให้ประธานรัฐสภาภายในกำหนดเวลาที่สืบหาวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ให้ประธานวุฒิสภาดำเนินการให้มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่สืบหาวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ให้กรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) (๒) (๓) และ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ ญัตติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาที่สืบหาวัน นับแต่วันที่มีกรรมการดังกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการเลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่สืบหาวัน นับแต่วันที่มีระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใช้บังคับ

ให้กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ดำเนินการออกระเบียบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ พ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ภายในกำหนดเวลาที่สืบหาวันนับแต่วันที่มีกรรมการดังกล่าวครบถ้วน และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้มีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนสาขาอาชีพตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๖) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ให้แก่ตัวเสรีภาพในกำหนดเวลาตามสืบวัน นับแต่วันที่มีระบอบว่าด้วยคุณสมบัติและวิธีการคัดเลือกกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนชาวอาชีพในบังคับ

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับความจำเป็นที่ควรระงับการเลือกตั้งที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ให้ประธานรัฐสภาหรือวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรได้ความความจำเป็น เพื่อให้มีการเลือกตั้งหรือคัดเลือกกรรมการของพรรคการเมืองหรือพรรคการเมืองอื่นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

.....

.....

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ด่วนที่สุด

(สำเนา)

ที่ ๓๖๒๔/๒๕๓๔

รัฐสภา

ถนนอุทองใน กท ๑๐๓๐๐

๒๓๓ สิงหาคม ๒๕๓๔

เรื่อง ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....

กราบเรียน ประธานรัฐสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....
พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการวิสามัญ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๔ ที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการวิสามัญฯ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวกลับไปพิจารณาปรับปรุงใหม่และกำหนดแนวทางการพิจารณาไว้ นั้น บัดนี้ คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย

๑. นายชัยอนันต์ สมุทวณิช
๒. นายโภคิน พลกุล
๓. นายพินิจ จันทรสุรินทร์
๔. นายเกษม สุวรรณกุล
๕. นายอักษราทร จุฬารัตน
๖. นายสมศักดิ์ คุณเงิน
๗. นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๘. นายพีรพันธุ์ พาลุสุข
๙. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๑๐. พลเรือเอก เกาะหลัก เจริญรุกษ์
๑๒. พลเอก จรัล กุลละวณิชย์
๑๔. นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์
- ๑๖.. นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์
๑๘. นายดุสิต ไสภิตชา
๒๐. นายถวิล ไพโรสณฑ์

- ประธานคณะกรรมการ
- รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
- รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
- รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
- เลขานุการคณะกรรมการ
- ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
- ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
- โฆษกคณะกรรมการ
- โฆษกคณะกรรมการ
๑๑. นายเงิน ไชยติวามงคล
  ๑๓. นายจำลอง ครุฑขุนทด
  ๑๕. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย
  ๑๗. นายชุมพล ศิลปอาชา
  ๑๙. นายเดโช สวานานนท์
  ๒๑. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์

๒๒. นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	๒๓. นายบรรณิทธิ เศรษฐบุตร์
๒๔. คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์	๒๔. นายนิพนธ์ วิสิษฐยุทธศาสตร์
๒๖. นายประสพ บุษราคัม	๒๗. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
๒๘. นายไพศาล กุมาลย์วิสัย	๒๘. นายยงยุทธ ดิยะไพรัช
๓๐. นายลิขิต ธีรเวคิน	๓๑. นายวิทยา แก้วภราดัย
๓๒. นายวิชณุ เครื่องาม	๓๓. นายสมภพ โหดระภักดิ์
๓๔. นายสมยศ เชื้อไทย	๓๕. นายสวัสดิ์ คำประกอบ
๓๖. นายสังข์ทอง ศรีธเรศ	๓๗. นายสันต์ หัตถิรัตน์
๓๘. นายสุชน ซาลีเครือ	๓๘. นายสุทัศน์ เงินหมื่น
๔๐. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ	๔๑. คุณหญิง สุภัตรา มาศดิตถ์
๔๒. นายอดิสร เพียงเกษ	๔๓. นายอมร จันทรสุมบุรณ์
๔๔. นายอัมรินทร์ ปาณิกบุตร	๔๕. นายอำนาจ สอนอิมศาสตร์

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช ... เสร็จแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอ
ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) ชัยอนันต์ สมุทวณิช

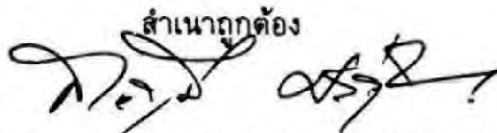
(นายชัยอนันต์ สมุทวณิช)

ประธานคณะกรรมการวิสามัญ

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ...

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายสุณี ศรีสุวรรณรัตน์)

,หัวหน้าฝ่ายประชุม ๑

**รายงานของคณะกรรมการวิสามัญ
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่..) พุทธศักราช....**

ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ 22 สิงหาคม 2539 ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช .... โดยที่ประชุมได้พิจารณาร่างและรายงานของคณะกรรมการวิสามัญฯ โดยได้งดเว้นการใช้ข้อบังคับฯ ข้อ 99 และ 103 และที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการวิสามัญฯ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ กลับไปพิจารณาปรับปรุงใหม่และกำหนดแนวทางการพิจารณาไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญฯ ให้ใช้ในรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ
2. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วย นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป
3. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา และมีจำนวน

ตามที่คณะกรรมการวิสามัญฯ กำหนด

4. เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญฯ เสร็จแล้ว ให้เสนอรัฐสภาพิจารณาอนุมัติโดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
  5. ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติให้นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ไปขอประชามติ
- คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ดำเนินการแล้ว โดยร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่ปรับปรุงใหม่จะมีทั้งหมด 4 มาตรา และในมาตรา 4 หมวด 12 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีกรรมการขอสงวนความเห็นในมาตราต่าง ๆ ไว้ดังนี้

มาตรา 211 ทวิ

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมการ)

ขอสงวนความเห็น โดยให้แก้ความในมาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน

หกสิบคน

- (2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนสามสิบคน

ดังต่อไปนี้

- (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนสิบคน
- (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนสิบคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนสิบคน”

นายจาตุรนต์ ฉายแสงและนายอติศร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็น โดยให้แก้ความในมาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม หมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนยี่สิบ หกคน
- (2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจึ่งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้
  - (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน
  - (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน
  - (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญจำนวนเจ็ดคน”

นายสันต์ หัตถิรัตน์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้ความในมาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม หมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดสิบ หกคน
- (2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้
  - (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน
  - (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน
  - (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญจำนวนเจ็ดคน

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ คุณหญิงสพัตรา มาศดิตถ์

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และนายวิทยา แก้วภราดัย (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยแก้ความใน มาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม หมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดสิบ ห้าคน

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสี่คน ดังต่อไปนี้.

- (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน
- (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน
- (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญจำนวนแปดคน "

มาตรา 211 ตรี

นายจาตุรนต์ ฉายแสง และนายอดิสร เพียงเกษ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็น
 ความในมาตรา 211 ตรี วรคสี่ และวรรคห้า เป็นดังนี้

“ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสามเลือกกันเองโดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนเลือกตั้งผู้สมัครของแต่ละจังหวัดให้ได้จำนวนจังหวัดละไม่เกินสามเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้นจนครบทุกจังหวัดที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง แล้วให้ผู้ได้รับเลือกตั้งในครั้งแรกทั้งหมดนั้นเลือกกันเองอีกครั้งหนึ่งให้ได้จำนวนสามเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) แล้วให้ประธานรัฐสภาเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้ง การเลือกกันเองของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ประธานรัฐสภาเสนอ เป็นสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้ครบจำนวนสี่สิบเก้าคน การประชุมเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้เป็นไปตามที่รัฐสภากำหนด”

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวน
 ความเห็นความในมาตรา 211 ตรี วรคสี่ เป็นดังนี้

“ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสามเลือกกันเองโดยลับให้ได้จำนวนหนึ่งร้อยแปดสิบคน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด แล้วเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้ง”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ คุณหญิง สุภัตตรา มาศดิตถ์

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายวิทยา แก้วภราดัย และนายสันต์ หัตถิ์รัตน์ (กรรมาธิการ) ขอสงวน
 ความเห็นความในมาตรา 211 ตรี เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ตรี ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ใช้บังคับ หรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211 เถกุนวิสติ วรคสอง หรือมาตรา 211 วิสติ

วันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) และหลักเกณฑ์วิธีการในการสมัครรับเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้งต้องกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่รัฐสภาจะดำเนินการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง และต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 211 ทวิ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211 เบญจ มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1)

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสามเลือกกันเองโดยลับให้ได้จำนวนสองร้อยยี่สิบแปดคน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด แล้วเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้ง

ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ประธานรัฐสภาเสนอเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้ครบจำนวนเจ็ดสิบหกคน การประชุมเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้เป็นไปตามที่รัฐสภากำหนด

ในกรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาให้เริ่มนับระยะเวลาการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่เมื่อมีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว”

(มาตรา 211 จตุทศ/1)

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวน ความเห็นโดยให้เพิ่มความเป็น มาตรา 211 จตุทศ/1 เป็นดังนี้

“ มาตรา 211 จตุทศ/1 เมื่อรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากสภาว่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอกลับไปยังสภาว่างรัฐธรรมนูญภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากสภาว่างรัฐธรรมนูญ”

(มาตรา 211 จตุทศ/2)

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวน ความเห็นโดยให้เพิ่มความเป็น มาตรา 211 จตุทศ/2 เป็นดังนี้

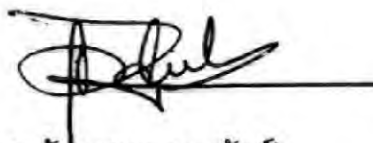
“ มาตรา 211 จตุทศ/2 เมื่อสภาว่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้สภาว่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้ตามที่เห็นสมควรแล้วให้จัดส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นกลับไปยังรัฐสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สภาว่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป”

มาตรา 211 เทรส

คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่
ความในมาตรา 211 เทรส วรคส์ เป็นดังนี้

“ร่างรัฐธรรมนูญใดๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือมีผลเป็นการกระทบกระเทือนพระบรมเดชานุภาพที่ทรงมีอยู่
รัฐสภาจะรับไว้พิจารณาไม่ได้”

ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช .... ตามที่ได้มีการปรับปรุงใหม่มาพร้อมกับรายงานนี้ด้วยแล้ว

(นายอัคราทร จุฬารัตน์)
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

ร่าง
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
 พุทธศักราช .....

.....
 .....
 .....

.....
 .....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

.....
 .....

มาตรา 1 รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....."

มาตรา 2 รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
 ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (15) (16) (17) และ (18) ของ
 มาตรา 160 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538

"(15) การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตาม มาตรา 211 ตี วรคหน้า และมาตรา 211 นว วรคหนึ่ง

(16) การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแทน ตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา 211 ทศ วรคสาม

(17) การอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ปีฉรส วรคสอง

(18) การให้ความเห็นชอบยุติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาตรา 211 วิสติ"

มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 12 การจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ มาตรา 211 ทวิ ถึงมาตรา 211 วิสติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538

"หมวด 12

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดสิบหกคน

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์

จำนวนแปดคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดคน

มาตรา 211 ตี ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ใช้บังคับ หรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211 เอกนวิสติ วรคสองหรือมาตรา 211 วิสติ

บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 211 จิตวา และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211 เบญจ มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1)

วันสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวต้องกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่รัฐสภาจะดำเนินการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง และต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดนั้นและผู้แทนขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีในจังหวัดนั้นองค์การละหนึ่งคน ร่วมกันเลือกกันเองโดยใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับ เพื่อให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นจำนวนสามคน แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวไปยังประธานรัฐสภา เพื่อดำเนินการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ต่อไป องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตามวรรคนี้ให้หมายความรวมถึงสภาตำบลและสภาเขตด้วย

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งจากทุกจังหวัด และให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อนั้นเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ให้ครบจำนวนเจ็ดสิบหกคน

การลงมติเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับและตามวิธีการประชุมที่รัฐสภากำหนด

ในกรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคับทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภามีให้ับระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือวันที่มีการยุบสภา แล้วแต่กรณี จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 211 จัตวา บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา
ร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

มาตรา 211 เบญจ บุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัคร
รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) ได้แก่ บุคคล
ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 113(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (10)
(11) และ (12)
- (2) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการ
การเมือง
- (3) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

มาตรา 211 ฉ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(2)
ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 211 จัตวา และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211
เบญจ (1) และ (2)

มาตรา 211 สัตต เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่าง
รัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(2) ให้มีคณะกรรมการสรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อ
ประกอบด้วย

- (1) เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- (2) เลขาธิการวุฒิสภา
- (3) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
- (4) เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

- (5) ปลัดกระทรวงกลาโหม
- (6) เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ
- (7) นายกษมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
- (8) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งที่มีการให้ปริญญาตรี

ขึ้นไปในสาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์หรือสาขารัฐประศาสนศาสตร์จำนวนสถาบันละ
หนึ่งคน

ให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการ การเลือกประธาน รองประธาน และการปฏิบัติกิจการอื่นโดยอนุโลม โดยมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับผิดชอบการประชุม

มาตรา 211 อัญญา ให้คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชนจำนวนยี่สิบสี่คน และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์จำนวนยี่สิบสี่คน และบัญชีรายชื่อผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนยี่สิบเอ็ดคน พร้อมทั้งประวัติของแต่ละบุคคล เสนอต่อรัฐสภาภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ใช้บังคับหรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211 เอกุณวีสติ วรคสองหรือมาตรา 211 วีสติ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชนและผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ให้คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต รวบรวมจากรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาตรีขึ้นไปในสาขานิติศาสตร์ สาขาวิชาศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์จัดทำเสนอขึ้นมา ทั้งนี้ การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาแห่งใดเป็นผู้เสนอรายชื่อในจำนวนเท่าใด และวิธีการในการเสนอรายชื่อให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต กำหนด

รายชื่อผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต เป็นผู้พิจารณาสรรหาและคัดเลือก

มาตรา 211 นว ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต เสนอตามจำนวนในมาตรา 211 ทวิ(2) (ก) (ข) และ (ค) เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(2) ให้ครบจำนวน ยี่สิบสามคน ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 211 อัฐ วรรคหนึ่ง

การลงมติเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(2) ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับและตามวิธีการประชุมที่รัฐสภากำหนด

ให้นำความในมาตรา 211 ตริ วรรคเจ็ด มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 211 ทศ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) หรือ (2) เริ่มตั้งแต่วันได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) หรือ (2) สิ้นสุดลงเมื่อ

(1) ถึงคราวออกตามมาตรา 211 เอกุณวีสติ

(2) ตาย

(3) ลาออก

(4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 211 จัตวา หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211 เบญจ หรือตามมาตรา 211 ฉ แล้วแต่กรณี

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ(1) หรือ (2) ว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามมาตรา 211 เอกุณวีสติ ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเวลาสามสิบวัน จากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ประธานรัฐสภาจัดทำตามมาตรา 211 ตริ วรรคห้า หรือจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต จัดทำตามมาตรา 211 อัฐ วรรคหนึ่ง เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 เดรส จะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน

มาตรา 211 เอกาทศ สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา 211 ทวาทศ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 211 เทรส การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาร่างรัฐธรรมนูญและจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสองร้อยสี่สิบวัน นับแต่วันที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตาม มาตรา 211 ทวิ

การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะกระทำมิได้

มาตรา 211 จตุทศ สภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้ง กรรมการและการดำเนินการของกรรมการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของหมวดนี้ ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 129 และมาตรา 130 มาใช้กับการประชุม
ของสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131 และมาตรา 132 และความคุ้มครอง
ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 139 มาตรา 140 และมาตรา 141ให้นำมาใช้บังคับกับการ
ประชุมของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

มาตรา 211 ปีศาจ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ
เสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา

ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อลงมติอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ
โดยรัฐสภาจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนน
โดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงอนุมัติในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ
มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อรัฐสภา
ลงมติอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯถวาย
หากทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับ
เป็นรัฐธรรมนูญได้

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่รัฐสภาลงมติไม่อนุมัติร่างรัฐธรรมนูญ ให้ดำเนินการจัด
ให้มีประชามติ เพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับ
ร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ในระหว่างที่รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ถ้าอายุ
ของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรให้รอการพิจารณาร่าง
รัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน และให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวต่อไปใน
โอกาสแรกที่มีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว

มาตรา 211 โสฬส ในกรณีที่นำร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาอนุมัติ
ขึ้นทูลเกล้าฯถวาย ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญนั้น
กระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน และทรงพระราชดำริ
เห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัย พระมหากษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะ
ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ
ด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติจะได้มีประกาศพระบรมราชโองการภายในเก้าสิบวันนับแต่วันให้นำร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาเห็นชอบขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 211 สัตตรส ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตามมาตรา 211 ปีรศ ๖๖๖ หรือตามมาตรา 211 โสฬส ๖๖๖ หนึ่ง ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ และวันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา 211 อัญฐานส แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้นให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป

มาตรา 211 อัญฐานส เมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 211 เอกราช วิสดี สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในการนี้ดังต่อไปนี้

- (1) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 211 เตรส วรรคหนึ่ง
- (2) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- (3) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 211 สัตตรส วรรคห้า ในการนี้ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (1) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา 211 เตรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้

มาตรา 211 วิสดี ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่"

.....

.....

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ฉบับแก้ไข

รายงานของคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช....

ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ 22 สิงหาคม 2539 ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช .... โดยที่ประชุมได้พิจารณาร่างและรายงานของคณะกรรมการวิสามัญฯ โดยได้ตั้งวันการใช้ข้อบังคับฯ ข้อ 99 และ 103 และที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการวิสามัญฯ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ กลับไปพิจารณาปรับปรุงใหม่และกำหนดแนวทางการพิจารณาไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. องค์กฤษฎาร่างรัฐธรรมนูญฯ ให้ใช้ในรูปแบบของสภาร่างรัฐธรรมนูญ
  2. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วย นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป
  3. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา และมีจำนวนตามที่คณะกรรมการวิสามัญฯ กำหนด
  4. เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญฯ เสร็จแล้ว ให้เสนอรัฐสภาพิจารณาอนุมัติโดยประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
  5. ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติให้นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ไปขอประชามติ
- คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ดำเนินการแล้ว โดยร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่ปรับปรุงใหม่จะมีทั้งหมด 5 มาตรา และในมาตรา 4 หมวด 12 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีกรรมการขอสงวนความเห็นในมาตราต่าง ๆ ไว้ดังนี้

มาตรา 211 ทวิ

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา (กรรมการ) ขอสงวนความเห็น โดยให้แก้
ความเห็นในมาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม
หมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน
หกสิบคน
- (2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนสามสิบคน
ดังต่อไปนี้

- (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนสิบคน
- (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนสิบคน
- (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่าง

รัฐธรรมนูญ จำนวนสิบคน”

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็น โดยให้แก่
ความในมาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม
หมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน
หกสิบคน

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนสามสิบคน
ดังต่อไปนี้

- (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนสิบคน
- (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนสิบคน
- (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่าง

รัฐธรรมนูญ จำนวนสิบคน

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ให้หมายความรวมถึงการจัดทำแนวสาระ
สำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญด้วย”

นายสันต์ หัตถิรัตน์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่ความในมาตรา
211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตาม
หมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดสิบ
หกคน

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน
ดังต่อไปนี้

- (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน
- (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน
- (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่าง

รัฐธรรมนูญจำนวนเจ็ดคน

การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ให้หมายความรวมถึงการจัดทำแนวสาระ
สำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญด้วย

ที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองประเภทจะต้องมีที่มาเหมือนกัน”

นายประสพ บุชราคัม นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัยและนายพีรพันธ์ พาลุสุข (กรรมการ)

ขอสงวนความเห็นโดยแก้

ความในมาตรา 211 ทวิ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัดละหนึ่งคน จำนวนเจ็ดสิบหกคน

(2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน

(ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน

แปดคน

(ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดคน”

มาตรา 211 ตรี

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้ความในมาตรา 211 ตรี วรคสี่ เป็นดังนี้

“ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสามเลือกกันเองโดยใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับให้ได้จำนวนหนึ่งร้อยแปดสิบคน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด แล้วเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้ง”

นายสันต์ หัตถิรัตน์ (กรรมการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้ความใน

มาตรา 211 ตรี เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ตรี ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ใช้บังคับ หรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211 เอกุณวิสติ วรคสอง หรือมาตรา 211 วิสติ

วันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) และหลักเกณฑ์วิธีการในการสมัครรับเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้งต้องกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่รัฐสภาจะดำเนินการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง และต้องกำหนดวันเดียวกันที่ราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 211 ทวิ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211 เบญจ มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1)

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสามเลือกกันเองโดยใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับให้ได้จำนวนสองร้อยยี่สิบแปดคน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด แล้วเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้ง

ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ประธานรัฐสภาเสนอเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้ครบจำนวนเจ็ดสิบหกคน การประชุมเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้เป็นไปตามที่รัฐสภากำหนด

ในกรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาให้เริ่มนับระยะเวลาการดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่เมื่อมีสภาผู้แทนราษฎรแล้ว”

นายถวิล ไพรสณฑ์ (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้

ความในมาตรา 211 ตรี เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ตรี ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ใช้บังคับ หรือนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211 เอกอนวิสติ วรรคสอง หรือมาตรา 211 วิสติ

บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 211 จัตวา และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211 เบญจ มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) โดยผู้สมัครต้องระบุว่าตนประกอบอาชีพใด ดังต่อไปนี้ แต่อาชีพเดียว

- (1) เกษตรกร
- (2) แพทย์และสาธารณสุข
- (3) ทนายความ
- (4) วิศวกร
- (5) สถาปนิก
- (6) นักบัญชี
- (7) ศิลปิน
- (8) ครูและอาจารย์
- (9) ผู้ใช้แรงงาน
- (10) สื่อมวลชน
- (11) พ่อค้าและนักธุรกิจ
- (12) อาชีพอื่น ๆ

วันสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง และต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามวรรคสองในแต่ละกลุ่มอาชีพเลือกกันเอง เพื่อให้ได้ผู้ได้รับเลือกตั้งจำนวนสามเท่าของจำนวนสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ในการนี้ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละกลุ่มอาชีพเลือกกันเองโดยวิธีลงคะแนนลับเพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มอาชีพตามสัดส่วนของสัดส่วนของจำนวนผู้สมัครในแต่ละกลุ่มอาชีพนั่นต่อจำนวนผู้สมัครทั้งหมด ผู้สมัครในกลุ่มอาชีพที่มีจำนวนไม่ถึงร้อยละห้าของจำนวนผู้สมัครทั้งหมดให้ไปรวมในกลุ่มอาชีพอื่น หลังจากผู้ได้รับเลือกตั้งตามจำนวนที่กำหนด แล้วให้ประธานรัฐสภาเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้งต่อไป การเลือกกันเองของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละกลุ่มอาชีพตามวรรคนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ประธานรัฐสภาเสนอตามวรรคสี่เป็นสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้ครบจำนวนเจ็ดสิบหกคน

การลงมติเลือกตั้งสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับและตามวิธีการประชุมที่รัฐสภากำหนด โดยสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามวรรคนี้ได้ไม่เกินร้อยละหกสิบของจำนวนสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามวรรคนี้ทั้งหมด

ในกรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภามีให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือวันที่มีการยุบสภาแล้วแต่กรณี จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง”

นายประสพ บุษราคัม นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย

และนายพิรพันธุ์ พาลุสุข (กรรมาธิการ)

ขอสงวนความเห็นโดยแก่

ความในมาตรา 211 ตรี วรรคสี่ เป็นดังนี้

“ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดดำเนินการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดนั้น ให้ผู้สมัครและสมาชิกขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีในจังหวัดนั้นร่วมกันเลือกผู้สมัครโดยใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับเพื่อให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นสามคน แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาวาระรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) จังหวัดละหนึ่งคนต่อไป องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตามวรรคนี้ให้หมายความรวมถึงสภาตำบลและสภาเขตด้วย”

มาตรา 211 ฉ

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ และนายพงศ์เทพ เทพกาญจนา (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่วินิจฉัยใน มาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

“มาตรา 211 ฉ ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม มาตรา 211 ทวิ (1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้

ผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม มาตรา 211 ทวิ (1) ให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาหรือที่ตนเกิด ตามแบบและภายในกำหนดเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนดซึ่งต้องกำหนดเวลาการรับสมัครให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ในกรณีที่มิได้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกินห้าเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น ให้ส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ในกรณีที่มิได้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินห้าเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งกันเองโดยลงคะแนนลับ และผู้สมัครแต่ละคนให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยตนเองได้คนละไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนนสูงสุด ตามลำดับ ให้ครบจำนวนห้าเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่มิได้มีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกินตามวรรคสี่ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น เพื่อให้ได้ผู้รับสมัครที่มีคะแนนสูงสุดตามจำนวนในวรรคสี่ หากยังเกินจำนวนอยู่ก็ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ชี้ขาดว่าผู้ใดจะได้รับเลือกตั้งด้วยวิธีจับสลากจากบรรดาผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยเรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามตัวอักษร

เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามวรรคสี่เรียบร้อยแล้ว ให้เรียกผู้รับสมัครตามรายชื่อดังกล่าวมาประชุมพร้อมกันที่กรุงเทพมหานคร ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง และดำเนินการให้ผู้สมัครทั้งหมดลงคะแนนเลือกตั้งกันเอง โดยวิธีลงคะแนนลับ และให้ผู้สมัครแต่ละคนลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครด้วยกันเองคนละไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาว่าง รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) และให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้ได้รับคะแนนสูงสุดตามลำดับเป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนสมาชิกสภาว่าง รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) โดยเรียงชื่อตามลำดับตัวอักษร เพื่อดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๒๑๑ อัญญา”

นายพิรพันธุ์ พาลุสุข

และนายเงิน ไชยศิริมงคล (กรรมาธิการ)
ความใน มาตรา ๒๑๑ ฉ เป็นดังนี้

ของสงวนความเห็นโดยให้แก่

“มาตรา 211 ฉ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่าง รัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้

ผู้ใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่าง รัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้ยื่นใบสมัครพร้อมด้วยหลักฐานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาหรือที่ตนเกิด ตามแบบและภายในกำหนดเวลาที่ประธานรัฐสภากำหนดซึ่งต้องกำหนดเวลาการรับสมัครให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและเห็นว่าถูกต้องแล้ว ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่เกินห้าคนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น ให้ส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป แต่ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกินห้าคนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งกันเองโดยลงคะแนนลับ และผู้สมัครแต่ละคนให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยกันเองได้คนละไม่เกินสองคน

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด ลำดับที่หนึ่งถึงลำดับที่ห้าไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่มีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกินห้าคน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น เพื่อให้ได้ผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดจำนวนห้าคน ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามตัวอักษร เพื่อดำเนินการต่อไปตามมาตรา 211 อัญญา”

มาตรา 211 อัญ

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก่วามใน มาตรา ๒๑๑ อัญ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑๑ อัญ เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรคห้า และได้รับรายชื่อบุคคลตามมาตรา ๒๑๑ สัตต แล้ว ให้จัดให้มีการประชุมรัฐสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อครบถ้วน

ให้สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนลงคะแนนเลือกผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๒๑๑ ฉ วรรค ๗ และเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่มหาวิทยาลัยส่งมาตามมาตรา ๒๑๑ สัตต โดยลงคะแนนลับ ทั้งนี้ ให้สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๒๑๑ ทวิ (๑) และ (๒)

ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๑ ฉ และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งได้คะแนนสูงสุดตามลำดับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา 211 ทวิ (1) และมาตรา 211 ทวิ (2) (ก) (ข) และ (ค) เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญ ในกรณีที่มีผู้ได้คะแนนเท่ากันในระดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเกินจำนวนดังกล่าว ให้ดำเนินการลงคะแนนใหม่สำหรับผู้ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น ถ้ายังมีคะแนนเท่ากันอีก ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ชี้ขาดว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญ

ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญ ในราชกิจจานุเบกษา

ให้ประธานรัฐสภาเก็บรักษาบัญชีรายชื่อผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้งในแต่ละประเภทไว้ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญประเภทใดว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามมาตรา 211 เอกุณวิสติ ให้ผู้ซึ่งได้รับคะแนนถัดไปจากบัญชีประเภทนั้นเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญแทน ในกรณีที่มีผู้แทนคะแนนถัดไปเท่ากัน ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ชี้ขาดว่าผู้ใดจะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญแทนตำแหน่งที่ว่าง สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญซึ่งได้รับแต่งตั้งดังกล่าว ให้เริ่มแต่วันถัดจากวันที่สมาชิกคนเดิมพ้นจากตำแหน่ง”

มาตรา 211 นว

นายถวิล ไพรสณฑ์ (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยแก่วามในมาตรา 211 นว เป็นดังนี้

“มาตรา 211 นว ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการตามมาตรา 211 สัตต เสนอตามจำนวนในมาตรา 211 ทวิ (2) (ก) (ข) และ (ค) เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญตามมาตรา 211 ทวิ (2) ครบจำนวนยี่สิบสามคน ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 211 อัญ วรรคหนึ่ง

การลงมติเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (2) ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนลับและตามวิธีการประชุมที่รัฐสภากำหนด โดยสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรคณนี้ได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรคณนี้ทั้งหมด

ให้นำความในมาตรา 211 ตริ วรคเจ็ด มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

(มาตรา 211 จตุทศ/1)

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้เพิ่มความเป็น มาตรา 211 จตุทศ/1 เป็นดังนี้

" มาตรา 211 จตุทศ/1 เมื่อรัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอกลับไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภาได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ"

(มาตรา 211 จตุทศ/2)

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา และนายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้เพิ่มความเป็น มาตรา 211 จตุทศ/2 เป็นดังนี้

"มาตรา 211 จตุทศ/2 เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภาแล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญได้ตามที่เห็นสมควรแล้วให้จัดส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นกลับไปยังรัฐสภาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้รับบันทึกความเห็นและข้อเสนอจากคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป"

มาตรา 211 เดรส

คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ (กรรมาธิการ) ขอสงวนความเห็นโดยให้แก้ความในมาตรา 211 เดรส วรคสี่ เป็นดังนี้

"ร่างรัฐธรรมนูญใด ๆ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือมีผลเป็นการกระทบกระเทือนพระบรมเดชานุภาพที่ทรงมีอยู่ รัฐสภาจะรับไว้พิจารณาไม่ได้"

ข้อสังเกตของคณะกรรมการมาธิการ

การนำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมนั้น ไม่อาจนำบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษมาใช้บังคับด้วย จึงต้องหาวิธีการเพื่อให้สามารถมีการกำหนดความผิดและโทษเกี่ยวกับกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการด่วนด้วย

ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ตามที่ได้มีการปรับปรุงใหม่มาพร้อมกับรายงานนี้ด้วยแล้ว

(นายอัคราทร จุฬารัตน)

เลขานุการคณะกรรมการมาธิการวิสามัญ

ร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา 1 รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”

มาตรา 2 รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (15) (16) และ (17) ของมาตรา 160 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538

“(15) การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 อัญฐ และมาตรา 211 ทศ วรคสาม

(16) การให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ปันรส วรคสาม

(17) การให้ความเห็นชอบญัตติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามมาตรา 211

เอกุนวีลติ”

มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 12 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 211 ทวิ ถึงมาตรา 211 เอกุนวีลติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538

“หมวด 12
การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

มาตรา 211 ทวิ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้

- (1) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 211 ฉ ให้ได้จังหวัดละหนึ่งคน รวมเจ็ดสิบหกคน
- (2) สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จำนวนยี่สิบสามคน ดังต่อไปนี้
  - (ก) ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวนแปดคน
  - (ข) ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิทยาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวนแปดคน
  - (ค) ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนเจ็ดคน

มาตรา 211 ดรี บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา 211 จัตวา บุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ได้แก่บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 113 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (10) (11) และ (12)
- (2) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมือง
- (3) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

มาตรา 211 เบญจ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (2) ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 211 ดรี (1) (2) และ (3) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211 จัตวา (1) และ (2)

มาตรา 211 ฉ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้

วันสมัครรับเลือกตั้ง วันเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา วันสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวต้องกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่มีการเลือกตั้ง วันสมัครรับเลือกตั้งและวันเลือกตั้งต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสหสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญได้จังหวัดละสามคน ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดใดมีจำนวนไม่เกินสามคน ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งของจังหวัดนั้น โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานของผู้ได้รับเลือกตั้งตามวรรคสามไปยังประธานรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม ในกรณีที่ส่วนใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่อาจนำมาใช้บังคับได้ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ในส่วนนั้นโดยพระราชกฤษฎีกา

ให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด โดยแยกเป็นรายชื่อของแต่ละจังหวัด และให้เรียงรายชื่อของผู้ได้รับเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดตามลำดับอักษร

มาตรา 211 สัตต ให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ทุกแห่งคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (2) ในประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 211 ทวิ (2) (ก)(ข) และ (ค) ประเภทละไม่เกินห้าคน โดยจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภทพร้อมทั้งรายละเอียดตามที่ประธานรัฐสภากำหนด และส่งให้ประธานรัฐสภาภายในห้าวันนับแต่วันพ้นกำหนดวันสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 211 ฉ และให้ประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ส่งมาแยกเป็นประเภทแต่ละบัญชี โดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษรและมีให้ระบุว่าสถาบันอุดมศึกษาใดเป็นผู้ส่งรายชื่อนั้น

มาตรา 211 อัฐ เมื่อประธานรัฐสภาจัดทำบัญชีรายชื่อตามมาตรา 211 ฉ วรรคหก และได้รับรายชื่อบุคคลตามมาตรา 211 สัตต แล้ว ให้จัดให้มีการประชุมรัฐสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อครบถ้วน

ให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละหนึ่งคน รวมเป็นจำนวนเจ็ดสิบหกคน และเลือกตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษาส่งมาตามจำนวนแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา 211 ทวิ (2) การลงคะแนนดังกล่าวให้กระทำเป็นการลับ

ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละจังหวัดและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้คะแนนสูงสุดตามลำดับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา 211 ทวิ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มีผู้ได้คะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้จะมีจำนวนผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเกินจำนวนดังกล่าว ให้ดำเนินการลงคะแนนใหม่สำหรับผู้ได้รับคะแนนเท่ากันนั้น ถ้ายังมีคะแนนเท่ากันอีก ให้ประธานรัฐสภาทำการจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 211 นว ในกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดตามหมวดนี้ในระหว่างปิดสมัยประชุมรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ถ้าอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและมีกรณีที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการใดภายในระยะเวลาที่กำหนดตามหมวดนี้ มิให้นำระยะเวลาตั้งแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภา แล้วแต่กรณี จนถึงวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายหลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมเข้าในระยะเวลาที่รัฐสภาจะต้องดำเนินการ

มาตรา 211 ทค สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) หรือ (2) เริ่มตั้งแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) หรือ (2) สิ้นสุดลงเมื่อ

- (1) สภาว่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามมาตรา 211 อัญฐานรล
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 211 ครี หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 211

จัดว่า หรือตามมาตรา 211 เบญจ แล้วแต่กรณี

เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) หรือ (2) ว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามมาตรา 211 อัญฐานรล ให้รัฐสภาดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเวลาสามสิบวันจากบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งที่ประธานรัฐสภาจัดทำตามมาตรา 211 ฉ วรรคหก หรือตามมาตรา 211 สด๓ เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 เดรส จะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน

ในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (1) ที่รัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งของจังหวัดใดว่างลงและไม่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่นในบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งของจังหวัดนั้นแล้ว หรือในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 211 ทวิ (2) (ก) (ข) หรือ (ค) ประเภทใดประเภทหนึ่งว่างลง และไม่มีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ตามบัญชี

รายชื่อในประเภทที่ว่างลงนั้นแล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อไปโดยไม่ต้องดำเนินการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น แต่ทั้งนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกตามมาตรา 211 ทวิ (1) และ (2)

มาตรา 211 เอกาทศ สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

เมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา 211 ทวาทศ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 211 เดรส สภาร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญครบจำนวนตามมาตรา 211 ทวิ

การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้

ในกรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีลักษณะตามวรรคสี่ ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป

มาตรา 211 จตุทศ วิธีการพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้งกรรมการและการดำเนินการของกรรมการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของหมวดนี้ ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาโดยอนุโลม ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 129 และมาตรา 130 มาใช้กับการประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131 และมาตรา 132 และความคุ้มครองที่บัญญัติไว้ใน
 มาตรา 139 มาตรา 140 และมาตรา 141 ให้นำมาใช้บังคับกับการประชุมของสมาชิกสภา
 รัฐธรรมนูญและกรรมาธิการโดยอนุโลม

มาตรา 211 ปีณรศ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำ
 เสนอต่อรัฐสภา

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิไปชี้แจงประกอบร่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุม
 รัฐสภาได้

ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยจะแก้ไขเพิ่มเติม
 ประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงให้ความเห็น
 ชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสอง
 สภา เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูล
 เกล้ายถวายและให้นำบทบัญญัติมาตรา 93 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนาม
 รับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญและพระราชทานคืนมา
 หรือเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่มีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี
 อยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบ
 หรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

มาตรา 211 โสฬส ในกรณีที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตาม
 มาตรา 211 ปีณรศ วรรคห้า ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดวันให้ประชาชน
 ออกเสียงประชามติ ซึ่งจะต้องไม่ก่อนเก้าสิบวันแต่ไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ทั้งนี้ วัน
 ออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ
 หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ในการออกเสียงประชามติ หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วย
 ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา 211 สัตตรส แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็น
 ชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้นหรือมีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึงหนึ่งในห้าของจำนวนผู้
 มีสิทธิออกเสียงประชามติ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

มาตรา 211 สัตตรส เมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภา
 นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญได้ และให้นำมาตรา 211 ปีณรศ วรรคสี่
 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 211 อัญชารส สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งตามมาตรา 211 ทศ
วรรคสี่

(2) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา
ตามมาตรา 211 เทรส วรรคหนึ่ง

(3) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย

(4) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 211 เทรส วรรคห้า หรือมาตรา 211
โสฬส วรรคสี่

(5) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 211 ปีณรส วรรคสี่

ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง (2) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิก
สภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา 211
เทรส วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญชุดเดิมจะเป็นสมาชิกสภาร่าง
รัฐธรรมนูญอีกไม่ได้

มาตรา 211 เอกุณวิสติ ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรี
หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ
สภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัด
ทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้ก็ได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภา
ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่ง
อีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่"

มาตรา 5 ในวาระเริ่มแรก ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการรับสมัครรับเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และให้ดำเนินการตาม
มาตรา 211 ฉ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

.....

.....

วัตถุประสงค์

'นิติบัญญัติ' เป็นหนังสือทางวิชาการที่ ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา จัดทำขึ้นเพื่อเป็นบันทึก ประวัติกฎหมายโดยมีสาระสำคัญประกอบด้วย ความเป็นมา สรุปประเด็นการอภิปรายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะกรรมการธิการ ตลอดจนจรรยาบรรณของ รัฐบาลในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแต่ละ ฉบับ โดยรวบรวมจากเอกสารต่างๆของรัฐสภา อาทิ ระเบียบวาระการประชุมสภา บันทึก การประชุมสภา รายงานของคณะกรรมการ ธิการ รายงานการประชุมสภา และหนังสือราชกิจจานุเบกษา โดยลำดับความเป็นมาตั้งแต่การเสนอ ร่างพระราชบัญญัติ การพิจารณาร่างพระราช บัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จนถึง การประกาศใช้พระราชบัญญัติเป็น กฎหมายในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย สำนัก งานเลขาธิการวุฒิสภา ได้เริ่มจัดทำหนังสือ 'นิติบัญญัติ' เฉพาะพระราชบัญญัติบางฉบับ ที่เห็นว่าสำคัญที่ตราขึ้น โดยรัฐสภา ตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๓๖ เป็นต้นไป

ชื่อหนังสือ **นิติบัญญัติ ฉบับที่ ๑๘**

ชื่อเรื่อง **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖)
พุทธศักราช ๒๕๓๔**

หมายเลข ISBN **๙๗๔-๗๒๑๘-๓๔-๘**

ผู้เรียบเรียง **ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา**

จำนวนหน้า **๒๔๕ หน้า**

จำนวนพิมพ์ **๑,๕๐๐ เล่ม**

วัน เดือน ปี **กันยายน ๒๕๔๐**

เจ้าของ **ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทร. ๒๕๔๑๕๗๘**

พิมพ์ที่ **กองการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทร. ๒๕๔๑๗๔๑**

บ 6143 ฉ.2

KD สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
32/2524 ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย.
E6/2523] นิตยภัตฉบับที่ 18 : รัฐธรรมนูญ-
1972# แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
2510 (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539.

